METHODUS MEDICAMENTA COMPONENDI, EX SIMPLICIBUS IUDICIO SUMMO...

Jacques Dubois

4

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
12
13 A
13

METHODVS

MEDICAMENTA COMPONENDI,

EX SIMPLICIBVS indicio summo delectis, & arte certa paratis, quatuor libris distributa:

AVTORE D. IACOBO SYLVIO MEDICO.

Indicé adiecto copiosissimo.

IN VIRTVTE, ET FORTVNA.

LVGDVNI,

Apud Gulielmum Rouillium, sub Scuto Veneto.

1558.

PETRO CASTELLANO, TVTELENSIVM EPISCOPO,

IACOBVS SYLVIVS MEDICVS S. P. D.

IVINAM ac memorabilem illam in nos benignitatem cùm studiosissimus quisque hominem iuuando proximè imitari contendat: nulla tamen ratione alia plenius exprimit, quàm morbis tutò profligatis sanitatem pristinam restituendo: idque per vsum causarum, quas ob id salubres, appellamus. Inter quas licet magni sint momenti, aer, motus, cibus, potus, primas tamen

medicamenta tenere optimo iure viden tur, vt quæ maxima vi sua morbos etiam grauissimos plerunque tam celeriter propulsent, vt horum opus miraculi loco habeatur. Quapropter ea Deorum manus rectè vocauit Herophilus & Apollo, Aesculapius, Hippocrates, aliique non pauci celebres medici pro Diis sunt habiti. Et cùm cunctis propè mortalibus insita sit per medicamenta curandi cupiditas, ac tu præcipuo eorum cognitionis studio incenda ris, hæc me ratio vna commouit, vt amplitudinem tuam aliquo meorum laborum fructu recrearem: nec ea tamen sola, sed honestam cogitationem hanc nostram vehementer auxit tum singularis tua, & cum omnium rerum bonarum cognitione coniuncta eloquentia, tum incredibilis in omnes literarum studiosos benignitas: quibus raris & maximis virtutibus nil mirum, si tam repetè

clarissi

clarissimus euaseris, dum docti omnes certatim ore vno summa de te omnia, vti res habebat, prædicarent, téque non modò studiorum præstantissimorum, sed etiam peregrinationum & longinquarum & multarum laboribus maximis tam feliciter perfunctũ, honoribus amplissimis iam perfungi dignissimum, honorificentissimè apud omnes inclamarent. Rex verò noster Franciscus, musarum omnium pater ac illustrator magnificentissimus, hac adductus fama, vltrò te in suorum primorum clientelam accersiuit, summámque tuam in dicendo fœcunditatem, perspicuitatem, felicitatem admiratus, summis vitæ ornamentis honestandum te & beandum nulla mora censuit: sicque tua dicta amplexatur, sic fouet, sic præsentibus omnibus exosculatur, sic ex te recipit omnia, tanquam ex tripode pronuntiata: vt si quando vel te aliis, vel alios tibi (vt ferè

in sermone sit) contradicendi cupiditas ceperit, quæ tibi libertas & modestia in refellendis, quæ facilitas in transmittendis aliorum sententiis parum probabilibus, quæ denique dignitas in veritate asseranda? quem Lysiam, quem Platonem, quem Periclen, quem Demosthenem, te cæteris velut ægide quadam eruditionis tuæ stupefactis audiendũ exhibes? Quibus omnibus in quauis encyclopædiæ parte sic apud Regem flores, vt cum Rege summa sis in gratia. Quòd si principibus viris placuisse laus sit præcipua, vt ille dicebat, quis pro dignitate felicitatem omni humana laude maiorem satis commodè laudauerit? qui non principibus viris tantùm places, verùm etiam Regi Francisco perplaces, omniũ qui iam sunt Regum gloriam, atque etiam ipsius antiquitatis memoriã virtute sua facilè superanti, siue rei militaris scientiam, siue literarum omnium

bona-

bonarum amorem, & honorem & cognitionem, siue autoritatē, siue felicitatem in eo summam spectare libet. Quæ rara & maxima Regis Francisci ornamenta quoniam plenius attigi, tum poëmatio de memorabili ipsius & Henrici Anglorum Regis ad Ardeā conuentu, tū libello alio à me superioribus proximis mensibus conscripto de salubri ipsius viuendi ratione: plura nunc dicere supersedebo, cùm hoc tãtum dixero, à Francisco Rege nostro vita longissima dignissimo Ptolemæum Philadelphum Aegypti regē, Attalúmque Pergami, & si quos alios publicæ hominum vtilitati natos Reges idem studium tenuit, in bibliothecis omni genere librorū celebrium instruendis longè exuperari. Nam illi pecunia mediocri singulas singuli bibliothecas collocupletarunt: at noster Franciscus innumerabiles bibliothecas sumptu maximo ea ratione exor-

nauit,& exornãdas collocauit,vt nullo vnquã æuo desituræ videantur. Nónne gloriosius est longè, ac multo magnificentius, libros omni genere disciplinarum bonarum refertissimos ex penitissima Græcia, et regionibus aliis pecunia grandissima coemptos, in Galliámque conuectos non in bibliothecas tantum regias coniecisse, sed manu fideli descriptos, typographia planè admirabili excusos, in omnium bibliothecas contulisse: qua magnificentia quid diuinius, quid Rege maximo potentissimóque dignius dici aut fieri potest? Ad hæc tamen omnia, adiecit amplissima virorum Latinè, Græcè, Hebraicè doctissimorũ salaria: pérque omnes literarum bonarum ordines statum Parrhisiis florentissimũ sic tenent, vt nec melius, si Apollo ipse cum Musis adesset, tenerent. O te térque quatérque fortunatam Galliã, quæ Regem sortita es sapiẽtem, & omni sapientia

tiæ ſtudio fauentem, quantum aliorum mortalium ſauit vnquàm nemo. Cùm verò ad præclara hæc facinora propenſum maximè magnū & ſanctum Regem, & ad optima quæque natum regis animum conſilio, opera, ſtudio incitare non deſinas, Caſtellane vndecunque abſolutiſsime, docti omnes habent, cui plus quàm tibi debeant, neminem, tuiſque ſucceſsibus proſperis gratulantur, amplioréſque exoptant, & obſecrant. Vale, & in bonam partem accipe hoc noſtrum magnarum in medicina rerum rudimentum.

DE MEDICAMENTORVM SIMPLICIVM NATVRA, EX DIOSCORIDE ET GALENO, ET ALIIS.

LIBER PRIMVS.

IMPLEX composito prius natura & doctrina esse, tum rerum omnium cōditio, tum Galeni scripta vbiq; demonstrant. Propterea nobis compoſita medicorum pharmaca in melius ad veterum methodos reformaturis, de Simplicium notis & viribus, quæ Dioſcoridi præcipuè & Galeno ſcripta ſunt, paucis agendum eſt:idq; totum in quoſdam communes locos reducēdum, quod etiam Dioſcoridi placuiſſe magis video, licet vbique id tam ſolicitè non obſeruarit. In ſingulis verò ipſis communibus locis ordinem alphabeti(quod & Galenus fecit) ſequemur. Quoniam verò multæ plantarum quarundam partes medicamentoſæ ſunt,ob idque

in

in locos plures incidere debent, eas tamen omnes vno in loco perstrinximus, quem index palam commostrabit, ne res eadem aliquoties nobis repeteretur. Porrò locos ipsos sumemus à plantis, animalibus, metallicis & terreis corporibus, à quibus non medicamẽtorum modò, sed etiam alimentorum materiæ accipi consueuerunt. Sed ne locorum multitudo lectori memoriam turbet magis, quàm promoueat, & inuentionem quæsitæ rei etiam remoretur, quæ ad metalla & terrea corpora pertinent, loco vnico concludemus omnia: quæ item ad animalia tota, & ipsorum quorundam partes, tam similares quàm organicas, in vnum coniiciemus locum. Ipsas verò plantarum partes, quia numerosæ sunt, & in cuiusque genere ampla est ceu familia, in plures locos digeremus, ordinem quendam naturæ sequuturi: primùm radices, & folia molientis: deinde flores, fructus, semina, & alia permulta, quæ omnia sequens diuisio planiora fecerit. Neque hîc expectes omnium simplicium naturam omnem audire. Id enim Dioscoridem, Galenum & aliorum de re simplici commentaria describere fuerit. Mihi verò propositum est, ea tantùm simplicia leuiter attingere, quibus ad cõponenda libro quarto medicamenta

est

eſt opus: eorúmq; ſimplicium eas præcipuè facultates explicare, quibus potiſsimum ad vires illorum compoſitorum pernoſcendas egetur. Nec mireris Arabum quædam ſimplicia hîc à me adſcripta: hæc enim inuentas ab his compoſitiones aliquot non negligendas magna parte complent: ob id ex illorum libris vtcunque mihi perſtringenda fuerunt. In hoc autē labore ſi meum ſtudium doctis viris probari agnouero, ad alia his maiora, de ſimplicium medicamentorum materia inuitabor. Quòd ſi in hoc libro quædam deſideret pharmacopœus, diſcat non ſibi ſcripta hæc, ſed medicinæ ſtudioſis potius: expectétque librum ſibi peculiarem de ſingulorum medicamentorum ſimplicium exacto delectu, illi maximè ad probas medicamentorum compoſitiones neceſſario: poſt hunc alium de his quæ ad conficiendam rectè quanuis compoſitionem ſunt vel vtilia, vel etiam neceſſaria: ac tertium præter hos compoſita propè omnia complectentem, & in ſingulis componendi modum planiſsimè explicantem.

Medicamenta sumuntur à

- *Plantis, & harum partibus similaribus & dissimilaribus*
  - *Radice.* *Floribus.* *Stipite.* *Ramis.* *Surculis.* *Foliis.* *Fructibus.*
  - *Seminibus* *Corticibus.* *Succis.* *Liquoribus* *Resinis.* *Gummis.*
- *Animalibus totis*
  - *Vulpe.* *Hirundine.* *Motacilla.* *Galerita.* *Limacibus.* *Cicadis.* *Cantharidibus.*
  - *Cancris.* *Ostreis.* *Buccinis.* *Purpuris.* *Lumbricis.* *Tinca.*
- *Partibus animaliũ.*
  - *Organicis*
    - *Capite manidum.*
    - *Hepate lupi.*
    - *Testibus fibri.*
    - *Renibus scincorum.*
    - *Corpore toto viperæ excepta cauda, & capite, pelle, interaneis.*
  - *Similaribus.*
    - *Pinguedine.*
    - *Adipe.*
    - *Cerebro leporis*
    - *Medulla.*
    - *Osse.*
    - *Dente.*
    - *Coagulo.*
    - *Lacte & eius partibus.*
    - *Sanguine.*
    - *Tunica interna ventriculi.*
    - *Vnguibus caprarum, asinorum.*
    - *Cornu cerui, vnicornis*
    - *Glutino tauri.*
    - *Senecta serpentis.*

Medicamenta item sumuntur ab

- *Animaliũ excrementis.*
  - *Stercore canum, luporum, puerorum, bubulo, caprino, columbino.*
  - *Felle.* *Sudore.*
  - *Vrina.* *Saliua.*
  - *Sorde.* *Lana succida.*
  - *Pilis.*
- *Ceu excrementis.*
  - *Ouis.*
  - *Melle.*
  - *Cera.*
  - *Lacte.*
- *terreis corporibus*
  - *Marinis, vt*
    - *Salibus, & eius partibus.*
    - *Adarce.*
    - *Spongia.* *Alcyonio.*
    - *Nitro.*
    - *Asphalto.*
  - *Terra multiplici.*
  - *Lapidibus, vt*
    - *Pumice.* *Pyrite.*
    - *Iaspide.* *Sapphyro.*
    - *Iudaico.* *Gagate.*
    - *Smarag.* *Hæmatite.*
  - *Metallicis, vt*
    - *Salibus, nitris fossitiis, auripigmẽto, sandaracha, sulfure, cadmia lithargyro, chalciti, auro, argẽto, etc. & horum partibus.*

ADICIBVS plantæ omnes alimentum ſibi familiare, dulces dulce, amarum amaræ, & reliquæ ad portionem ex terra ipſa trahũt. Vnaquæque ſuo tempore potiſsimum in ſolo & ſub cœlo cuiuſque naturæ magis propitio. Neq; enim omnis fert omnia tellus: neque cœlum quoduis eſt plantis omnibus amicum, ſed trahit ſua quamque tanquàm voluptas quædam, qua incitantur plantæ ſtata anni parte ad alimentum copioſiùs è terra trahendum: quo habitiores redditæ edunt ſurculos, folia, flores, fructum, aut ſemen. Hæc poſteriora veluti ſcopum quendam naturæ plantis cum animalibus communem: ambo enim ſibi ſimile modis omnibus moliuntur excitare, vt ſi immortalia omnino non ſint, ſaltem quadantenus ſint immortalibus proxima, ſpecie per tot ſuppoſititia ſingularia perennante. Hinc animalibus fœtuum cura eſt præcipua, & quod mireris, plantis ipſis ſemina & fructus (in quibus ſpes ſua eſt ſucceſsionis) ſic veſtientibus, ornantibus, munientibus, armantibus. Quam rem cùm ſequentibus & aliorum de ſimplici materia libris, tum vel maximè admirabili & adorando naturæ in plantarum partibus artificio apertè deprehendas. Sed de radicibus

prim

primùm ſermo nobis eſt, quas tum præcipuè euellat medicus, cùm medicamentoſæ ſunt maximè. Quæ dos omnibus eodem non ineſt tempore, ſed aliæ alio vegetæ magis ſunt, quod ſuis locis audies: quanquam ſunt qui putent omnes radices legendas autumno, vbi folia deciderunt: alij veris initio, priuſquàm in folia aut caulem erumpant. Omnes tamen integræ ſunt, ſi fieri poteſt, vellendæ, & vnaquæque in ſolo & cœlo naturæ ipſius maximè familiari, bene nutritæ, bene habitæ, non præ alimenti copia enormes, neque ob inopiam ſtrigoſæ: tenues, rugoſæ: mox aqua lauandæ, & radiculis portionem quandam alimenti repetentibus & ſtolonibus etiamdum trahentibus purgandæ: pòſt (niſi vtendi recentibus aliqua inceſſerit vel commoditas vel neceſsitas) ſiccandæ: quædam vmbra & vento, vt apij, fœniculi, iridis, & quæ aliæ ſunt vel minores, vel ſicciores, vel rariores. quarum vires ſol ceu ignis promptè diſsipet: quædam contrariæ dictis ſole & vento, vel igni ſiccantur, ſi cœlum eſt nubilum, aut hyems: & ſæpe verſandæ, ne mucidæ aut putridæ fiant, vt bryoniæ: gentianæ, mandragoræ, rhei pontici. Si verò ſiccatis citò eſt opus, patellæ ignitæ impoſitas ſępe verſandas ſiccabis. Quædam item

integræ ſiccantur: vt gentianæ: aliæ in taleolas diſſectæ, vt iris: aliæ lignoſa matrice (ſic enim cor plantarum Gaza ex Theophraſto vocat) adempta, vt fœniculi, petroſelini, apij. Deinde reponuntur loco non inſolato, non infumato, non humido, non pulueruleto: ſed ſublimi, puro, ſicco, aut ſeptentrionem, aut potius meridiem ſpectante, præſertim quando hunc plantæ quędam adhuc humidiores requirunt, modò non flent auſtri. Eædem quandiu vegetæ adhuc ſunt ſeruandæ, paruæ ſcilicet ac tenues & raræ, vt aſari, aſparagi anno tantum: quãuis elleborus vterque etiam triennio ſeruari poſsit, vt magnæ & craſſa eſſentia præditæ, bryonia, rheon ponticum, ariſtolochia, gentiana. Hæc autem tria, colligendi tempus legitimum, repoſitio commoda, & duratio, nõ in radicibus ſolis obſeruanda ſũnt ſed etiam in aliis plantarum partibus, atque adeò quibuſdam animalium aliquorum partibus, vt ſanguine hircino, Li.1.ant. hepate lupi, pulmone vulpis, veſica apri. Propterea chamæpityn, chamędryn, thlaſpi, cẽtaurium, polium hipericum, aliáque, florentia capiebat Galenus, theriacem, vel aliud medicamentum compoſiturus, non ſole æſtiuo ſiccata, neque dum fructus eorum adhuc crudi & imperfecti ſunt. Iubet idem

idem continua speculatione cognoscendum, quando fructus sunt futuri, quando ædūntur, quando augentur, quando denique vigent. Quo tempore potissimum eos commodè decerpas, & in siccis domunculis repositas custodias, ne à solis radiis vrantur, neque humiditate à tecto, vel muris madefiant. Ob id domo non vult subterranea eos reponi nec aliis vicina, neque sub tegulis, sed horum media, quæ ostia meridiem spectantia habeat: propè quæ tamen medicamenta ne reponas. Omnia igitur legenda, quando summarum sunt virium, & accusandi tum mercatores, tum herbarij, qui radices, liquores, succos, flores, germina, fructus extra anni tempus carpunt, & in vrbes conferunt. In quibusdam & astrorum obseruatio valere putatur. Pæoniæ enim radix ad epilepsiam legenda decrescente luna quibusdam videtur, & alysson sub æstu caniculæ vult legi Galenus: vt Aeschrion cancros fluuiatiles capi contra rabiem, vnde est herbæ nomen: tanquam vis quædam illis contra rabiem à sidere accedat, rabiem canibus afferente. Plantas item calidas ex calidis regionibus, & ex harum editis & siccis locis, vt Cretæ mõtibus, præfert Gale. vt abundè in methodo medicamenta componendi audies. Neque velim

Lib.3. cõ. ph.p.gen.

Li.1.ant.

Galenus in horum simpl. viribus.

lectorem latere, multas efferri plãtas per vs vel os masculinè, interdum etiam fœmininè vel per vm vel on genere neutro: vt acorus, elleborus, hyssopus, fœniculus, crocus, lupinus, peucedanus, œsypus, vel acorum, eleborum, vt ὁ βούτυρος καὶ τὸ βούτυρον: ὁ ἢ ἡ χάλκανθος, ἢ τὸ χάλκανθον: ἡ ἔμπλαστρος, ἡ ἀντίδοτος, καὶ τὸ ἔμπλαστρον, τὸ ἀντίδοτον, ἵππος præterea, id est equus in compositione cum nominibus plantarũ significat magnum vt βοῦς, id est, bos: quod docent hipposelinum: hippomarathrum: hippolapatum: vnde opinor nostratibus iuglandes caballinæ vulgò vocãtur omnium maximæ.

Libr. 10. sim. & 4. c. ph. par. et 1. ph. g.

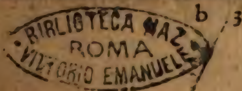

ACORVS gustu acri, & modicè amaro, odore iucundo, tenui consistentia, calidus siccus ordine tertio Gale. libro 6. simplic. Is nunc esse videtur quibusdam Calamus aromaticus, aliis potiùs Galanga. Quibus repugnat Actuarius in antidoto aurea Alexandri, in qua γάλαγγαν (sic enim cum Arabibus vocat) & multis interiectis acorum, eodem pondere: ad finem verò calamum aromaticum pondere diuerso misceri scribit. Acorus omnino verus magnitudine ireos, galanga maior hodie vulgò di-

ctus, mihi Tornaco missus à Nicolao Godino eius vrbis præstantissimo medico. Ignotus tamen quibus adhuc est, eius loco galangam magno successu miscuerint: interdũ calamũ odoratũ. Qui verò nobis frequens ostenditur, palustris acorus est, insipidus, inodorus, substantia crassa, frigidus siccus: à xyri planta acri nobis notissima diuersissimus: quadripertito tamen sectus & sole siccatus, triennio seruatur: non vtendus hic, nisi Medicus imperauerit.

Veri autem prouentus nunc vberrimus Lugdunũ & in alias Galliæ vrbes celebriores conuehitur ex India: Lusitanorum (vt audio) nauigationibus.

AGaricus tanquàm fungus est enatus trũcis arborũ præcipuè glãdiferarum, vt illicũ: toto cõtextu est rariore & fungoso, sed facie summa & mucrone est solutior: sede verò & radice semilignosa & semiputri, ob id abiicienda. In eo fœmina rectis venarũ discursibus fracta cõstat, qui dẽtiũ murinorũ vestigia in caseo duro repræsentent. Eadẽ leuior, rarior, mollior, albior, breuior, friabilior, splendidior, proinde præstantior. Mas verò in fracturis filosus neruorũ modo, grauis, densus, durus, niger, lignosus, longus, interdũ rotundus, sed vbique compactior: neuter adulterationẽ re- *Diosc. & Gal. li. 1. antid. & li. 6. simp.*

cipit. Vtique sapor est initio dulcis, mox amarus, tandem etiam subacer, & subastringens: vnde incidit, tenuat, terget, digerit, obstructa liberat. Vis autem phlegmagoga, hoc est, pituitæ purgatrix, stomacho aduersa: vitiis tamen omnibus internis ab ea nati saluber est in omni ætate, ob quæ medicamentum familiæ veteribus est dictus. Datur drachmæ pondere seu à scrupulis duobus ad drachmas vnam pro ægri natura, ætate, viribus, consuetudine, & morbi natura & tempore cum vino, vino diluto, vino mulso, sapa, aceto, aqua, hydromelite, oxymelite. Quinetiam stomacho solutis, vt cibi tenax non sit, & acida ructantibus manditur, & sine humore deuoratur Diosc. Nobis omnibus nauseabundus est, fortasse quia deterior nunc ex Alpibus Gall. & nostro Delphinatu affertur, quàm quem maioribus mittebat Agaria Sarmatiæ regio (à qua illi nomen) & Galatia & Cilicia. Ponticus Andromacho iuniori in Theriaca probatur. Mendum igitur videri iure queat in fine libr. noni composit. phar. part. vbi suffocatis ab vtero datur 50. α. hoc est, vncia vna cũ vino pro drachma vna. Corrigitur vino, zingibere, caryophyllis, nuce moschata, vel aliis stomachicis. Seruatur annis quinque integer, præcipuè cũ dauco,

Gal. li. 6. simp.

Dioscor.

Lib. 1. anti. Gal.

lib

libystico, polypodio. Non solum autem sumitur, sed etiã foris admouetur, vt Galenus docet lib. 6. simpl. & in fine lib. 10. comp. ph. part. in ischiadicis remediis. De agarico autem inter radices agimus, quod is dicitur radix Dioscoridi, & Galeno li. 6. simpl.

Althæa siue Ebiscus est malua agrestis, foliis vt cyclaminus rotundis, lanugine canescentibus, flore rosaceo, caule bicubitali, radice lenta, intus alba, subastringente. Partibus suis omnibus digerit, laxat, phlegmone leuat, mitigat, coquit abscessus coctu difficiles adipibus incocta & subacta. Radice autem & semine tenuiorum est partium, magísque tum siccat, tum terget. Althæa autem dicitur, quòd inter primas sit vtilis, & pluribus polleat remediis, Diosco. Apium satiuum est, cui gratia vulgò est, cuiúsque rami largis portionibus per iura innatant, & in condimentis peculiarem gratiam habent. Quæ Plinij verba nostrum vulgare petroselinũ magis indicant: atq; idem σέλινον ἴνοδμον, id est, odoratum, Theocritus 2. εἰδύλλιῳ vocat. Sed apiũ vulgare est Diosco. & Gale. Eleoselinũ, hoc est cum Gaza, Paludapium, quia in paludibus & secundum aquæductus nascitur. Petroselinum autem verũ ex Macedoniæ asperis & præruptis petendum, vt Gale. docet libr. 1. de

Lib. 2. aliment. & li. 6. simp. ἀλθαίνω & ἀλθέω curo, medeor.

Pli. c. 11. lib. 10.

antido. de quo in litera P. Quod verò Macedonicum petroselinum vulgo dicitur, est hipposelinum, quod olus atrum seu pullum à Latinis appellari Hermol. Ruel. Marcellus in Dioscoride inscripserunt, quod meus codex Græcus non habet. Galenus autem verum Smyrnium (id est, vulgare Leuisticum) ὀλὀσατ͂ρον Romæ vocari iam consuetum scribit lib. 2. aliment. Omnia hæc selinorum, id est, apiorum genera idem pollent tota, sed semine sunt potentiora, & in his præcipuè Macedonicum calidum siccum ordine tertio.

Ari radix vt dracunculi, ex fimo bubulo podagris illinitur, eiusdem cortex splenicos iuuat & hydropicos, Galeno lib. 9. composi. phar. part. calida sicca primo ordine: incidit, tenuat, terget mediocriter.

Gal. li. 6. simpl. & lib. 1. ant. Aristolochia, quia fit ἀρίστη λοχόυσαις, id est parturientibus optima & salubris, Dioscoridi & Galeno triplex, radicis figura precipuè distincta. Quæ primo generi est tuberum modo rotunda, ob id & malum terræ dicitur: secundo digiti crassitudine, dodrãte longa: vnde (opinor) dactylitis dicitur li. 1. comp. phar. gene. & libr. 7. composi. phar. part. in arteriace Andromachi 16. Tertio longissima, quasi vitium nouellarum, ob quam clematitis, id est, sarmentosa dicitur.

Huius

Huius fructus putatur quibusdam λόγκος orientis, vulgo Gallorum dictus, stupefaciendis piscibus efficax, quam vim Plinius rotundę tribuit. Quartum genus addit Plinius Pistolochiam seu Polyrrhizon omniũ tenuissimam, densis radicis capillamentis iunci plenioris crassitudine. Omnes valent tantum radice amara & subacri, sed rotunda omnium est substantia tenuissima: longa verò terget moderatiùs: clematitis, quia odore est gratiore, & cortice carnoso ad vnguenta (nardina Plin.) est quàm ad medicationes aptior. Præfertur Pontica. & huic Cretensis libr. 10. composit. phar. part. Effodienda est messibus, & desquammato terreno seruanda. *Pli. libr. 25. c. 8.*

Asarum Galli olim Bacchar vocabant, nunc syllabarum metathesi Cabaret. Valet foliis, flore, semine, sed efficacissimum est radice, ellebori albi modo purgatoria. Dioscorid. Galenus tamen in hiera picra etiam asarum recipiente solam aloën purgatoriam vim habere scribit: asarum verò humores malos ad vrinas deducere. libro 8. comp. phar. part. & libr. 6. simpl. vires habere radicis acori sed valentiores. Fodienda est cùm folia mittere incipit, & in sole siccanda (nisi recens vtenda sit) quia in vmbra situm celeriter trahit & senescit, præ-

cipuè ex locis riguis, ex macris autem & ſitientibus (quæ imprimis amat) minùs eſt putredini obnoxia.

Aſphodelus Latinis Haſtula regia dictus, à caule inſigni ex multis radicibus bulboſis emicante, quibus agnatis abundat, interdum ad 80. Radice vtilis eſt tergente: eadem vſta magis calfacit, ſiccat, tenuat, digerit. Nunc porcorum cibus eſt, olim etiam hominum, muribus venenum. Autumno legitur, cùm valet plurimùm.

Lib.2.aliment. & li.6.ſim. Aſparagus, vel Athenienſium more per ph, Aſpharagus, vel etiam aphæreſi, Sparagus: generatim quidem eſt coliculus tenerior herbæ, fruticis, arboris, ad fructum & ſemen increſcens: ſpeciatim verò herba vulgo nota, eáque duplex, radice vtilis & ſemine ad detergendas renum & hepatis obſtructiones. Regij, qui in hortis naſcitur, & Helij, id eſt, paluſtris, meminit Galen. libr. 2. alimentorum: & huius etiam initio libr. 9. comp. phar. part. ad icterum: & illius lib. 5. ſimp. Petræi autem lib. 6. ſimpl. qui poſt inuentos altiles aſparagos Corruda propriè dicitur: Polluci autem ſylueſtris aſparagus. Hic multò eſt ſatiuo efficacior. In aſparago mas à fœmina ſemine ſeparatur.

Gal.li.6. ſimpl. BRyoniæ, ſeu vitis albæ radix terget, ſiccat, & moderatè calfacit: ob hoc induratos

ratos lienes liquat sumpta: & cum ficis admota: & psoram & lepram sanat, fructus verò eius maturitate ruber, racemosus, est Psilothrum vt planta ipsa. Nam *ἄμπελον λευκὴν βρυωνίαν καὶ ψίλωθρον καλοῦσι.* Gal. lib. 6. simp. tamen *ἄμπελον λευκὴν* & *βρυωνίαν* separat lib. 1. compo. phar. part. in pilos corrumpentibus medicamentis.

Behen serapioni duplex, alba & rubra, magnitudine radicis pastinacę paruę, calida, humida, odora, semen augens. ex Armenia defertur. Earum loco, si id solum possunt, Eryngij radicem substituerē potiùs, quàm radices nescio quas nobis ab institoribus venditari solitas: sed Ben eidem vt Mesue est Galeni Balanus myrepsica, de qua in Fructibus audies

Calamus aromaticus *κάλαμος ἀρωματικὸς* Dioscorid. Galen. *μυρεψικὸς*, id est, vnguentarius Hippocrati, Arabicus Plutarcho, Alexandrinus Celso: calidus siccus ordine secundo, leuiter astringit, minimũ acer est, partium nonnihil tenuium remediis ventriculi & hepatis calidis misceri potest, ac menses mouentibus. Melior est fuluus, intus albicans, odore fragrantissimo, densè geniculatus arundinis modo, cætera mollis tactu, lentus in frangendo: confractus autem in assulas dissilit, non *Gal. li. 7. simpl.* *Dioscor.*

totus, raphani in morem rumpitur: fistula intus plena araneorum, casiæ gustu, astringens,& cum quadam acrimonia amarus, in mandendo glutinosus: In India nascitur, triennio seruatur. Capparis radicis cortex amarus, acer, acerbus, terget, purgat, tenuat, incídit, digerit, constringit: lienes induratos & ischiadas ob hæc magnificè iuuat, sumptus vel cum idoneis remediis admotus. Eadem radix etiam hepatica est, libr.8.composi.phar.part.& splenica,lib.9. eiusdem. Flos eius & fructus aceto & sale condítus primis mensis ad excitandam appetentiam sumitur, licet stomacho noxius, siticulosus,aluum turbare Dioscoridi dicatur. Folia capparis trita cum mero pota splenica.lib.9.composi.phar.part. admota cum virium vehementiam obtundentibus chœradas sanant. Centaurij magni radix acris,astringens,subdulcis, & subamara: vlcera glutinat,sanguinem reiiciētibus prodest: à Chirone Centauro Herculis sagitta vulnerato inuentum & nominatum Cētaurium: annis decem seruatur Theophrasto. Centaurium autem minus radice inefficax est, foliis & flore vtilis, subastringens: ob amaritudinem Fel terræ dicitur Plinio. Cyperis seu radix cyperi calfacit, siccat sine morsu,subastringit,incídit, vlcera

ra præhumida cicatrice claudit, calculos frangit, vrinam & menses mouet, oris halitum commendat, vt lignum aloës verum. Cyperus Indicus inter zingiberis radices inuẽtus Curcuma Venetiis dicitur. Ad odoris gratiam Cyperus additur tenuantibus capillos, libr.1.composi.phar.part.à figura caulis iuncus triangularis Plinio dicitur: quadratus Celso, licet raro sit quadrangulus: angulosus Dioscoridi non definito angulorum numero. Cyperus Babylonicus Galanga (de qua mox) quibusdam dicitur, vulgaris scilicet ac minor: nam maior Acorus esse dicta prius est.

Cyclamini radix tota vehementer medicamentosa, magis eiusdem succus: incidit, terget, ora venarum aperit, trahit, digerit, illitus abdomini ventrem purgat, per nares trahit, cum melle illitus suffusos iuuat, scirrhos mirè emendat, menses & sudores mouet. Costus subamarus, modicè astringit, acer adeò & calidus, vt vlceret, Gal.lib.7.simpl.& libr.8. compo.phar.part, mihi Lugduno missus à Carolo Paludano eius vrbis medico iure primario, si Hieronymum Montuum nulli eruditione secundum exceperis. Costus præcellit Arabicus, candidus, leuis, eximia odoris gratia, recens, abundè plenus, densus, siccus, à teredinibus non

Panũporcin⁹, quia porcis gratus.

Dioscor.

non erosus. Secundus est Indicus, vber, leuis, niger. Tertius Syriacus, grauis, colore buxeus, odore feriens. Costus Arabum dulcis, & amarus, Græcis indictus: sed κόστος γλυκὺς Arabas passim imitanti Actuario dicitur in secundo Dialachan, & paulò pòst in diaromato. Costus autem hortẽsis, herba quanquàm amara est, fuerit magis Piperitis aut Siliquastrum Plinij.

Cucumeris agrestis radix terget, digerit, emollit: potẽtiùs eius succus, Elaterium dictus, summè amarus ordine secundo calidus: menses mouet, cynanchis cum melle illinitur, ictericis cum lacte in nares trahitur & cephalalgicis.

DAucus semine vehementer calet præcipuè agrestis, triplex Dioscoridi. Seminis solius in aliis generibus vsus inualuit, in cretico etiam radicis. Ob id Dauci Cretici radices scribit Gal. libr. 9. comp. ph. part. in malagmate dia spermatων.

Dioscor. Dictamni radix gustu calfacit, partus accelerat. Folia eius pulegio similia, maiora, densa lanugine obsita, in vsu sunt præcipuo ad ictus & morsus venenatos, ac cætera, quæ præstat pulegium: quo tamen ob essentiæ partium tenuitatem est efficacius. Horum foliorum vim largam Venetiis ad me attulerunt Simon Thomas, Stephanus Tul-

lerius, Martinus Gregorius, discipuli olim mei longè doctissimi, nunc medici æqualium celeberrimi. Quæ autem vulgò circunfertur dictamni radix, est potius pseudodictamni. Creticus laudatur potus & appositus. Metitur æstate & autumno.

Doronicum Serapioni est radix parua, foris subflaua, intus alba, dulcis, calamo aromatico similis: calida sicca ordine tertio: flatus præcipuè vteri dissipat, cordis palpitationi confert, ipsumque roborat, venenosis morsibus & ictibus auxiliatur, sumptũ & admotum. In officinis habetur: καρυαβάδιον dicitur Actuario, vires illi easdem tribuenti: tamen is in διάμβρα doronicum omittit, quod habet mesues in diambra compositione propè eadem.

Dracunculi radix aro acrior, amarior, ob id calidior, tenuior, viscera omnia purgat humoribus crassis & lentis à se tenuatis, vlcera cacoëthe sanat, vitiligines terget cum aceto illita.

Elenij radix odorata, subacris, amara, calfacit non primo statim occursu, siccátque non exactè ob humorem in se recrementitium, tandem verò etiã rubrificat, *Enula cã pana.*

ischia

ischiadas & affectus alios diuturnos ac frigidos: eclegmate cum melle, crassa & lenta ex pulmone & thorace expectorat, serpentium morsibus prodest. Ex montibus & sicco solo præstantior, legitur æstate, particulatímque dissecta siccatur, vel melle aut saccharo cōdita seruatur: ἑλένιον λευκὸν καὶ ἐρυθρὸν Actuarius appellat.

Ellebori vtriusque tum albi tum nigri radix multiplex, tenuis, ab oblongo & exiguo capite procedens, calida sicca, ordine tertio: sed nigra gustu calidior, alba amarior: pituitam ac bilem vtranque vacuat, alba magis vomitu, nigra deiectione: alphos, lichenas, psoras, lepras deterget. Alba melior Cyrenaïca, nigra ex Anticyra: ambæ in montibus & asperis locis messibus effodiendæ, in vmbra siccandæ.

Eryngij radix longissima, intus alba, foris nigra, odorata: calida, ad primum ordinem, sicca ad secundum: tenuium partium, ciet menses & vrinas, morsibus venenatis resistit, flatus dissipat. Esula Serapionis est Pityusa Dioscoridis & Galeni, radice, semine, foliis, succo, tithymallorum more purgans: ob id etiam tithymalli species à quibusdam putatur. Mesuæ & Auicennæ esula parua, est tithymallus paralios, id est maritimus: magna verò est tithymal

mallus platyphyllos, viribus tamen sunt iisdem valentibus, scilicet in purgando.

FOeniculus calidus ordine tertio, siccus primo, semine magis quàm radice, minùs foliis quibus lác gignit, vt illis vrinas & menses magis ciet. Cortex radicis in vsu est frequenti, lib. 8. comp. ph. part. μαλαθροσπέρμον per λ vbique scribit Actuarius, id est, marathri semen. *Marathrum cũ Græcis.*

Filicis radix maximè vtilis amara, subastringens, lumbricos latos necat, partum mortuũ eiicit, vlcera valenter sed sine morsu siccat imposita, hepatis meatus probè terget sine manifesta calfactione aut refrigeratione. Gal. lib. 8. comp. ph. part. *Gal. lib. 8. simp.*

GAlanga Actuario Barbaros in multis imitato, est radix subrubra, geniculata, intorta, grauis, sapore acerrimo linguã admodũ vellicante, calida, sicca tertio gradu, odore & figura quadã cyperi: vnde quibusdam Cyperus Babylonicus dicitur, vt prius in Acoro & Cypero docuimus. Adulteratur cyperi radice aceto piperato macerata, sed adulteratio intrò non penetrat. Coctionem iuuat, flatus dissipat, oris halitum commendat, venerem excitat etiam ore retenta, cerebrum roborat naribus in- *Serapio.*

dita, cordis palpitationi prodest.

Gentiana radice est ob multam amaritudinem efficaci, ad tergendum, tenuandū, purgãdum, obstructa liberandum: propter quam aloë Gallica dicitur: à Gentio Illyricorum rege inuenta & dicta.

Dioscor. Li.6.sim. Glycyrrhiza, Actuario sæpe Glycyrrhizon, γλυκεῖα ῥίζα, & absolute γλυκεῖα, lib.7. comp. ph. part. dicitur Romanis dulcis radix, nobis partium metathesi Riglyce: radice sola & succo ex hac recenti expresso, dulci, & leuiter astringente valet, tepida, temperato proxima, modicè humida, vnde quia sitim sedat, ἄδιψος quoque dicitur. Asperitates lenit arteriæ & vesicæ scabræ. Melior nigricans & lenta, quàm buxea & fragilis. Puluis radicum eius pterygia seu vngues oculorum leuat. Dioscorides.

Gramen, seu gramen pecori esculentum radice est modicè frigida & sicca, parum mordaci, substantiæ tenuitatem exiguam sortita, qua calculos potu interdum frãgit.

Hermodactyli duo fastigia facit Mesues, vnum radice digitali longitudine, quod Ephemerum esse videtur Dioscoridis, Gale. & Pauli: radice oblonga, digitali crassitudine, odoratum, iris agrestis appellatum, repellendi & digerendi facultate

præ

præditum. Alterum radice rotunda,& ea foris vel nigra (quod Colchicum est ephemerum & deleterium,prædictis autoribus passim frequens,flore croci per autumnum erumpente) vel rubente, vel alba, vt intus, quam eligit solam, si crassa sit, ac modicè dura,& ex loco edito lecta: calida sicca initio secundi gradus, stomacho aduersissima est.Pituitam crassam à iuncturis præsertim extrahit, ob id podagræ, & ipsi arthritidi prodest,per se, vel decocto sumpta,aut etiã admota cum farina hordei, vitellis ouorum,mica panis.

Hæc omnino est,quam Paulus Hermodactylum vocat, & ab vtroque ephemero separat, veteribus indicta radix, vti & quæ rubens Mesuæ dicitur. An verò quæ in officinis ostenditur, horũ sit Hermodactylus, vel Colchicum, discernere non est difficile his qui legũt, aut integras habent radices, nam delibratæ ad nos conuehuntur. Canis tamen largam eius vim per me depastus innoxiè, & multorum tutò hac radice purgatorum experientia quotidiana facit, vt credam vel Hermodactylum hũc esse Mesuæ, & neotericorum, veteribus indictum, vel saltem non esse Colchicum. Actuarium miror inter purgantia simplicia hunc non descripsisse, cùm toties eius meminerit in

compositis medicamẽtis, ἑρμοδάκτυλον λευκὸν καὶ ἄλινον alicubi appellans. Serapio hermodactyli nomine principio Dioscoridis Colchicum repræsentat, deinde etiam ephemeron. De omni hoc genere Musa in examine simplicium, & Tagaultius suis in Mesue simplicia annotationibus doctis pariter ac luculentis accuratius scribunt.

Li. 1. antidotorũ. IRidis radix laudatior parua, densa, frangi contumax, subruffa, amara, sternutamenta dum tunditur ciens, odorata, qualis ex Illyride mediterranea Dioscoridi, Galeno, cæteris omnibus prædicatur: ob id eam Illyridem vocare consueuit Andromachus. *Lib. 6. & 9. c. ph. p.* Elige autem in Illyricæ genere odoratiorem: nam vnumquodque est præstantissimum, quod generis sui odorem *Li. 1. antid.* habet valentissimum. Iris autem quæ ex Libya magna Romam affertur, tantum ab Illyrica deficit, quantum corpus mortuum à viuo. Quæ autem in aliis regionibus crescit, non ita multum deficit: vnde Iris Gallica alba purgata vsurpatur, lib. 8. comp. ph. part. & hodie passim Florentina pro Illyrica nobis obtruditur. Iris coquit, tenuat, calfacit, pituitam crassam & bilem purgat, *Libr. 9. c. ph. p.* humorem ex pulmonibus crassum expectorat. Ireos syluestris radix lib. 10. comp. *Diosc.* ph. par. ephemeri radix videtur accipienda,

de

de qua nunc in Hermodactylo egimus: vel potiùs ſpathulæ fœtidæ vulgò dictæ, flore & reliquo habitu Iridem omnino referentis.

Iſatidis radix in diachamæmelo Actuario ea eſt amara, aſtringit valenter, ſiccat ſine morſu, ob hæc vulnera magna etiam in capitibus muſculorũ duræ carnis glutinat. *Li.6.ſim.*

Lilij radix terget primo ordine, digerit moderatè, emollit, menſes ciet, vulnera glutinat, etiam in capitibus muſculorũ cum melle miſta. Eadem præſtat folium, ſed imbecilliùs. Flos verò ſubſtantia conſtat miſta ex tenui & terrea, & aquea: coctus ex oleo mollit, & citra morſum digerit. *Gal. li.7. ſimpl.* Lilij radix mollit, coquit, terget, diſcutit: ob hæc vitiligines, lepras, pſoras, achoras, furfures emendat, Dioſco. addito melle, vel alio, vim eius tergendi imbecillam augente, Gal. lib.7. ſimpl. *Gal. in fine c.ph.p.*

Mandragoræ maris ceu præſtantioris delibratæ radicis cortex craſſus, lino traiectus ad vſum ſuſpenditur, refrigerandi valentiſsimæ, vt ordine tertio, & ſiccandi primo. Eiuſdem & pomi ſuccus prælo expreſſus, inſolatúſque donec concreuerit, fictili reponitur ad vſus eoſdem: ſed in po- *Gal. li.7. ſimpli. & Dioſcori.*

mo cum calore quodam est aliquid humiditatis, à qua est soporiferum.

Li. 1. antidot. Meum nobis frequens, Dioscoridis picturam explet, tamen pręstantius Macedonicum, aut Hispanicum: sed Athamanticũ laudat Andromachus minor in sua theriace. Calidum est ordine tertio, siccum secũdo, vrinas & menses mouet, vt asarum, sed largo vsu, cephalalgicum est. *Li.9.c. ph.p. & li.7.sim.*

Li.8.sim. NArdi spica & radix, calida excessu primo, sicca secundo: astringit, subacris, & leuiter amara, iecur & stomachum roborat, sumpta & admota, vrinam ciet, fluxiones intestinorum, capitis, thoracis siccat. Nardus igitur mistæ est substantiæ & facultatis tum digerentis, tum repellentis, & roborantis. Nardus præterea vim habet non exiguam coquendi omnes frigidas dispositiones. Ea est multiplex, præstantissima est Indica, secundo loco Gallica, pòst Cretica, & quæ apud nos montana ex Cilicia, & nardina herba potius quàm nardus vocatur. Radix nardi Indicæ, & apud nos montanæ modicè astringit. Nardus Indica quanquàm radix est, tamen etiã νάρδου στάχυς, seu cum Actuario & Hera. li. 6. comp. ph. part. in diabesasa ναρδόσταχυς, id est, spicanardi, à similitudine formæ cum spica. *Lib.6.& 8.c.ph.p. Lib.9.c. ph.p. Lib.6.c. ph.p. Lib.1.antidot.*

Tamen

Tamẽ Philo in ſua antidoto Creticam nardum, vel, vt alij eius ænigma interpretantur, Indicam radicis falſo nomine dici autumat, quoniã ſpica nardi nũcupatur. Nardi Gallicę cum radicibus & terra circundata faſciculum vnum cum aliis ad columellas laxatas adhibet Archigenes: aſtringit enim & digerit nardus Gallica, ambo mediocriter. Nardi Celticæ flores vſurpantur lib. 8. eiuſdem in tertio Andromachi medicamento. Nardus autem Gallica, ſeu Celtica dicitur: nam gentem eandem Gallos, Galatas, & familiariùs Celtas appellant. In Ligurię alpibus ea naſcitur Dioſcoridi. Radice igitur vtilior apparet ex initio li. 8. ſimp. & locis prædictis, ſpica tamen non inutilis. Laudatur enim recens, leuis, larga coma, ſpica breui, flaua, odoratiſsima, cyperum redolente, diúque in ſua odoris gratia permanens, amara, linguam mordens. Nardus etiã Syriaca vſurpatur in arteriace 12. Andromachi, ſed imbecillior eſt quàm Indica. Fugienda nardus quæ ἔκπλυτος, id eſt elota dicitur, & eligenda quæ ὄμφας lingua Barbarorum dicitur. Spica vulgaris, odoris & saporis gratiam illam non habet, imò inter coquendum odoris eſt grauiſsimi, & ægros lædit: eſtque verius pſeudonardus, quàm vera nardus.

Lib. 9. c. ph. p.

Lib. 6. c. ph. p.

Ibidem.

Lib. 1. antidot.

Lib. 7. c. ph. p.

Lib. 1. antidot.

Diosco. Vitiflora. OEnãthes radix in multa capitella ceu oliuæ fructus extuberãs, ex vino ſtrãguriæ ſubuenit. Oenanthe autem vitis agreſtis ac erraticæ flos cũ germine aſtringens in vſu eſt frequentiori Medicorum. Gal.initio li.8.comp.ph.part.& li.7.meth.

Gale. li.1. antid. PEtroſelinum,id eſt,apium petroſum omnibus notum,in regione Macedoniç præcipiti nec magna laudatiſsimum naſcitur, hoc eſt, acerrimum & amariſsimum, maximè ſi recens fuerit,ſed paucum, à qua Eſtreaticum dicitur & Macedonicum.Plurimum verò in Epiro gignitur, ex qua in Macedoniam comportatum, & propè totum in Theſſalonicen: inde tanquam Macedonicum à mercatoribus diuehitur:alioqui vniuerſis gentibus non ſufficiat. Quomodo mel Atticum melle ex Cycladibus locupletant, próque Attico vendunt: & vinum Falernum in parua quadam Italiæ regione paucum genitum, ſic ab indigenis adulteratur, vt in omnem Romanorum imperio ſubditam regionem feratur.Si autem Eſtreaticum Macedonicúmque petroſelinum deſideras,nihil peior,ſed minùs amara erit theriace,& alia antidotus,ſi alterum iniicias.Non enim deleteriis pharmacis, aut virulentarum beſtiarum morſibus

adeò aduerſatur, quod principaliſsimum eſt theriaces promiſſum: ſed id hydropicis, imbecillibus, & aliis quibuſdam ſimilibus affectibus ſuccurrit. Hæc Gal. lib. 8. ſimpl. Calidum ſiccum ordine tertio, acre, & amarum, incîdit, vrinas & menſes affatim ciet, flatus diſsipat: ſemine tamen quàm radice & foliis eſt valentius: quapropter id maximè in vſu eſt.

Pyrethrum ab ignea & cauſtica vrentéque vi dictum, qua manſu ſaliuam potentiùs, quàm pro caloris modo elicit: vnde & Saliuaris quoque Latinis dicitur. In Apœnino frequens, annis quinque ſeruatur: affectibus omnibus frigidis efficax. *Gal. li. 8. ſimpl. Dioſc.*

Pæoniæ maris radix longa, althææ æmula rotundatur contra epilepſiam & melancholiam recens collo appendenda potius quàm fœminæ radix. Luna autem decreſcente hanc legi volunt: leuiter aſtringit, ſubamara eſt cum quadam dulcedine & acrimonia, ſi diutius mandas, menſes ciet, obſtructa hepatis & renum expurgat. *Manardus in epiſtolis. Li. 6. ſim.*

Peucedani radix calida ordine ſecundo, ſicca tertio, incîdit, tenuat, digerit, affectibus neruorum frigidis, lieni indurato, pulmoni farto pituita craſſa, lenta, vlceribus contumacibus auxilio eſt. Succus ex hac expreſſus valentior eſt. *Li. 8. ſim.*

Phu Dioſcoridis, & cæterorum Græcorum, noſtræ Valerianæ plurimum exprimunt, niſi florum, qui in muſcario puſilli ſunt, magnitudo deſideretur. Phu Pontictũ aliquid habet ſimile nardo, & petroſelino, & cæteris ſeminibus vrinam mouentibus li.8.& 9.comp.ph.part.antidotis inſeritur.

Li.8.ſim. Polypodij radix dulcis,& auſtera, multum ſiccans, ſed ſine morſu, purgandi vim tacet Gal.bilem, pituitámque trahit, Dioſ. In quo non bilem ſed melancholiam legit *Meſues.* Serapio: ſic & Meſues, & alij poſt eos plerique, melancholiæ purgatricẽ vim tribuũt. Sit craſſum, ſolidũ, cirroſum, ex rubro nigreſcẽs, colore intus herbaceo, vt piſtaciũ recẽs, quercubus innatũ potius quã ſaxis & muris: aliis cõtrà videtur, niſi aſtrĩgẽdũ ſit.

Pentaphylli radix ſiccat ordine tertio, ſine morſu, tenuiũ eſt partium, minimùm acris,& calida: Tormẽtilla putatur Leoniceno, Manardo, Ruellio, quæ nunc quinquefolia, nunc ſeptemfolia his & mihi ſæpe viſa eſt: vti & vulgare quinquefoliũ etiã ſeptẽfoliũ frequenter eſt: vti & Eupatoriũ, quod etiã dicitur Pentaphyllum Gal.lib.5. ph. part. Hæc radix in theriacen recipitur, & noſtra tormentilla venenis & peſti reſiſtere experientia multa eſt certiſsimum, vt ſi non ſit eadem, eius loco vſurpari poſsit.

Rha,

RHa, Rhaou, Rheon, Rhion, radix nigra, costo nigro foris, centaurio magno intus similis, sed minor & rufior, fungosa & laxa, aliquãtulum leuis, sine odore, teredinibus non exesa, quæ mansa colorem reddit pallidum, ad crocũ inclinantẽ, facilè fragilis, amara: præter hæc legit in Dioscoride Serapio, astringens, si plusculum mandatur, subacris: sanguinem expuentibus, cœliacis, dysentericis cõfert. Ex riguis ad Rha fluuiũ supra Pontũ (vnde Rha Põticũ Græcis & Latinis, & radix Pontica Celso dicitur) & Bosphorũ septentrionali tractu affertur: parũ purgatoriũ experiẽtia posteriorũ, licet inuentu sit rarissimũ, & hodie propè ignotum: obscuratum opinor à Rha barbaro seu Indico, quod ex India meridionali in totam propè Europã quæstu maximo cõuehitur, odoratum, grauitate insigni cõmendabile, astringens, amarũ, cholagogũ magis, colore dum mãditur planè croceo. Quod siue idem sit genere cũ Pontico, viribus tamen, colore, odore, pondere nonnihil dissimile soli & cœli ratione, siue omnino diuersum, aliis disquirendum relinquo, quibus plus est otij, & facultatis: cùm præsertim etiam celebres hodie medici in ea controuersia sibi non constent, & nunc idem, nunc diuersum affirment. Manardus

Rha ponticum. *Diosc.*

Gal. li. 8. simpl.

nardus nanq; in epistolis nunc idem, nunc diuersum censet: Mesues & Serapio suo Rhabarbaro tribunt omnia, quæ Diosc. & Gal. Rheo. Mihi satis fuerit admonere, in locum Pontici iam propè desiti Indicum viribus proximum, & vbique copiosum, potius esse sufficiendum: tanto tamẽ parcius quanto efficacius, in Græcorum compositionibus, quàm centaurij magni radicem minimo virium commercio cum Pontico conuenientem. Præsertim autem sufficiendum est, quod in Indico est astringẽs magis, minúsque purgatorium, quale multum inuenitur: aut saltem eius macerati vel assi magna, prout Medicus iudicauerit. In Arabum autem compositionibus vtrunque distinguitur, illud Rheu Ponticum, hoc Raued Seni appellatum. Rhion vel ῥῆον Ponticum, vel Rhiu Pontici radix ferè Galeno dicitur in compositis medic. part. 7. & 8. & in anti. ῥῖον ποντικὸν, & ῥῖον βαρβαρικὸν, Actuario: & Rheu Pontici radix idem Pontica radix in Esdræ antidoto: ῥῖον ἰνδικὸν Actuar. in διακλάχαν pro Raued Seni Mesuæ. Seruatur annis 3. 4. psillio, milio, cera oblitum sola, vel cum terebinthina. Quod autem vulgus Europæ pro Rha Barbaro in hortis passim serit, Lapathi genus omnino videtur, licet radicis colore

Mesues.

lore Rha Barbaro nonnihil ſit affine, viribus autem plurimùm abeſt. At cùm reliqua Rhei vtriuſque hiſtoria nemini ſcribatur, ſed radicis ſolius, conuincere nequeas, congenerem plantam vel degenerē & diuerſam, niſi ex partis vnius natura.

Rubia ſatiua radice acerba, & amara, lienem & iecur expurgat, vrinas craſſas, multas, ſæpe etiam cruentas, & menſes mouet, alphos albos cum aceto terget. Cortex Rubiæ recipitur in antidotum ad lienem Actuario.

Σαξιφάγον Græcorum à noſtra vulgari Saxifraga diuerſum, tamen, vtrunque calculos renum cōfringere certum eſt: hoc multa neotericorum experientia, illud Galeno in theriace ad Piſonem, & lib. 5. ſantuendæ: quod eſſe Betonicam inde patet κέστρον ἢ ψυχρότροφον (quod locis alſioſis gaudet Dioſcor. ῥωμαϊστὶ δὲ βεττονική amariuſcula eſt, ac ſubacris, incîdit, calculos renum rumpit, &c. lib. 7. ſimpl. & apud Dioſcoridem capite ceſtri, ſeu betonicæ. ἐπὶ δὲ τῶν λιθιώντων, καὶ βεττονικῆς τι πόας μίγνυται, καὶ κέστρου τοῦ παρὰ τοῖς κελτοῖς γενομένου, καλοῦσι δὲ τὴν βοτάνην ταύτην σαξιφάγον. lib. 5. ſantuendæ in ſene calculoſo: niſi quòd hîc betonicam à ceſtro videtur ſeparare, ſi pura eſt lectio, aut καὶ pro ſiue, vel id eſt capiēdum.

Hac opinor causa Ruellius ætatis nostræ doctissimus medicus ex Dioscoride caput de Sarxiphago diuersum à capite de Betonica expunxit. Radix sarxiphagi Actuar. passim vsurpatur.

Gal.li.8. simpl. Scilla calida ordine secundo, admodum incîdit: assam aut elixam sumi præstat, vt virium eius vehementia exoluatur Legenda ex terra quando folia eius & caules omnino aruerunt, lib.1. antid. Scillæ albæ segmenta seu taleolæ cultello ligneo separatæ, lino traiectæ modicis interuallis ne se contingant, in vmbra siccantur diebus *Dioscor.* 60. vt ex his fiat acetum scillites. Alba est *Plinius c. 9. lib. 20.* masculus, eáque vtilior quàm fœmina nigra. De ea leges plura in compositis medicamentis de Pastillis scillinis.

Tamariscus lib.7. simpl. TAmarix, seu Myrica, fructu, radice, foliis, extremis ramulis terget, incîdit sine manifesta siccatione, parum astringit, tenuium partiũ, lieni indurato cũ aceto aut vino coctis prodest: fructus & cortex valentiùs astringunt. Fructum tamen & succum & non radicem adhibet splenicis remediis, lib.9. comp. ph. part. Quin etiã trunco in vascula vel potoria vel escaria cauato, lienẽ arcano quodam odio suibus & hominibus longo vsu absumit.

Thymelæa Dioscoridis, est Mezereon

Mesuæ

Mesuæ, vt patet conferenti fructum, myrti baccæ æmulum vtriq; , quod granum gnidium dicitur Dioscoridi. Folia quæ oleæ similia faciũt ambo, sed angustiora Diosc. maiora Mesues: ramos Mesuæ bicubitales, Dioscoridi tripedaneos. Cùm hi chamelææ (quam nonnulli mezereon putant) sint dodrantales & palmo tantùm alti: vnicam autem thymelæam facit Dioscorides multas mezerei species facit Mesues.

Turbith Serapionis, est Tripolium Dioscoridis ad verbũ. Turbith vel Turpetum Actuarij duplex est Dioscoridis, Alypon & Pityusa, quam etiam Turpet à Barbaris vocari scribit: nec fortè vox ea cum Leoniceno & aliis quibusdam expungenda ex Dioscoride fuerit, quum alias plerasque appellationes barbaras interponat. Turbith autem Mesuæ quibusdam videtur secunda tithymalli species. In hac opinionum varietate de radice hodie parum comperta, & quæ viribus maleficis est prædita (quamuis enim crudam, & crassam, & lentam pituitam purgare dicatur, magno id stomachi, cordis, & aliarum partium incommodo præstat) satius est, eius loco vel agaricum, vel aliam phlegmagogam substituere. Laudant Arabes eius corticem album, gummosum, vacuum arun-

dina

dinaceum, recentem friabilem: corrigunt zingibere, & formatis ex eo trochiscis.

Zingiber Galeno & aliis cum indigenis ferè dicitur: quibusdam Zinziber: aliis Gingiber: radix est herbæ graminis modo serpentis: candicans, odorata, piperis sapore & viribus, nisi quòd tardiùs calfacit, sed diutius, vti longum piper, ob humiditatem excrementosam: cuius occasione vtrunque teredinibus facilè tentatur. Condiendum recens omnino est, nunquam vetus impostorum more. Mittitur ex Arabia & Troglodytica.

Zurumbeth Serapioni Auicennæ aliisq;, & Zedoaria, *ζοῦδαρ* Actuario in aurea antidoto dicitur, *ζάδουαρ* eidem in *διακομήρῳ*, & in diantho, alibi *ζάδιγαρ* & *ζάδουαρ*. res est ac nomen barbarum, Græcis prioribus incognitum.

Est autem radix aristolochiæ rotundæ æmula, sapore & colore zingiberis calidum siccum gradu secundo: flatus dissipat, odorem allij, cæpæ, vini tegit, morsui venenato resistit, vomitum cohibet.

*

DE

DE HERBIS.

Væ priùs in radicibus dicta sunt de collectione,repositione, duratione illarum: ad herbas transferri possunt, nisi quòd his ferè recentibus vtimur, quibusdam omnino,vt portulaca,lactuca,buglosso,atriplice,beta, brassica,acantho,nasturcio, helxine, mercuriali,viola nigra, intybo,fumaria, hioscyamo, mandragora, & aliis permultis. Quibusdam verò recentibus vtimur,quando his mitioribus opus est,vt ruta,mētha, absinthiū, abrotanū: recētes minùs calent ob mistam humiditatem excrementosam: siccatæ verò calidiores sentiuntur:& fumaria recēs minùs aluū subducit magis sicca. *Gal.li.7. simpl.*

Colliguntur ferè cum floribus herbæ aut seminibus,sic benedictus carduus acanthium putatus,cētarium paruum,calaminthe,chamædrys,chamæpitys,daucus,fumaria, maiorana, polium, pulegium origanum,serpillum,thymus:aut saltem cùm vigent folia magnitudine,odore,colore præsertim quæ cacumini sunt propiora.

Siccantur in vmbra magis,nisi si quæ scapo sunt crassiore,aut folio humidiore, & ob id apto putrere. Vbi probè sunt siccatæ, reponuntur vti radices, sed minùs diu seruari possunt:ob id quotannis mutandæ.

Bsinthium triplex forma, sapore facultate planè diuersum, vt interim natales omittam. Primum generis nomine dicitur, quale præstantissimum est Ponticum. Id folio & flore est multò minore, quàm cætera absinthia, & odore non insuaui, sed aromatum quid præferēte, qui reliquis omnibus planè fœdus: quapropter hæc fugienda. Vtendum autem semper Pontico ad ventriculi & hepatis phlegmonas, ad tergendum, purgandum, subducendum prauos humores stomacho hærentes, & roborandum dictas partes contrahendo & constringendo. Cùm enim omni absinthio duplex sit facultas & qualitas, in Pontico astrigens quidem plurima est, amara verò exigua: ob id calidum est excessu primo, siccum tertio. In cæteris absinthiis, vt abrotano, amara est vehementissima, astrictio autem obscura, aut prorsus nulla gustu sentitur: ob id stomacho sunt hæc inimicissima. Ponticum prætereà terget sordes tunicarum ventriculi, non tamen si quid altius in eo imbibitū est, foras extrahit, aut expellit, aut saltem parum id præstare valet ob iunctam insignem astringendi facultatem. Hiera autem picra propter id excogitata salubriter, illud ipsum potest. Ponticum

Lib. 11. metho.

Lib. 8. cō. ph. par. in hiera picra. Gal. li. 6. simp. initio & fine.

Lib. 6. sani. tuen.

ticum autem videtur esse, quod Romanum Mesues vocat, quódque passim hodie visitur. Diuersus enim Mesues Gale. tantũ est, quod siccum tertio gradu hic, ille secundo scribit. Quæ controuersia in aliis simplicibus multis est inter medicos etiã doctissimos: quorũ vnus in fine, verbi gratia, primi vel secundi, alter in principio secundi vel tertij intelligit: quæ ambiguitas etiã Gale. ipsi est in anetho, prasio, ruta agresti, & aliis permultis. Nam quod succũ eius dicit Mesues ob nitrosam qualitatẽ nocere stomacho, ipsi Gal. id nõ aduersatur scribẽti, succum longè ipsa herba esse calidiorem. Nostrũ autẽ vulgare absinthiũ sarmẽtosum, folio & flore multo maiore, quàm cætera tria absinthia: veteribus inter absinthia comprehensum non videtur, nisi esse velis absinthium primũ Diosc. quod vulgò notũ dicit, & βαθύπικρον, vel potiùs βαρύπικρον vocari à multa amaritudine, qualis in aloë, cui subscribitur Dioscoridi; à qua vulgus aloinã & forte appellat. Id autẽ, si primũ in Dioscoride recipias, quænã alia in eo statues? Tamẽ id ad lũbricos, vti & santonicũ, est efficacissimum sumptum & admotum.

Abrotanum fœmina foliis seriphio & cypresso proximis albioribus: vnde cypressus & chamæcypressus vulgò dicitur. Mas *Lib. 6. simpl.*

verò abrotanum generis nomen tenet, calidum ſiccum tertio receſſu à mediis, admodùm amarum, coma cum floribus vtile, vt abſinthium & cineribus ſuorum ſarmentorum ad pilos reddendos.

Libr. 6. ſimpl. Acantha, vel Acanthus brancha vrſina vulgò: foliis modicè digerit, radice ſiccat, leuiter incîdit, eſt tenuium partium, emolliendæ aluo iniectionibus hodie deſtinata.

Li. 1. cõp. ph. p. & li. 6. ſimp. Adiantum, ſeu Polytrichon calido, frigido temperatum, guſtu acerbo ſiccat, tenuat, digerit, ob id ſtrumis confert, lapides frangit in nobis, craſſa & lenta ex pulmone educit, capillos reddit, prǽſertim vſtum. Triplex Dioſcoridi eſſe videtur, primum ſpeciatim Polytrichon vocat, Adiãtum album Theophraſtus. Gaza cum vulgo Capillum Veneris. Alterum Trichomanes nigrum Theophraſtus, vulgus Polytrichon. Tertium Foliis filicis, vulgò Adiantum: vt Dioſcoridis textus hoc loco mancus videri poſsit. Nam foliorum filicis & lenticulæ tam diſsimilium bis in eodem adianto non meminiſſet. Quartum addi poteſt Saluia vita vulgò dicta: quartanis curandis efficax eſt. Galenus adiantum nõ diuiſit, fortè quòd omnium eadem ſit facultas Calitrichon à nonnullis Trichomanes dicitur: tamen qui de herbis ſcripſerũt, adiantum vo-

Gal. li. 2. cõp. ph. p. in caluitio intempeſtiuo.

cant

cant callitrichon potiùs quàm trichomanes: Polytrichon autem & callitrichon diuersa facit, lib. I. comp. ph. part. Recens melius, nisi cũ siccãdũ & astringẽdũ valẽtius.

Ἄγνος, id est, castus, quòd ad castitatem conferat, foliis & floribus sumptis & substratis, & semine frixo, vel non frixo: id enim sumptum, vt semen rutæ, nocturnas veneris imaginationes cohibet, lib. 6. sim. & lib. 6. sanit. tuendæ. Calfacit, siccat ordine tertio, acris est ac astringens, & substantiæ multũ tenuis, flatus omnium maximè discutit. Ob id lege lib. I. alimẽtorum calfacit, non cum Græcis exemplaribus & veteri interprete refrigerat, quod effecta illic adscripta indicant. Item lib. 2. comp. ph. part. de cephalalgia ab æstu, vbi Agnũ inter refrigerantia cõmemorat: & paulò pòst vbi Archigenis dicta distinguit, folia lauri calidissima. Agni verò mediocriter refrigerant, legerem non ἄγνου sed ἀκίνου, quæ planta Dioscoridi refrigerat, & astringit, etiam si Gale. fortè alibi nusquàm ea herba sit vsus. Neq; enim placet elusio, quòd per accidens refrigerat: id enim etiam foliis lauri & calidis omnibus commune est. *Agnus castus, iũ ctis ambobus vulgò.*

Alyssos herba marrubio similis asperior tantum, & spinosioribus pilulis, flore cœruleo, aduersus rabiem efficacissima, *Gal. li. 2. antido. & Aet.*

vnde illi nomen. Legenda autem sub feruenti æstu caniculæ: siccata trita creta reconditur, ne quid virium eius expiret.

Li.6.sim. Anethum calidum secũdo ordine, siccum primo, tenuium partium, digerit, ex oleo decoctum dolores sedat, somnum cõciliat, crudos humores coquit, præsertim viride, quia minùs calidum & humidius est. Vstũ autem calidũ siccum gradu tertio fit, vlcera præhumida præcipuè pudendorũ & præputij cicatrice tegit.

Coma florum odoratissima, & semine nobis consuetissimum est.

Betonica amariuscula, subacris, incîdit, calculos renum frangit, pulmonem, thoracem, hepar purgat & terget, menses mouet, epilepticis, acidum ructantibus, ischiadicis, pota prodest: admota autẽ vlceri, omnibus bestiarum morsibus. Vide σαρξιφάγον. Beta viridis, alba, & nigra, nitrosæ est facultatis, qua digerit sine calore manifesto, terget, per nares purgat, alba adhæc valentior: nigra subastringit præsertim radice: coquendo has vires exuit.

Li.8.sim. & libr.1. cõp.ph.p.

Blitum imbecilliter refrigerat & humectat: lib.2.comp.ph. part. in secundo recessu à temperatis, lib.6. sim. iam vulgare est.

Caulis. Brassica esculenta sapore nitroso: parum acri, siccat, terget sumpta & admota, induratas

ratas phlegmonas digerit, lepras terget, vlcera etiam maligna glutinat. Cinis vsto- rum eius cauliũ siccitate est caustica, cum adipe veteri mistus veteratos laterum dolores discutit. Brassicæ syluestris semen maximè tenuat, efficaciter siccat, & digerit, lib. 9. comp. ph. part. Brassica marina subsalsa, & subamara, ventrem deiicit, & cætera præstat, quæ has qualitates sequi consueuerunt. Buglossus bubula lingua Catoni dicta, calida humida, ob id vinis iniecta lætitiæ ac hilaritatis causa esse creditur, vnde Euphrosynon Græcis vocatur, & nobis Corago, corruptè Borago, Her. tussi ob faucium asperitatem natæ cocta in melicrato confert. Iulio mense colligitur Dioscori. Buglossum magnum, Cirsium Dioscoridi dictum, Buglossus vulgaris videtur, caule dum veterauit triangulo, vel in triangulum inclinãte, tuncq́ue tam spinoso, vt citra noxam non tangatur. Notæ tamen quædam Dio. in vtroq; desiderãtur.

Gal. li. 7. simpl. *Soldanella.* *Gale. li. 6. simpl.*

CArduus à nostris Benedictus, ob singularem plantæ totius amarissimæ facultatem aduersus pestilentes, putrésque alios affectus: an verò sit acanthiũ vel chamæleontis quædam species, dictu facile nõ est ob imperfectam horum historiam.

Cichorium, Romana lingua Intybum *Li. 8. sim.*

olus dicitur, Gal.lib.2.; comp. ph.part. Id verò & reliquæ ſereos ſpecies, foliorum magnitudine & cultu diſtinctę, facultatibus parum diſcrepant, niſi quòd agreſtia ſatiuis ſint ſicciora & amariora. Omnia enim hæc ſubamara ſunt, ſubfrigida, modicè aſtringentia: ſed agreſtia frigida ſicca ſecundo ordine: domeſtica verò magis refrigerant, & in his multa humiditas miſta ſiccitatem extinguit. Ob hæc hepatis intemperiem calidã tum ſolã, tum cũ corruptis humoribus & ichoribus maximè iuuant refrigerando, roborando ſimam eius partem & gibbam obſtructione liberãdo: præſertim ſi cum vino albo bibantur, & cũ melle, ſic enim illos humores per vrinas pellunt: nec frigida multum lædunt, vt alia permulta, quæ ſunt frigida, humida ſine amaritudine & aſtrictione: ſumuntur ſucco, decocto puluere, lib.8.compoſi.phar.part.

Condrilla omnis, & Sonchus, & Hieracium vtrunque ſereos ſpecies etiam Dioſcoridi & Galeno putata, & ſereos ac cichorij nomine etiam ab his & aliis dignata (licet Chondrillam lactucæ non ſeri iungat, lib.2.alimentorum) vt forma & tempe ratura ſunt affines, ſic viribus minimùm diſcrepant. Ob id ea tanquàm congeneria iungit Dioſcorides. Pro intybo autẽ vulgus

gus Endiuiam re & nomine corrupit, vt pro seri scariolam quasi seriolam dicere tentauit.

Calaminthe, vel cum Nicandro Calaminthum, Galeno duplex est: domestica, & eo efficacior montana, quam ab Andromacho minore miratur Nepitham voce Romana potiùs quàm Calaminthen Græca vocari in sua theriace, cũ cætera Græcè appellarit. Dioscoridi triplex est, primò montana, vulgare calamentũ: secunda pulegiũ syluestre, tertia herba cataria Ruellio videtur. Musæ contrà, tertia vulgare calamentum, secunda cataria putatur. Ob imperfectam omniũ historiam in hac sententiarum varietate iudicium difficile, *καλαμίνθην ποταμίαν* addit Act. Galeosis autem quæ vulgò herba cataria putatur, esse vrtica fœtida purpurascentibus floribus videtur. Calaminthe calida sicca gradu tertio, acris, parum amara, tenui substantia, cutim calfacit, mordet, sugit, postremò vlcerat: tamen eius succum vulneri etiam cerebri meningas diuidenti infusum, milij farina sicca superiecta glutinare affirmat Archigenes apud Gal. lib. 2. compo. phar. part.

Libr.6.e. ph.par. et li.7.simp.

Li. 1. antidotor.

Li.7.sim.

Chamædrys, id est, quercula, amara, subacris, calida sicca tertio gradu, sed calidior paulò quàm siccior. Ex Creta Cæsari affe-

Li.8.simpli.

Li.1. antido. Ga.

rebatur ad theriaces compositionem: tamē vbiq; nascitur, etiam in Romæ suburbiis, odore & gustu quàm Cretica vehemētior, præsertim si multo imbre non fuerit irrorata, quamuis hæc campestris sit melior. Prægnans semine cum Dios. aut succo cum Plinio, aut etiam flore cum Gale. carpitur.

Li.8.sim. Chamæpitys, id est, pinus pumila, quòd odore & foliis eam imitatur, Aiuga Idea Scribonio dicitur, aliis Abiga, vulgo Iua: calida secundo gradu, sicca tertio: amarior quàm acrior, terget, purgat, obstructū iecur liberat, ictericis ischiadicis cum melicrato pota succurrit, menses, vrinas ciet, viridis vulnera magna glutinat, vlcera putrescentia sanat, mammarum durities discutit. Huius radicem vsurpat Asclepiades, succo tamen decocto, semine, puluere idem pollet, Gale. lib. 8. comp. ph. part.

Li.7.sim. Cicuta refrigerat extremè, id est, quarto gradu, ob id lethalis est: eius vna species nobis est pumila odorata, quæ frixa & admota dolorum causas leues dissipat. Cicutæ semē excorticatur, li. 10. cōp. ph. par. in fin.

EVpatorium, vel Hepatorium, vel Hepatitis, omnino agrimonia vulgaris videtur, Diosco. Eupatorium cum Serapionis agrimonia, & Mesuæ eupatorio conferenti. Corruptū verò nomen ex argemone

appa

apparet, quàm falsò Eupatorium quidam (vt Dioſcor. ait) putarunt: incidit, terget, tenuium eſt partium ſine manifeſto calore, ſubaſtringit, iecoris ob id obſtructiones aperit, ipsúmque roborat, vnde & nomen inuenit: vel cum Cicerone, ab Eupatore rege. Hanc etiā Pentaphyllū vocari, quòd folio ſit quinquepartito, ſcribit Gale. lib. 5. comp. ph. part. vt dixi in Pentaphylli radice. Eupatorij nunc folia, nunc radicem Actuarius miſcet. Eufragia veteribus incomperta herba, Pampinulæ ſimilis, folio minore, & magis ſerrato, flore luteo, præcipuæ claritatis ad omnia oculorum vitia: vnde ophthalmica dici poteſt: ab euphroſyno detortum nomen apparet. Montana melior, quæ ferè eſt polyclonos, alibi monoclonos magis. *Li.6.ſim.* *Hermolaus in ſarxiphago.*

FVmaria acris, amara, ſubacerba, vrinam bilioſam & multam commanducata aut pota prouocat, hepar obſtructum purgat & roborat, ſcabiem & pruritum inde ſanat: ſiccata ventriculum cum vino roborat, cum melicrato aluum ſubducit, ſucco ſuo oculorum claritatem, & delacrymationem fumi modo molitur, vnde illi nomen. *Li.7.ſim.* *Dioſcor.* *Meſues.*

GAllitrichum pro Gallicentrū Ruellio videtur eſſe Horminū Græcorū, aliis

Ver

Verbenaca recta, ob picturæ Hormini & verbenacæ rectæ obscuram breuitatem, iudicium difficile. Callitrichon autem prius in Adianto diximus.

Li.8.simplic. HYoscyamus, id est, Suis faba, quòd eius pastu apri conuellantur, & resoluantur, nisi mox cancros fluuiales ederint, Helianus: his enim fabis apros Erymanthios in Arcadia ab Hercule occisos scribit Philo in sua antidoto, lib.9.compo.ph.part. Galeni. Triplex Dioscoridi & Galeno: primus flore purpurascente, semine nigro, venenosissimus: alter flore & semine luteo, mitior, sed étiam deleterius: tertius flore & semine candido, ad sanationes aptissimus, frigidus ordine tertio, siccus primo, Gal.lib.3.methodi.

Gal.li.8.simpl. Hyssopum calidum siccum ordine tertio, tenuium partium: crassa & lenta ex pulmonibus extrahit, humorem crassum per aluum etiam purgat, obstructiones terget: montanum est efficacius hortensi: Cilicium præfert Dioscorides: Creticum verò commendatur Archigeni, libr.8.comp.ph. part. Gal. in Chrysocome & origano Heracleotico. *Dioscor.* Quædam à Dioscoride Hyssopo tribuuntur, quæ in nostro desiderari videntur. Cum florum spica legendum est aut cùm semine turget.

Lau

LAuri folia & fructus calfaciunt, & ficcant vehementer, sed hi magis quàm illa: leuiter astringere addit Dioscorides; quam vim & amaritudinem soli radici cortici tribuit Galen. qua calculos confringit. *Li.6.sim. & lib. 2. c.ph.part.*

Lapathũ digerit modicè, oxylapathum digerit & repellit, vtriusque semen leuiter astringit, vnde dysenterias & diarrhœas sanat præcipuè oxylapathi. Hippolapathum, quod in aquis omnino nascitur, eadem præstat, sed imbecillius: idem verò valentius fuerit in hortos hodie translatum. *Gal.li.7. simp.*

MArrubium, seu Prasium album, sapore amaro, calidum ordine secundo, siccum tertio: lienis & hepatis obstructiones soluit, pulmonem & thoracem purgat, menses ciet, admotum terget, digerit, & cum melle oculorum aciem claram reddit. *Li.8.sim.*

Malabathrum sui generis foliũ, Indicæ nardo, vt odore & sapore, sic viribus simillimum, sed nardo efficacius. Laudatur recens ex candido nigricans, contumax frangi, integrum, odore vegeto nares feriente, & qui folio semoto persistat. Id nunc desiit, à quo tamen vnguentum foliatum diuitibus Romanis mulieribus frequens est dictum. Desiit & folium Syriacæ arboris Plinio celebratum. In horum locum Mauri inuexerunt folium laurino proximum, *Libr. 1.c. ph.par. et lib.7.sim. Dioscor.*

ſed maius, & neruis tribus folium intercurſantibus diſtinctum, odore iucundo. Primum illud folium Indum dicitur Serapioni: tamē Actuarius in hedychroo magmate, φύλλον ἰνδικὸν, & φύλλον μαλάβαθρον ceu diuerſa miſcet: φύλλον ab his diuerſiſsimū Dioſcoridi deſcribitur, vulgò Italis folium ſylueſtre dictum, Hermol.

Maron herba ſurculoſa vulgò cognita, flore origani, ſed odoratiore, foliis multò candidioribus, ſubaſtringit, modicè calfacit, ſiſymbrio ſimiliter, Dioſcor. Maron planta eſt vehementer odorata & amara, amaraco proxima, quò tamen eſt multò odoratior & amarior, minùs tamen eò eſt acris, vnguento amaracino fortè dicto, quòd amaraci plurimum olim reciperet, nunc ſolum marum immittunt, ſatius tamen eſt: æqualem amaraci & mari portionem imponere, vt hedychroi compoſitioni: qua miſtione minùs quidem odorum, non tamen minùs efficax erit, hæc Gal. Lib.1.antido. Suſpicio eſt nobis vehemens Marum eſſe herbam Maſtic vulgò dictam, maioranæ ſimillimam, flore tamen muſcoſo in pappos abeunte.

Maiorana, amaracus, Sampſychus, Dioſcoridi, Theophraſto, Plinio eadem ſunt herba: vnguentum tamen amaracinum à

ſam

sampsychino cur diuersum sit Diosco. do ctè mihi Musa coniectare videtur ex plantæ huius appellatione consueta vtriq; regioni, in qua vtrunque id vnguentum fiebat laudatissimum. Calida est herba & sicca ordine tertio, & tenuium partium Sampsychum, Gal. lib. 8. simpl. Amaracum verò calidum ordine tertio, siccum secũdo, idem lib. 6. simpl. Ex qua temperamẽti varietate, & quòd seorsum de his agit, Amaracum Galeno, & post eum Paulo esse dictã, vulgò Matricariã suspicantur Hermolaus, Manardus, quæ iisdem autoribus Dioscor. est Parthenium: sed amaracum Galeni nõ esse Matricariam vulgarem odore aspernabili, sapore amarissimo, conuincit quæ de Maro & Amaraco nuper ex Gale. antido. protulimus. Adhæc Amaracum se vidisse in Italia crescere scribit Gale. lib. 1. antidoto. tanquàm planta esset Italiæ rara, cũ tamen Romæ familiarem esse Matricariã Musa Ferrariensis affirmat. Nec satis ad confirmandam ipsorum sententiã est, Galenum bis de re eadem non scripsisse, cùm bis de absinthio, de astere seu bubonio, de chalciti scripserit. Parui prætereà est momenti varietas ordinum siccitatis, quòd scilicet amaracus sit siccus ordine secundo, samsychus autem tertio: ille enim cõpleto, hic

incipiente esse possit, vt in absinthio dixi. Quo fit, vt ex his plantas esse varias nemo possit colligere.

Melissa. Melissophyllon, id est, apum foliũ, quòd herba hæc præsertim florente, apes plurimum gaudeant; vnde Apiastrum Latinis dicitur: & à citri odore Citrago. Viribus est marrubio simile sed imbecillius, ob id etiam vsu rarius.

Li.7.sim.

Ibidem. Myriophyllum, Romanis Millefoliũ, siccitate multa glutinat vlcera.

Li.8.sim. ORigani genus omne calidum siccum tertio ordine, incîdit ac tenuat. Tragoriganum etiam subastringit, præfertur montanum, vel Creticum, vel Heracleoticum.

Gal.li.6. simpl. & li.3.c.ph. part. PLantago refrigerat siccat, ordine secundo, astringit, repellit, digerit: ob hæc vlcera recentia & vetera etiam rebellia glutinat, hæmorrhagiam sistit, fluxiones & putredines, & ab his dysenterias coërcet, hepatis & renum obstructiones tollit. Semen & radix eadem præstant, sed siccant magis, refrigerant minùs. Adhæc semini adest essentiæ tenuitas. Duo eius genera facit Dioscorides paruam, & hac efficaciorem magnam. Præter hæc est tertium nobis Arnoglossum, vel Arnoglossa nomine generis appellatum, folio rotund

tundiore, sessili, hirsuto, in vsu medicorum frequentissimum.

Portulaca frigida ordine tertio, humida secundo, subaustera: fluxiones biliosas, & æstus febriles maximè cohibet sumpta, & admota. Hæmodiam, id est, dentium stuporem non omnem, sed eam solùm, quæ ab acerbis, austeris, acidis est nata, sanat: quia ab his asperè exiccata lenit: & replet humiditate lęta, Galenus: vel quia suo lentore acidulo hærens, ac subiens, acorem illum sibi affinem sapore ex dente extrahit, Aristoteles sectione prima, problemate 38. Huius autem effecti omnibus cogniti causam inexplicabilem, & soli Deo notam, scribit Aphrodiseus initio problematum suorum.

Lib. 2. cō. ph. p. & libr. 6. sim. Gal. li. 6. simpli. & de optima secta.

Populus duplex, λεύκη, id est, alba, & αἴγειρος Gal. ἄιγειρος Diosc. id est, nigra. egyri ἄνθη, id est, flores, seu σφαίρια, id est, pilulæ, primo foliorum partu exilientia (vt in leuce vocat Dioscor.) calida primo à temperatis recessu: nam ἐν τῷ πρώτης ἀποστάσεως, Paulus, Manardus, Fuchsius in Galeno legunt: licet ἐν τῆς τρίτης, id est, in tertio, habeat codex Aldinus, & ita legerit in Arabibus, vnde vertit vetus interpres: & Oribasius Græcus medicus lib. 2. ad Eunapium, & lib. 15. ad Iulianum Cæsarem, paulò ficciora, quàm quod humido & ficco est temperatum: te-

Lib. 6. simpli.

Oculi populi.

neutra populus florere videtur Hermol.

e

nuium partium potius quàm crassarum. Folia floribus sunt similia, sed imbecilliora: & resina eius exigua floribus similem habet facultatem, sed calidiorem: semen floribus & resina siccius, non multò calidius, sed partium est tenuium. De hac vtriusque populi lacryma in succino seu electro leges posteà. Folia λεύκης, id est, populi albæ, media sunt inter folia lauri calidissima, & folia ἀκίνου herbæ, refrigerãtis Dioscoridi: sic enim lib. 2. comp. ph. legendum censuerim potius quàm ἄγνου, qui lib. 6. simp. dictus est calidus ordine tertio, etiam si vetus ex Arabibus eo loco habeat agni casti. λεύκης καρπὸς, id est, populi albæ fructus digerentis est facultatis, ibidem paulò antè. Gustanti Manardo Populum nigram & communem, visa est modicè astringere, posteà minimùm amara, odore non insuaui, sed languido. Ex eius igitur floribus myracopum populeum refrigerat, cùm præter adipem & populi oculos modicè calida, cætera habeat frigida, etiam magna parte ad supremos vsque ordines. Populus alba temperata ex aquea tepida substantia, & terrea tenuata terget: Populi nigræ seu nõ bicoloris flores multùm acres nobis sunt, ex hisq; vulgò fit vnguentum populeũ: quod acopum διὰ αἰγύρου apud Galenũ & Paulum legitur, non διὰ λεύκης.

Gal. Lib. 2. c. phar. part.

Lib. 7. simplic.

Ruta

RVta hortensis est imbecillior agresti: hæc enim calida ordine quarto, (tantùm tertio dicitur libro 6.comp.ph.part. in stomachica diabesasa) illa tertio: vtraque acris, amara, tenuium partium, valenter siccans, incidit, digerit valenter crassos & lentos humores, vrinas mouet: flatus, & veneris appetitum cohibet. Syluestris Moly, Besanum, Besasa dicitur: Syri indigenæ Harmola vocant, libr.6.& 9.comp.ph.part. *Lib.8.simplic.*

Rosmarinus coronaria nobis est frequens, vtilis folio & flore, quem vulgus absolutè ἄνθος malè vocat. nec antidotus διὰ ἀνθῶν Actuarij solius Rorismarini florem recipit, sed aliorum, vt pòst leges. Sterilis libanotis ad Montem Pessulanum plurima. Tertia fœcunda duplex est Dioscoridi: omnes emolliunt, incidunt, tergent, digerunt, ictericis decocto prosunt, & oculorum aciē ab humorum crassitie obtusam succus radicis cum melle emendat. *Li.7.simplic.*

SAluia quòd ad multa, præcipuè ad fœcunditatem sit salutaris, ἐλελίσφακος Græcis, quasi syluestris lens dicitur, folio est maiore, scalidiore, scabriore: Sphacecelus verò breuiore & læuiore. Quæ Theophrasti verba nostram Saluiam francam Sphacelo videntur exprimere. Calfacit euidenter, & subastringit ἐλελίσφακος. *Lib.6 simplic.*

Scordium ab odore & acrimonia ſcorodi,id eſt,allij,dictum eſt: ſubamarum,acre, acerbum:calfacit,purgátque viſcera,obſtructiones liberat,vrinas & menſes mouet: viride magna vulnera glutinat:ſiccum autem ſordida purgat,contumacia cicatrice tegit. Optimum ex Creta petitur, quale etiã Andromachus iunior ſuæ theriacæ miſcet: nõ malum tamen in aliis regionibus poſsis inuenire. Putriferis animaliũ venenis & pharmacis deleteriis ſuccurrit. Quæ vis eius inde eſt coniectata, quòd quæ in bello occiſa fuerant corpora,diúque inſepulta ſuper ſcordium fortè iacuerant,minus putria ſunt inuenta, quod à viris quibuſdam fide dignis acceptum tradit Gal. lib.1. Antid. Nobis in agro Pariſienſi locis riguis eſt largiſsimum verum ſcordium.

Lib.8.ſimpli.

Li.1.Antid.

Scolopendrion idem cum Aſpleno contendunt Muſa & Maſſarius in librum nonum Plinij:tamen Galenus ait maiores lienis obſtructiones vehementiora poſtulare remedia,capparis corticem, tamaricis radices,ſcolopendrion,& ſcillam,& eam herbã quæ aſplenos appellatur,effectum id nomine repræſentans. Vbi apertè ſcolopendrion ab Aſpleno ſeparat,licet poſteà in cenſu ſimplicium aſpleni vires deſcribat, ſcolopendrij non meminerit.Libro tamen Methodi

Lib.5.ſimplic.

13.ſcolopendrion quoq; lieni conuenire ſcri bit,nulla mētione aſpleni facta: quanquàm ibi alia quoque eius remedia attingat. Diuerſas etiam herbas facere videtur in ſplenicis,lib.9.comp.ph.part. μυρίκης καρποῦ, βλήχνης ἀσπλήνου λεγομένης σκολοπενδρίου, ἢ ἡμιονίτιδος ἀνὰ: tamen paulò antè in Andromachi ſplenicis ſcribebat, ἡμιονίτιδος βλήχνης ἣν οἱ μὲν ἄσπληνον, οἱ δὲ σκολοπένδριον λέγουσιν. Ex quibus colligere poſsis, herbas eſſe affines non viribus modò, ſed forma & habitu,vnde nominum hæc incertitudo nata ſit. Quod & in Dioſcoride paſsim obſeruabis, & in Aſpleno quoque, quem ab aliquibus σκολοπένδριον, ab aliis ἡμιόνιον vocari ait:non tamen ἡμιονίτιδα dixit, quòd hæc folio ſit diuerſiſsimo, quam tamen σπλήνιον quoque vocari ſcribit. Vnde Maſſarius & ex Theophraſto affirmat Hemionum vel Hemionion eſſe vulgatum nobis Ceterach: Aſplenon verò, ſeu ſcolopendrion plantam eſſe aliam, ex foliorum & radicum pictura perſuadere conatur. Quæ autem vulgò eſt ſcolopendria, Dioſcoridis eſt φυλλίτις, à quibuſdam Lingua ceruina multò iuſtiùs appellata, quàm à Gaza Scolopendrion Theophraſti,quam rectius Centipedariam vertiſſet. Siue autem Ceterach ſit aſplenon aut ſcolopendrion,ſine hemio-

nus dicta, quòd mulæ hac herba plurimum delectentur, parui est momenti, quòd hæ omnes lienem diminuant, & liquent, & substantia tenui sine calo.e lapides etiam in vesica frangant: lib. autem 8. simplic. & Dioscorid. phyllitis acerba cùm sit, diarrhœas & dysenterias pota iuuat.

Li.1.ant. Stœbe herba quæ apud nos nascitur fruticosa est, calida, acris, odoratum quippiam resipiens, ad vini conseruationem ne acescat, aptisima, si calor huius doliis admotæ ignis calore excitatus, vina crudiora percoxerit. Stœbe, quæ & Phleos dicitur, spinam habet in folio & caule Plin. lib. 21. cap. 15. lib. autem 22. cap. 11. omnia ex Diosc. Stœbe mutuatur, quòd astringat foliis & semine, ob id hæmorrhagiæ, dysenteriæ, oculis cruentatis, auribus purulentis conueniat, quæ vires Galeni Stœbæ acri & calidæ non conueniunt: neutra tamen harum nostra est Scabiosa vulgò dicta, quod scabiei sanandæ sit idonea, folio erucæ cùm adoleuit hirsuto, aculeis tamen non horrente, flore cœruleo, quæ pulmoni purgando & hepati confert, & carbunculum recens admota horis tribus perrumpit. Psora autem Aëtij non esse nostra Scabiosa hinc apparet, quòd huius vstæ fumo arborum erucæ non moriantur, imò non moueri eas

magis

magis quàm ſtipularũ fumo expertus ſum: quam tamen facultatem Aëtius Pſωræ tribuit.

THymum commendatur maximè Atticum, aut ex locis ſiccis & editis: calidum ſiccum ordine tertio, incîdit, menſes & vrinas mouet, craſſa & lenta ex pulmone & thorace expectorat. *Lib.4.ſani. tuend. Lib.6.ſimplic.*

VErbaſcum, Phlomus Græcis vulgò Tapſus barbatus, & Bullio albus & niger: foliis terget, ſiccat, digerit: radice eſt acerba, ad fluxionis affectus, & dentium dolorem idonea. *Lib.8.ſimplic.*

Verbenaca recta, id eſt, περιστερεὼν ὁ ὀρθὸς, præſertim viridis & recens, ſed etiam ſicca, cum radicibus oleo incocta, perfusáque capiti, dolorem eius omnem diuturnum à frigore, aut craſsis humoribus omnium maximè digerit, & caput roborat. Galen. lib. 2. compoſition. Pharm. part.

DE FLORIBVS.

FLORES vt plantarum partes reliquæ legantur, cùm maximè vigent, vt capparis in gemma, roſa expandi cœpta, reliqui ferè aperti. Sed haud ita pridem & ex quibus vis nõdum exhalauit, ſiccantur ſole magis minus, pro varia ipſorum natura: quidam ſiccãdos volunt, donec ex ponderibus decem vni-

cum superſit. Reponuntur vt alia, quotannis mutentur, quanuis ſchœnu anthos etiã decennium efficax ſeruari poſsit:chamæmelum item diu vegetum eſt, ob fortem partium ſuarum miſtionem.

Flores, abſinthij comæ,bugloſsi vtriuſque, chamædryos, chamæpityos, capparis, roriſmarini & aliorum quorundam in herbis prius dicti ſunt:reliqui ſunt dicendi.

BAlauſtium ſylueſtris punicæ flos, cytinus ſatiuæ & domeſticæ Dioſcoridi & Galeno καὶ ὀνομάζονται κύτινοι αἱ πρωτόγονοι ῥοιαί, id eſt, primogenia punica. Nam quando arbor florere deſinit, fructus ipſius apparet in mali Punici ſpeciem figuratus.

Lib.6. cõ. ph.p. Hi in fine Veris gignuntur, & meliores ſunt ex granatis acidis & acerbis, quia magis aſtringunt. Ibidem. Ambo tamen inſigniter aſtringunt,refrigerant,ſiccant, craſſæ ſunt ſubſtantiæ:ambo etiam hodie à medicis cum Plinio Balauſtia vocantur.

Li.6.ſimplic. Buphthalmi flos cardiacus Actuar. oculi bubuli effigie,vnde illi nomen,colore floris Anthemidis, ſed multò maior & acrior, ob id valentius digerit: putatur eſſe Cotula non fœtida,vulgo dicta Chamæmelum ab odore mali dictum,ſeu Anthemis: calfacit, ſiccat ordine primo, ſtipata rarefacit. tenſa laxat, *Lib.3. ca. 9.& libr. 6.ſimplic.*

laxat, plena digerit, dura emollit, essentiæ tenuis vt rosarum succus, lassitudines soluit, dolores capitis & aliarum partium frigidos, si homo plethoricus non sit, nec cruditate laboret, sedat, libro secundo compositionis pharmacorum particul. biliosas febres percoctas, & quæ ex cutis densitate nascuntur, potu persanat: melancholicas autem, & pituitosas, & quæ ex visceris alicuius phlegmone oriuntur, concoctas strenuissime iuuat: ob id à sapientissimis Aegyptiorum vnicum putatur febrium omnium remedium. Tria huius genera Dioscoridi sunt flore tantùm diuersa, intus in omnibus aureo, foris candido in leucanthemo, melino in chrysanthemo, purpureo in eranthemo, quòd Vere floreat. His nominibus Macer distinxit.

Chamæmelum cõmune est leucanthemum.

CAryophyllum, quasi nucifolium, quãuis hanc non seruet naturam, quæ nomine prætenditur: fructus est arboris Aëtio & Simeoni: flos autem est Paulo cuiusdam arboris Indicæ, festucaceus, niger, longus, acer, subamarus, odoratus: calidus siccus secundo gradu Aëtio, tertio gradu Paulo: ad obsonia, suffitus, & multa medicamenta vtilis. Dioscoridi & Galeno indictus.

Clauus à figura vulgo dicitur.

Crocus calidus ordine secundo, siccus primo, parum ac mediocriter astringit, qua

facultate cor & partes alias roborat, vt suo calore moderato coquit, ac digerit, & siccando modicè dispositiones pectoris phthisicas iuuat, putredines corrigit, lib. comp. ph. part. 4. 7. 8. Optimus medicamentis est Coryceus recens, oblongus, integer, plenus, non fragilis, flauissimus, & qui cum humore tritus manus suo calore saturet, nec situm nec cariem redolens, subacer, Diosco.

Lib. 1. antid. Crocus Coryceus à Coryceo antro, in quo nascitur, veteribus atque adeò Poëtis præter cæteros celebratus: aliis sanè procerior est, non tamen aliis robore odoris aut diuturnitate est præstantior. Eligendus verò est non procerior, sed odoratissimus, & flauissimus, & longo tempore in vigore suo persistens. Præstantissimum igitur aliquem crocum apto quodam ædium loco repositum obserua sæpe, vt pernoscas: nam id colorem odorémque pristinum diu seruabit: adulterati verò odor & color celeriter vanescit. Crocus Cilicius etiam laudatur, lib. 7. cõp. phar. part.

Libro 14. metho. ἐκκοῦθε, et ἐκσοκοῦτε, & ἐκσαςοῦθὴν, & EPithymum Græcorum est flos thymi satureæ similis, calidus siccus gradu tertio, omnia potest quæ thymus, sed efficacius, ob id illius penuria hoc vti licet, mensura tamen maiore. Datur Epithymum drachmas quatuor cum sero lactis vel mulsa, ad educen

educẽdum humorem melancholicum. Horum loco si Arabum epithymo, hoc est, cassutha thymo innata, vt satureæ seu thymbræ epithymbrum Actuario dictum, & hyssopo, & maioranæ, epyssopum: & orobo orobanche: & lino linanche, vti libet, quia vires cum thymi flore easdem illi Plinius veterum solus tribuit, dabitur cum Mesue ob imbecillitatem à drachmis quatuordecim ad drachmas viginti. Epithymus autem Arabum, vt thymus, est duplex, hortensis, & hoc calidior siccior Montanus. *κατασταθὴν leges in Act.*

Ericæ digerentis plantæ flore potissimùm ac foliis vtendum: semen etiam adhibetur lib. 6. comp. ph. part. Ericæ fructus sæpe lib. 9 comp. ph. part. in splenicis. *Libr. 6. simpl.*

GEnistæ nostratis, & Sparti folia, flores, semina, succus valenter trahunt, ob id anginis, ischiadibus salubriter admouentur, & hydropicis sumuntur.

Flores eius antequàm dehiscant, aceto & sale conditi annos etiam tres integri seruantur, idonei primis mensis, & delicati capparum loco, quibus etiam valentius obstructa liberant. *Libr. 8. simpl.*

Ion, id est, viola omnis, & præcipuè nigra seu purpurea, quamuis in eodem genere est etiam alba, vulgò Martia dicitur,

& Quad

& Quadragesimalis, quòd Martio mẽse, & quadragesima floreat. Est etiam multifoliũ, ob id Dasypodium Græcis dictum, concolor primæ sed plenior: frigida est ac humida primo ordine. Syrupus ex multis florũ violæ nigræ recentium, vt rosarũ, florum persici, infusionibus soluit aluum, vt in compositis ipsis dicemus. Quin & semen violæ nigræ album, rotundum, milij æmulum aperte cholagogum est. Est quoq; eius generis syluestrior toto habitu strigosiore, magis serpens, flore cæruleo, in album languescente, inodoro Λευκόϊον verò quanuis violã albam significet, ad omnes tamen violas præsertim eas, quæ primo vere nascũtur, siue albæ, siue luteæ, seu purpureæ fuerint, seu nigræ cum Hippocrate, seu cæruleæ, vt quidã Dioscoridis codices habẽt (quod expũgendum putãt plerique, præsertim Plin. lib. 20. & Paulus de oleo ioto, id est, violaceo, album, luteum, purpureum, leucoion tantùm commemorant) extenditur. In his efficacissimæ sunt luteæ, Keiri Arabibus dictæ. Tamẽ cæteræ tres aut duę caryophyllatæ, à floris figura caryophyllum imitante, nobis dictæ, nõ sunt inefficaces: linguam enim valenter calfaciunt, & acrimonia sua mordent folio, sed magis florę, qui in his colore plurimùm variat, arte opinor quæsito, vt in floribus

aliis,

aliis. Λευκόϊον verò Theophrasti, quod florum primum se ostendit, etiam nondum exacta hyeme: radice bulbosa an sit quæ nobis circa natalem Christianum florem album pulcherrimum trifolium intus virentem ostentat, ab aliis malo diuinari, quàm à me rem non satis compertam pro vera pronunciari. De quo multa Massarius in libr.9. Plinij.

Melilotum coquit, digerit, & parum astringit, vt crocus: largior enim est in eo substantia calida quàm frigida. *Gal.li.7. simpl. & libro 4.c.*

Nymphæa, quòd aquosa amat, dicta: vna est flore albo, radice nigra, & semine nigro: altera flore luteo, radice alba. Vtriusque radix & semen frigidum, siccans sine morsu, parum detergens, proinde alui profluuia, & dysenterias cohibent: semen immodicè profluens siue per insomnia, siue aliter, retinent ex vino nigro austero pota: in id efficacior lutea, adeò vt medeatur muliebri profluuio, vt ad tergendum alba præpollet, quæ aqua macerata alphos, pice liquida alopecias sanat: Autũno radices exciduntur: Hæc Dioscorides & Galenus, verùm facultatis florum, quibus hodie solis vtimur, non meminerunt. *phar.par.*

Periclymeni fructus & folia subamara, tandẽ acria, adeò valenter calfaciunt, & *Caprifoliũ, & ma.*

inci

ter sylua. incidunt, vt multò vsu cruentas vrinas edu-
Gal.li.8. cant, lienosos, ægrè spirantes ex oleo ad-
simpl. mota iuuat. Vides quàm fœdè labantur, qui Lycium veterum ex hoc fructu repræsentant. Nunc flore ferè vtimur, & ex eo vel flore ligustri aqua capitello destillata, ad oris & faucium aphthas & nomas colluendas.

Rosæ pa- ROsa omnis amara est atq; astringens,
rũ astrin præcipuè rubra, à qua substantia re-
gunt, vt frigerat, siccat, flos autem eius astringit ma-
lib.4.cõp. gis, proinde etiam siccat valentiùs. Rosa-
ph. part. rum flores potiùs quàm rosas, quia imbecillam astrictionem habent, in Diabesasa ponit Heras libr.6.comp. ph. part. Gal. & Andromachus in stomachicis, lib. eodem. Flos autem est pars interior, in qua semen est & capillus. Id semen vulgus Antheram vocat, cùm Anthera compositio sit Græcis rosas siccas & alia recipiens: quin & sine rosarum flore anthera medicamentum est, lib.6.cõp. ph. part. Rosæ præstãtissimæ sunt, quæ longè omnium sunt suauissimæ, & aliis rubicundiores. Siccandæ verò sunt loco sublimi meridiano, quo solis radij penetrent, rosas tamen non tangant. Rosarum succus
Li.1.ant. essentiæ est tenuissimæ, nam celeriter ace-
Lib.3.sim scit, & lentore caret, & vnguentorum o-
plic.ca.9. mnium odores exoluit & obscurat. Ex rosis

calid

calidiſsimæ videntur Moſchatæ, poſt has roſeo colore inſignes, incarnatæ nobis dictæ, quæ & cerebrum valenter feriunt, paulò minùs albæ.

Σχοῖνος, id eſt, iuncus abſolutè ſcriptus, iuncus odoratus, Arabicus, Libycus, ſeu cum Celſo rotundus, à triangulari cypero eum ſeparante. Neſcio autem qua cauſa vulgò ἄνθος σχοίνου dicitur, cùm raró flos eius ad nos deferatur, ſed herba ſæpe, eius parte ſuperiore à camelis eroſa. Eam enim in Arabiæ viis copioſiſsimè creſcentem, ob id parui pretij, libentiſsimè cameli paſcuntur. σχοινάνθος Actuarius, vulgus Scœnanthum: modicè calfacit, & modicè aſtringit, eſt nonnihil tenuium partium, ob id mediocriter digerit, & mediocriter repellit: radix aſtringentior, flos calidior, vrinas ac menſes ciet, ſumptum & fotu adhibitum, iecoris, ſtomachi, ventriculi phlegmonas iuuat, hæmoptoicis, id eſt, ſanguinem ſcreantibus cum aliis prodeſt: ſolo odoratus vigore deligitur: nam odoris illius gratia celeriter vaneſcit. 1. lib. antidotorum. *Li.1.ant.* *Li.8.ſim. & lib. 6. cōp. ph. p.*

Στοιχὰς naſcitur multa vbiq; terrarũ, copioſiſsima in Creta inſula, & dictis Stœchadibus īſulis, in mari Iberico, à qbus appellata eſt: naſcitur et in Arabia, vnde et Arabica *κύκλαμιν* *Gal.* *Li.8.ſim.*

vocatur

Libro 9. c.ph.p. vocatur. Amara est, modicè astringit, proinde tenuat, terget, obstructa liberat, roborat viscera & corpus reliquum, putredinem arcet. Habitior & meliùs nutrita atque melior ex insula Creta petitur, libro 1. Antid Est in Gallia Narbonensi Stœchas citrina vulgò dicta, à comæ & corymbi floris colore luteo, Dioscoridis Heliochrysum, & Galeni Amaranthus videtur: altera autem flore purpureo.

Ex prædictis, & non paucis sequentibus plantarũ partibus, & animalium, atq; adeò metallorum, aqua fit vi caloris vel ignei, in flamma, prunis, arena, cineribus, scoria ferri, calce irrigata, aqua feruente (quod diploma, id est, vas duplex dicitur) vel putredinosi in fimo equino, corticibus putrentibus, vel solaris. Tenuata enim humiditas à calore vapor fit, qui elatus capitelli vitrei, terrei, plumbei, argentei, vel alia materia frigida crassa constantis frigiditate concrescit in aquam per nasum eius defluxuram in vas subiectum, quo modo pituita in capite humano ex totius vapore gignitur, & per nasum destillat. Cui si ignis violentior sub finem accesserit, rerum ipsarum humidum substantificum tollitur, & si quod rebus ipsis inerat oleaginum, vel delabitur pro vasorum situ & figura. De qua re

re fusiùs in compositis medicamẽtis agam, quod hæ aquæ quamuis simplices sint, quia tamen aliquid opera nostra acceperunt, & fortasse veræ sunt compositæ, vt aqua calfacta Galeno. *Libro I. simpl.*

DE SEMINIBVS.

SEMEN à fructu differt, vt contentum à continente, seu potiùs vt pars à suo toto. Fici enim fructus sunt ipsi ficus, κεγχράμιδες verò in fructu granula sunt semina, in moro similiter. Et γίγαρτα in acino fructu sunt vitis semina: & tria aut quatuor grana in medio pomo, pyro, sunt eorum fructuum semina: & in cucumere, cucurbita, pepone, melopepone fructibus, semina insunt plurima & conspicua. In cerasо, pruno, mespilo, vtroque corno, dactylo, myxis, seriphis, granatis, oliuis fructibus, quod ligno includitur semen est, vt fructus, seminum sit munimentum quoddam & propugnaculum. Quoniam plantarum sit permultarum finis semen procreare, in quo spes maxima est speciei suæ propagandæ, & quoad eius fieri licet, perpetuandæ. Ob id magna id cura est à natura munitum, & loco penitiore tanquàm tutiore repositum, ac non sola *Lib. 2. alimẽ. initio.*

fructuum carne munitum, sed sæpe ligno, vel osse, sæpe cartilagine, sæpe callo quodam duriore aduersus cæli & animalium iniurias. vel potius sit fructus, quod ex semine & reliquo constat, vt in leguminibus siliqua inuolutis. siliqua cum semine est fructus, plurima eorum substantiæ pars est in seminibus. Est tamen vbi tenui discrimine distant semina à fructibus, vt segetes & legumina, Galeno scripta toto libr. 1. alimentorum.

Præterea nuces regiæ, nuces Ponticæ seu auellanæ, pistacia. Quin persæpe Dioscoridi & Galeno καρπὸς, id est, fructus, ἀντὶ τοῦ σπέρματος scribitur. Semen althææ, apij, agni, anethi, asparagi, dauci, fœniculi, genistæ, hyoscyami, lauri, plantaginis, portulacæ, nymphææ, rosarum, & aliorum non paucorum in radicibus, aut herbis, aut floribus cognominibus, dictum est: quam rem index apertissimè demonstrat. Legenda autem semina, cùm sunt matura, & fructus quibus includuntur, sunt maturi. Semina verò quotannis mutare præstiterit, etiam si pleraque diutiùs seruari possint.

Diosc. & Gal. li. 6. sim. & li. 7. comp. ph. part.

AMomum calfacit, validè siccat, astringit, coquit magis quàm acorum, siccat minùs, cætera facultatem habet eandem.

Odor

Odoris conciliandi gratia medicamentis etiam principalibus miſcetur, vt in componendi ratione audies. Delige candidum vel fuluum, ſimplici tamen colore non vario, laxius in vua parua ſeminis tamen plena diffuſum, non aſtrictius cohærens, odoratum, nares vulnerans, acre, mordax, recẽs, non carioſum. Amomi vua ſæpe Galeno & Actuario ob id dicitur, quòd racematim velut in vua cohæreat. Laudatur amomum Scythicum, lib. 8. comp. ph. part. Non eſſe verò roſam Hiericuntis, aut Hieroſolymitanam vulgò dictam apertè conuincit vtriuſque hiſtoria. Hodie paſsim deſideratur, nam quod oſtendunt officinæ, inodorum eſt: habeo apud me fuluũ, paruum, oblongum, anguloſum, odoris dum fricatur iucundiſsimi.

Ameos ſemen calidum ſiccum in fine ordinis tertij, tenuium partium, album, ſubamarum, acre, digerit, vrinam mouet. Ami commendatur Illyricum, lib. 9. comp. ph. part. alij Aegyptium laudant. *Li. 6. ſim.*

Aniſi ſemen calidum ſiccum ordine tertio, vrentibus proximum, acre, ſubamarum, vrinas ciet, flatus ventris diſsipat, digerit: addit Dioſcorides venenis reſiſtere. Inter prima laudatur Creticum: melius recens & plenum. Eius loco & pe- *Li. 6. ſim.*

nuria Aniſum dulce vſurpamus, quod γλυκάνισον Actuarius ſepe appellat. Ita ſentire malo, quàm cum nonnullis Aniſum vulgare Græcorum Anethum initio tertij gradus calidum, ſiccum primo affirmare. Anethum verò vulgare calidius ſiccius, Aniſum Græcorum calidum ſiccum tertio gradu. Nam vero veterum Aniſo (vt dixi) caremus. quod ſemen paruum apij ſemini ſimile, ſed maius Dioſcorides ſcribit: Anetho autem ſemen latum & foliatum Ruellius tribuit: ex quo ſcriptore neſcio, niſi fortè Anethum noſtrum pinxit non deſcriptum veteribus.

Li.6.ſim.

Acantha leuce Dioſcoridis & Galeni, eſt Bedegar Serapionis, vt deſcriptiones & vires conferenti Sole clarius euadet: aſtringit enim, & ſiccat minùs quàm ſpina Aegyptia ſeu Arabica amborum, quæ Sucaha eſt Serapionis, fructu & radice vtilis: cum noſtra Acantha leuce eadem, niſi quòd ob Soli & cæli naturam eſt inefficacior.

BOmbacis ſemen ſimplex ceraſi nucleo ſimile, recentiores ad vitia pectoris purganda adhibent. Melita inſula mittit multiplex, ſibi implexum, nigrum.

βασιλικοκαρπὸς, id eſt, Baſilici ſemen, cardiacum Actuario eſt: in vſu etiam interdum apud Gal. in comp. ph. part. inuenitur.

Cuc

CVcumeris eſculenti ſemen magis incîdit, terget, tenuis eſt ſubſtantiæ (præſertim arefactum, cõtritum, cribratum) quàm ipſa eius caro frigida humida ordine ſecundo, cùm ſemen ipſum ſiccet ordine primo, aut etiam ſecundo incipiente. Ob hæc vrinas mouẽt, & corpus ῥύμματος vice tergẽt, & ſplendidum reddunt. Addit Dioſcorides veſicæ exulcerationibus ſubuenire. Vrinas magis mouent Pepones quàm Melopepones & Cucumeres, & Cucurbitæ, quòd ſubſtantia ſunt magis humida, aquoſa, & tenui, & quæ in ventriculo faciliùs corrumpatur, & quæ vim quandam abſtergendi habeat, ob quam expeditiùs quoq; deorſum quàm prædicta ferantur. Sordidam cutim, ἐφηλὶν, lẽtes in facie, ἀλφοὺς extimos & ſuperficiarios detergent, ſemine potentius quàm carne, vt etiam renum calculis conueniat. Nulla verò ſeminis cucurbitæ Dioſcoridi & Galeno in ſimplicibus eſt mentio, quum tamẽ hodie ſolenni quodam more vulgus medicorum in componendis ſuis medicamentis omnia hæc maritent, ſcribẽtes paſsim quatuor ſemina frigida maiora, vt diſtinguant à frigidis quatuor minoribus, lactucæ, portulacæ, intybi, ſereos, id eſt, endiuiæ, ſcariolæ. Inter illa verò citreoli ſemen non melo peponis numerant.

Gal. li.8. ſimp.

Lib. 2 al.

Gal.li.7. simpl. Cari ſemen calidum ſiccum ordine tertio, mediocriter acre, vrinas mouet, flatum diſcutit: planta etiam reliqua ad hoc vtilis à Caria regione laudatiſsimum afferebatur: vnde illi nomen multiplex, Carum, Carion, Careon, Caroon.

Coriandrum eſſentiæ amaræ habet plurimum, parum humiditatis aqueæ tepētis, pauxillum aſtrictionis, à qua refrigerat, vt ab amarore calfacit, terget, digerit, tenuiū eſt partium, lumbricos necat: ſed largius ſumptum mentem mouet non ſine periculo, ob id aceto maceramus, pòſt ſiccamus.

Creſſon alenoys vulgò. Libr. 7. ſimpl. Cardamum, id eſt, naſturtium, ſemine & folio ſiccum eſt cauſtico & adurente, vt ſinapi, phænigmum, hoc eſt, rubrificationē, in coxēdicis aut capitis dolore excitat, eclegmatis miſtū aſtmaticos craſsis & lētis pulmonū excremētis valenter purgat vt ſinapi.

Cardamomum Serapionis vtrunq; tam maius, quod Granum paradiſi vocatum putant pleriq;, quàm minus, nihil habet commune cum vero, id eſt, Dioſcoridis & Galeni Cardamomo, etiam hodie deſiderato. Cardamomum abſolutè & Cardamomum nigrum, lib. 9. comp. ph. part. & 1. antid. & in theriaca ad Piſonem. *Libr. 1. antid.*

Carthamus. Cnici ſemen calidum, ordine tertio, purgat pituitam, vt cap. 5. lib. 2. ſimp. docet Galenus

lenus,& lib.5.sanitatuendæ:quod in diacnico compositione posteà plenius leges. Nihil tamen aut minimum harum virium in consueto nobis semine Cnici expertus,fortè quòd à regionibus calidioribus non sit allatum,sed in agro Parisiensi natum. *Gazæ cũ vulgo.*

Cumini semen vtile magis,calfacit ordine tertio,siccat, astringere addit Dioscorides,vrinã mouet,flatum extinguit: satiuum est ac syluestre,idq; duplex Dioscoridi: laudatur Aethiopicum,deinde Aegyptium. *Gal.li.7. simpli.*

Coccus baphica,vel coccum baphicum, id est granum tinctorum,baccula est asparagi æmula,foliis innata fruticis aquifoliæ ilicis,Theo.Plin.astringens,amara, siccat sine morsu,ob id ad vulnera magna etiam neruorũ congruit,roborat partes siue his qualitatibus manifestis, siue etiam (vt quibusdam placet)totius substantiæ familiaritate, quam dicũt habere cum corde præcipuam: de hoc in antid. Διὰ κόκκων βαφικῶν. *Kermes & Alkermes vulgò cũ Mauris. Li.7.sim pli.*

ERuca foliis & semine calida , flatuosa, ob hæc venerem largiore vsu excitat, in condimenta venit,vrinas mouet. Syluestris satiua est acrior.hac synapis vice vtitur Iberia occidentalis, Dioscor. Eruum calidũ primo ordine,siccũ secundo,amarũ proinde,incidit, terget , obstructiones liberat. *Orobus cũ Græcis*

lib.8.simpli. largo vsu sanguinem per vrinas euocat, præsertim rufum. Nam Eruum non candidum sed rufum vehementer amarum est, candidum dulcius, lib.1.antid.

Erysimi semen sapore nasturtij, calore igneo, vel aqua maceratum, vel linteolo & crusta pistoria inuolutum & tostũ, ac eclegmatis mistum, crassa & lenta ex pulmone valenter promouet: id enim sic torrefactum terget, libr.7.comp.Phar.part.

FOenumgræcum siccum primo gradu, calidum secundo, libr.8.simpl. calidum autem mediocriter, & ob id digerere dicitur, libr.1.comp.Phar.part. Nam is gradus est medius inter summum & omnino temperatum, quod nec calidum absolutè, nec frigidum iure dixeris: phlegmonas ardentes irritat & exacerbat, minus calidas & duras digerendo sanat.

LIgusticum à Ligusticis alpibus, in quibus frequẽs nascitur, Galeno & Actuario vnius literæ mutatione Libysticum: hodie rarum semine solo visum Manardo, radix imperatoria vocatur Leoniceno & Musæ. Hoc autem accipiẽdum in compositionibus Arabum pro Keïsim seu leuistico, apertè docet dia trion pipereon & dia calaminthes, à Nicolao & Mesue ex Galeno paucis admodum mutatis descripta. In quibus

bus & aliis non paucis Arabum descriptionibus, vt diacymino, diamoscho, Libysticum reposuit Actuarius: vulgatum autem Leuisticum aut Smyrnium est cum Ruellio, aut apij vel dauci genus: cum Manardo Smyrnium, putante petroselinum Alexandrinum vel Macedonicum.

Λινόσπερμον, id est, lini semen, humido & sicco quodammodo temperatum, calidum autem quodammodo ordine primo: flatuosum est etiam si frigatur, adeò plenum est humiditate recrementitia. Quia igitur calidum humidum flatuosum, semẽ homini generat. Lini semen torrefactum terget, vt ptisana & farina fabarum, libr. 7. comp. phar. part. *Libr. 7. simp.*

Lini semen vires habet fœnigræci, discutit, & emollit omnem inflammationẽ, dioscor. Erui semen admodum digerit, & lini semen moderatius. Lini semen tepidè calidum, vt chamæmelum. Lini semen in aqua coctum refrigerantem succum gignit. Linospermõ & succus rosarũ frigidioris media temperie sunt naturæ, sed non ita multò, quin potius caloris sunt tepidi. Lini semen refrigerat, siccat. Linospermon tanquàm frigidissimum vitandum asthmaticis censet Galenus, vt meconium, mandragoram, hyosciamum, cicutam, psyllium. *Libr. 6. c. phar. par.* *Libr. 11. method.* *Lib. 6. sanitat. tuẽ.* *Li. 3. sim. c. 9.* *Li. 4. rat. vict. in morbis acutis.*

Linoſpermon vrinas exiguè mouet: friхum autem vreticum magis fit, & aluum magis ſiſtit eſu.

Lithoſpermon, quia ſemen duritie eſt lapidea, vel quia cum vino potum calculos frangit. Dioſcor.

Lupinus eſt ſatiuus, idémq; vel dulcis, vel amarus: agreſtis verò minor ſed amarior, & ad omnia valentior domeſtico, terget, tenuat, incîdit, digerit, ſiccat ſine morſu: vitiligines, pſoras, achoras, vlcera cacoëthæ ſanat, lumbricos necat ſumptus & admotus, iecur & lienem purgat, phymata, chœradas liuida ex aceto, vel poſca, vel oxymelite pro ægri natura & affectus varietate coctus digerit.

Li. 8 ſimplic. & li. 1. alimēt. Lens calido frigido tēperata, ſicca ſecundo gradu, valēter aſtringit, ob id ventrē ſiſtit, abiecta priore aqua aluum mouente.

Nigella Gaza Nigella Romana vulgò. MElanthium eſt Gith, quanuis flore ſit ex cæruleo albicante, ſemine nūc nigro nunc rufo, calidum ſiccū tertio gradu, tenuium partium, amarum: aſsiduo olfactu catarrhos ſanat, orthopnœan iuuat, lumbricos necat, lepras terget, menſes ob craſsitiem & lentorem retentos mouet. Quæ verò in ſegetibus altius adoleſcit, Nigella vulgò dicta, inodora, pſeudomelanthium, & Githago vocari poſsit, Hermolaus.

Ocy

OCymum calidum secundo ordine, excrementitia humiditate, ob quam nũ sumendum, sed foris illitum coquit & digerit. Ocymum calfacit, tenuat, non tamen valenter, lib. 2. comp. ph. par. Ocymi semen Actuar. vsurpat. *Li. 8. simpli.*

PSyllium dictum quòd semen habeat effigie pulicis, humido sicco temperatum, frigidum ordine secundo: ne putes cum Arabibus corticem frigidum gradu quarto, medullam gradu quarto calidam. *Dioscor. Gal.*

Papaueris genera sex Dioscoridi & Galeno. Satiuum calyce grandi, flore & semine albo, minus frigidum, ob id esculentum, & mediocriter somniferum. Syluestre, flore ad medium nigricante, calyce minore, semine nigro, admodum frigido. Tertium etiam syluestre procerius, squalidius, calyce longiore, omniũ frigidissimũ, proinde stupefacit: amborum scapo sub capite conuulnerato succus defluit lacteus, opium dictus: Meconium verò succus ex his expressus crudis. Horum frigiditate aliorum vehementem calorem obtundunt Medici in suis compositionibus. Quartum papauer Rhœas. Quintum Corniculatum. Sextum Herculeum, λωμαὶ μήκων© vsurpantur Actuario.

Sesi

Siler vulgò cum Virgilio. SEsili radice & fructu, id est semine, valde calet, ac tenuium est partium, quare vrinam mouet, epilepsiæ & orthopnœæ confert: laudatur Masſilienſe. Est alterum etiam Aethiopicum, & tertium Creticum Dioſcoridi.

Staphis agria ſemine velut in vuam coacto (vnde illi nomen) vehementer acri & vrente, quod manſum pituitam in os ex capite plurimam detrahit, & illitum ex oleo capiti puerorum pediculos enecat: vnde Pituitaria & pedicularis quoque herba dicitur.

Lib.8. ſimpl. Sinapi calfacit, ſiccat ordine quarto. Sinapi Alexandrinum laudatur, lib.9.comp. pharm.part.

Lib.1.antid. THlaſpi duplex, Cappadocicũ, nigrius, non exactè rotundum, ſed quadam ſui parte velut ἴνθλασμα habet, id eſt, infractum, exiguum, vnde illi nomen, multò maius & præſtantius quàm ſecundum. quod etiam in Cappadocia & Creta, & vbique naſcitur ὠχροξάνθον, id eſt, ex pallido flauum, rotundum, admodum exiguum. Creticum tamen plerique immiſcent theriacæ.

VRticæ fructus, id eſt ſemen & folia præcipuè vtilia ſunt, non vehementer calfaciunt, tenuium ſunt partium, digerũt,

phym

phymata & parotidas, crassis & lentis humoribus pulmones purgant.

DE FRVCTIBVS.

FRVCTVS est ea plantæ pars, quæ carne constat & semine: sæpe etiam pro semine ipso sumitur, vt libro sexto simplicium fructus vrticæ: lib. 8. simpl. fructus sesceleos, fructus hyperici, fructus scillę, periclymeni fructus & eiusdem semen, li. 9. cõp. ph. part. & alibi sæpe. καρπὸς τȣ̃ τρύχνȣ, Solani bacca Actuario.

AMygdala amara incidunt, extenuant, tergent, digerunt sine morsu: ob id ex pulmone excreationẽ crassorum & lentorum promouent, obstructum hepar, lienem, renem, colum à crassis & lentis humoribus expediunt. Amygdala dulcia sunt moderatè calida, leuiculam tamen amaritudinem habent, sed à dulcedine occultatam, quæ tamen temporis spatio fit manifesta. Libr. 8. c. ph. p. & li. 6 sin p.

Anacardus, vel cum Actuario Anacardion, à cordis figura & colore dictum videtur, calidum siccum quarto gradu Mesuæ, veteribus Græcis indictum, affectus cerebri & neruorum frigidos humidos mirè iuuat, admotum cutim vlcerat, verrucas tollit, In India, Sicilia, Apulia, frequens.

Li.6.simpli.

BAλανος μυρεψική, id est, glans vnguentaria, Myrobalanus quoque Plinio dicta, ex Barbarica regione allata, Ben Arabibus dicta, hodie frequens, stomacho aduersatur, cũ hydromelite pota carnis huius drachma vna est vomitoria: cum oxycrato autem iecur & lienem purgat, cũ aceto item (quo maximè gaudet ad agendum) lepras, psoras, lẽtes, vitiligines, pruritum exterget, lieni & hepati indurato illinitur cum farina aliqua siccãte, vt erui, lolij: lieni etiam prodesse scribit Galen. in theriaca ad Pisonem. Carnis huius succo facultate calido vtũtur aromatarij: id enim inodorum cùm sit, omnibus suscipiẽdis odoribus est aptissimũ, vt insipidũ saporibus, & coloris expers coloribus. Id oleum Balaninũ Dioscoridi dicitur. Oleo expresso quod reliquum est magma terreum & amarum, incîdit, terget, cõtrahit, stipat, ad prædicta etiã efficax, sed minus. Id autẽ videtur esse μυροβαλάνου πίεσμα, id est expressum, quod cataplasmatis miscet Galenus, lib. 11. & lib. 13. meth. & bis. li. 9. comp. ph. par. splenicis remediis, & ad scirrhosos lienis affectus adhiberi scribit Gale. Quo in loco μυροβαλάνου tantùm, aliquando μυροβαλάνου σαρκὸς, aliquando βαλάνου μυρεψικῆς leges, aliquando μυροβαλάνου ἄλευρον, id est farina & puluis, & μυροβαλάνου λέπυ-

χανα,

κάρυα, id est putamē & cortex, & μυροβαλάνυ λέπυρα κεκομμένα καὶ σεσησμένα, id est, Myrobalani testæ & cortices incisi & tusi cribratiq;. Omnia hæc ad splenicos scribuntur, vt sit credibile maximè de fructu eodē, scilicet Balano myrepsica, & eius partibus, omnia hæc intelligi. Quam verò myrobalanū Arabicam intelligat Dioscorides, cui similē facit fructum palmæ Aegyptiæ, de qua nunc dicam, planè ignoro. Nam Arabum recentiorum Myrobalani quinq; generibus distinctæ veteribus indictæ putantur, & prunorum generi potius, quàm Balanorum, id est glandium, assignandæ sunt. Sunt verò hæc: Lutea seu citrina refrigerans, cholagoga. Inda & nigra, melancholiam purgat, & exhilarat. Cepula phlegmagoga, visum illustrat, coctionē iuuat, pectus purgat hydropicis confert. Empelitica (quæ actuario ἀμπελλὶξ & ἐμβιξὶ quoque dici videtur) etiam phlegmagoga, vētriculum purgat & roborat, appetentiam reuocat, vomitū sistit. Beletzica empyos iuuat, hæmorrhoïdes & capilli defluuium. De his plura leges in Arabibus. Ignorata quoque videtur hodie χρυσοβάλανος, digerens & roborans, vt spica nardi, & ad colicos affectus, & stomachi ardores & singultus adhiberi scripta Gal. li. 8. & libr. 9. comp. phar. part. Epithema ex pinguib

Libr. 10. method. Dioscor.

guibus palmulis, quas παλῆτας vocant, salubriter viscera refrigerat, si harum caro omni membranoso exempto coquatur cum aceto solo claro, vel etiam aqua adiecta donec tenerescat, & tusa applicetur. φοῖνιξ in Aegypto nascitur, viridi colore, odore mali cotonei, medio maturitatis vigore per autumnũ decerpi solet, Arabici Myrobalani similis, sine osse, quã Myrobalanum quoq; vocari Hermolaus affirmat. πῶμα autem & ἄδιψος etiam Dioscoridi vocatur, quòd ex hoc fructu palmæ Aegyptiæ humidiore, acerbo, astringente expresso, potus fit sitim sedans, Solino autore, qualis nobis ex pomis, pyris, sorbis. Hic autem fructus si vsque ad maturitatem in arbore sinatur, folibus nigricat, & φοινικοβάλανος vocatur.

Libr. 6. c. phar. p. φοίνικες ἢ φοινικοβάλανοι, vel quomodo aliter vocare libet, moderatè stringunt, acerbo sapore: *Libr. 9. c. phar. p.* φοινικοβαλάνων τῆς σαρκὸς, & in codice Scribonij ibidem. Caro φοίνικος συριακῆς in *Libr. 7. c. phar. p.* arteriace Andromachi 12. & caro φοινικοβαλάνων in 15. φοινίκων βάλανοι proprietatem *Libr. 2. c. phar. p.* quandam habent capitis dolorem excitandi: easdem tamen dat ibidem in cephalalgia: sed addit, si sint consuetæ & accipienti *Libr. 8. c. Herm.* iucundæ. Adhæc bilem pellunt deorsum, vt absinthium, & refrigerant, φοίνικες θηβαϊκοὶ à Thebis Aegypti opinor, & paulò pòst,

φοινικ-

φοίνικες πάτηται celebrantur, φοίνικες πάτηται μέγιστοι bis lib. 9. comp. ph. part. & paulò antè, φοινίκων κάρυον: πάτηται autem vocantur, quòd id genus tertium palmularum cariotarum præhumidum in parente rūpat se præ humore, calcato simile redditum. φοῖνιξ verò palmæ ipsius fructus, præsertim dulcis, nō paucam obtinet caliditatem: tamen desiccat, roborat, contrahit, stipat, dēsat, sumptus & admotus. Hic autem fructus à palmę Aegyptię fructu ex osse differt: nam hic os habet magnum & longum & durissimum, in quo semē id os vstum & tritum valenter digerit, lib. 6. c. ph. part. Dactylus à digitorum forma dicitur. ὀξυφοῖνιξ verò dictus Act. & aliis quibusdam Græcis recētioribus ab acido sapore, palmę sylvestris fructus. Tamar Indus, id est, Dactylus Indus Barbaris vocatus: quamuis cholagogus sit comprimendo, vt palmæ Aegyptiæ fructus Phœnicobalanus, tamē q; os habet quod satum arborem nobis produxit, aliis multis conueniunt & differunt, vt mox audies: sed Oxyphœnix veteribus indictus, cùm Phœnico balanus in his frequens sit. Oxyphœnix subniger, lucidus, tener, villis tanquàm radicibus mistus, recens, pinguis, acido sapore. Quibus notis appatet, quantùm conueniat cum Phœnicobalano, &

quãtũ diſcrepet: adhæc oſſe vt diximꝰ, & vſu hic recentiorũ tantũ, ille etiam veterũ. Si frigidus eſt ventriculus oxyphœnici, debet miſceri maſtiche vel macis vel ſpica nardi. Rarò per ſe datur, picrocholis ſaluberrimũ ad vncias quatuor dari poteſt: annis 10. ſeruatur. Μοσχοκάρυον, vel μοσχοκαρύδιον, vel λιάρυον μυριστικὸν Græcis recentioribus, vt Act. dicitur. λιάρυον ἀρωματικὸν Aëtio, veteribus ignotum. Probatur hæc nux recẽs, grauis, præpinguis, & quæ acu vulnerata mox humorem reddat oleaginum. Reliqua huius hiſtoria tam graphicè pingitur Ruellio medicorum huius ætatis doctiſsimo, vt poſteritatem latére non poſsit, vti neque nux Indica oleo prægnans, ſemen augẽte, & venerem ſtimulante, vt ait Auicennas, veteribus quoque incognita; ſuis coloribus ab eodem belliſsimè abſoluta: & nux vomica, quia vomitum citat, & ſtupefacit, canes ac ceruos eſu mox necat: cæteras aues, & piſces ſtupefacit, vt manu capi poſsint ſopiti.

Nux moſchata vulgò, etiã ſi moſchum non oleat.

Coni Atticis vocati olim fructus, Coccali verò & Strobyli à quibuſdã nunc dicti, virides toti ſunt ſubamari, & ſubacres emplaſtici ſunt, & tergẽt, purulentã & craſſam lentãque expuitionem promouent. Nucleus aũt eius eſculẽtus, nutrimẽtũ eſt coctu

Nux pinea lib. 7. c. ph. p. Li. 7. ſimpli. et libr. 1. alimẽt.

dif

difficile, validũ: aqua maceratus acrimoniã exuit, aſperitatẽq; lenit, & calido frigidoq; tẽperatus euadit. In ſua nuce pinea ſeruãtur. *Ga. lib. 7 ſimpli.*

Cypreſsi pilulæ, quæ etiam Coni quibuſdam dicuntur, vnde Coniferæ cypariſsi, Virgil. ſiccant valenter ſine inſigni calore aut acrimonia: ob id hæ molles & recentes vlcera magna in duris corporibus glutinant, enterocelas iuuant.

Cydonia Græcis, Cotonea Catoni, malo omnibus nota. Quo in genere quædam ſunt rotundiora, minora, acerbiora, quæ maſcula vocam⁹: vt alia fœminea lõgiora, maiora, dulciora minùs acerba: quę Struthia cũ Aſiaticis ſuis Galen. vocat, lib. 6. ſanit. tuendæ: & στρουθόμηλα. lib. 2 alimentorũ. ex hiſque vel aliis diacydonion cõponit. ibidem.

Citrũ, vel malũ citreũ, ſeu citriũ ſeu medicum & aureum. ſucco acido (qui frigidus ſiccus ordine tertio. ex pane admotus phlegmonas internas cohibet, ſemine amaro. cortice odoro. medicis in vſu eſt aduerſus internas & peſtilẽtes putredines, venena & partiũ principũ & ſtomachi imbecillitatẽ. Nam & roborat, tamẽ ægrè is coquitur. Inter citrea mala Aranciũ numeratur Hermolao, cortice, ſucco, ſemine illis proximũ, vti & quod Limonem vulgus Gallorum appellat. ſucco frigidiore quàm citrũ: & quod ex inſitione

pomum citreum vulgò dicimus Pomcire.

Diosc. & Gal. Lib. 7. simp. Colocynthe, id est, Cucurbita satiua, frigida humida ordine secundo, vt cucumer satiuus, ad phlegmonas & sitim vterq; efficax. Colocynthidis verò fructus in pilæ mediocris speciem conglomeratus vehementer amarus, validè purgatorius, præsertim sua medulla, cuius oboli 4. bilem & pituitam etiam crassam detrahũt: balanis etiam & clysteribus sedi immittitur, stomacho tamen admodùm aduersa est: ob id sola non vtẽda, quod docet hiera dia colocynthidos: legenda cùm cœperit in pallidum colorem permutari. De hac Mesues multò plura scribit, quæ tãquam parũ momẽtanea neglexi.

Cucumeris agrestis quàm satiui fructus multò est minor, oblongis glandibus similis, cuius succo elateriũ qua ratione fiat, docet Discor. amarus est, bilem pituitámque purgat, præsertim hydropicis citra stomachi iniuriam, radice alba, magna, & præsertim eius cortice & foliis etiam vtilis est, sed inefficacius vtrunque, ciet menses, emollit, terget, digerit, purgat, quàm elateriũ: summè amarum, tenuium partium, leuiter, vt ad secundum ordinem, calidum.

Dioscor. Calpobalsamum, id est, fructus Balsami, flauum sit, plenum, grande, graue, mordax gustu, & feruens in ore, modicè opobalsamum

mum redolens. Adulteratur ſemine hyperico ſimili, quod Petra Palæſtinæ oppido affertur: ſed id Carpobalſamo maius, inane, viribus ignauũ, ſapore piperis. Carpobalſamum tamẽ adulterari non poteſt, lib. 1. antid. Galen. Balſamo planta ſecundo exceſſu calida ſicca, tenuium partium: & Carpobalſamo, & Xylobalſamo liquor eſt tenuior, minùs tamen calidus quàm quidam exiſtimant, tenuitate partium decepti. Sępe enim expertus ſum non iuuiſſe diſpoſitionem calfactione egentem. Opobalſamo igitur (quod & *βαλσαμέλαιον* vocari dicit Simeon) recenti, validi odoris, ſubruffo, albo, vel viridi (nigrum autem peſsimum eſt) ſyncero, dilui facili, læui, aſtringenti, non acido, linguam modicè mordenti, eſt præcipua inter has plantæ huius partes autoritas, & vis efficaſsima. Laudatiſsimum autem eſt Syriacum, ſiue Iudaicum, ſiue ex Syria Palęſtina, ac pręcipuè Sigadinum, è loco Paleſtinæ, in quo copioſiſsimum & optimum gignitur. Opobalſamum ſit Syriacum, tenue, perſpicuum, ſubſtãtia non craſſum, quale in fundum vaſis ſubſidere ſolet, quale item fit vetuſtate. Opobalſamum variis adulteratur modis, vt ęgrè poſsit etiam ab exercitatiſsimis cognoſci, vt in adulteriis docemus: alias veri opobalſami notas ex

Li. 6. ſimplic.

Gal. lib. 2. c. ph. p.

Dioſcor.

Li. 1. anti

Lib. 4. cõ. phar. p.

Diosc. Dioſcoride requiras: hodie propemodùm deſiit videri. Xylobalſamũ autem ſurculus eſt recens, ſarmẽto tenui, fuluus, odoratus, Opobalſamum nonnihil ſpirans.

Caſsia fiſtula Arabum veteribus Græcis indicta, recentioribus Caſsia ſyringodes, id eſt, fiſtulacea, & nigra Actuario, ſcribẽti paſſim κασσίας μελαίνης τε ἰνῶν, à quo bellè deſcribitur. Ex India, Syria, Aegypto affertur: optima eſt collucens, grauis, plenior, & quæ cõcuſſa clauſis intus granis nõ ſtrepit, atramẽto intus ſeu pulpa pingui, ſplẽdente, ſucculẽto, nõ ſitulẽto, nec putri: calida humida primo gradu: vacuat: omnes humores leniẽdo pueris & prægnãtibus à drach. ſex ad vnciam vnam & dimidiam. Si verò aluus fluit, maſtiche aut myrabalanis aſsis corrigitur. Caſſia autem Græcorum quæ ſit, pòſt leges in Cinnamomo inter cortices.

Lib. 1. antid. & in theriaca ad Piſonem. Cubebę non ſunt cum Serapione & aliis quibuſdam neotericis, Galeni καρπήσια, nec Dioſcoridis oxymyrſines ſeu myrti ſylueſtris fructus (nam is Carpeſiorũ non meminit) vt Cubebas cum prędictis conferẽti patet. Hæ enim ſunt fructus tenues piper æmulantes, ſed minus acres & ſubamari. Galeni verò καρπήσια ſunt κάρφη, id eſt, feſtucæ tenues, ἀκρέμοσι, id eſt, ſurculis cinnamomĩ, ſimiles odore vocati φοῦ, ſed valentiore, &

Li. 7. ſimpl.

nonni

nonihil aromatico, quē & gustatus deprehēdit, facultate etiam Phu similia: sed quia sunt tenuiora, viscerū obstructiones potentiùs detergent, & vrinā mouent, & renū calculos expurgant. Non adeò tamen sunt tenuium partium, vt cinnamomi loco vsurpari posſint, cū Quinto: cùm multo sint deteriora optima Casiá. In Side Pāphiliæ loco: quia luxuriat carpesium ibi est vilisſimum. Actuarius tamē κομβίβας vel κομπίβας, etiā καρπήσια vel καρπέσια vocari scribit. *Locus prædictus, & lib.3.c.ph.part.*

FIcus recens præhumida modicè calida, digerit, non potest coquere: Ficus verò arida seu passa, id est carica calida, in fine primi gradus, vel initio secundi partium tenuium, degerit, tenuat, coquit, pinguior magis coquit, acrior potentiùs terget, & digerit: σῦκα λευκὰ ficus candidæ, interdum pingues Actua. *Libr.3.c.ph.p. & libro 8. sim.*

GAlla est fruc. roboris, & cæterarū glādiferarū arborū. ea vel est omphacitis, id est, immatura, parua, nodosa, grauis, solida, non perforata, cæteris præstantior & maiore vi in medicina: ob id ea, sed magnitudine mediocri, deligitur. Heræ. libro 6. comp. ph. p. Altera est magna, rotundisſima, læuis, leuis, laxa, perforata, flaua. Vtraque refrigerat ordine secundo, siccat tertio, crassæ est esſentiæ, astringit.

Li.6.simpli. IVniperi fructus calidus ordine tertiò, siccus primo: sed folia calida sicca gradu tertio.

Iiubæ, Zizipha Græcis Zinzipha etiam Actuario, fructus Myxariis affinis facultate: nã calidus humidus primo gradu, etiã pulmonarius: est duplex, sericum, id est, rufum, nobis frequens, & candidũ, adhuc ignotũ. Affluxiones calidas, acres, tenues, in pectus salubre: vt alimentum verò à Gale. damnatur lib. 2. alimentorum. Quem locum Auicennas, Sauonarola citant in suis Iuiubis.

Diosc. & Gal. li. 8. simpli. Libr. 6. c. ph. p. MAlum granatum seu punicũ triplex, dulce, acidũ, acidodulce scilicet succo, saporis naturam viribus refert: omnium tamen flos, cortex nucleus astringit, sed acidi & acerbi magis, dulcis multò minus: medij horum mediocriter. malicorium, id est, cortex nondum adultorum sed perfectioni propinquorum est melior ad astringẽdum in ore affectus ex fluxione nascentes.

Sebesten. Myxæ, & myxa, & Myxaria Actuario & Græcis quibusdam aliis recentioribus, ἀπὸ τῆς μύξης, id est, à mucco lento è naribus fluente: cùm simili hi fructus abundant, bilem detrudere, & sitim sedare dicuntur, humida primo gradu, calido frigido tẽperata.

Myrti vtriusque germina, folia, baccæ, succus

succus constant substantia calida, tenui, & cōtraria illi frigida, terrea, astrĩgēte, magis syluestris quàm satiua. Bacca Catoni Myrta, Murta Varroni, Myrtili vulgò, Myrt⁹ alba & nigra passim dicitur Gal. in cōp. ph. p.

Myricę fructus generosissimè astringit: libr. 6. comp. ph. part.

Morum album Græcis veteribus indictum videtur, & Latinis, præter quàm Ouidio, fortè quia per insitionem in populo alba gignitur: nigrum cantatissimum, & arbor cuius foliis bombices pasti sericum nēt pulchrius & splendidius. Mori tamen albæ folium ad hos alendos est mollius, eoq; hodie tota Italia vtitur. Sycomorum seu ficũ Aegyptiam non habet Italia, Musæ.

Κάρυον βασιλικὸν, idest Iuglans seu Nux regia, nucleo est tenuium partiũ vbi inaruit, siccãte etiam sine morsu, ex quo inueterato oleum valenter digerit. *Lib. 7. simplic.*

Λεπτοκάρυον, id est nux tenuis, Pontica, Prænestiua, Auellana, à locis vbi luxuriat Ponto, Præneste, Auellis dicitur. plus habet terreæ & frigidæ substãtiæ, ob id austerior. *Ibidem.*

Nuces teneræ, rancidæ vstæ, cinere digerunt & astringunt, libro sexto part.

Nux Indica Actuario in diasatyrio & diaromato.

OLiuæ halmades, quæ in muria sua seruantur, & in ea vel oleo suo quasi vrinabundæ innatant, Colymbades ob id dictæ, plurimùm astringunt & digerunt: sunt tamen mitissimum ad aphthas remedium lib. 6. comp. ph. part.

Oxyacanthæ vel Oxyacanthi racemosæ bacculæ dũ maturuerunt rubentes, astringunt, vis eadẽ foliis, sed languidior. Radix infixa corpori spicula extrahit, trita & admota Dioscor.

Lib. 8. simplic. *Lib. 2. antid.* PIperis fructus inter initia ceu siliqua coryli nucamẽto similis, longũ piper est: humidius, ob id citò perforatur, vt zĩgiber, & tardè, sed diu linguã mordet, vt arus. Hęc siliqua posteà in grana milij ęmula racematim degenerat, quæ aucta & siccata, sed adhuc tĩquàm omphacodea & immatura Piper albũ fiũt, nigro δριμύτερον, id est, acrius, nam nigrũ iam superallatum sole & supersiccatum est, tamen vtrũq; valenter calfacit & siccat, & maximè digerit. Idẽ in agreste

Lib. 1. antid. & lib. 4. san. tu. rufum cœli & soli iniquitate degenerauit.

Piper lõgũ adulteratũ seculo Galeni erat duplex, afferebatur alterum ex Alexandria, alterum erat germen herbæ cuiusdã, quale est nobis coryli aut betulæ nucamentum.

Piper longum nec sit pertusum, nec adulteratum: album sit maximum, plenissimũ,

graue:

graue: itidem & nigrum, neque id sit rugosum. Piper nigrum maius est alio pipere, & corticem habet tenuiorem & minùs rugosum, lib. 1. Antid.

Piper albũ stomacho est accõmodatius, & acrius nigro, li. 9. cõp. ph. p. Piper omne coctionẽ sumptũ iuuat, sed albũ supra duo reliqua genera stomachũ roborat, lib. 4. sanit. tuendæ, & lib. 9. c. ph. par. Radicibus piperis maximè proceris etiam vtitur Andromachus apud Gal. lib. 7. comp. ph. part. His vires costo similes tribuit lib. 8. simpli.

Piper longũ & rotũdũ bis scribitur li. 10. comp. ph. p. vt id albũ & nigrũ cõprehẽdat.

Piper κοινὸν, id est, commune Actuario in antidoto podagrica, diapæonia, & diatrion pipereon, est nigrum: nam longum & album ibidem commemorat.

Pistacium fructus strobylo proximus, ex Syria largus affertur, subamarus, odoratus, tenuis essentiæ, obstructiones præsertim iecoris, sed & pulmonis, & thoracis liberat. *Lib. 8. simplic.*

Pruna dulcia aluum subducunt, alia pro qualitate saporis nos afficiunt, bilẽ ex ventre comprimendo vacuãt astringentia. Damascenis ad aluum subducendam longe præfert Galenus Hispanica seu Iberica, vulgò hodie Augustana, quia mense Augusto matura leguntur, & Cathalaunica etiam *Lib. 5. sanit. tuen.*

Italis

Italis dicta ab hac Hispaniæ regione, in qua luxuriant.

Sumach. Rhus hic aut hæc, est fructus racemosus, cortice acido, astringente, repellente, nunc medicamētorius tantùm, olim etiam culinarius, pro sale obsoniis aspergebatur: stomacho valde idoneus: alter verò & coriarius dēsandis pellibus applicabatur. Ille etiam Syriacus & ruber, libr. 3. & lib. 6. comp. ph. part. Vterque tamen musto austero incoctus stomachicum est medicamentum optimum, lib. 6. com. ph. part. Eius succus omphacij vice est in Gallia Narbonēsi, in hortis Gulielmi Pellisserij, Episcopi Mōtispessulani lōgè omniū doctiss. et optimi. *Ibidem.*

Ribes Arabibus dictus, fructus est racemosus, acidus, acerbus: frigidus siccus secūdo gradu sitim extinguit, vomitū & fluorē alui biliosum sistit, morbilis & variolis (quas vocant) saluber, frutex nobis poteriū rubrum dicitur. Quid sit, frutex an herba, & quæ, ambigit Serapio in suis testimoniis.

Succus ex his expressus cum saccharo cydoniati modo coctus est delicatissimus.

Ribes Damascenus Musæ additur foliis rotundis, & magnis viribus iisdem.

Li. 3. hist. plant. Rubi, seu Sentis, Græcè *βάτου* genera Theophrasto tria sunt: magnus seu rectus, humilis, & medius. Batus magnus seu rectus

est

eſt Dioſcoridis & Galeni κυνοσβάτος, fructu oblongo per maturitatem rubente, cytino ſimili, in quo ceu lanę flocci arteriam ſi deuorentur infeſtant: huic foliis, fructu, roſa ſimilis eſt cynoſrhoda, Englentier nobis dicta: & roſa frutex omnis, niſi quòd ferè gerit folia florum magis multiplicia & maiora, arte opinor adiuta: ſed Cynosbatos ſpinis hamatis horridior, rectior, & altior aſſurgit, odore caret, quem Cynoſrhoda tota habet præſtantiſsimum: roſa verò frutex flore ſolo eſt odorata, nunc albo, nunc rubro, nunc amborum medio (incarnatum vocant) nunc etiam moſchato. Χαμαιβάτος autem, id eſt, humilis rubus. Dioſcoridi & Galeno abſolutè tantùm βάτος dicitur, foliis multo maioribus quàm cynosbati, bicoloribus, per nodos ternis, ſarmentis longiſsimis & firmiſsimis, qua parte terram attingunt, radicem iterum faciẽtibus, flore albo, tenui, racemoſo. Cui ſuccedunt Mora grandia, racemoſa, multis granis coagmẽtata, per maturitatem nigerrima, βάτινα Galeno dicta. Medius denique eſt βάτος ἰδαῖος Dioſcoridis, longè tenerior priore, ac minoribus ſpinis horrẽs, quãquàm & ſine ſpinis inueniatur: freques is eſt in ſyluis, folia habet chamæbati, ſed paulò minora, rectus ferè ſurgit ad duo aut tria cubita, ſcapo

Ronce Gallu.

gracili & infirmo,& minimùm ſpinoſo,flore ſimili, & fructu,ſed minore & granis, quinque,ſex coagmentato,& per maturitatem nigerrimo,ſed in cœruleum inclinãte ob aërium quoddam tectorium,nigris vuis & prunis,& aliis multis fructibus innaſci ſolita:aſtringunt,ſiccant, refrigerant omnia hæc magis & minùs. Ad rubum Ideum docti hodie reducunt hortenſem rubi recti, breuis,parum ſpinoſi ſpeciem,foliis bicoloribus,fructu dum maturuit olfactu & guſtatu iucũdiſsimo,fragi rubri(eſt enim etiam album)æmulo:quem fructũ herba trifolia & bicolor fert acrẽ,præſertim ſemine. Flos roſarum aſtringit magis quàm ipſæ roſæ, lib.6.comp.ph.part.& alibi ſæpe. Eſt autem id crocatum in flore medio , quod Anthera vulgò dicitur,corrupto fortè vocabulo pro ἄνθος ῥόδου:cùm Anthera Galeno ſit nomen compoſiti medicamenti.

SEnna Hermolao, Serapioni Sene, folliculis latis ſed falcaltis, & in his ſemine vtilior purgando humori melancholico,in morbis ab eo prodeuntibus. Datur puluis eius ad drachmã vnam,decoctum vel infuſum eius à drach.2.ad drach. quinq;:multis torminoſa eſt,aliis eſt clemens pro varia ſumentium natura:tutiùs tamẽ eſt, maſtiche vel

vel caryophyllis & alio corrigere:foliis nõ est inefficax. Non esse autẽ Dioscoridis vel Empetrum,vel Delphinium, vel Peplium, vel alypum,planè intelliges,si rem cum pictùris horum conferas: veteribus enim omnino indicta est planta,amara, subastringens.Indica, Aegyptia valentior vncia dimidia,quàm Apula,aut Ligustica vncia vna:& recens præstantior quàm inueterata.

VVa satiuæ vitis coquit,astringit,læuiter digerit. Vuæ passæ caro tantum astringit,quantum eget hepar affectũ. Habet prætereà facultatem coquendi crudos humores,& euincendi malignos:ægrè corrumpitur,tota substantia familiaris est hepati,& vsu crebro consueta est:ob id felicissimè miscetur medicamentis hepaticis.σταφίδας ἐκκεκαθαρισμένας,,id est,exemptis vinaceis Actuar. *Li.6.sim.* *Lib.8.cō. ph.part.*

Fructus herbarum,vt mandragoræ, cucurbitæ; vtriusque cucumeris, peponis, ex herbis, quarum naturam ferè sequuntur, noti sunt:tamen pomum mandragoræ calorem quendam odore testatur: & colocynthidis fructus medulla amarior & purgantior,quàm ipsa planta, vt antè diximus:ἀγγούριον peponibus addit Actuarius.

LIGNA.

Diosc. *Lignum aloës.*

GALLOCHVM est lignum quod ex India & Arabia defertur, maculatum, odoratum, gustu astringẽs, & subamarum, cute aliquantum versicolore. Halitum mãsu commendat, ventriculum frigidum iuuat Act. est enim eustomachum. Pro thure ad suffimenta substituitur Dioscoridi, eiusque modo liquescit, sed tardiùs: aquæ iniectum subsidet, & bullulas edit. Arborem huius triplicem scribit Ludouicus Rom. Patricius in tractu Indico uideri, Calàmpar perfectißimam, Bochor vilißimam, Iubam mediam. Xylaloë Aëtio & Actuario dicitur, id est, lignum aloës, arboris non herbæ. Rhodiis militibus est frequens in corollis precariis. Quod verò ostendunt officinæ, verius est aspalathũ acre & austerum. Gal. lib.6.sim. quod aroma apud suos nasci idem Gal. scribit lib.8. comp. pl. part. & in Syria & Rhodo Dioscorides: graue, detracto cortice rubens aut purpurascens, densũm, odoratum, amarum, astringens: alterum deterius, candidum, lignosũm, inodorum, Diosc.

BErsilium, vel Verzinium, à Verzinia vrbe Indiæ aduectum & dictum, me-

dicis

dicis in vſu nondum venit, ſed infectorium tantum eſt rubenti colore.

GAiacum lignum haud ita pridem inuentum, morbis omnibus ex humore præſertim frigido natis ſalubre eſt: nam acrimonia & amaritudine incidit, tenuat, terget, vacuat. De huius facultate mira doctiſsimus Antonij Galli medici commentarius, his diebus paucis in lucem editus, facit, ne mihi de hoc pluribus ſit agendum: vt interim taceam Huttenum, Mathæolum, Maſſam, & alios quamplurimos, qui verboſiſsimè vires eius nobis inculcarunt, potiſsimùm in curãda lue Hiſpanica: ſed tamen etiam morbis aliis, præſertim frigidis, conferre tam eſt hodie perſuaſum, vt certatim eo etiam magnates vti geſtiant.

ΛΩτοῦ ῥίνημα, id eſt, ſcobs & raſura Loti, ad ſanguinis ſputũ vſurpatur Actuario in διὰ ἠλέκτρου: Galeno autem ad muliebre profluuium, dyſenteriam, cœliacos affectus. Huius fructus etiam valẽter aſtringit. Aliſa vulgò dicitur, & arbor ipſa Aliſier.

Libr. 7. ſimpl. in loto arbore.

SAntalum triplex Actuario Græcorum ſoli, Arabes vt videri poteſt, imitato: album peſsimum, rubrum bonitate medium,

Sãdalum vulgò.

λίτρινον Act. flauum odoratissimum & optimum: frigida omnia gradu tertio, sicca secundo, hepar roborant Act. Ex agro Calicuthi Indiæ emporij aduehunt Lusitani. Quod autem officinæ vsurpant, est calidum, & linguam acrimonia pungit, præcipuè citrinum: vt cedri vel alterius aromaticæ & calidæ arboris lignum iure optimo censeri debeat: nec vtendum nisi medicus iusserit.

Xylobalsamum in carpobalsamo dictum est. Xylocinnamomũ, in cinnamomo dicetur mox; & Xylocasia Actuarij in casia.

Lib. 9. cõ. ph. par. Aromatica verò medicamenta sunt nardus Indica & Gallica, σχοίνου ἄνθος, casia, amomum, cinnamomum, costus, spica nardi, calamus aromaticus, iris, ladanum, ma-

Li. 7. me. lobathri folium, styrax, bdellium, opobalsamum, xylobalsamum, & reliquus aromatum catalogus, aspalathus, myrrha, crocus, macer, opus Cyrenaïcus, pretiosa hæc & sumptuosa: pauperum verò communia, meum, dictamnus, acorum, cardamomum, lib. 6. & 8. comp. phar. part. Piper verò non esse aroma, ex priore loco colliges. Omnia autem aromata sunt calida sicca, tenuium partium, libr. 7. comp. phar. part. in fine.

DE CORTICIBVS.

COR

ORTICES fructuum, vt arancij, citrei, granati: radicum arborum, vt oxyacanthes, capparis, tamaricis, fraxini, sambuci, mori, thuris: & herbarum radicum, ebuli, apij, petroselini, fœniculi, mandragoræ, rhaphani, in cognominibus plantis vel dicti sunt, vel dicentur. Qui verò præter hos sunt exotici, & ob raritatem quidem, etiam ob facultatem in maiore pretio habiti, nunc præcipuè dicentur.

CInnamomum arbor lauro foliis & baccis similis, & eius ramorum non trũci, tertio quoque anno delibratorum cortex: Ludouicus Romanus Patricius. Cinnamomum calidum tertio ordine, siccat autem & digerit super omnia æquè calida; propter summã essentiæ partiũ tenuitatem: propter hæc dispositionibus scirrhosis mederi solet. Idẽ cunctas corrigit putridas & venenatas vires ichorum, & humorũ, & lethaliũ pharmacorum, & veneni virulentarum bestiarum. Idem sua facultate alteratrice & digerente, & odoris gratia, prę̨sidiũ est non paruum aduersus omnes prauas dispositiones; & casia, & pleraq; alia aromatum materia. Cinnamomum quia tenuissimarum est partium, ventriculi meatus aperit, qui humores crassi & lenti inhæserunt, tenuat, & *Li.7.sim.* *Lib.6.cõ. ph.par.in diabesa. sa.* *Lib.7.cõ. ph.part.* *Lib.8.cõ. ph.part.* *Ibidem.*

terget,ob id cõmodè hieræ miſcetur. Cinnamomi autem facultas qualis initiò adeſt, integra ſeruari nequit ad annos triginta, multò minus ad centũ, vel etiã ducentos, vt quibuſdam viſum eſt, cinnamomũ ſenij expers putantibus. Nam id ſeruatũ vaſculis ligneis ab imperatoribus variis, Traiano, Hadriano, Antonino, Commodo, Seuero, imbecillius tãto eſt expertus Galenus, Seuero theriacen componens, quãto vetuſtius: cõtrà tanto valentius, quanto recentius. Nanq; Seuero Imperatori theriacã parare iuſſus, qualẽ Antonino Imperatori parauerat, coactus cinnamomum capere ex Traiani & Hadriani temporibus relictũ, cùm nõdum triginta anni prçteriiſſent, multò inualidi⁹ expertus eſt, lib. 1. antidot. Arborem enim totam primi generis cinnamomi ex Barbaria in ſcriniolo cubitos quatuor & ſemiſsẽ longo ad Antoninum allatam vidit Romæ Galenus, ex eáq; theriacen paratam aliis lõgè præſtantiorem expertus eſt, vt ea etiam ante duos menſes Antonino vti licuerit, nõ expectata medicamenti coctione. Cinnamomum optimum, iis qui id crebrò viderũt, omnium facillimè dignoſcitur: & cùm principum cinnamomorum ſex ſint differẽtiæ generales, optimi tamẽ ſupra deterrimum inſignis eſt exceſſus, vt in caſiis, qua-
rum

rum tamẽ optima parum à prauiſsimo cinnamomo abeſt. Id autem cinnamomum eſt odoratiſsimum, ac indicibilẽ quandã odoris gratiã ſuper alia omnia refert, guſtatu admodum calidum eſt: non tamen adeò, vt moleſtè rodat: color illi eſt lacteus, cũ φαιῷ, id eſt, giluo, & cum cyaneo miſtus. Cinnamomum quantò caſia ſit præſtantius, docet Gal. lib. 5. comp. pharm. part. in dentifricio: quod ſi odorum facere vis, miſce caſiæ aut amomi drachmas duas: ſi regi paras, cinnamomi drach. vnam, vbi non ſolùm caſiæ põdus duplat, ſed etiam mediocribus dicat cinnamomum regibus. Ob id penuria cinnamomi duplum caſiæ miſcendum omnes propemodum veteres ſcripſerunt, vti quod pondus aliquis robuſtus ferre conſueuit, eo abſente ferant duo imbecilli. Quintus autem penuria cinnamomi multum vti duplum carpeſij miſcebat, cinnamomo miſcet caſiam duplicatam, Act. in paſtillo ad ileoſos. Pſeudocinnamomum verò eſt ſimile, ob id facilè nobis imponit, ſed guſtu & odore lõgè eſt inferius. Xylocinnamomum lignoſum eſt: valida habet virgulta, nec ſimilem habet ſuaueolentiam. Cinnamomũ omnium præſtantiſsimũ eſt cineritiũ colore, virgultis gracilibus, nodis frequentibus, odoratum vehementer: idque odore longè

Libr. I. antid.

Gal. I the riace ad Piſonem.

optimo & suauissimo, gustu acri, & admodum mordaci, & quod mansum πηγανίζειν id est, rutam olere videatur, læue, confringi facile: addit ibidem veri cinnamomi genera aliquot. Vero igitur, cinnamomo nos caremus: nostra autem Cannella aut Casia est, aut pseudocinnamomi species. λεπτοκιννάμωμον Act. pro optimo vsurpatur.

Casia lignea vulgò, & aromatica: est autem nostra cānella.

Li. 1. ant. Galen. in theriace ad Pis.

CAsia verò genere proxima cinnamomo est, quin ipsa nonnunquàm ex æmulatione euadit cinnamomum; vt totum quidem veluti exacta arbor, casia videatur: surculi autem in ea quidā cinnamomi, ramis casiæ proximi reperiantur. Optima Casia in cinnamomum degenerat. Vidit enim sæpe Galenus casiæ sublimis & ramosæ ac fruticis ęmulę in magnitudine surculos cinnamomi surculis omnino similes, corticis tenuitate, & firmissimis cinnamomi notis in odore & gustu deprehensis. Casia sæpe imponit, nisi sis in diiudicando expertus: pseudocasia enim veræ est persimilis, sed odore minùs est grato, & corticem medullæ adhærentē habet. Optima autem laudatissimáq; est κιῤῥα, ῥοδίζουσα, οἰνίζουσα, id est, rufa, rosam expirans, & vinum olens, gustum dulcem præferēs, fistulosa, & aromatum modo vehementer odorā. Casiæ cortex Actuario etiam dicitur σύριγξ τῆς κασίας idem, Casia

Li. 4. & 7. cō. ph. p.

Aegyp

Aegyptia idem, in aſyncritico caſia cathartica, id eſt, purgatrix quibuſdã dicitur. ἡ σύριγξ τῆς κασίας, li. 1. antidotorum in compoſitione theriaces. Caſia σύριγξ, id eſt fiſtula, *Κασία ἐα φυῖτις.* & κίῤῥα, id eſt, rufa dicitur in arteriacis Andromachi: πυῤῥά verò bis lib. 6. eiuſdem. *Lib. 9. c. ph. part.* μελαίνα autem in fine lib. 7. bis, & libr. 8. eiuſdem. *Lib. 1. antid.* ῥοδίζουσα denique, id eſt, roſam ſpirans, lib. 8. ξυλοκασία eadem Actuario, & Arabum alumnis caſia lignea. Caſiam fiſtulam cum Andromacho minore ad Galeni ætatem omnes theriacæ miſcebant: hæc autem omnibus nota eſt, & comparatu omniũ facillima. Corticem verò exteriorem (quem & fiſtulam dicunt) odoratu & guſtatu valẽtem habet: quod autem intus eſt, maximè imbecillum, ob id inutile. Aduerſus putria, *Libr. 8. c.* deleteria, venena, proxima poſt cinnamomum caſia, quæ optima eſt, atq; illi cognata valet: *ph. par.* aromatáq; cætera, nardus, iuncus odoratus, calamus, aſpalathus, myrrha, crocus, eandem habent facultatem: ſed cinnamomum digerit: caſia verò & malabathri *Libr. 4. c.* folium, & amomum aſtrictionem participant. *ph. par.* Caſia, crocus, coſtus, amomus, nardus aſtringunt quidem, ſed magis digerunt, præſertim coſtus.

MAcer Dioſcoridi eſt cortex flaueſcens, ſeu cum Plinio rubens, radicis

magnæ, nomine suæ arboris nobis incognitæ, crassus, gustu perquàm astringens, ex Barbaria allatus. Galeno autem est cortex gustu multum acerbo, cum leui quadam acrimonia, odorem iucundum redolens, vt pleraque aromata, siccat ordine tertio, calore & frigore est temperatus. Tamē libro 6. comp. phar. part. in compositione διὰ ῥοιῶν, ad finem scribit καλούμενον μάκιρ φλοιός τις ἀρωματικὸς ἱκανῶς θερμαίνων τι καὶ στύφων: nisi causeris aduerbium ἱκανῶς transponendum, vt solùm determinet στύφων. Ex India verò affertur. Macis autem Arabum membrana est extima nucem moschatam propè totam vestiens, tenuis, rufa, aut flaua, interdum nigricans, aromatica, odore suaui, sapore subacri, & minimum amaro, tenuium partium, calida sicca tertio gradu, ventriculum roborat, coctionem iuuat. Ex quibus liquet, Macis & Macer res planè diuersas, licet odore, colore quadantenus conueniant: at temperamento tamen differunt, nisi contendas in Dioscoride & Galeni simplicibus mēdum esse, quod vix queas demonstrare. Quòd si res sint diuersæ, vt ex Plinio apertè patet, Macer hodie est incognitum: tamen pro Nicolai Macis Actuarius μάκιρ reponit.

Libro 7. simpl.

DE SVCCIS.

χυλὸς

γλεῦς,, id eſt, ſuccus ex plantis totis, vel plantarum partibus cõciſis & tuſis torculari, vel manu, vel aliter expreſſus, aqua interdum aſperſa, aut vino, aut liquore alio, vel recens vſurpatur, vel vaſe, aut loculamento aliquo reponitur, hícq; vel liquidus, vel ſiccus. Liquidus item aut per ſe ſeruatur, vt vinum, acetũ: aut miſto ſale, vt omphacium, oleum: aut ſuperfuſo phialæ oleo, vt ſuccus roſarum, granatorum, limonum, cydoniorum, ſambuci, ebuli, & ſimilium: aut ſole, vetuſtatéve, aut igni per ſe ſiccatur, vt ſuccus glycyrrhizæ, opus Cyrenaïcus, ſcammonium: aut coctione cum melle, vel ſaccharo ad iuſtam craſsitiẽ facta ſole vel igni vt in plurimis ſyrupis audies. Qui verò ſucci ſine melle [aut ſaccharo] reponũtur, plurimùm corrũpuntur: niſi igne diutiùs cocti, aut ſole æſtiuo vſque ad mediocrẽ craſsitiẽ ſiccati fuerint. Iidẽ temporis ſpatio ſicciores euadũt, pluribúſq; annis ſeruati, eo ſiccitatis veniunt, vt balauſticis ſimiliter læuigari poſſint (quales ſunt ſuccus hypociſthidis, vuæ acerbæ, glycyrrhizæ, cẽtaurij, & alij propè omnes) qui verò ex his lentorẽ quẽdã natura habẽt, dilatãtur magis, quàm lęuigẽtur, niſi ſiccioribꝰ multis miſta horũ parua portio. Portulacæ, ſemperuiui, cotyledonis, &

Libr.6.c. phar.par.

Lib.1.c0. ph.g.

aliarum similiter glutinosarum succus, præ lentore nimio per se non potest exprimi, cũ omphacio probè trita herba exprimitur: alij tritas igni lento calfaciunt: alij tritas loco frigido, vt cella vinaria, vimineo vasi impositas in catinum subiectum destillare permittunt. χυλὸς etiam id est, succus, sæpe cum humore aliquo extractus ex partibus plantarũ, vt semine psyllij, cydoniorum, lini, fœnigræci, lentorem, aut velut cremorem & muccorẽ significat: vnde dictum est emplastrum διὰ χυλῶν, id est, de glutinosis quibusdam succis: diuersum tamen ab eo, quod est de muccilaginibus, vt in compositis leges.

Li. 7. sim pli. & li. 2. c. phar. gen.

OLeum propriissimo nomine appellatur, quod ex oliuis exprimitur: maturis quidem dulcissimum, calidũ, moderatè humidum, vel dum est recens, frigidum humidum, libr. 1. comp. ph. gen: ex crudis autẽ & immaturis omotribes & omphacinum quantum astringit, tantum refrigerat: illud veteratum calidius fit, & potentius digerit: hoc autẽ si dulcescit vetustate, dulcis vires induit, quas sapore explorabis. Tenue est purum, transflucidum, & cuti affusum eius modicum, latissimè per eam extenditur, continuum sibi manens, & citò à cute combibitur: idémque optimum æstimatur, quale in

Ital

Italia Sabinum. Oleum lotũ morsu omni caret. Lauandi modus in libr. de comp. ph. gen. Sicyonum autem, cicinum, rhaphaninum, sesaminum, amygdalinum, caryinũ, sinapinum, lentiscinum, laurinum, melantinum, terebinthinum, masstichinum, myrtinum, balaninum, hyoscyaminum, & alia præter hæc plurima ex fructibus expressa, fructuum, ex quibus extrahuntur, naturam sequuntur. De his in compositis medicamẽtis fusiùs. Salsum autem oleum iam compositum est, tantúmq; caloris & siccitatis assumit, quantum salis. Oleum vim habet mitigatoriam & laxantem, lib. 2. comp. ph. pa.

Vinum protropum, id est, quod ab vuis defluit, antequàm calcentur, medium inter calidum & frigidũ, hepaticis saluberrimum, præsertim cum hepate lupi: quia proprietate substantiæ hæc nutriũt, nec calfaciunt, nec refrigerant. Vinum musteũ calidum primo ordine, vetus tertio, medium secundo, calori proportione respõdet siccitas. Ex musto cocto fit ἕψημα, id est, sapa, lib. 7. comp. ph. part. Nescio quo modo neglectũ est, quod à nostris Asiæ Græcis ἕψημα dicitur, ab his qui Attico sermone magis vtuntur σίραιον id est, sapa: quãuis etiã σίραιον dicitur, quod pinguibus ficis in aqua coctis efficitur, quod magis digerit & terget. *Lib. 8. cõ. ph. par.* *Li. 8. sim.*

Must

Mustum verò coctum magis est emplasticum, non rodens, lib.7.comp.ph.par. Ex sapa dissolutum castorium cum opio dolorem aurium inflammatarum magis sedat, quàm vinum dulce, initio libri 2.eiusdē. Facultatum vini differentiæ sunt permultæ: à substātia tenui, crassa: colore, albo, fuluo, rubro, nigro: odore imbecillo, valenti, sapore vario, sumendæ: de quibus Gale.libr.de vinis, lib.4.& magis 5.sanit.tuendæ: Apho.17. 18.21.lib.2.lib.methodi 7.maximè 12.libro 1.antid.lib.3.aliment. Vinum medicamentis stomachicis, cœliacis, hepaticis, feliciter miscetur, si absit phlegmone, erisypelas, abscessus, intēperies calida. Nam totius substantiæ similitudine alit, coquit, roborat, putredinibus resistit, intemperiem frigidā vel humidam, si qua adsit, tutò persanat, libro 8.comp.phar.par.

Omphacium sic à vino differt, vt oleum omphacinum à dulci: siccato interdum vtimur, vt Heraclides apud Gal. libr.6. comp. ph.part.id quia repellit, incipientibus phlegmonis est salubre.

Acetum crassis partibus, & fæcibus, seu fæci proportione respondentibus calidum videtur, nō tamen causticum: tenuibus verò partibus frigidū, idq; magis quàm calidum, aut fortè frigidum per se, calidum

Libr. 1. simpl.

per

per accidens. Nam ſpongia aceto madida, plebeio cuidã admota, is principiò & poſt horam vnam, duas, tres, frigus percipit: ablata deinde ſpongia, ſenſim naſcentis in parte caloris phantaſiã & opinionem habet, acrimoniæ mordẽtis ratione. In œdematis verò calorem non inducit: omnino autem ſiccat. idem purum, idem aquæ non miſtum, & perlucidum maximè eſt partium tenuiũ, lib.1.com.ph.gen. Acetum incîdit, tenuat, digerit, refrigerat, reprimit, ac repellit influxum. Nam ſubſtantia modicè calidum eſt, plurima parte frigidum, tenuium eſt partium, ſi eſt acre admodũ, & nihil vini qualitatis repręſentãs. Idem ſolum ob ſuæ virtutis vehementiam capitis affectibus non adhibetur, ſed miſtum alteri: album magis eſt tenuium partium, libro 6.comp.ph.par. *Lib.1.& 2.c.ph.p.*

Acetum atram bilem parit, & in maſſam attollit, bilioſis ſalubre, Hipp.lib.3.rat.vict. acut. & ibidem Galenus, tamen quartanis datur ad incidendum & tenuandum.

MEl in ſuccorum cenſum referri poteſt: quod autem eſt calidum ſiccum ordine ſecundo, vt medicamentum: vt alimentum verò, & dum actu nutrit, calidum humidũ lib.3.temp. terget, alit, coquit, putredini reſiſtit, vt vinum, non cogendo ſub- *Libr. 7. ſimplic.*

ſtan

ſtantiam corporũ quibus exhibetur, vti ſal; ſed ſiccando, tergendo, ora aperiendo, tranſitus purgando. Vrinas mouet, ſtomachum ſubuertit, ob id non miſcendum remediis vomentium: intemperies frigidas humidas tutò ſanat, calidis ſiccis ſeu bilioſis eſt aduerſiſsimum, ſinuoſa vlcera glutinat. Coctum & deſpumatum minus acre, & tergens redditur, ſed magis nutriens. Mel medicamentis miſcetur vel crudum, vel coctum, vel ſolum deſpumatum, vel cum his coquendum, aut ſolum deſpumandũ, aut vt crudũ maneat. Cùm autem deſpumandum eſt, coquitur ſuper prunas aut flammam lignorum aridorum, & ſine fumo.

Libr. 8. c. phar. p.

Mel optimum fit purum adeò, vt totum perluceat, odorum, flauum, acerrimum, dulciſsimum, guſtanti iucundiſsimum, conſiſtentia nec craſſa, nec liquida: ſed tam ſibi cohærens, vt continuitatem ſuam quaſi linea longiſsima non interciſum ſeruet, ſi digito attollitur. Idem coquẽdo paucam ſpumam remittit, nec thymum improbè olet. Album etiam ex Gallia Narbonenſi præſtantiſsimum affertur, & pallidum magis eſt primo apum nouellarum mellificio.

Libr. 6. c. phar. p. Lib. 4. ſanit. & li. 7. meth.

SAcchar autem, vt vocant, & ipſum mellis ſpecies, ex India, & felici Arabia aduectum,

ctum, in calamis (vt aiunt) cōcrescit, minus dulce quàm nostras: similiter tamen terget, siccat, digerit, nec inimicum stomacho est; nec sitim affert, vt nostras: quæ res ipsum à melle substātia differre ostendit. Idē sal Indus quibusdam dictus videtur, vi solis gutta extra cannas extracta & densata. Idem Zuchara Arabum re ipsa esse apparet, solo differens compositionis modo per coctionē & expressionem: noto quidē Varroni & Straboni, ignorato autem Dioscoridi, Galeno, Plinio. Nec tibi difficile fuerit rationes eluere eorū, qui Saccharū Græcorū à Zuchara Arabum diuersum contendūt. Actuarius Sacchar vbiq; scribit pro Arabū Zuchara, voce ab his suo more ex Græcis deprauata, aut fortasse contrà cùm res ea fuerit Arabica, Græci ex his nomen mutuati sunt. Saccharum rubrū est ipsa velut spuma sacchari, spurcitiem coctione deponentis, calidius & acrius saccharo, vti spuma mellis, melle.

AEromeli, id mel aërium Galeni est, Manna Arabum, liquida & granulosa. Cuius & mellis eadem parte bona videtur esse materia, quod cœli sereni rorē à frigido concretum in floribus (qualem in maturis vuis, batinis, prunis videmus) apes colligūt, licet etiam floribus quibusdam mellea insit dulcedo apibus appetita.

Μάννα Persicam laudat Actua.

Man-

Manna hæc subalba sit,& recens, ex plã-
tis odoratis,& homini salubribus collecta.
Laricea hodie probatur,anno seruatur,bile
leniendo purgat sanguinem data ab sescũ-
cia ad vncias tres:calida ordine secundo.

CEra calidi,frigidi,humidi,sicci quodã-
modò media,crassæ essentiæ,emplasti-
ca , debiliter coquit admota,habet paulùm
quiddam digerentis calidæq; potentię, quæ
melli plurimum inerat. Materia ob id est
aliorum medicamentorum calfacientiũ &
Libr.1.c. refrigerantium.Ea aut lutea est, aut fusca,
ph.part. aut alba:& hæc aut natura, vt Põtica aper-
tè acris:aut ablutione,vt Tyrrhenica,& no
stras acrimoniæ expers.Cæteri colores sunt
ascititij,vt viridis ab ærugine,ruber ab an-
chusa vel cinabrio vulgari , niger ab atra-
mento,vel charta vsta,à quibus mistis vires
mutat.Optima subfulua,subpinguis, pura,
odorata,sapore melleo.

Κηρὸς τάθκ© opinor pro σάκ7©, id est,
cera stacte & stillatitia,initio lib.2.compo-
sition.ph.gener.legitur.

Oxyacanthe succus Actuar.Scillę succus
cum melle coctus tribus cochlearibus ante
& post cibũ datur ægrè spirantibus, Actuar.
Succus Brassicę cum melle coctus linctu
est

est arteriacæ Asclepiadis & Antonij Musæ, ibr.7.comp.ph.part.Galeni.

Succus pomorum mandragoræ vigentium optimus, ex Creta Romã fictilibus poculis seculo Galeni afferebatur: & hyoscyami succus æstate collectus, libr.1.c.ph.g.

Χυλὸς ῥό῝ Põticæ lib.7.comp. ph.part. in diacodio Damocratis. Succus alterci & mandragoræ Andromachus lib.7. Chylus seu succus eryngij in aqua cocti. Succus ficuum in aqua coctarum, lib.7.cõp.ph.part. Succus scillæ, libr.7. Succus ari masculi lib. 8. Succus plantaginis aridus, refrigeratorius, initio lib.8. Succus radicis mãdragoræ: succus pomorũ lib. 9. Succus ex acinis malorum punicorũ tritis expressus. Succi plantarum sole vel igne vel temporis diuturnitate siccati, qui tamen humentes vsurpari possunt, in vsu medicorũ frequentiore sunt.

Acacia succus est ex fructu seu semine, interdũ & foliis spinæ Aegyptiæ expressus, in vmbra siccatus, siccat ordine tertio, refrigerat primo: secũdo autẽ, si lotione leuẽ suã acrimoniã deposuerit. Acacia *liquida*, lib.7. compo.ph.part. in diacodio Heræ. Hæc tamen humidior vsurpari potest, vt in theriace leges. Eligenda modicè rufa & odorata, quatenus illi datum est. Eius loco *Dioscor. Li.6.simpli.*

Diosc. ex bacculis prunorũ agrestium coctis succum expressum tessellatim confectum insolatúmq; vsurpamus minimo errore, quia refrigerat, siccat, astringit vt veterum acacia.

Perroquet vulgo. ALoë herba semper virens, nunc in multis Galliæ occiduæ domibus ad ostentationem appendi solita, & eius herbæ succus calidus in fine ordinis primi, aut initio secundi, siccans ordine tertio, valenter amara est, astringit modicè, idque sine morsu, eccoprotica est, id est, stercus deducens, & eustomachos præcipuè lota: repellit, digerit, terget parum, quantum scilicet vlceribus puris non sit molestum, sinus glutinat, vlcera dysepulotica, præsertim sedis, pudendi, oris, glutinat: & phlegmonas harum partium sanat aqua subacta.

Sumpta sæpe hæmorrhoides venas aperit, vel à tota substãtia, vel quia calida: crassæ essentiæ, & pro modo tersionis mordax, lib.5. simpl. cap.13. & Aphor.47. lib.6. quanuis anastomotica sint acria, terrea: admota autem sanguinis fluorem cohibet, quia astringit, & emplastica est, ob id emphractica, id est, obstruens dicitur, cap.11. libro 5. simpli. Nihil enim sumptum & admotũ vires habet easdem, libr.3. temp. de sinapi, & libr.8. methodi de mulsa. Aloë, vt rosæ, *Lib.4. cõ. ph. part.*

mistæ

mistæ est faculatis: nam amara substantia tergunt, astringente vlcera contrahunt, & cicatrices tergunt. Optima est pinguis, libro 9. comp. ph. part. glutinosa, ex rubro rufa, hepatis modo coacta, & intus foueata, proinde minus grauis, bono odore myrrham æmulante, syncera, nitida, transparens, arenarum & calculorum expers, friabilis digitis, facilè liquescens, eximiæ amaritudinis, non adulterata acacia, vel misto gummi, quod illam minùs amaram, validioris odoris, non friabilem digitis ad minima vsque frusta reddit. Indica est optima. *Dioscor.*

Valet etiam ex Cœlosyria, & Arabia. Ex magna Syria humidior. Arabicam tamen, tanquam omnium vilissimam & solis mulomedicis vsurpandam, damnauit Mesues: & inde caballinam vocant, nigram, obscuram, fæci simillimam, amarissimam odore tetro, arenosam, vt optimæ sedimentum videatur. Primam succotrinam, secundam hepaticam seu Persicam, tertiam Armeniacam, quartam bonitate Arabicam statuunt Mesues & alij. Aloë lota minus aluum ducit, multum enim virtutis medicamētosæ lauando deponit, magis tamen ventrem roborat. Aloë etiam lota his maximè aduersa est, qui citra prauos humores intemperie calida sicca laborant. *Gal. li. 6. simpliciū, & libr. 8. c. ph. part.* *Li. 7. method.* *Libr. 8. c. phar. p.* *Ibidem.*

Dioscor. ELaterium, ſuccus ex fructu cucumeris agreſtis, à bimatu ad decennium bilem ac pituitam vtrauis parte vacuat, à ſemiobolo ad obolum ſumptus. Extrahitur varié Dioſcoridi.

Dioſc. Gal. Lib. 6. ſimp. Memithe. GLaucium, ſuccus herbæ ad Hierapolin Syriç vrbem naſcentis, foliis ferè papaueris corniculati: à quo tamen quantùm differat, docet Dioſcorides, & ſuccum extrahendi rationem: Græcis in vſu multo & Arabibus, nunc ignoratur: valenter aſtringit, & inſigniter refrigerat.

GLycyrrhizç ſuccum ex Creta delatum præfert Gal. lib. 7. comp. ph. p. in ſua antidoto diacodio. Cætera de hac dicta in radicibus.

Dioſc. HYpociſthis iuxta ciſthi radices naſcitur flore punici ſimilis, ſiccat & aſtringit magis quàm acacia: prodeſt diſentericis, cœliacis, ſanguinem ſcreantibus, fœminarum profluuio ſumpta & indita. Hypociſthis ſuccus, & Hypociſthidis ſuccus paſſim dicitur in lib. com. ph. p. Hypociſthidis ſucco addita γλυκίως, id eſt, paſsi parte, macerat. gummi, tragacantham, myrrham, thus, lib. 7. comp. ph. part.

Lib. 7. ſimplic. LYcium à Lycia regione dictũ, & delatũ, ſuccus eſt Pyxiacanthæ Dioſcoridi

&

& Galeno liquidus,quo vtebãtur ad sugilla ta. Phlegmonas oris & sedis,herpetas,putre dines,vlcera contumacia, aures purulentas siccat, & digerit ordine secundo, astringit, terget. Calore symmetris est proximũ. Copiosum etiam est in Cappadocia: Indicum autem est ad omnia valentius. Hæmorrhagiam à naribus Lycium sistit,linamẽto impositum lib.2.comp.ph.part. Lyciũ coquit, digerit,vt castoriũ. Indicum autem dico,nõ quod apud nostras gentes nascitur, lib. 4. comp.ph.par. Lycium etiã Aphrum dicitur, lib.3.comp.ph.part. Spumam Lycij appellat ex Solone,libro eodem. Succo ex baccis Periclymeni id mẽtimur. Modus alius est in lib.de dynamibus,qui Galeno adscribitur.

DE LIQVORIBVS.

PLANTIS partes præter cõpositas insunt etiã similares ac simplices:sua quædam caro,os,neruus,vena:suꝰ velut sanguis & humor in omnes partes nutriendas dispersus: suæ etiam lacrymæ ex planta sponte sua defluentes,vt gummi:suus χυλὸς,id est,succus, de quo priùs: suus item ὀπὸς,id est, liquor, qui est crassum illud & lentum, quod ex vulnere effluit, quanuis radice incisa, qui *Theophr. lib.1.et 9. hist.plãt.*

inde ῥιζίας dicitur: vel caule etiam vſque ad medullā ſecto, terebrato, caſtrato, qui καυλίας dicitur, dilutior, altero puriore, & perlucidiore.

Aſſa aromatica et odorata & ben iouin.

SPecialiùs tamen & per excellētiam ὀπὸς, Cyrenaicus & Medicus, & Syriacus intelligitur, quia omnes caliditate, & tenuitate exuperat, ob id omnium maximè digerit per halitum: quanquàm reliqui liquores ſint multum calidi, & ſpirituoſi, & plurima horum pars eſſentiæ aëriæ & igneæ. χυλὸς tamen, δάκρυον, ὀπὸς Græcis ſæpe confunduntur, & Latinis Succus, Lachryma, Liquor. Præſtantiſsimus autem ex Aphrica eſt Cyrenaicus Galeno, Indicus & Armenus Meſuæ: imbecillior Medicus & Syriacus: vterque etiam virus & putrilaginem reſipiens, vt & Parthicus, & Perſicus, Dioſcorid. Eſt autem Laſeris ſeu Laſerpitij ſeu Silphij herbæ liquor, caule ipſius ferulaceo, aut radice ſcarificata defluens, acer, mordax, digerens, optimus modicè rufus, non porraceus colore, tranſlucens, myrrhæ æmulus, odoratus, ſuaui guſtu, dilutus citò albeſcit. E Taprobana maris Indici inſula omnium maxima conuehi hodie præſtantiſsimum, Belzoë vulgò dictum, ſcribit Ludouicus Romanus Patritius. Opus Cyrenaic

Aſſa fœtida. Libro.6. c.ϸb.p.

tenaicus est saluberrimus phlegmonæ gargareonis,& aliarum partium,non incipienti,sed veteratæ,& in scirrhũ durescenti. Est enim acerrimum & maximè calfaciens medicamentum. *Libr.6.c.ph.p*

MΗκώνιον & μήκωνος ὀπὸς libro.1.phar.gen.succus ex foliis & calice papaueris tusis expressus,pro Opio à multis supponitur,alia eius adulteria,Dioscorides.μήκωνος ὀπὸν, & μηκώνιον diuersa facit Asclepiades apud Gal.libr.2.Antid.

OPium est lachryma ex inciso papauere nigro defluens, hodie etiam ex albo destillat. Ex Apulia affertur:refrigerat,siccat,inspissat, Dioscor. Incidendi & colligendi modum docet idem.Præfertur Thebaicum. Hispanum opium vsurpatur lib.7.c.ph.part. Opium calidis dispositionibus medetur, vt altercum, & similia:medicamentis additur ad sedandum dolorem,somnum conciliandum, siccandum, Gal.lib.8.comp.ph.part. *Gal.li.8. simplic.*

Opium etiã stomachicis miscetur ad sensum stomachi hebetandũ,& somnũ conciliandum. Vehemens autẽ refrigeratio ex opio,corrigitur castorio,pipere,& similibus, libr. eodem octauo. Opij ʒ. duas arteriacæ 14.miscet Andromachus,lib.7.eiusdem.

Cùm multi ſint ὀποὶ, id eſt, liquores, ſolius papaueris ὀπὸς, neutro genere ὄπιον à medicis propriè nominari ſolet, lib. 9. cō. ph. p.

Opium omnium quæ ſenſum ſtupefaciunt, & ſomnum torpidum inducunt, valentiſsimum eſt lib. eodem.

Opobalſamum, in Carpobalſamo dictum.

Li. 8. ſimplic. Opopanax liquor è panacis Heraclij radice inciſa emanans, cùm caulis primum erumpit, aut vulnerato caule meſsibus: calidus ordine tertio, ſiccus ſecundo, emollit, digerit, modicè terget. ob hoc oſſa nuda veſtit carne, vlcera maligna & cōtumacia ſanat. Recens eſt candidus, vbi aruit, colore foris eſt croceo, aut ſubflauo, intus candido, odore graui, amariſsimus, læuis, pinguis, friabilis, tener, facilè in aqua liqueſcens. Damnatur maximè niger, & mollis.

CEdrinus liquor impensè calidus, & ſiccus, frigidæ & humidæ cerebri temperaturæ, ob id ſaluberrimus: capillum ſiſtit, & auget, odore non ingrato conſuetis, ingrato delicatis: lib. 1. comp. ph. part.

Dioſcor. EVphorbiū & Euphorbia arbor ſpinoſa in Athlante Libyco ad Mauritaniā mōte, ferulaceáq;, & ex ea conto eminus inciſa

ci ſa liquor emanãs lacteus,facult.eſt cauſticæ ac vrentis,tenuiũ partiũ,vt alij liquores: vnũ orobi magnitudine, ſarcocollæ modo emicat:alterũ in ouillis vel hædinis ventriculis quib' excipitur, cõcreſcit, vitreũq; ſpectatur. Elige trãſlucẽs,acre,recẽs,albiſsimũ, ſi calore multo & igneo egetur: ſi modico: vetus & luteũ. Nã recẽs albius eſt ac valentiùs calfacit,citò autẽ virtus eius exoluitur, calorẽ enim habet caducũ & ſtatim euanidũ:& fit vetuſtate cineritiũ,pallidius,aut flauius,modicè calidũ. Id autẽ ſi recẽs ſit feruidiſsimũ,vt linguã vrat,& leui guſtu os accẽſum detineat diutiùs, & quicquid guſtatur, Euphorbiũ planè reſipiat. Bimũ aut trimũ mediocre viribus adhuc eſt(taliq; vtitur Gale.li.1.cõp.ph.p.in alopecia) interdũ & quadrimũ. Quinto autẽ vel ſexto anno iã exoluitur,deinde procedẽte tẽpore in totũ elangueſcit. Gal. ne putes cũ vulgo annis decem poſſe ſeruari:etiã cũ milio,lẽtib.fabis adulteratur lacte hędino,ſarcocolla,glutino,id igni iniectũ odorẽ edit faſtidiendũ. Euphorbiũ ſiue liquor eſt, ſiue aliud ex occiduis regionibus affertur, vt Sagapenum ex orientalibus,lib.3.comp.ph.gen. Euphorbium liquor eſt ſtirpis cuiuſdam ſpinoſæ in Mauruſiorum terra prouenientis, facultate calidiſsimus,in vẽtre ouiũ reponitur,quo-

Li.6.ſimplic.

Li.3.cõp.ph.g.

Li.9.cõp.ph.p.

niam hunc solum non erodit.

Galli.8. simplic.

GAlbanum liquor ferulæ Syriacæ, seu plantæ ferulaceæ in Syria frequentis, calidus in fine ordinis secũdi, aut principio tertij, siccus initio secundi: mollit, digerit, addit Dioscorides, trahit, vrit. De hoc pauca leges mox in Sagapeno.

Laudatur purum ligno, aliquid tamen seminis mistum habens, odore graui sapore abominabili, humidi & sicci medium, pingue, & in hammoniaci aut thuris similitudinem cartilaginosum. Eius obolos tres miscet Andromachus arteriacæ 12. alteri drach. sex lib. 7. comp. ph. part. Purgandi eius sordibus ratio Dioscoridi traditur. Vitiatur resina, faba fricta, hammoniaco.

Hammoniaci gutta. Diosco. Li.6. simplic. Dioscor.

HAmmoniacum seu Hammoniacum thymiama, liquor est resinæ aut gummi modo stillãs ex ferula quadã Cyrenaica in Aphrica prope Iouis Hammonis oraculũ vnde illi nomẽ: calfacit, discutit, & adeò valẽter emollit, vt tophos articulorũ dissoluat, & lienes induratos sanet, ac chœradas per halitũ digerat. Probatur purũ ligno, arenis terra, sordibus, bene coloratũ, odore castorei, sapore amaro, prædẽsũ, & in thuris masculi similitudinẽ, minutis glebis, cartilaginosum. Hãmoniacũ eryngio & melli mistũ, arteriace est valida, & diuturnis affectibus

bus vtilis Critoni apud Gal.li.7.cõp.phar. part. Hammoniacũ, Galbanum emolliunt, mitigãt, emplastica sunt, & opopanax, sed illis valentius, libro 10.eiusdem. Ligno, terra, arenis, & sordibus aliis vitiatur.

Sagapenum est frutex ferulaceus, seu ferulæ similis planta, lib. 8.simp. seu ferula quædam panaci similis, lib.1.anti.in Media regione, & abusiuè ex ea succus: qui etiam ὀπὸς σαγαπηνός dicitur, lib.1.antid.calidus, tenuium partium, vt alij opoi, seu liquores: modicè terget, oculorũ cicatrices purgat & terget, suffusiones & oculorum hebetudines, à crasso humore leuat. Laudatur perlucidum, foris rufum, intus candidũ, acre, odore porri, seu medio inter laseris liquorem & galbanum, quibus adulteratur. Opopanaci enim nihil est simile, sed galbano albiori. Nam spumosa, cohærẽs, albior, leuísq; pars galbani in Sagapenum degenerat: pars altera densior & multò quàm aliud galbanum constrictior, fit galbanum optimum, sagapenum resipiens, eáq; tanquàm præstantissima vtendum, libro 1.antid. Si verum est, vino aut aqua statim dissoluitur: adulteratum non liquescit, ibidem.

Scammonia, vel Scammoniũ liquor emanans ex vulnerata radice crassa herbæ cuiusdã in Mysia Asiatica, vnde laudatissimũ *Dioscor.* affert

affertur: hoc est, nitidum, rarum, fistulis tenuibus, fungosum, leue, taurino glutini colore simillimum, linguam non vehemẽter exurens, linguæ tactu albescens, quam notam misto cum erui farina tithymali lacte adulteratum etiam habet, ac linguam vrit, quale pessimum est, & graue, densum, Syriacum, Iudaicum. Bilem verò & pituitam purgat, à drach. vna ad obolos quatuor. Seruatur annis 20. Mesuæ: 40. Serapioni, cum malo cydonio, in quo ab interaneis purgato coctum fit clementius.

Diosc.

Scammonia etiam foris admouetur, bis in cephalalgia apud Gal. lib. 2. cõp. ph. part.

THapsia liquor herbę ferulaceæ, valenter calidus, cum larga humiditate, ob quam citò corrumpitur: & cùm violenter extrahat, & extractum digerat, plusculum ad ea tempus postulat. Eadem post annum est admodùm imbecilla, bima prorsus expirauit, lib. 1. com. ph. gen. Primùm in Thapso insula, inuenta est, vnde illi nomen.

Diosc.

DE LACHRYMIS.

Δάκρυον, id est, lachryma seu humor ex planta spõte sua defluẽs, siue in gummi aquea res cõcrescat, siue in resinã liquescat, o-

lea

leagina eius substantia. Arborum partibus præsertim trũcis à germinatu incisis & scarificatis etiam resinas elicimus. Accensis autem arboribus resinosis, vt pinu, picea, larice, terebintho, teda, cedro, ex resinosa substantia igni parũ siccata fit pix liquida, cui quod supernatat pissanthum tenui consistentia & facultate est astringente, ob id caniciem sine vlla noxa tardat, vt pisselæum, id est, pix liquida cum oleo mista, Gal. li. 1. comp. ph. part. Pissasphaltus autem est Mumia Serapionis. Si pix iterum coctione siccetur, Palimpissa dicitur, sicca adeò, vt puluerizari posit: qualis est Græca, etiã Colophonia, & Hispana, & Gallica dicta. *πίσσα βρύτια*, lib. 8. composi. ph. part. & Dioscoridi probatur & Lycia. Est etiam Dioscoridi ex iisdem arboribus resina liquida & sicca. Resina omnis calfacit, siccat: tenuium est partium, magis minùs.

Resinarum iure præstantisima est Lentiscina, id est, Mastiche, parum astringit, siccat sine morsu, calida & sicca ordine secundo, minimùm est acris, tenuium maximè partium, stomachi, ventriculi, intestinorum, hepatis imbecillitati & phlegmonæ prodest: laudatisima & copiosisima è Chio insula (vnde Galeno Mastiche Chia pasim dicitur) affertur, hoc est, fulgore quodam *Li. 8. sim. & lib. 1. & 2. com. ph. ge.*

ignis

ignis splendida, candore ceræ Tyrrhenicæ, adulta, retorrida, odorata, stridens friando.

Dioscor. Deterior est viridis, & nigra Aegyptia dicta, aut Pontica, bitumini nigredini similis. Mastiche apta stomacho, odoris grati, vim medicamentosam aloës & aliorũ purgantium efficaciter frangit, initio libro 8. compo. ph. part. adulteratur mistura thuris & resinæ nucis pineæ.

Li. 8. sim. Pητίνη τερμινθίνη. Terebinthina resinarũ cæterarum præstantissima, astringit manifestè, sed minùs quàm mastiche: emollit autem magis, coquit, digerit, qualitate subamara, & partiũ tenuitate terget angustos meatus vasorum, & in eis osculorum obstructiones liberat, ob id putredinẽ prohibet, aut finit: & hepaticis probè miscetè profundo potentiùs trahit quàm cæteræ resinæ. Hæc aluum citra noxam soluit, & viscera omnia, iecur, lienem, renes, pulmonẽ abstergit. Terebinthina resina omnis ex Chio insula est præstantissima, & odore & gustu cæteris præcellit. Chia igitur semper vtenda, si haberi potest. Huius penuria Libyca, Põtica, & ex aliis regionibus optima est miscenda theriacæ & aliis medicamentis: non autem Libyca, tanquàm omnium præstantissima cum Andromacho. Præstantior est alba, vel cærulea, vel colore vitri,

Lib. 8. cõ. ph. part.

Li. 5. san. tuend.

Li. 1. ant.

Nunc Cypria Venetiis cõmẽdatur.

tri, perlucida, odorata, & Terebinthum plus referens, qualis quæ ex insulis Cycladibus affertur: ob id Chiam quoque terebinthinam laudat Gal. Minùs laudata Cypria, Syriaca, Iudaïca, Arabica, Aphrica. Libyca tamen, vt dixi, laudat Andromachus. Quæ autem pro Terebintina resina venditur, aut Laricea est, aut Abietina.

Inferiores autem Terebintina in digerendo & attrahendo sunt, pinea, strobilina, picea, abietina, laricea, cyparissina, pityina, id est, pinea, propriè physema dicitur, libr. 2. comp. phar. gen.

Terebinthina mordax asperæ arteriæ & ori, initio libro 7. composit. phar. partic. ῥητίνη τερμινθίνη lib. 2. comp. phar. gener. & lib. comp. phar. par. sæpe.

Resinarũ mitissimæ sunt Terebinthina & Larix dicta: aliæ mordent modicè, quædam etiam insigniter. Resinæ Terebinthinæ Larix propemodùm similis est, ob id illius penuria hac vtendum: illa autem per omnia est melior quàm Colophonia, & quæ Phrycte dicitur, ibidem. Resinæ siue Larix siue Terebinthina vocatæ aduersus vlcera maligniora magis valent, ibidem. κολοφωνιακὴν πίσσαν in emplastro epulotica διὰ καδμείας vocat, paulò pòst ῥητίνην appellat, lib. 2. composi. ph. gen. *Libr. 1. c. phar. gen.*

Strobi

Strobilina resinarum longè calidissima, & celerrimè siccans, omnium moderatissima est, vtraque qualitate terebinthina.

Pityinon, Physema priuatim dictum, genere etiam resina est, multò minùs calida & sicca quàm Strobilina, media harum calore Abietina, liquida tamen diu durat, vt Colophonia, thus redolens, odòre suaui, calore, vt Abietina mediocri, quæ à nonnullis sola dicitur Colophonia; nascitur admodum modica, ob id est pretiosa.

Resinæ siccatæ pinguis expertes fiunt: ob id emplastra bene adhærentia cõficere non possunt, vt viscosæ & liquidæ.

Humidissima est Larix altera: est enim resina Larix dicta duplex, vna Terebinthinæ omnino similis: altera calidior, liquidior, odoratu grauior & ingratior, gustu amarior, acrior, mordacior. Quare satis est terebinthinam omnibus medicamentis vlcera rectè curaturis miscere, in quibus curandis præcipuus est scopus non mordere: in com. ph. gen. τερμινθίνη πεφρυγμένη retorrida; lib. 8. comp. ph. part.

Terebinthinam veram è Cypro allatam Venetiis ad me dono misit Ioannes Baptista Opizo, Medicus longè omnium doctissimus, nostræ Laricinæ & Abietinæ affinẽ, sed infinitis partibus præstantiorem.

DE GVMMI.

GVMMI est lachryma congelata concretáq; in truncis arborum ipsam producentium, veluti resina in multis visitur, quæ resinam proferre possunt. Est autem gummi aquea magis substantia, vt resina oleagina: proinde illud aqueis promptiùs miscetur, oleaginis ægerrimè, hoc contrà. Eadem flammam concipit, gummi verò in igni crepitat. *Li.7.simplic.* *Li.7.sim. in hedera.*

EX Acacia quadam Aegypti spina (ex cuius semine Acaciam succum exprimi antè diximus) manat gummi in vermiculorum speciem contractum, vitri modo perlucidum, purum, refrigerat, densat. Huius non meminit Galenus in Acacia lib.6. simpl. vti nec Acaciæ mentionem facit paulò pòst in Acantha Aegyptia seu Arabica (quo nomine solo Dioscoridi vocatur) vnde colligas licet, Acaciam & Acãtham Aegyptiam seu Arabicam diuersas esse in Aegypto spinas arbores. Tamen in lib. comp. phar. part. frequenter leges κόμμι absolutè, tragacanthæ coniunctum pro gummi Arabico, quod κόμμι θηβαϊκὸν vocat lib.7.com. phar. part. à Thebis opinor Aegypti centiforibus, vti etiam Babylonicum quibusdam dicitur, à Babylone Aegypti Arabiam *Diosc.* *Gummi Arabicum.*

attingentis. κομμίδιον ἀραβικὸν persæpe Actuarius vocat.

Dioscor. AMygdalæ amaræ gummi calfacit, astringit, sanguinem reiicientibus prodest, impetigines cum aceto illitum tollit, tussi antiquæ medetur; calculosis prodest. Mitius multò est, quod ex Amygdala dulci profluit.

Gummi Lacca Diosco. CAncamũ lachryma est Arabicæ arboris, Myrrhæ quodammodò similis, virosi gustus, ad suffimenta vsurpatur, emaciat: lienosos, epilepticos, asthmaticos iuuat, ad dolores dentium efficacissimum, menses ciet. Lachan sæpe Actuario dicitur passim, præcipuè in duplici descriptione dia lachan, vbi scribit, λάχαν ἐκκαθαρισμένον purgatum.

CAphura post Dioscoridis, Plinii, Galeni, Pauli, seculum inuenta, Aëtio & Actuario, & Simeoni, & Arabibus celebrata est, lachryma Indicę arboris ferulaceæ quidem: sed maximè frequentibus fulgetris, tonitribus, terræmotibus copiosior prouenIens. Quæ igni vel sole ex rubro albescit, perlucet, friabilis est, melior, tenuior, durantior, quàm crassa, fusca, nigra, assulis ligni sui implicata. Pani calido imposita si madescit, syncera est: si arescit, spuria: frigida sic-

ca

ca gradu tertio Arabibus dicitur: tamen mistam habet calidam substantiam, acrem, odoram, flammæ ciendæ aptissimam morbos acutos, cephalalgias à calore, phlegmonas præsertim iecoris iuuare refrigerando dicit Simeon ordine non expresso. *λιαφυρὰ* Aet.& Simeoni,& Aëtio,& inde *ζυλάπιον λιαφυράτον* Aet. dicitur.

CErasi refudans gummi tussi vetustæ medetur, arterias exasperatas lenit, suo lentore morsus experte, colorem commendat, visum acuit, appetentiam inuitat, calculosis ex vino potum prodest. Quæ facultas essentiæ tenuitatem inesse significat. *Dioscor. Galen. Li. 7. sim.*

EX Elæa, id est, olea Aethiopica & nostrate inquit Dioscorides, & Italica Plinius, & oleastro lachryma funditur scammonio similis, fulua, stillis exilibus constās, mordax. Similis autem hammoniaco, vel gummi, colore nigricans, morsus expers, inutilis. Explora an verū sit officinis. *Gūmi elemmi ab elæa, vel corruptè pro enhæmū Her.*

HEderæ lachryma est velut aqueus quidam liquor, sicut aliæ omnes lachrymæ. Hæc adeò calidæ est facultatis, vt obscurè adurat; lendes & pediculos interimit, pilis caput nudat: illitu enim est psilothrū. odoratissima est. *Li. 7. sim. Dioscor.*

Diosc. Libr. 7. simplic.

GVmmi Pruni agglutinat, potum in vino calculos frangit, ex aceto quoq; illitum lichenas infantium sanat. Quæ si præstat, clarum est extenuandi ac incidendi facultatem illi inesse.

IVniperi gummi nec Dioscor. nec Galenus memorant, fortè quòd ad nihil sit vtile, vt Actuarius, Plinius. Subit verò mirari, cur medicis hodie Arabas secutis, Sandaracha vocetur, & suffitibus propè omnibus misceãt, fluxiones à capite prohibentibus: cùm sit calidum, & planta ipsa etiam vmbra, non solo vapore sit grauis. Vernigo dicitur Hermolao, Vernix vulgò, quòd rore verno magis concrescat. Scriptoribus in vsu est multo, & pictoribus.

Libr. 8. simpl. Lib. 1. & 6. c. ph. p. & 1. com. ph. g. Li. 8. eiusdem.

MYrrha est arboris Arabicæ lacryma, calida sicca ordine secundo, tenuis essentiæ, multa amaritudine, terget potenter, tamen sine exasperatione, imò lenit, digerit non ignauiter, sed citra rosionem: siccat valde, tamē sine astrictione: coquit modicè etiam prauos humores, & præter naturam habentes: qua ratione stomachicis in id malum compositis miscetur, sed pauca, & cuius qualitatis medicamentosæ absurditas odoriferis superetur, tamen ea tutiùs auferri potest. Myrrha rubra Actuario, σμύρνα ἀληθινὴ, Myrrha verax eidem. Eligend

genda recens squalore & situ obducta, leuis, tota concolor, & quæ confracta candidas vnguium modo venas, & læues ostendat, glebis minutis, amara, acris, odorata. Quapropter colicæ Paccij Antiochi pauca myrrha miscetur, quæ odorem tantummodò præstet. Omnibus antefertur Troglodytica, viridis, perlucida, mordax: ab hac secunda est, tenuis, bdellij modo facilè sub digito mollescens, odore grauiuscula, apricis nascens. Mala nigra, aut colore piceo grauis, retorrida, præter modum maturitate exoleta: omnium pessima pingui carens, cano situ obducta, acris, ad gummis imaginem vergens, & viribus eius proxima. Improbatur ἀμιννία nomine Dioscoridi: Galeno autem eligitur Troglodytis, quæ & Minea dicitur à regione, vbi præstantissimam gigni affirmant. Ea gratissimi sit odoris, & nullo vitiata liquore. (Vbi Minea, vel vt bis lib. 9. comp. ph. part. legitur μινναῖα, videtur eadem, quæ Dioscoridi Aminea improbatur) adulteratur enim gummi macerato aqua, in qua myrrha maduerit. Vera enim est rara inuentu, præcipuè syncera: nam in optima myrrha opocalpason inuenitur, ab optima myrrha diuersum, vt in galbano sagapenum, in casia cinnamomũ, & horum aliquid medium quæ à seinuicem

Lib. 9. c. ph. part. Dioscor.

Libr. 6. c. ph. pa. & li 1. ant.

discernere is solus potest qui sæpe ea obseruarit, adeò vt ex vna sola nota sæpe internoscat. Nam Sapapenum ex Galbano odoris hircini speciem retinet: nō habet autem proprietatem odoris cuiusdā, vt propriè dictum Sagapenum. Tamen in hoc sagapeno & congenere galbano parua est differentia ad medicamēti compositionē. Ambo enim conueniunt, quia aduersantur virulentis & deleteriis: sed galbanū minùs sagapeno. At opocalpason lethale est intra corpus sumptum: ob id sua ętate multos periisse scribit Galenus vsu myrrhæ, quæ opocalpason habebat, à nonnullis de industria mistū myrrhæ, vt eam redderēt laudatissimam. Nā sic mista, collyriisq; indita, pus citra rosionem discutit, ac interdum suffusionem incipientem substantia tenuem, siue ceratū, siue emplastrum, siue aliud medicamentū myrrhā opocalpaso mistam recipiēs oculo iniicias. Myrrhæ igitur officinarum omnino adulteratæ parum tutus est vsus in sumendis.

Hactenᵘˢ Gal. li.1. antid.

Styrax liquidus. Dioscor.

Myrrha stactæ, id est, stillatitia ex myrrha recente, pingui, & solo lætiore nata, largior exudās cū aqua pauca tūditur, pòst machina exprimitur, colore pallido, amaritudine præcipua, odoratissima, & pretiosissima res, minima portione efficacissima: eadem præstat quæ myrrha, sed efficacius. Huius

fæx

fæx Styrax rubra dicitur Arabum familiæ.

Bdellium est *ἀδάκρυον*, id est, lachryma arboris Sarracenicę, calfacit, mollit, coquit, discutit mędiocriter, hepaticis misceтur, calculos renum potu frāgit, hernias sanat. Scythicū est atrius, resinosius, ad emolliendum efficacius. Arabicum autem è Petra delatum resinosum, liuescēs, dilucidius, magis siccans quàm emollientia, nisi recēs & humidum sit, & quod tundendo facilè mollescat. Id enim idē pollet quod Scythicū. Tertiū Indicū addit Dioscor. sordidum, nigrum, grandioribus glebis in offas conuolutum. Optimum est cortice, ligno, sordibus carens, vt taurinum gluten translucens, ob id bdellium clarum dicitur, lib. 8. comp. phar. part. odore est marini vnguis incensum, gustu amaro, intus pingue, & si tactu subigatur, mollescit: adulteratur gummi, sed id minus est amarum & suffitu odoratū. *Dioscor.* *Li. 6. simpli. & li. 8. c. p. pa.* *Dioscor.*

Styrax lachryma est arboris Syriacæ, calfacit, mollit, coquit, tusses, catarrhos, coryzas, brācos: mēses autē mouet sumptus & admotus. Styracis drac. vnā miscet Andromachus arteriacę 13. lib. 7. cōp. ph. p. Probatur flauus, pinguis, resinosus, sordescēs, albicantibus grumis. acer admodum & amarus quāplurimū in sua odoris fragrātia perma- *Li. 8. sim.* *Dioscor.*

nẽs,& qui ſubactus melleum reddit liquorem. Deterior niger, furfuroſus, friabilis, cano ſitu obductus. Adulteratur multis modis Dioſcoridi: ſed dictis notis dolus deprehenditur. Styrax iniiciendus theriacæ, qui ex Pamphilia in arundinibus affertur: hic autem paucifsimus eſt, & tanto diſcrimine à copioſo hoc Styrace variat, quantùm Falernum vinum ab eo, quod in tabernis venditur. Tamen illius penuria, huius accipe quod calidiſsimum, & odore & guſtu valentiſsimum eſt. Styrax, vt crocus, myrrha, quantitate ſunt deleteria: nam largiùs pota quędam dementãt, quædam mortem inferunt, ſed menſura apta aliis miſta iuuant. στύραξ σπάνιον, id eſt Hiſpanum cognominatur Actuar. in trochiſco Neapolitæ.

Libr. 1. antid. *Styrax calamites.* *Lib. 5. simpli. ca. 18.*

SArcocolla arboris Perſicæ lacryma pollini thuris ſimilis, rufa, emplaſtica, ſubamara, citra morſum, proinde ſiccat, & vlcera glutinat, vnde & nomen commeruit, oculorum fluxiones inhibet, coquit, digerit, ſed minùs quàm galbanum, lib. 4. comp. ph. part. Adulteratur gummi miſto, pulueriza-ta eſt ſuſpecta adulterij: vera enim eſt rara: lacte identidem mutato correcta collyriis miſcetur.

Libro 8. ſimpl.

SVccinum ſeu Succina gutta à ſucco dicta, Græcis ἤλεκτρον eſſe lacryma populi

Charabe Perſis, id

li albæ, vel etiam nigræ quibusdam videtur, ab eiusdem arboris resina Dioscoridi & Galeno dicta differens, & πτερυγοφόρος, id est, paleas trahens, quoq; vocatur, quam vim ei quoque Galenus tribuit lib. faculta. naturalium: qui tamen esse censuerit: nondum in eo legi. Plinius verò lib. 37. capit. 3. Succinum scribit à quibusdam pinei generis arboribus, vt gummi à cerasis exudare autumno, & largum mitti ex Germania septentrionali, & insulis maris Germanici. quod hodie nobis est compertissimum: adhæc liquata igni valentiore, quia à frigido intensiore concreuit, pineam apertè olet: calidum primo gradu, siccum secundo, stomachum roborat, vomitum, nauseam arcet: cordis palpitationi prodest, prauorum humorum generationem prohibet.

est, paleas trahens, ambra vulgò in corollis ƀcarijs frequens.

AMπαρ autem, seu ἄμβαρ, Ambarum seu Ambra Arabū, & Actuarij ac Simeonis recentiorum Græcorum, est odoramenti genus, locis diuersis scaturiens, vt bitumē, sulfur, nobis hodie larga & præstantissima ex littore Aquitanico mittitur, cineritio colore: Indica rufa, pinguis, odorata, quod Succinum oriētale vocat Hermolaus. Est Arabibus & Simeoni prælata Arabicæ subalbę, & tertiæ præter has nigræ, quòd à piscibus

Ambra grisea.

fontes. Ambaris gustantibus deuorata sit; omniũ pessimę. Calfacit, humores incidit, ob id stomachicis à quibusdã additur, cor item & caput roborat. Tamen si ante potum odoretur, ebrietatem accelerat, multò magis si vino imponatur.

Li. 7 simplic. THus est lachryma Arabicæ arboris, calidum ordine secundo, siccum primo, modicè astrĩgit, terget imbecilliter, coquit phlegmonas, anodynon est & sarcoticũ, cicatricem remoratur, emplastri temperaturã iuuat, acribus mistum vehementiam illorũ obtundit, pus mouet, quia calidum emplasticum, nullam euidentem astringendi vim sortitum, præcipuè pinguius & albius. Nam flauius siccat magis. Adulteratur resina piceæ, & gummi quod non inflammatur, illa autem in fumum abit, thus ardet.

Libr. 13. method. Cortex Thuris insigniter astringit, siccat ordine secũdo, crassiorũ est partium, quàm Thus, minimã habet acrimoniã, ardet igni cũ odoris fragrãtia. Cortex, verò nucis & pini quo adulterat, fumat tãtũ, & sine odore.

Mannam, seu Mannam thuris (vt libr. 9. comp. ph. par. bis leges) propriè vocant micas Thuris ex magnis fasciculis cõcussu elisas, à Thure læuigato diuersas. Nã fragmẽta quædam exigua corticis thuris ei mannę *Lib. 4. cõ. ph. par.* inhærẽt, à quibus exiguum quiddam astri-

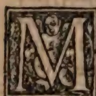
ction

ctionis assumpsit,qua differt à Thure quippe quò magis astringit,tamē etiam coquit, lib.1.comp.ph.part. Manna est thuris purgamētum,leui astrictione præditum, quòd ei corticis thuris paululum sit admistum, lib.13.meth.Thus enim puris tantum mouendi facultatem habet,nullam astringendi vim obtinens præsertim pinguius & albius. Primatū tenet in Thuris genere masculum,quod λίβανον ἄῤῥεν Actuario dicitur, suapte natura rotundum,indiuiduum, candidum,cùm frangitur intus pingue,in suffitu statim ardens.

TRagacanthos,Tragacantha, vel Tragacāthon, lachryma radicibus incisis Dioscoridi, sponte Theophrasto profluens: vim habet simile gūmi emplasticā quādam siccantē,acrimoniā leuiorē, arteriæ asperitatē lenit cū vino macerata & leuigata, vt cācani radix,vel in aqua die vno,lib.7.cōp. ph.p.Tragacanthæ fructus, li.10.cōp.ph.pa. Tragacātha alba Actuario sęp̃e.Prestat perlucens.gracilis,læuis,syncera,subdulcis. *Lib.8.simpli.* *Li.7.simpli.in cancano Dioscorid.*

Ex plantis quoq;, & aliis quibusdam vi caloris aquam per vaporem educere,neotericū est,vnde Actuario frequens ῥοδόσταγμα, id est,stillatitius rosarum liquor,& ἰντυβόσταγμα intyborum.De quibus pauca quædam generatim libro tertio dicenda putaui.

DE METALLIS.

ETALLICA vim medicamentosam habent magna sui parte maximam, quædam etiam deleteriam, vt coniectura sit magna, ex his vapores caloris interni vi elatos plãtarum varietatem non parum iuuare. Ne putes massam tantam frustrà à Deo maximo conditam, & otiosam, in quibus facultates naturales etiam omnes inesse soli chymistæ testantur, nec meo iudicio malè sentiunt, quod oculus in multis apertè videt: licet plumbo metallorum soli incrementum concedat Galenus.

AVrum metallorum purissimum, pretiosissimum, temperatissimum, in foliola & velut bracteolas percussu multo inter chartas latescit, eóq; vtuntur medici ad naturæ robur, & affectus melancholicos, quanuis in eo principiorum mistio sit firmior, quàm vt à calore nostro possit dissolui. Aequius multò arte chymistica solutum & potabile exhiberent, medicinam lætificantem, & in iuuentute corpus conseruantem, si Geboro in metallicis exercitatissimo credimus.

ARgentum similiter foliatum est, quãdo auri loco vsurpant, solutum & potabile, vt aurum: felicius propinatur, nisi auro

ro esset multò imperfectius atq; impurius. Argentum à colore, viuum à motu Latinis dicitur, à consistentia verò Græcis ὁ ὑδράργυρος, sed hanc arte factam Gal.lib.9.simp. illud minerale vult Hermolaüs: cùm tam factitium ex minio, quàm minerale, seu in argenti fodinarum tectis stillatim concretum, siue per se in metallis inuentum, Dioscorides hydrargyron appellet. Cui congener ex aquę fontibus vomica perpetua scaturit Plinio. Argentum viuum est metallorum omnium cum sulfure materia à calore tēperatissimo sic per minima vnitum, vt siccum humido, & humidum sicco æqualiter in eo temperentur, Geberus. Vnde opinor, chymistis calore & frigore temperatū quoq; dicitur, non quarto gradu cum quibusdam frigidum, cum aliis calidum. Neq; contra chymistarum placitum pugnare videtur, quod scribit Dioscorides, potum vim habere pernicialem: suo enim pondere interna erodere addit, non qualitate aliqua caustica. Neque verba Galeni libr.4.simpli. cap.18. quòd scilicet calore nostro calidum actu redditum per erosionem interimit, & lib.5.cap.18. quòd tota sua substantia nobis contrarium sit, & venenū si sumatur: neuter enim id aut calore immodico aut frigore deleterium dicit; sed ille pondere, hic tota

sub

substantia, vt scilicet omnino nos lędat necessariò, quantũuis paucũ sit sumptum: cùm deleteria calore aut frigore sint sola quãtitate deleteria. Adhæc Galenus de sola hydrargyro factitia loquitur, cuius quòd interimat sumpta vel admota, se periculum fecisse negat, libr. 9. simplicium. Hodie verò vel pueris maximè perspicuum est, maximo mortalium incommodo, quas vires sumptum vel admotum, vel suffitum in scabie Hispana, & eius symptomatis & multorum artificum vsu vario, habeat argentum hoc semiuiuum, & crudum quouis modo paratum & mistum. Quod verò in mettallis perfectis coctum est maximè, id longè omnium est efficacissimum, vti & pretiosissimum, si quis secernere, & secreto nouerit vti. Illud tamen essentiæ esse omnium tenuissimæ, indicant apertissimè celerrima eius in vaporem prætenuem abitio, & in corpus quoduis etiam densissimum penetratio, vt etiam calculum iactilem affrictu non ita multo subeat, intúsque dealbet, & fragilem maximè reddat. Ob id non probo ipsum enulato vnguento, & aliis quibusdam misceri. Argentum viuum sublimatum calore ignis erodente iam preditum, fit eodem quoq; deleterium, vt calx & vini fæx vsta. Sublimandi autem (vt chymistæ

stræ loquuntur) modum docet Geberus, ex quo & aliis non contemnendæ leges, quæ ad cognoscendam pleniùs argenti viui naturam pertinent.

Lithargyros est purgantis se igni materiæ vitiũ, seu feruescẽtis spuma vt scoria iam purgatæ fæx est, ex plumbo molybditis seu molybdena, ex argento ἀργυρίτις, ex auro χρυσίτις omnium optima, præcipuè quæ foliata est. Lithargyros moderatissimè omnium terreorum siccat sine manifesto calore aut frigore, modicè astringit & terget. Eius vsus latissimè patet libris propè omnibus compositionis phar. generalium, maximè 2. & 3. Lithargyros manifestè nec calfacit, nec refrigerat, nec humectat, sed siccat primo abscessu à temperatis: nullam enim qualitatem manifestam gustatu exhibet: nec emplastica est, nec ecphractica, nec repellit quod influit, nec digerit quod parti inflammatæ est infixum, nec vlcera terget, nec expurgat euidenter, nec rodit, nec carne implet, nec eam supercrescentem absumit, parum tamẽ à mediis ad partium crassitiem recessit (licet sit tenuioris essẽtię quàm molybdena) quam & coctione diuturna deponit fusa vi ignis, & alterata. Ex his enim est medicamentis, quæ tota liquefiunt, vt resina, cera, sed nõ mox vbi ignem atti-

Hermolaus.

Li. 9. simpli.

Lib. 1. cõph. gen.

attigerit:quæ res multis imponit, eam non fundi putantibus. Cum oxelæo autem cocta citiùs liquescit, & cum ærugine quàm cũ hydrelæo, vel œnelæo, & quo plus liquoris ad coquendum habuit, eo glutinantius fit, medicamentum. Melius enim fit ex Lithargyro medicamentum, quod magis coctum erit, quod ex liquidorum, quæ miscentur, copia contingit. Expers tamen pulchrarum harum virium Lithargyros, medicamẽtis miscetur, vt phœnicino, dia calciteos viribus eius nec commodans, nec incommodans, sed materiæ ad emplasti pharmaci compositionem idoneæ rationem obtinet. Cruda etiam per se femorum ex itinere attritus iuuat parum siccando.

Lithargyros absolutè, interdum tamen vt in melinis à colore cydonij emplastris Lithargyros χρυσῖτις dicitur, li.2.cõp.ph.gen.

Libr.4.c. phar.par. ARrhenicon à vetustis Græcis ab huius ætatis hominibus Arsenicum, Latinis Auripigmentum: in iisdem metallis, vt auro, argento, quibus Sandaracha gignitur: ob id eadem gleba ambo sæpe mista vidimus: optimum existimatur crustosum, χρυσίζων (sic Galeno 1.libr.& 9. composi.phar. *Dioscor.* part.& Dioscoridi dicitur) id est, aureo colore micans, nulli materiæ permistum, in

squam

ımmas tãquàm bracteolas fiſsile: alte-
m globoſũm,pallidum,& colore Sanda-
cham imitans. Vrendo multũ ſulfur ex-
lat,in argenti ſpeciem fuſum concreſcit,
l intus rubet,cauſticũ eſt; cruſtasq; cum
hementi vredine & violento morſu ex-
at,hyperſarcoſin abſũmit,aſtringit,& ro
, depilat tam non vſtum quàm vſtum:
od tenuiorum eſt partium, miſcetur di-
entibus & tergentibus.

Andaracha Arſenico nõ ſolis natalibus,
ſed etiã tota natura affinis, vt coctione
ı naturæ videatur hæc Arſenicum vin-
e:id enim vſtione Sandaracha fit, vt ce-
ſa trita,mota,probè vſta,in Sandarachã
oriã abit Vitru.lib.7.Adhæc Sandara-
licet rubra ſit,aqua tamen ſoluta luteũ *Dioſcor.*
orẽ intenſum facit:floridum autẽ colo-
lũteum,reddit Arſenicum. Probatur
,ſaturatior,cinnabaris colore,ſulfur vi
rredolens,friabilis,aliena materia va-
s:Auripigmentũ rubrũ dicitur Serapio.
Eadem chymiſtis Arſenicum rubrũ di-
r,vt Arſenicũ croceũ eſt Auripigmẽtũ.
nicum autem abſolutè his eſt albũ na- *Lib.4.cõ.*
le & foſsitium. Riſagalũ autem(quod *ph.part.*
ınt) in genere eſt Arſẽnici in iiſdem fo *Lib.2.c*
s inuẽtum.Exedunt Arſenicum ſanda- *ph.gen.*

rachæ, Petræ Asiæ flos. Arsenicum & Sandaracha & chalcitis vsta emplastros reddũt flauas vel rufas.

Sandarachæ drach. semissem, & alumen scissile & rotundum miscet Andromachus stomachicis, lib. 6. comp. ph. part. & misyos Cyprij drach. 8. apud quosdam legi scribit, ibidem. Vide ne cum Arabibus Sandaracham voces gummi iuniperi, néve vires illius huic attribuas.

Li. 9. simplic. Diosc. AEs vstum astringit, reprimit, acre est: ob id tenuat, trahit, vlcera purgat, siccat, cicatricem inducit carni duræ, in molli lauandum probatur rubrum, contritu cinnabarin colore imitans: nigrum verò plusquàm decet exustum est.

Diosc. Li. 9. simplic. Squama æris vi & ictibus ex clauis & panibus æreis excussa, astringit, reprimit, tenuat, rodit, mordet carnẽ, detrahit, & liquat. Probatur crassa, rufa, præsertim æruginosa.

Diosc. Flos æris fit, cùm æs in fornace fusum in receptacula delabitur per canales, ministris aquam clarissimã vt refrigeretur affundentibus: quãdo flos subitò exilit, milij effigie, breuis, grauis, splẽdens: cùm teritur, rufus, friabilis, multũ astringit & mordet, tenuioris essentiæ, & magis tergentis quàm æs Li. 9. sim. vstum, & squamma æris. Adulteratur æris squam

amma aut limatura.

Diphryges,quasi bis tostum, est perfe- *Gal.li.9.*
cti æris velut fæx subsidens & cohæ- *simpli.*
imæ fornacum parti, tanquàm vsto-
in foco lignorum cinis,ablato ęre vi-
. Duobus aliis modis fit Dioscoridi &
io:modice & astringit,& acre est,vt æs
m, vehementer siccat, vlcera rebellia
t,ochra vsta adulteratur.

Scoria est omnium metallorum spurci-
a,recrementumq; & velut stercus: sic-
ed omnium maximè Scoria ferri læ-
mè trita.

Erugo est æris velut rubigo in æreis *Viride*
vasis,laminis,squammis,scobibus,la- *æris.*
bus cōcreta decem diebus aceti acerri *Verderis*
apore,aut acescentium vinaceorū con *vulgò,vel*
,pōst decussa vel derasa.Est acris,mor *Verdet.*
letrahit,liquat carnem,etiam durā,di *Li.9.sim-*
, vehementer siccat.Adulterandi & a- *pli.& lib.*
ratam nōscendi rationem à Dioscori- *6.cō.ph.p.*
aditam sciens omitto,quòd larga eius
erę copia toti Gallię à mulieribus Mō
llanis suppeditetur. Aerugo vsta(& *Li.3.cōp.*
nervo vulnerato prodest,non vsta au- *ph.gen.*
iusto est mordacior.

Lib.4.cō. ph. part. *Lib.9.simplic.* *Lib.6.cō. ph. part.* *Lib.3.cō. ph. part.*

CHalcanthus, hic aut hæc, vel hoc Chalcanthum, essentiæ est eiusdem & naturæ cum Chalciti: hæc autē natiua est, illud ex hac factitium, & in hanc tandem per se rediens: vehementissimè astringit, & calfacit non instrenuè, putridis vlceribus congruit, gargareonem etiam scirrho tentatum irritat. Adhæc quum medicamētum id est vehementissimum, validis vtrisque viribus astringendi & calfaciendi præditum, vitanda eius per se vehementia, sed mitioribus mistis obtundenda. Vstum verò & lotum multò moderatius redditur, lib.4.comp.phar.part.

Li.9.simplic.

SOri, Chalcitis, Misy, acria, vrēdo eschar as excitant, & nonnihil astringunt, essentiæ consistentia, & situ differunt. Nam Sori in fodina infimum ac crassissimū: & quia lapidosius ac vehementius cōpactum, in humore nō liquescit, friādo nigrius ceu melanteria apparet, ac scintillat vt Misy, in multa foramina dehiscit, olfactu & gustatu virus olet, subpingue est Diosco. Misy

Lib.9.simplic.

grumosum & frustulosum magis est durum, auro simile, quod friando auri colorem imitatur, & stellæ modo splēdet. Dioscor. summum & tenuissimum, & à calore ingenito magis elaboratū, & siccius. Proinde ægrius liquescit, & corporibus duris

admo-

notum ob tenuitatem minùs ea mor-
,quàm Chalcitis, tametsi æquè calidū.
dem ratione Chalcitis vsta minùs mor-
at,& minùs astringit,non minùs tamen
:at. Chalcitis situ & essentia est me- *Dios.*
, æri similis,friabilis,nō lapidosa,prom *Gal.*
ssimè liquescit.ea vsta melior est quàm
ı vsta: quia tenuiore est substantia, vt
ı omnia vsta,non tamen acriore, quod
s multis vstis accidit. Vsta autē omnia
ando mitiora & minùs mordacia eua-
ıt. Soreos pars extima & summa in
lcitin, & chalciteos partes extimæ in
sy tandem transeunt:in metallica fodi-
& quo loco seruātur, quomodo æri in-
citur ærugo. Hæc Sori, Chalcitis, Misy
enter tergent, Misy etiam modicè par-
:ps est facultatis exedentis. Chalci- *Lib.4.cō.*
cruda mordax est,vim autem eius vren *ph. part.*
minuimus, idonea est columellæ in-
nmatæ,quando vehementer inuetera- *Lib.6.cō.*
,& curatu contumax est. Chalcitis vsta *ph.part.*
eligenda,quæ vrēdo cineritia euaserit, *Libr.1.cō.*
ı ἀχροξάντ@,qualis vstione fit à multis, *ph.gen.&*
ɔdus vrendi in Diosc. Chalcitis vsta *in Theria*
ı minùs efficax,sed minus mordax. *ce.*
ADmia est corpus racematim & densè *Diosc.*
, concretū in rudibus ferreis,ex fuligi-
eris in fornacibus candentis egesta fla-

tu,& lateribus camerisq; fornacum ferratis inhærente: est colore spodij, fractaq;, cinerulenta, & æruginosa, quæ optima est. Fit etiam ex argenti terra, & cocto lapide Pyrite. Siccat vt terrena omnia, mediocriter terget, igneæ facultatis & mordētis aliquid habet, quam lauatio adimit, vlcera carne implet in carne molli. Melior & tenuior botrytis, id est, racemosa in summo collecta, quàm placitis, id est, crustacia in imo & lateribus. Cadmia etiam lapis est in montibus & riuis Cypri repertus, alia omni cadmia multò efficacior, inuentu rarus. Lapide calaminari dicto hodie æs tingunt ex rubido in albidum, quo lebetes ferè fiunt.

Diosc. DVm æs perficitur detrita cadmia cumulatiùs inspersa fauilla in cameram integrā effertur tenuissima, quæ in Pompholygē ceu bullas quasdam coit: fit & sine ære ex solis cadmiæ fragmentis in ignē coniectis & perflatis. Ea dum fit, quæ excrementi portio in pauimentum repercussa recidit, Spodos est, seu spodium, grauius, & impurius, & minùs efficax Pompholyge.

Li.9.simplic. Pompholyx lota omniū propè citra morsum siccantium præstantissima, ad vlcera ob id cancrosa, & alia maligna, & oculorum fluxiones efficacissima.

Plum

Lumbum frigidum humidum, ob id liquor quiuis frigidus (vt oleum omphaum, rosaceum, melinum, myrtinũ, semuiui, cotyledonis, intybi, lactucæ succ-)in mortario plumbeo, pistillo plumo ductus dum crassescat, seipso frigidior dit, optimumq; fit remedium phlegmoum incipiẽtium, & fluxionum aliarum nguina, pedes, articulos alios, & vlcen rebellium, & cancrorũ. Lamina plumumbis instrata veneris insomnia sedat, glia dissecat illigata. Plumbum vstum otum vlcera rebellia, chæronia cancroarne implet, ac cicatrice tegit.

Olybdena substantiæ est crassioris & frigidioris, quàm Lithargyros, nõ get tamẽ, cætera vsum habet propè eun n in emplastris, licet varium colorem rat. Ambo liquantur tardiùs cum hyl'eo, celerrimè oxelæo. *Li.1. cõp. ph.g.* *Li.9.simplic.*

Erusa aceti acris vi ex plumbo soluta refrigerat, siccat, astringit, emplastiest, candefacit, hæc lota plumbo vsto viribus proxima: vsta transit in Sanca, fitque tenuior, nondum calfaciens, ycos cerussæ frigiditate seruata tenuiem assumpsit, qua vis eius adiuta in fundum corporis penetrat. Cerusshodiaca, vel illi similis ex ciuitate Di- *Li.9.simplic.* *Lib.1. cõ. ph.p.* *Ga.lib.1. c.ph.gen.*

Lib.4.cō. ph.part. cæarchia olim dicta, nunc Puteolis: præfertur si emplastrum vis eximiè candidum fieri, quia albidior, leuior, tenuiorum partium his, quæ alibi nascuntur. Sal ex Cerussa ad multa efficacissimus, & oleum ex Cerussa.

Li.9.simplic. SVlfur omne calidum, tenuis essentiæ, trahit, terget: saliua, vel lotio, vel oleo veteri, vel melle, vel terebinthina exceptum, venenatis ictibus impositum sanat Psωras, lepras, lichenas cum terebinthina tergēdo & dissipādo persanat. Nobilissimum est ἄπυρον, id est, viuum, & ignem non expertum: ignem expertum quo virentius, oleosius, pinguius, eo melius. Ex Sulfure oleū chymistis efficacissimum trahitur, fumo eius ardentis in campanam vitream recepto, in oleum concreto, & in catinum subiectum destillante: sed quia ex multo sulfure paucum ascendit, pretiosum est: fit & aliter.

Sulfur idem sublimando (vt illi appellant) purgatissimum & clementissimum efficiūt, etiam pretiosum eadē de causa. Cuius vsum non est quòd vereare quorundam imperitorum exemplo: cùm Galenus viuū Sulfur impurissimum diamoro stomatico medicamento ad digerendū misceat, bis li.

Lib. 1. cō. ph part. 6. comp. ph. p. Nocet Sulfur achoribus: quia plus quàm par est, eos calfacit, & digerit.

Alum

Lumen ab aſtrictione vehementiſsi-
ma Græcis στυπτηρία dicitur, craſſarũ
partium, maximè liquidum, & Placites
Plinthites dictum à cruſtæ & lateris for-
: minus ſtrongylon & aſtragalotes, id
rotondum in aſtragali modum: mini-
m ſchiſtum, id eſt, ſciſsile non in fila ſed
itis friabile. Omne alumen in aqua ſol-
ır, & igni liqueſcit, tardiùs ſciſsile, quod
bullis tandem molleſcit, idem aquæ in-
at, linguæ & cuti integræ eſt mordaciſsi
m, adulteratur ſegmentis lapidis amiã-
ſed hæc acrimonia carent, & ex pingui
quo ardent rediuiuo corpore, aqua mer-
ıtur, & integra manent, in filáq; diſsi-
ıt. Alumen ſciſsile colore candidum & Lib. I. cõ.
ſtátiſsimum, idem tenuius & vtilius, lib. ph. gen.
omp. ph. part. Et quia rarum inuentu,
ius: liquidum contrà, craſſum & viliſsi-
pretij, quia in omnibus regionibus in-
tu eſt facillimum, lib. eodem ſexto.

Puma nitri, aphronitrum, nitrum, poten-
ter tergẽt cuti affricta: ſit autem nitrum
enuibus partibus conſtans: quod autem
dosum eſt, vrendum ac diligenter leui-
dum. ἀφρὸς νίτρου, ſeu νίτρον, id eſt, Spu-
nitri ab Aphronitro differt, (ſic χαλκοῦ
θ à χαλκάνθῳ, & ἀκάνθη λευκὴ à λευκα-

νάρθη,& multa alia ſimiliter)illa enim alba eſt farinæ triticeæ ſimilis,eiuſdem cum nitro facultatis & naturæ,ſed eſſentiæ tenuioris: hæc autem in glebas coactum & congelatū,amarum,in balneis ſordes terget, & ichoras pruritum excitantes digerit. Nitrum præſertim bernicium, ſeu beroniceum potiùs.libr.8.Meth.ſiccat,digerit:ſumptum autem in corpus incidit, tenuat craſſos & lentos humores multò potentius quàm ſal:amarum enim eſt,cap.3. lib.4.ſimpl. vſtum verò tenuitatem ſubſtantiæ adeptum ſpumæ nitri proximum eſt.

Ga.in dioſpolitico. Nitrum rubrū lib.9.comp.ph.part. Aphronitrum magis quàm hæc incidit, ſtomacho inimicum eſt, ob id non deuoratur, niſi grauis vrgeat neceſsitas. *Lib.4.ſanit.tuen.* Nitrum verò ſumitur,& aluum ſubducit. Omnia hęc hodie deſiderantur, quorum loco ſupponunt officinæ ſalem petræ purgatum,in panes coactum. Id mentiri ſatius eſſet cineribus betæ,braſsicæ,& aliorum nitroſorum.

Li.9.ſimplic. SAl,tam foſsitius,vulgò ſal gēmę,quàm marinus,terget,aſtringit modicè, validè ſiccat,digerit, libr.6.compoſit.ph.part. *Lib.6.cō.ph.part.* Per ſe,& cum galla læui attactu iuuat gargareonem inflammatum iam dureſcētem in ſcirrhum:non autem initiò,neque dum

augeſcit

ıgeſcit, aut cùm multo calore viget: quòd corpus ſit plethoricum, aut ſaltem caput enum, ſi initio adhibetur inflammato gar ıreoni, extrema laboranti noxa infertur.

Sal aſtringit magis quàm tergeat, ſiccat tem non minùs quàm nitrum, aut nitri ıma: ſed hæc non aſtringunt, ob id cera- mixta vlcerum ſordes tergent: Sal ob triċtionem id non præſtat. Sal Arme- ıcus terget, ſubacer eſt, leuiſsimè aſtrin- t, humores acres in ſuperciliis inſperſus nſumit, à quibus pili malè nutriti ex- lunt. *Lib. 2. cc. ph. gene.* *Li. 9. ſim.*

Hammoniaco ſali ſimilem forma ſchi- m lapidem docet Diſcorides. Sal Ham- oniacus valenter digerit, libr. 6. compoſi. ar. part. noſter tam nigricãs quàm albi- ıs factitius eſt.

Timmi, id eſt, Stibium ſiccat, aſtringit, oculorum collyriis liquidis & ſiccis mi- tur, illotum valenter aſtringit, lotũ ſol- ur, & naturam eſſequitur propè roſionis pertem, foſsitium melius. Quod enim e- ıdunt, igni coctum eſt, idque purius, vel ulentius & ſcorioſum. Oleum ex Stibio tioſiſsimum. Mulieres oculis gratiam bio conciliant, ipſum palpebris ſpecillo ucentes quotidie, ſic ne oculi membra- n intus contingant. *Antimonium.* *Li. 9. ſim.* *Lib. 6. ſa- nit. tuend.*

Chry

Li.9.simplic. CHrysocolla tam metallica quàm factitia, valenter digerit, & siccat, carnem liquat sine valenti morsu. Chrysocolla, Spodium, Pompholyx, Psωricum, metallica sunt admodùm tenuis essentiæ citra calorem. *Lib.3.cō.ph.gen.* Nostra omnis est factitia, aurique ferrumini fundendo celeritatem addit, vnde illi nomen.

Li.9.simplic. GYpsum siccat, vt cætera terrea, emplasticum est: cogitur enim ac lapidescit liquore aliquo vt albumine maceratũ, sanguinis eruptionem cohibet, cum tenui farina pilis leporũ vel similiter mollibus exceptum: vstũ minus est emplasticum, tenuiũ partium, siccius est, ex oxycrato repellit. Nostrum verò Gypsum, vti calx, vrendo emplasticum magis euadit.

Ibidem. PVmex sarcoticis miscetur, dentes polit, facultate detersoria, & asperitate, vt smiris, testæ, cornua animalium vsta: vstus tenuiorum fit partium, & acrimoniam sumit, quam lotione deponit. Nunc scriptoribus propè solis ad papyrum expoliendam cum gummi iuniperi est vsui.

Ibidem. CYanus hic aut hæc, acer est, cathæreticus, id est detrahens, digerit potentius quàm Cinnabari, & subastringit. Vim purgantem melancholiã suprà & infrà, ac melancho

ncholicum ſuccũ ipſi illoto præbet Me-
es communem cũ lapide Armeno,ob id
nbos valere cẽſet aduerſus omnes melan
olicos affectus,maniam, melancholiam,
ileſiam alteram,elephantiam, cancros,
ɔhos nigros,quartanas, hæmorrhoidas.
d & alias ei vires miras tribuit, vocatq;
ɔidẽ lazuli & ſtellatum,quòd velut ſtel-
quædam aureæ in eius fracturis cernan
r. Is vrendo cæruleus magis euadit, ſi
rus eſt:malus verò nigricat vſtione.Tam
quàm ſequens noſtratibus medicis in
ı hodie ſunt rariſsimo.

A Rmenius lapis illotus ſuprà & infrà
atram bilẽ vacuat datus à drach.vnà
ſcru.quatuor:lotus autẽ etiam quinqua
es tutior eſt,ac tantũ infrà vacuat à ſcru.
nque ad ſcrup.ſex. Alexander Trallia-
s in melancholia,& poſt eum Meſues in
plicibus.

D Entalem lapidem addunt,qui dẽs pi-
ſcis alicuius videtur forma & interna
itate. Antalem addunt neſcio quem, &
le dictum.

Alx viua vehemẽter vrit,adeò vt cru-
ſtas efficiat, & mox vbi eſt extincta.
ɔ diu extincta non eſt cauſtica ampliùs,
calida ſicca:carnem tamen liquat:lota
quater ſine morſu ſtrenuè ſiccat.

DE LAPIDIBVS.

Galen. Li.9.sim. & lib.10 cō.ph.par

APIDES in spōgiis reperti, triti, ex vino poti, lapides renum rūpunt, non autē vesicæ, quia tenuioris sunt essentię sine insigni calore. Vesicę autem calculos rumpere scribit Dioscorides, si ex vino bibantur.

Li.9.sim. IAspis virens stomachum & ventriculum attactu suo iuuat. Omnes Iaspidum species femoribus appensæ partum accelerare traduntur Dioscor.

Li.9.sim. SApphyrus potus ictos à scorpione iuuare creditur, intestinas vlcerationes potu emendat, Dioscor.

Lib.9. LApis Iudaicus, qui in Iudæa nascitur leuissimè tritus potus renum lapides frāgit, ad lunt quidam & vesicæ. Pueris datus cū lacte, vrinalia & intestina purgat. Est nobis multus Dios. elegātem picturā explens.

Li.9.sim. Geet Gallis. GAgates lapis colore atro, odore dū vritur bituminis, siccat, glutinat, digerit admotus, in corollis precariis & salinis frequens.

Li.9.sim. MAgnes siccat hæmatitæ modo, & astringit, ad enterocelen vtiliter sumitur, & admouetur. Magni est miraculi in eo tanquàm mundo aliquo polorum cœli rationem inesse.

Hæma

HAematites à sanguinis colore dict⁹ frigidus, astringẽs, excrescẽtia reprimit, oculorũ vulnera persanat, sanguinis expuitioni valet: siccat humores, sed minùs quàm cadmia. Nam ex humida substãtia non terrestri constat, & super cotem medicã cum liquore tritus, in succũ soluitur: per se verò in corpus similare minuitur, vt schistus lapis, non in fragmenta terrestria, vt cadmia. *Li.9.sim.*

SChistus lapis hæmatitæ vim habet persimilem, sed infirmiorem. *Lib.4.cẽ. ph.part.*

SMiris terget, dentes puros in dentifricio efficit, & eo annularij scalptores expurgãt lapides: ad erodẽdũ & vrẽdũ vtilis. Nũc in vsu est vitrariis laminas vitreas diuisuris.

PYrites lapis de quo æs perficitur, æris aspectu scĩtillas leui percussu edẽs: crudus & coctus calfacit, terget, digerit. Validę autem est facultatis, Gal. lib. 9. simpl. Marcasita æris quibusdam dicta putatur.

E Cote Naxia quod exacuendo ferro deteritur, illitum alopecias ad pilum reducit Dioscorides.

PYropus lapillus, id est, Rubinus, plurimus est in insula maris Indici dicta Zaylon, Ludouicus Romanus Patritius.

ERanus lapillus in Euphrate inuentus, Turchica vulgò, Ludouicus Romanus Patritius.

Coralli

Corallus lapis Actu.dicitur, λιθόδενδρον aliqui vocarunt, fruticis forma cinnamomi æmulus, crescit ad promontoria in mari, astringit & refrigerat; contra sanguinis reiectiones magnopere efficax. Rubrũ & nigrum tãtum facit Dioscorides, albus tamen etiam visitur citra vstionem.

Lapis Aquilæ. Aetites lapis veluti prægnãs, cùm quatitur alio in vtero sonãte, grauidis cõtinet partus, Diosc. Id vsu quotidiano probatũ Gallis est sursum alligãtibus: cùm verò partũ iuuare volũt, fœminibus adhibẽt, tanquàm fœtũ ad se trahat, vbi vbi fuerit.

Amianthus lapis è Cypro alumini scissili similis, quiq; pro eo propriè solus venditur. Ex hoc telæ contextæ flammis iniectæ ardent, sed flammis inuictæ splendidiores exeunt. Ellychnij loco hodie ad ostentationem lychniis adhibent, & ob id Ellychnium immortale vocant. *Menche sans fin.*

Sigillum Lemnium efficacius sanguinis ex quauis parte eruptiones cohibet, quã Samius Aster: hic contrà tenax & viscosior, quàm Lemnia terra: ambo moderatè tergent. Lemniæ etiam adstrictio quędam inest. μίλτος λήμνια, lib. 7. comp. phar. part. in arteriace 14. Andromachi. Ea nobis est vera Constantinopoli delata.

Cimolia

CImolia terra digerit, siccat sine morsu, maximè si elota sit. Eius loco vtimur hodie ferri & molæ retrimentis in subditam aquam congestis, quod à Cimolo insula è Cycladibus vna non afferatur.

CRetica terra admodum imbecilla est, multum aëriæ habet substantię, terget sine morsu, ob id vasa argẽtea etiam polit. Creta nobis hodie dicitur.

ARmenia terra colore pallido vel luteo, promptissimè in summum leuorem calcis modo soluitur pistillo, aut quouis liquore mista, arenosa substãtia caret, summè siccat: ob id est optima sãguinis expuitioni, dysenteriæ, vẽtris fluori, catarrhis & fluxionibus à capite in thoracem, & inde nascenti asthmati, & phthoæ, quia vlc⁹ in ea siccat, & tussim sedat: vlceribus etiã putribus oris, fistulis ani remedio est. Et in pestilentia Romæ maxima, quotquot bolum hanc Armeniam biberunt, celeriter curati sunt. Quibus autem, vtpote incurabilibus, non profuit, omnes interiere, à nullo alio adiuti. Bibenda ex vino albo cõsistentia tenui, modicè diluto, si aut planè febri careant, aut ea leuis sit: sin grauis sit, multum diluto: quanquàm pestilens parum calet. βῶλος ἀρμένιος & πηλὸν, id est lutum, ἀρμενιακὸν Actuario sæpe. *Li.9.sim.*

Libr.1.cõ. ph. gen. li.11.sim. ASphaltos hic aut hæc, lib.1.antidotorum, id eſt, bitumen, verũ eſt nigrum & ſplendeſcens: dum aquis innatat, molle: cùm ſiccatum eſt, pice ſicca durius efficitur: calfacit, ſiccat ordine ſecũdo. Optimum eſt, ex mari mortuo, ſtagno ſalſo in Cœloſyria.

Ioannem Baptiſtam Montanum Veronenſem medicum egregiam nauare operã in medicamentis metallicis etiam arte chymiſtica parandis, Simon Thomas medicus longè doctiſsimus Georgij de Selue Vaurenſis Epiſcopi vndequaque abſolutiſsimi affirmauit.

DE ANIMALIBVS, ET EORVM PARTIBVS.

SANGVIS hirci quadrimi, bene habiti, aliquandiu nutriti vino albo, fœniculo, ſeſeli, lauro, & cæteris calculum frangentibus Auguſto menſe iugulati, medius effluens (nã primus tenuior, poſtremus craſsior putatur) vaſe vitreo receptus, tectus linteo raro, ſole ſiccatus, etiam cum myrrha, foliis lauri, & ſimilibus, calculum potenter frangere dicitur Tralliano, Auicennæ, & cęteris practicis. Huic quandiu ab animali calet, coquẽdi abſceſſus vim tantùm tribuit, Gal-

lib.10.simplic.qualem caprino, taurino, & cæteris calidis humidis modicè. Quòd si hircinus sanguis adamantem frangit, sed calidus tantum ab animali: sic lapidem calidus tantum epotus fregerit. Quod & sanguinem vulpinum ex vena secta potum præstare audio. Ne autem coaguletur, Xenocratis exemplo, miscere possis acetum feruefactū aut coagulum. Hirci quoque, capri, cerui, leporis, sanguinem sartagine frixum, dysenterias & cœliacorum profluuium sistere tantum docet Dioscorides, nō addit calculum frangere, quæ vis tenuibus conuenit, cùm dictorum animaliū sanguis substantia crassa & terrea, & cum calore siccatoria dysenterias sanet. Sanguis ex secta vena sinistra profluens lieni affecto infricatur Archigeni, lib. 9. comp. ph. part. *Gale.lib. 10. in sā. vesperti- lionis.*

Sanguis Draconis veterum, & Cinnabaris vera, hodie ignorantur: qui verò sanguis draconis ostenditur, factitius est ex sanguine hirci, bolo Armenia, & succo sorborum, vel aliis. Quo tamen rectiùs vti possis, quàm cinnabrio neotericorum, ex sulfure viuo, & argento viuo simul vstis, lòco cinnabaris Græcorum, quæ vires habebat easdē cum hæmatite lapide, & tam rara erat etiam ætate Dioscoridis, vt versicoloribus pictorum lineis vix satisfaceret. *δράκοντος aut δρακόντιον ῥα λούμινον αἷμα. Act.*

Lib.10.si. Lib.7.cō. ph.part. Lib.5.cō. ph.part. & lib.11. simp. de leporis cerebro.

LAc lauat, terget serò, emplasticum est butyro & caseo: ob hæc acres & mordaces fluxiones obtundit, recens vtendum. Butyrum, & Caseus etiã veterata vsurpantur. Butyrum etiam minimũ terget, vt decoctum glycyrrhizæ: coquit item & digerit, bubonas, parotidas, oris phlegmonas in pueris & mulieribus, gingiuas puerorum cum dolore dentientium crebro illitu tenuat, quantum mel: idem lacti canino, & leporis cerebello tribuit Archigenes. Expuitionem Butyrum promouet (maximè cum melle aut saccharo) in pleuritide & peripneumonia, quos affectus etiam coquit.

Caseus recens refrigerat, repellit, siccat, vulnera etiam magna glutinat. Ex vetustate verò acer, cum pernæ decocto subactus tophos eliquat & aperit.

Coagulum omne ex lactis in ventriculo primo corruptione acre, digerit, siccat. Lac aut sanguinem in vẽtriculo coagulatũ dissoluit: leporinũ omniũ est præstãtissimum.

Aph. 19. libr.5.

Quî igitur menses immodicos cum Practicis & Medicorum vulgò queat sistere, cùm calidum sit vitãdum, vbi sanguis fluit, aut fluxurus est?

Ga li.11. simpl.

ADeps seu Pinguedo omnis calfacit, humectat magis vel minùs, pro varia animaliũ natura. Leoninus calidissimus siccissimus,

mus,id eſt:minimùm humidus:potẽtiſsimè omniũ digerit ob acrem multámque calidi tatem,& partium tenuitatem,ob id ſcirrhis & inueteratis tumoribus tantum aptus.Par dinus ei proximus, pardino vrſinus, taurinus vrſino vicinus, ſed tanto quàm ſuillus calidior ſiccior, quanto minùs leonino eſt calidus ſiccus:ab vtroque enim ex æquo diſtat in amborum medio cõſtitutus. Suillus autem omnium propè humidiſsimus.Caprinus,præcipuè hircinus,craſsior taurino, ob id celerrimè concreſcit. Inter taurinum & ſuillum fuerint vulpinus alopecias ſanans, caninus,melinus,felinus,cuniculinus,camelinus,equinus,vaccinus,vitulinus. Anſerinus maximè tenuium partium, ob id in volucrum genere præſtat ad ſcirrhi curationẽ: gallinaceus illi proximus. Adeps humanus omnium eſt temperatiſsimus. Idem vetuſtate calidiores & ſicciores euadunt, vt oleum,mel,vinũ. Reponitur aut incuratus,lotus,ſiccatus in vmbra,vel exemptis pelliculis fuſus ſole vel igni in vaſe duplici.Adeps cerui nullo medicamentorum mollientium eſt inferior,lib.1.comp.phar.gen. *Lib.2. ad Glauconem.*

MEdulla calfacit, rarefacit, emollit, ſcirrhos quarumuis partium, præcipuè ceruina,& poſt hanc vitulina.Taurina, hircina acrior & ſiccior eſt. Recens vtili- *Gal.libr. 11.ſimpl.*

or est, sed etiã reponitur, vt adeps. Vtraque sumatur hyeme, vel æstatis exitu, cùm appetit autumnus, Dioscor. Loco sicco & edito, & septentrionem spectanti reponitur, cum foliis lauri siccis, ne putrescant, aut situm ducant: quæ iniuria in locis humidis meridiem spectantibus eis accidit. sunt qui reponant bifariam adipum modo.

CErebella Passerum vere vel autumno captorum, prolificis remediis miscentur, vel recentia, vel cum vitello oui & melle, siccata sole vel cinere calido.

li.11. sim. OSsa præcipuè humana vsta admodũ digerũt & siccant. Eadẽ nescientibus ne auersentur, pota epilepticos & arthriticos multos sanarũt. Sed epileptico os bregmatis, arthritico articulorũ ossa exhibendum cẽsent practici, sexu etiã obseruato. Os cranii humani donec albescat vstum potum epilepticis succurrere hodie est certissimum.

Act. ca. 4. lib. 3. de par. ani. Ga. li. 6. vsu partium. Os à corde cerui humanũ cor totius substantiæ similitudine roborare Actuarius cũ Arabibus consentit: sed ab aliorum animalium maiorum corde potiùs fuerint, quæ tam multa proferũt pharmacopolæ, quàm à corde cerui. An verò cartilaginosa hæc substantia magis præstare id queat, quàm cordis aut arteriarum corpus, ipsi viderint.

Os sepiæ dentifriciis aptissimum.

Ebur

EBur tota ſubſtantia cor roborare, & conceptum iuuare, practicis ſcribitur, frigidum ſiccum primo gradu.

COrnibus cerui & capræ vſtis, & (ſi opus eſt) lotis vtimur ad dentium candorē, gingiuas mollitie fluidas, dyſenteriam, fluxiones in oculos, oculorum vlcera, quia tergent ſine roſione: tamen nec dolorem leniunt, nec coquunt quia frigida ſicca. *Li. 11. ſimpli. Libr. 4. c. phar. par.*

COrnu Rhinocerotis hodie frequenter vtimur contra diuitum affectus peſtilentes, aut venenoſos, aut dyſentericos, & puerorū nobiliū lumbricos, magno enim ob raritatem emitur. Quin & aqua, in qua huius cornu portio aliquandiu maduertit, pota idem præſtare probatiſsimum eſt.

MVmia nomē & res barbara, hominū ſcilicet liquamē aloë, myrrha, balſamo in ſepulchris cōditorū, calida ſicca tertio gradu, aſtringit. Serapionis autē Mumia eſt Piſſaſphalthus, id eſt, pix cum bitumine Iudaico, quia hæc duo redolet Dioſcoridi.

TVnicam interiorē ventriculi ſecundi gallinarum miro quodā modo lotā & ſiccatā & potam ſtomachicis augere coquendi facultatem: & ventrē mergi, vel recentē elixum vel ſiccatū & ſumptū, falſum

Li.11.simplic. esse expertus est Galenus. Vnde subit admirari in ea hęresi falsa medicos omnes etiam hodie permanere. Putant, opinor, eam vim illi esse, quòd ea similis sit tunicæ internæ ventriculi nostri, sed vi tanta coquendi prędita, vt lapillos conficiat: sed æquius fuerit, eã tunicã ex struthiocamelo sumere, quippe cui mira sit natura coquẽdi, quæ sine delectu deuorarit, vt ferrum & ossa veruecum integra. *Pli. ca.1. lib.10.* Vnde & pelles eorum cum plumis mollioribus concinnatas stomachicis applicant. An non vident harum pellicularum temperamentum vitiari siccatione, & vim illam coquendi viuis inesse, non superesse, mortuis: nec fortasse pellibus illis insitum, sed potius à carne multa crassa, densa, pelliculam hanc vndique ambiente.

Libro 11. simpl. IEcur lupi in medicamentum ex eupatorio hepaticum sæpe indidi, nec multò efficacius ob id comperi. Hepaticos tamen ipsum tota substantia iuuare sufficientem se habere experientiam scribit lib. 8. comp. phar. part. Puluerem quoque ex eo in hydrope cum vino albo in dies aliquot mane potum, inter secreta quædam remedia reponunt nonnulli.

Hepar tamen vulpis aridum ex oxymelite potum splenicis imperat Archigenes apud

apud Galenum, lib. 9. comp. phar. part.

Splen onagri, aut equi syluestris tostus & tritus idem ibidem pollicetur. Hepati calido sicco salubre existimo hepar raiæ, citharí, id est, rouſſetæ, & hepati, id est, aquilę maris, & si qua sunt alia in piscibus similia.

PVlmonem vulpis siccatum potúmque asthmaticis Galenus, phthisicis verò ob eandem totius substantiæ familiaritatem saluberimum omnes propè practici inculcant. Plura de his in libro sequente de ratione medicamenta componēdi leges initio, vbi facultates compositu ro noscendas declaramus. *Ga. li. 11. simpl.*

REnes scincorum, crocodilorum terrestrium, tanquàm pudendum ad venerem intendentes quidam bibunt: alij fumen quoq; & caudam assumunt: vnde compositio est Actuario diascincu. *Ga. li. 11. simpl.*

CAstorium, seu testes castoris calfaciūt, siccant, sunt tenuium valde partiū, coquunt dispositiones cōtumaces & scirrhosas. Eligendi qui ex vno principio committūtur, & quibus est intus liquor cerosus, friabilis, odore grauis & virus olēte, gustu acri & mordaci. Ex quibus duobus suspicari possis, substantia esse nobis aduersissimos: nulli *Lib. 11. simpl. Lib. 3. cō. ph. part. Dioscor. Li. 11. simplic.*

Bieure, fiber metathesi dictus Pli. c.30. li.8. & cap.2. lib.32.

autem vel admotũ vel sumptum est perniciosum castorium. Lutræ animalis fibro similis testes idẽ pollere addit Herm. Pontici castores sunt præstantissimi, quod & Virgilius innuit li.1. Geor. vbi virosa Põtus castorea mittere dicitur. Nec inepti qui ad Matronã Galliæ fluuiũ crebrò capiũtur, mirabili spectaculo animalia, cauda pisçosa, soleæ æmula, pilo supernè canino: alibi Lutræ pedibus anterioribus anseris, sed vngatis, simiæ posterioribus, auribus minimis, rotundis, dente validissimo, adunco, prçlõgo, seta oris cornea, architectura in fossa sua mirabili. Castorium nigrum fœtidũ, rancidũ, die vno necare affirmat Auic. Castoriũ è Perside fermè adulteratũ ad nos defertur: syncerũ enim tanta vi odoris est præditũ vt olfacienti vesicã castorij, sanguinẽ è naribus eliçiat. Persæ autem adulterandis rebus sunt exercitatissimi. Seruatur annis decem.

Ludouicus Roma. Pat. Lib. Tobiæ.

FElle animalium ob acrimoniam & calorem solo vix vtimur, præterquàm ad aperiendas hæmorrhoidas, sed collyriis, trochiscis, aliisq; remediis miscemus: Fella piscium oculis sunt tutiora, vt eorundem hepata sicco hepati salubriora.

SOrdes gymnasiorũ & balneorũ colligi desierunt, his tamen multò efficacior ad digerendum est auriũ sordes planè biliosa.

Oesy

OEſypus eſt ſuccidarum lanarum pinguitudo, calfacit, explet vlcera præſertim ſedis & vuluæ, ac emollit. ὕσωπον & ὑσώπου ὑγρὸν apud Paulum aliquoties legitur, vnde opinor practicis conſuetudo appellãdi hyſſopum humidum, pro œſypum, volentibus ab hyſſopo herba ſeparare: οἴσυπος autem Galeno cum Dioſcor: ſemper dicitur. Lana ſuccida & ſordida contuſis vtilis ob œſypum: lota verò eſt vice linamenti carpti, vſta autem acris calida ſicca, tenuium partium. *Dioſc.* *Lib. 11. ſimpl.*

STercus canum & luporũ, oſsibus, ac puerorum pane, & lupinis triduo educatorum. Galenus ceu certiſsima multorum affectuum remedia prædicat: ob id ſicca ſunt ſeruanda in vſus medicorum.

MOſchus Aëtio, Paulo, Actuario, Arabibus animalis Gazellæ dicti, dorcadi ſimilis, eſt pus in vmbilico maturũ, Dioſcoridi & Gale. incognitus. Cætera apertè declarat Ruellius, calfacit, ſiccat ordine tertio Simeoni: tenuiũ eſt partium, odore aromatico ſpiritus inſtaurat, imbecillas partes confirmat, lipothymiam & vires reſolutas ſanat, ob id cõpoſitionibus multis analepticis miſcetur: quibuſdã mulieribus vteri præfocationem affert, aliis in peſſo cõtra hanc mirè prodeſt, vtero valde gratus, vt cũ oleo

cici

Serapio. cicino inunctus pudendo, venerem excitet. Melior est subflauus, quàm nigricans, & qui pelui humectatæ immissus leuior euadit, quàm qui grauior. Indicus est melior Aphro. Ex Catay tamen niger præstantissimus hodie affertur. Citrinũ Auicenna præfert hodie incognitum, nam ferrugineus est. Quibusdam malè olet, aliis caput frigidum iuuat, calidum ferit, & in eo epilepsiã excitat, pallore corpus inficit, odore in humido crasso perennante viuacissimus. Serapio contrà scribit, cerebrum calfacere, siccare, roborare.

VVlpes tota in oleo percocta oleum facit vulpinum.

CAncrorum fluuialium vstorum cineris drachmæ duæ cum drachma vna gentianæ ad morsum canis rabidi datur Actuario, in diacarcino antidoto. Idẽ Gale. lib. 11. simplic. vbi partibus decẽ cineris cãcrorum addit partes quinq; gentianæ, & thuris partem vnam. Cancrorum caro ex lacte, vel lacte ebutyrato cocta, hecticis analectica est.

Gal. li. 7. c. ph. pa. ASelli sub aquariis vasis delitescẽtes in vase fictili super prunas tosti donec albescant, triti melle cocto excepti dãtur mistri mensura (trium cochlearium Act.) ante cibum in spirandi difficultate ab Asclepiade,

le, tanquam extenuandi & digerendi facultate præditi. Qua verò notione ad ipsorum vsum venerit, explicatu difficile est.

Oleum decoctionis eorundē capiti perfusum dolorem eius diuturnum à frigore aut crassis humoribus sanat. *Libr. 2. cō.pha. p.*

CAntharides probātur in frumento inuētæ, versicolores, & quæ luteas in alis transuersas habent lineas, corpore promisso, crasso, blattarum modo præpingues, inertes, ac imbecillæ: quæ vnius sunt coloris. enecantur vapore aceti per lineum vasis, in quo sunt, operimentum. Totis vtitur Galenus ad psωras, lepras. Hippocrates caput & pedes aufert, libro de fœminarum morbis. Hæ vesicam vlcerant solæ, vreticis autem salubriter miscentur. *Libr. 11. simpl. Gale. in theriace ad Pison.*

MΕταξα ὠμη Act. id est, Sericū crudum, minutim concisum, tritum, spiritum & sanguinem purgare, virtutem vitalē roborare creditur Serapioni & aliis: eius infusi expressum idem præstat, vt ostendit diacocoon compositio. Sericum propriè quod arborum foliis Seres Scythiæ populi depexebant ad vestes, Greci recētiores etiā ad serū, id est, bombicū vermiū fila transtulerunt: quæ etiā Setæ à setarū equinarū forma dici possunt. Gosopium autem est coto dictus *Cōfectio alkermes*

Bomba

Bombasa Italis. Sericum putat Musa frigidum, vt folia mori, quibus vermes nascuntur, nec roborare cor cũ Serapione & Auicenna, quia inodorum est. Chermes idem ex herbæ similis bipinnellæ radice excauata capi in Polonia scpe, rem à cocco baphico diuersam, quo charmesinus color floridus tingitur, non autem cocco: tingitur autem cum alumine, galla, & aliis, ob id pannus ille non capiendus, sed potiùs coccus, quẽ Arabes Chermes vocãt. Coccus astringit, abortum prohibet.

Lib.6.cõ. ph.p. Gal.li.6. c.ph.p.

Carnis recens hirundinum in diabesasa recipitur. Pulli hirundinum cum pennis in fictili super prunas vsti diachelidoniũ stomaticum ad anginas Andromacho faciunt apud Galenum. Hirundinum stercus acre & digerẽs, vt aliorum animalium, magis, minùs.

Βλάττ@ & βλάττιον βύζαντ@ appellatur Actuario in aurea Alexãdrina diamargarito calido. Vnguis odoratus vel aromaticus, lib. 1. comp. ph. p. conchylij tegumentum odore in castorium quadantenus inclinante suffitus gratia adhibetur, Diosc.

VNiones seu Margaritæ velluntur ex quodam concharum genere, leui, minimos ex myculorum conchis extraxi. Cor roborare, & putredini circa ipsum resistere

cred-

retūtur, frigidi ſicci. Ob hæc remediis imbecillorū febricitantiū, peſtilentiū, miſcentur integri potiores his, quos ars pertrudit.

Viperarum caro ſiccat, valenter digerit, mediocriter calfacit. Vis ei⁹ ad cutim properat, & ad eā expellit corporis excremēta, à quibus in multum cacochymis ingens numerus pediculorū prouenit, & à cute velut ſquāma abſcedit, & decidit epidermis, ad quā protruſi ſiſtuntur craſſi & terroſi humores, à quibus pſoræ, lepræ, elephantes naſcuntur. De his plura in theriace dicemus. *Lib. II. ſimpl.*

Ex prædictis aromata ſunt, amomū, cinnamomum, caſia, calamus odoratus, nardus Gallica & Indica: partes balſami, crocus folii, foliū malabathri, ladanū, aſpalathū, id eſt, xylaloë, macer. Adſunt recentiores tanquàm pretioſiſsima, ambrā, vnguē odoratum, caphurā, cubebas, doronicū, galāgam, caryophylla, moſchum, macis, nucem moſchatam, ſantalū triplex, cornu monocerotis, zedoariam. In his quæ odorata magis ſunt, in ſuo genere præſtantiora cenſentur, vt Galenus in antidotis. Sapore autem ſi explorabis, ne multa continenter guſta; ſed vel os intereà ablue, vel papyrū mande, vel tēpus interpone, donec prioris aromatis ſapor exoleuerit, vt nō prioris reliquiæ indiciū tibi falſum afferāt poſterioris aromatis.

Hæc

Hæc cùm sint essentiæ tenuis, celeriùs exanimantur, præsertim aëre calido, parum fideliter operculata & inuoluta, aut etiã iam comminuta. Obid vtenda cùm vegetissima sunt, nondum verò cariosa, foraminulenta, exoluta, & emortua.

Ex his item purgatoria sunt, Agaricus, colocynthis, cucumer agrestis, elleborus vterque, tithymalli, & aliæ multæ lactariæ, daphnoides, opopanax, polypodium, sagapenum, sarcocolla, dracunculus scammonium: & quæ Arabes ac neoterici addiderunt, euphorbium (huic enim nec Dioscorides, nec Galenus vim purgatricem tribuunt) casia fistula myrobalanus quintuplex, hermodactyli, lapis Armenus Alexandro Tralliano, & cyaneus, manna, rha barbarum, tamar Indi, turbith, senna & alia quædam Mesuæ tradita.

Hæc autem purgatoria quàm prædicta omnia maiore cura & studio deligenda, reponenda, nec ita diu seruanda, vt deteriora euaserint. Adhæc quæ in horum quibusdã vis est malefica & vehementior, est mitiganda.

Ablutione, in Aloë & cæteris.

Formatione in Trochiscos, in Agarico, colocynthide, Sagapeno.

Infusione, in Myrobalanis omnibus.

Coctione, in Malo cydonio & maza in Scammonio: in malo citreo & maza in Euphorbio.

Mistis aromatibus, vt spica nardi cũ Rhabarbaro, quam si omiseris cum Medicis Parisiẽsibus, nihil peccaueris, quòd satis sit mite Rhabarbarum; nec Spicæ viribus magnoperè egeat. Turbith, zinzibere, vel spica, vel mastiche: hæc enim malefica omnia corrigunt.

Assatione, aut siccatiõe in sole, in squilla.

Iure Capi vel Galli veteris, vel vino musteo, in Senna, Polypodio.

Sorbitione aliqua medicamenti, præsertim valentioris, reliquias detergente & extrudente, vt iusculo carnium, pisorum, aqua hordei mellita vel saccharata, vino, oleo, in cucumere agresti, & scammoniatis.

Alia in his mitiora domari non postulant, nisi si quandò morbum aliquem corporis auctura videntur: ob id casiæ fistulæ in fluore alui miscetur mastiche; vel aliud stomachicum.

Tamar Indis in vẽtriculi intemperie frigida miscemus calida stomachica. De his omnibus plura toto propè lib. 3.

Cætera ad purgantium medicamentorũ naturam pertinentia fusiùs hîc eram declaraturus, nisi Ioãnes Tagaultius Parisiis Do-

ctor Medicus longè doctissimus, eam ipsam operam ex Mesue, & aliis eius rei peritioribus nobis diligenter contulisset.

Simplicia alia Dioscoridis, Galeni, & aliorum plurima, hodie parum cognita, fecissem notiora & certiora, nisi hac gloria merita Gulielmum Pelisserium Episcopum Monpessulanensem, doctissimum, diligentissimum, integerrimum, fraudare noluissem. Adde quòd ea hoc loco potissimùm tractanda censui, quæ in describendas posteà compositiones frequentiùs recipiuntur, vt ex cognitis simplicium viribus, totius facultatem lector intelligat.

FINIS.

METHODVS MEDICAMENTA COMPONENDI, & ab aliis composita expendendi ac iudicandi, quibus affectibus medeantur, & an quod titulis pollicentur, præstare poßint.

LIBER II.

HOMINES cùm simus, errare non est difficile. Hinc Archigenes priorum errata quædã coarguit, & Galenus Archigenis. De Galeno autem dicere ausim, quod is de Hippocrat. paßim inculcat, scriptum scilicet esse ab eo nihil peràm. Nos verò Galeni vmbram vixdum assequutos, medicorum propè reliquorum conditionem subire non fuerit mirum: sed lectorem rogamus, vt quicquid laude dignum in his laboribus nostris commendarit, Galeno præcipuè tribuat, vitia autem nostro assuat capiti. Quanquàm si quid iudico, aut nulla sint, aut perpauca, & quæ nos fugerunt: nisi nasutus aliquis calumnietur. multa sæpe hìc exempla cõgeri, nulla vel vtilitate, vel necesßitate: interdum

ea desiderari. Preter hæc illa passim nõ magis cohęrere, quàm sine calce arenas. Sed id vitio non verterit, si institutum nostrũ intellexerit fuisse, vt hæc tanquàm idonea rei propositæ testimonia etiam vt in manũ venirent scriberemus: aliquando tamen ordine certo digessimus, vbi ordini erat locus. Neq; enim Hippocratis Epidemia, tãquàm scopas dissolutas, sparsa & interhiantia exẽpla quisquam damnarit, ex quibus tamẽ ille tam diuinos excerpsit aphorismos, & prognostica medico maximè necessaria. Quomodò ex his exemplis nostris vniuersalia illa theoremata ad componendi rationẽ maximè necessaria colligere possis, aut hæc per illa inducendi methodo cõprobare. Quòd si non videantur ad plenum absoluta, quæ ad medicamenta componendi methodum pertinẽt, cùm anni posteriores docta & elaborata magis afferre consueuerint, tum virorum doctorum animaduersionibus admoniti, tum iudicio lectione Galeni plurima firmando, meliora aliquãdo reddemus.

Methodus verò medicamenta cõponendi hunc habet scopum, vt si quando librum consuetorum nobis medicamentorũ compositiones scriptas cõtinentẽ perdiderimus, perditis similia possimus cõponere, ex formula quadã mutationis ad propositi inuẽtionem

tionem nobis cognita, quam multis particularibus compositionibus exercuerimus. Non modò autem rectè pharmaca componere docet hæc methodus, sed etiã præstat, vt quę à veteribus medicis sunt scripta composita medicamenta, promptè expẽdamus, & his omnibus etiam citra limitationẽ pronunciatis, commodè vtamur. Melius enim est, maiorum experimentis probata medicamenta à nobis sumi rationẽ his vtẽdi scientibus. Empirici verò cùm ignorent, qua ratione composita sint pharmaca singula, perditis descriptionibus, alia componere non possunt. Quòd si naturam scirẽt affectuum curandorum & eorum magnitudinem, & methodũ cognoscerẽt inueniendi vires simplicium medicamentorũ, & curationis scopum, nõ desiderarent modum curationis & compositionis. Hunc autẽ laborem eo nomine sumpsimus, vt Galenũ à calumnia liberaremus, quem falsò insimulant sues quidam stolidi, quòd operibus de cõpositione medicamentorũ κατὰ τόπους, καὶ κατὰ γένη, catalogũ tantùm compositorũ à se & aliis medicamẽtorũ recenseat, sed cõponẽdi rationẽ nusquàm libris prædictis tradat. Probamus enim hanc methodum ceu animam quandã locis probè omnibus interspersam. Quam rẽ vt tibi verissimã esse magis per-

ſuadeas, loca indidē ſignauimus hîc quàm plurima: addidimusq́; libros illos Galeni, ſi quis identidē relegerit, eſſe dignisſimos, qui à medicis in vſu frequentiore habeātur. Ex his item & aliis non paucis probauimus aliquando, neq; Galenum fuiſſe, neq; Galeni ſtudioſos eſſe operū Medicorum, ſeu, vt cū illis loquar, praxis imperitos: quod vitium Arabiſtæ quidā impoſtores Medici nomine indignisſimi, & Galeno, & Galeni familiæ impingunt: idq́; imperitis quibuſdam pharmacopœis perſuadent eò faciliùs, quòd illi Galenicas ſchedas ferè auerſentur: quia veterū more ſcribantur, hoc eſt, puriùs, & breuiùs, & quantū fieri poteſt, paucisſimis ſimplicibus conſtantes. Illi verò lucri helluones nihil de ægrorum ſalute ſolliciti, ea tantùm laudant Medicorū reſcripta, quæ ſumptuoſa ſunt ac pretioſa: ob id quòd magna ſimplicium idem pollentiū turba ſunt coagmentata: quod Arabiſtarum iſtorum publicum eſt vitium, ęgris ſæpe noxium, ſemper ſumptuoſum, nota certè Cenſoria, aut paulò ſeueriore alia caſtigandum: ea etiam ratione, quòd Auicennæ ſui principis dogma deſerunt, imperantis parſimoniam medicamentorum potiùs quàm multitudinem, vbi vnicus eſt nobis ſcopus, nec multi affectus complicati.

Medica

EDICAMENTVM est, q̃d corporis nostri naturã alterare potest ac immutare prima, secunda, tertia, quarta facultate, seu tota sua substantia, idq; ad sanitatem faciendam (nam ad tutandam medicamentis opus nequaquàm est) siue ipsum sumatur, siue admoueatur. Medicamenti verò significationẽ hoc loco minùs latè fundimus, quàm Galenus, pharmaci etiam deleteria comple ctentis, quæ nemo rectè medicamẽta vocarit, nisi si quando illorum quædam castigata & aliis mista vim ipsorum obtundentibus corpori admoueantur, & quædam horum etiam in corpus recipiantur: quod in compositis medicamentis audies. Simplex medicamentum, cui nulla alia substantia opera nostra accessit: compositum verò, cui accessit. *Initio simplic.* *In lib. sa ni. tuend.* *Li. 3. temperam. et.*

Compositio medicamentorum est ipsorum viribus variorum cum ratione à Medico facta mistio. Qualis naturæ in re eadem perfrequens cernitur, cùm pauca liceat inuenire non medicamenta solùm, sed etiã alimenta, quæ substantiis pluribus, sed singulis elementa quatuor sortitis non constent, iisq; natura diuersis, & plerunq; etiam contrariis: vt in aloë substantia est vna terrea, crassa, cruda, frigida, astringens: altera *Li. 1. phy. Lib. 1. aliment. Lib. 2. sim. c. 13.*

terrea quidē, sed calore interno multùm tenuata, amara, calida, cholagoga: sic in Rhabarbaro, Alumine, Chalcātho, Chalciti substantiæ insunt duæ cōtrariæ. In Rosa, Agarico, & aliis permultis etiā tres: sunt & quibus quatuor naturæ insunt. Cæterùm hæc omnia Medici vocare simplicia consueuerunt, quemadmodùm & quædam verè composita, sed quę paucioribus constant simplicibus, quàm alia eiusdem generis cōposita. Hac ratione dia trion pipereon simplex Galeno dicitur, quanuis cōstet trium pipereon ana drachmis quinquaginta, & anisi, thymi ana drachmis octo. Minus idem fuerit simplex, si zinziberis etiā drach. octo recipiat. Compositius quoq; fuerit, si horum trium pondus duplum, hoc est, drachm. sexdecim recipit. Præter quæ omnia quod cōpositum dicitur, etiā recipit ami, seseli, libysticū, enulam, spicam nardi, casiā, & alia id genus, quę ipsum vehemēter medicamētosum reddūt. Sic Actuario & practicis Oxymeli simplex & cōpositum, Oxosacchar simplex & compositū, & alia permulta eadē ratione dicuntur. Quomodo opinor, vena, arteria, musculus, Gale. lib. de differentiis morborū partes vocātur simplices & primę, cùm reuera sint cōpositæ vena & arteria ex fibris & membranis, Gal. lib. de inæquali intemperie: musculus

Lib. 4. sanit. tuen.

ſculus ex carne ſimplici, fibris neruorum & ligamētorum, venis, arteriis, tunica, Gal. de motu muſculorum, & in anatomicis paſſim. Sed ex paucißimis cōpoſitæ partes dictæ, ſimplices videri queant, maximè compoſitis organis collatę. Simplicia igitur medicamenta propriè vocamus, quibus miſtio nulla à nobis acceſsit, etiam ſi ſint ex ſubſtantiis natura diuerſis compoſita. Quæ verò minus à nobis compoſita ſunt, catachreſticos etiam ſimplicia vocamus. Compoſita enim medicamenta nobis hoc loco vocantur, quæ miniſter naturæ Medicus, ac imitator ex variis ſimplicibus diuerſa pollentibus commiſcuit: non quidem tota per tota (id enim naturæ ſolius, ac Dei munus eſt) ſed per partium minimarum viciniam, & contactum nonnunquàm tam exactum, præſertim coctione longa, ſed blanda, & veluti totius fermentatione, vt à vera miſtione parum abſit: mirum ni etiam à nobis miſta quædam ægriùs ſeparētur, quàm aliqua vi naturæ confuſa, vt in lacte, rha barbaro. Aloë, & pleriſq; aliis videre licet. Nec abs re addidimus, miſcēda eſſe viribus diuerſa, nō autem quæ idem poſſunt. Quod etiam hodie celebribus medicis in conſuetudine eſt, quum id ad ſumptuum magnitudinem magis ſit, & remediorum multitudinis oſten-

tationem, quàm ægrorum salutẽ, aut compositionis vsum. Sed id vitij non recipiendum esse, pòst abundè docebimus: simulq; excusabimus celebres illos ac priscos Medicos, si quando in eum errorem incidisse videbuntur.

Dicamus iam quę maioribus nostris fuit medicamenta componendi non dico vtilitas, sed necessitas. Deinde quæ medicamenta tam sumenda quàm admouenda methodo certa, composituro sint necessaria. Post hæc, in quibus medicamenta componendi ratio consistat. Prætereà exemplis aliquot celebribus vniuersalem hanc methodum exercebimus. Postremò, qua ratione quis rectè compositis vti queat, perstringemus.

MEdicamenta cõponere Medici sunt coacti multis de causis, quas singulatim percensere visum est, vt lector diligẽs nihil hanc in rẽ commodũ desiderare possit.

Vt remedia inueniẽdi prima indicatio ab affectu ipso pręter naturam sumitur, sic ab eodẽ prima componendi medicamẽta ratio est profecta. Si enim solis simplicibus medicamẽtis omnes affect⁹ pręter naturã curare liceret, nullus vnquam vsus foret cõpositorũ. Simplex verò affectus simplicẽ exhibet

Libr. 1.c. ph.g.

indi

indicationem, cõplexus compositam. Quòd si vno simplici remedio præsente affectum simplicem curare possumus, id adhibemus compositione neglecta. Si vero id simplex quod nobis ad manum est, valentiùs aut inualidius, quàm affectui cõuenit, aut colore, odore, sapore, consistentia, vel aliis pòst dicendis, à scopo nobis proposito est alienũ: mistionis iam insurgit necessitas eorũ, quæ vires minuant, vel augeãt, vel coloris, odoris, saporis, cõsistentię absurditatẽ corrigãt.

Duæ igitur primæ & principales causæ compositionis videntur, affectuum natura contrariorum complicatio, & simplicium tam simplicem quàm complexum affectum expugnatorum penuria, & præter has temperatura, partis figura, situs, sensus, aëris natura. Vt si affectus sit intẽperies totius vel partis vno gradu calidior, vno gradu frigidiora, vt profligaretur, postularet: haberet autem fortè ad manum Medicus tantũ duo simplicia, vnum temperatum, & ob id imbecillius: alterum secundo gradu frigidum, idemq; valentius, quàm proposito affectui conueniret: vtriusque æqua portione mista medicamentum fecit frigidum primo ordine, malo præsenti idoneum. Quomodo vinum per se sitim non extinguit, quia calidum: nec acetum, quia siccum: nec aqua

Exemplũ necessaria compositionis morbo similari.

Li. 1. simplic. c. 3.

aqua per se, quia tardiùs permeat & distribuitur: mista autem aqua alterutri horum certa proportione, sitim probè extinguit. Nam hæc vini caliditatem, & aceti siccitatem sua frigiditate & humiditate corrigit. Tam vinum autem quàm acetum essentię suæ tenuitate ipsi aquæ celeritatem & permeandi promptitudinem impertit. In œdemate pituitam, quæ in partem affluxit oxycratum ex spongia admotum vacuat, quorum nullum per se id præstiterit.

In organico li.2. ad Glauconẽ in communi.

Cùm vlcus cauũ curaturus habet solùm ceram siue ceratum, & æruginem, non etiã thus, irim, aristolochiam, farinam erui, radicẽ panacis, & alia vlceri cauo idonea. Cera autem & per se, & magis etiam cum oleo Rhodino in ceratum liquidius effusa, vlcus facit sordidũ, quia nec terget, nec siccat, quę duo carni gignẽdæ ad vlceris cauitatẽ implendã sunt necessaria. Aerugo autem sola erodendo & excedẽdo, vlcus magis cauat, & phlegmonem excitat: vtrũq; ergo per se vitandum est, ac ex ambobus misturam cera valẽtiorem, ærugine imbecilliorẽ facimus. Sed quoniã ceratum paulò est inferius idoneo sarcortico, ærugo autem multo valentior, multo illi cerato, vt libię vni, liquidiori modicam æruginem, vt partem decimam vel duodecimam, hoc est, vnciam, pro cor-

Libro 1.c phar.gen. & libr.3. meth.

poris

poris differentiis miſcebimus. Nam cuiuſq; quantitas ante expœrientiam à nemine inueniri poteſt, coniectura tamen iudicari poteſt, vt primam experientiam nullus valde infauſtus ſequatur euentus. Pars verò ærugi nis decima acrius medicamentum facit, ob id eſt idoneum carni gignendæ in corporibus validioribus, duris, ſiccis temperamēto, vt agricolarum, nautarum, venatorū. Duodecima imbecillioribus & mollibus vel natura, vel victus conſuetudine, & humidis, & candidis corporibus, qualia ſunt mulierum, eunuchorum, puerorum conuenit.

In quo exemplo ſimplicia vtraq; & inter ſe ſunt maximè contraria, & affectui per ſe ſunt nocētiſsima: miſta tamen quo dixi modo, ſarcoticum, colleticum, & epuloticum efficiunt præſtantiſsimum, quale etiam eſt dia chalciteos Galeni: cùm cera per ſe, multò magis adeps, atq; adeò oleū ipſum ob humiditatem multam & lentorem in vlcere ſordem cumulet, & chalcitis ſiccior, acrior, erodentior cauitatem augeat. Optima verò medicamenta maiores ex contrariis miſcuerunt, ratione ipſa monſtrante viam, & compoſitionem inueniente: de cuius virtute experientia poſterior decernit. In hoc autem & aliis propè omnibus medium eſt parandum potiùs, ceu ad mediam temperaturam

apta

aptatum: ad temperaturas verò vtrinque à media recedentes, si vires medicamenti sint imbecilliores, augenda est ærugo vel chalcitis, & si vis, mel addendum: si validiores, ærugo chalcitísque minuenda magis & minùs pro effecti eius portione, vel augendum ceratum, adeps, & cætera. Coniecturam etiam tuam vsus & experientia docebunt. Si enim carne impletur, bonum: si sorde, est infirmius: si cauum magis fit, & erosionis sensum æger sensit, ac pars calidior, rubẽtior, tumentior apparet, est valentius: & in aliis eadem ratione compositis idem faciendum, vt pòst fusiùs audies.

Est etiam cùm affectus emplaston medicamentum exigit, qualem consistentiam cùm nullum simplex medicamentum per se facere posſit (non enim bitumen, non cera, non resina, non pix, non propolis, non ladanum talem vsum præbent, multò minùs ærugo, cerussa, lithargyros, molybdena, vel aliud metallicum, nec herbæ etiã solæ emplaston medicamentum faciunt) mistura opus fuit, vt simplicia in vsu hoc esse possent, alioqui ob conditionem suam & naturã in id inepta. Propterea primi emplastrorum autores ratione optima, ex oleo quoq; metallica coxerunt, & liquabilia liquefecerunt,

runt,& herbas contusas,& cretas adiecerūt.
Quędā pręterea cōponimus affectui praesenti contraria ex naturae imitatione,cuius ritè agentis Medicus perpetuò est minister, vt clysterem in aluo astricta ex hydromelite & oleo, interdum ex oleo solo cum sale componimus, in quibus durum siccitate stercus emolliendi,id est humectandi,est facultas:deinde viae ipsius per intestina oleo lubricandae ad liberiorem descensum : postremò aut mel aut sal mordendo:expultricem ad opus suum excitat, vt bilis flaua in sanis corporibus stercori mista. Tales sunt crebri clysteres Gal.in libro sanit.tuendę,& therapeuticis:horúmq; ratio ea redditur Aphrodiseo in problematis. Huc pertinet, quòd multis simplicibus etiam curādo affectui simplici vel cōposito idoneis, saepe facultates aliae insunt affectui noxiae:cùm rarum sit simplex medicamentum, quod ex variis substantiis, & saepe contrariis non sit temperatum. Quo casu eas mistione aliorum inducimus : sic scāmonio, cholagogo alia miscemus frigida, crassa,astringentia, partes principes roborantia,vt calori,tenuitati,dissolutioni, partium principum noxae à scammonio imminenti occurramus.
Sic opium castorio,hyoscyamum allio, cepa, semine rhaphani, madragorae corticem

cem absinthio, sinapi, frigida scilicet calidis obtundimus:& in theriace, mithridatio, aliisque multis similiter.

Secundò loco medicamentorum compositionis vsus est maximus, in affectibus complexis diuersis simul facultates interdum contrarias desiderãtibus, vt repellendi simul & digerendi, incrassandi & tenuãdi, incidendi, tenuandi, tergendi, qualia sunt multa composita polychresta, vt theriace, mithridatios, & alia non pauca.

Si est igitur hydrops frigidus humidus affectus cum febri calidò sicco morbo implexus, vtriusque per sibi contraria remedia est habenda ratio, si æquè pollent, si alterutrũ magis vrgeat, illi attẽtius prospiciendum, altero tamen affectu intereà non neglecto. Sic vbi vlcus est cum phlegmone quæ hanc curant refrigerantia, vlcus mordent, & insuppurabile reddunt: quæ verò vlcus tergent siccántq;, phlegmonem exacerbant. Componendum igitur fuit medicamentũ, in quo vtriusq; talis habeatur ratio, vt neutri magnoperè incommodetur: sed tamen eo casu phlegmones maior est habenda ratio, quippe citra cuius curationẽ vlcus nunquàm sanaueris. Idem statuendum est, vbi affectus causa adhuc præsẽs in corpore, & ipse affectus, naturæ sunt diuersæ: vt in

quotidianis & quartanis febribus causa est materia frigida, morbus calidus: vtriusque enim habenda est ratio, sed maior vrgentioris. Composito etiam medicamento sæpe opus, cùm morbi eiusdem permultæ sunt causæ: vt si succus & multus, & crassus, & lentus faciat obstructionem: crasso tenuans, lento incidens & tergens, & fluxile reddens, multo vacuans contrarium debe-tur. Quæ omnes facultates cùm raro in vno int medicamento, simplicibus multis simul nistis perficiendæ fuerunt. Sin cùm ve-iena calida simul & frigida sunt expellen-a de corpore, vel aduersus hæc corpus est muniendum. Qua etiam de causa theria-e multum contrariis est commista.

Exercere sese potest quisque exẽplis plu-mis per omnes affectus naturæ diuersæ omplicatos, vt intemperies partium ma-iarum, aut etiam principum inæquales, si materia & cum humoribus, simplices & mpositas: vt incommoderationum dif-rentias sibi connexas, vt solutionis con-iui species secum compositas, vel etiam m aliis prædictis morborum generibus. Si verò naturæ sint eiusdem affectus, vt sa & morbus calida (vt in tertianis) vt in nperies calida vẽtriculi, & hepatis, & par n vicinarum: minùs est necesse compo-

sito vti, si ad manum est quod refrigerare quātum affectus ipse postulat & partis natura, vt ad iustam temperiem reducatur.

Lib. 2. cō. ph. part. Qui igitur primi composuerūt medicamēta propria & familiaria aduersus impactam partis alicuius angustis meatibus materiam, vt humorem crassum & lentum, interdum etiam spiritum flatulētum & vaporosum ad curationem longius tēpus requirentem, eguerunt varia medicamentorum mistione, quorum quædam impactam materiam tenuent, & meatus dilatent, per quos materia illa excernatur: alia partem affectam roborent, ne talem materiam aut gignat, aut aliunde recipiat, & vt quod extenuatum est excernat, impactum coquat & tenuet: alia quæ substantiam affluentem repellant: alia quæ receptam coquāt, alia discutiant. Quod si singulis eis effectis peculiare habes compositum medicamentum in affectibus curatu difficilibus, secūdum Hippocratis consilium inspice, in quónam horum medicamentū simplex calidum sit copiosius, & in quo frigidum humidum siccum, aut tenuium partium, aut crassarum: deinde ex successu remedij loco affecto prius admoti, cōiecta an in eodem perseuerandum sit, vel ad aliud transeundum, etiam eorum quæ idem pollicentur, vel ambo-

Aph. 52. libro 2.

miscen-

miſcenda, vt medium quodammodo facias.

Tertia cauſa componendi medicamenta fuit totius corporis natura, & partiũ ad quas ea ferri volumus, & per quas trãſitura ſunt: vt ſi habeo medicamentum liberandæ obſtructioni idoneum, ea autem eſt in liene, aut hepate, aut renibus, miſcẽda ſunt liquida, tenuia, & totius ſubſtãtiæ ſimilitudine ipſi parti familiaria, quæ medicamentum, aut medicamenti facultatem ad partes deducant, eáſque roborent, ſi robore pars ipſa egebit, ob actionis præſtantiam: vt eupatorium hepaticis, aſplenium ſpleniticis, nephriticis ceſtron aut cicer miſcẽdum: de quibus poſtea: ſi ſtœchas agarico miſta pituitæ ex cerebro purgationem iuuat, hyſſopus verò ex thorace. Præterea naturarum quædam proprietas hac vel illa compoſitione recreata, ab alia abhorrens, compoſito nos vti ſæpe coëgit: & item coloris, odoris, ac potiſsimùm ſaporis gratia, & ſtudium ſeruandæ diu miſtionis.

Tres hæ cauſæ neceſsitatis componendorum medicamentorum ſufficere poſſunt, ſumptæ ex natura & affectus, & corporis affecti, & medicamenti affectũ illum in hoc corpore ſanaturi. Quæ verò minores ſint compoſitionis vtilitates, plurimæ ex aliis indicationum differentiis ſumen-

Lib.2.cõ. ph.gen. dæ, in ratione componendi dicentur. Preter quas omnes vna hæc maxima eſt, vt compoſitis tibi cõſuetis, amiſsis ſimilia reponas: vtq; compoſitionis rationem in compoſitis veterum agnoſcas, & quorundã ipſorũ facultates ab illis non definitas inuenias, aut etiã falſò adſcriptas refellas. Cognitis enim ſimpliciũ facultatibus & qualitatibus, poteris *Lib.1. cõ. ph.part.* virtutem compoſitorum à veteribus medicamẽtorum inuenire, & ſimilia cõponere. Hinc etiam cognoſces affectus corpori ex medicamento ſucceſſuros, & prænoſces: & his iam factis atq; facilè cognitis, remedia idonea inuenies ratione compoſitionis inuentrice, cuius facultas experiẽtia probãda eſt, quauuis ante hanc coniectura quoq; artificioſa colligatur: vt ſi corpora ſicca ſunt & valida, valẽtius medicamentum poſſe ſuſtinere confidis: ſi imbecilliora & molliora vel natura vel victus ratione ſint, ea nõ ferent. Sic cùm à pulmonibus & thorace materiã craſſam lentam expectorare oportet, potu largiore opus eſt, atque liquidioribus eclegmatis vtendis inter medicamenta arteriaca, ſiue illa ſint acria & mordacia vehe*Initio lib. 7.cõ.pha. part.* mẽter ex aro, pipere, caſia, cinnamomo, galgano, reſina terebinthina, & aliis eius generis incidentibus, & tenuantibus, & tergentibus: ſiue tantùm moderatè tergentibus con

ſtent

ſtent cremore ptiſſanæ, amygdalis. Nā quæ emplaſtica ſunt exactè, & morſus expertia, ex paſſo Cretico, gummi, tragacantho, glycyrrhiza, arteriæ aſperitates tantùm læuigant, non etiam expectorant.

NVnc mihi dicenda ſunt quę compoſituro certa methodo medicamēta ſint cognoſcēda, illa nimirū tria: affect⁹ omnes corporis præter naturam, in quos medicamēta componimus corporis ipſius natura, ſine qua nec affectus illos ad vnguem noſſe, nec probè & tutò vti medicamēto queas: tertio ſimplicium omniū medicamentorū facultates pernoſcendæ ſunt, primę, ſecūdę, tertiæ, quartæ, id eſt, cauſæ medicamentorum effectrices, ſeu naturales quædam eorum potentiæ corpus noſtrum immutātes. Nam cùm primus & præcipuus cōponendi medicamēti ſcopus ſit affectus præter naturam, nullo ſimplici remedio curabilis, illius tota natura tanquā vngues & digiti cognitiſsima eſſe debet: ſi calidus ſcilicet, aut frigidus, humidus aut ſiccus, vel horum cōiugatione intemperatus, & quoto ordine eſt vnuſquiſq; talis. Item ſi cū materia vel ſine materia, ſi cauſam habet deſitam vel adhuc præſentem, & eam vel hecticam vel ſcheticam: adhæc ſi profundus eſt morbus vel *Libr. 1. c. ph. g. & initio. lib. 6. c. ph. p.*

ſublimis, propè partem momẽtaneã vel lõgè ab ea, & alia propè innumerabilia, partim pòſt dicenda in ratione cõponendi, partim ex curandi indicationibus ſumenda.

Quòd ſi natura affectus incognita vel neglecta aduerſus ipsũ medicaméta cõponis, cùm ſcopo certo cõpoſitionis careas, illi es ſimilis, qui oculis clauſis telum, quò fortuna feret, emittit. Is enim vt ſcopũ vel nũquam vel rariſsimè, idq; fortuitò, attinget: ſic medicamentum in hunc affectum exactè non cognitum ſi componis, illum vix vnquã ſanaueris: mirum ni etiam plurimum auxeris, cùm medicaméta ſint rara, quæ nec proſint, nec obſint, ſed ferè ſalubria ſint, aut inſalubria: pauciſsima, & raró neutra. Se igitur qſquis eſt medicinæ ſtudioſus, diligẽter exerceat in morborũ, cauſarum, ſymptomatum cognitione, vt perſpecta horũ cuiuſq; natura, ſtatim concipiat ex theoremate illo Hippocratico contraria contrariorum remedia, quo genere remediorum ſit opus, calidóne an frigido, humido vel ſicco, tenuante aut incraſſante, molliente vel durante, vel alio reliquorum ſimiliũ. Deinde in ipſis ſimplicibus tanquã promptuario longè vberrimo & copiæ cornu pleniſsimo, ſumma cura, præcipuóq; ſtudio veſtiget, quæ quibus affectibus ſunt, quantũ opus eſt, cõtraria. Id quod ſi in

Lib. de flatibus.

si in vno aliquo nõ inest, duobus aut pluribus simul mistis efficiat. In quo studio nemo se vnquã feliciter geret, cui simplicium omniũ natura (vt idẽ de reliquis salubribus causis tibi persuadeas) nõ sit tanquã sua domus cognita. Nam præterquam quòd illis simplicibus vti rectè nequeat, neq; etiã possit ex his probè aliquid cõponere, aut aliorũ compositis rectè vti: nemo enim cõposito vnquam rectè vtetur, viribus simplicium id componentiũ ignoratis: cùm illius vires ex horum viribus propè solis sint æstimandæ: quomodo partes in nobis organicę seu cõpositæ, vt rectè vel malè habeãt, id ex similarium seu simpliciũ magnitudine, numero, figura, situ, & cõnexione accipiũt. Quis igitur pœna non sola ignominiæ nota dignos non putet, multos huius ætatis Medicos. etiã hominũ opinione celebres, qui neglecta simpliciũ exquisita obseruatione, cõtenti sunt facultate cõpositi vtcunq; cognita. Illis enim satis est scire catholicũ humores omnes purgare, diaphœnicon bilẽ flauã, diacnicum pituitam, diasennam succũ melãcholicum, coccia catapotia cerebrũ, optica oculos: neq; sunt solliciti quibus horum quodq; simplicibus constet, & quanta singulorum mensura: neque curant hi, si vires habeant composita, quas titulo pollicen-

tur. Cùm tamen ſimplicia ſint & natura & tempore priora compoſitis, & ab illis hæc omnem propemodũ habeant facultatẽ: niſi ſi qua ex contrariis compoſita (quorum maxima turba eſt) facultatem componẽdo acquirant non modò diuerſam, ſed etiam ſępe contrariã ſimplicibus per ſe vſurpatis, quod in ſarcotico ex ærugine & oleo, & dia chalciteos emplaſtro oſtẽdimus. Adde quòd vis quædam diuerſa, ſed ferè exigua ex ipſa cõpoſitionis & noſtræ coctionis ratione nonnũquàm proficiſcitur: magna verò quibuſdam ex coctione à miſtorum calore natiuo tãdem perfecta, vt in theriace & mithridatio audies. Quæ medicantium conſuetudo ſi recipitur, quid miramur medicinam paucis admodum menſibus percipi? quid miri eſt, idiotas ad medicinam faciendam conuolare, cùm phyſiologiæ totius, prætereà vtriq; ſint ignari, vt reliquam quorundam ignorantiam taceam.

Iam patêre cuiuis arbitror, medicamẽta compoſituro cognitiſsimã eſſe affectus curandi, & remedij curantis naturã oportere. Qui enim morbum, ac morbi cauſam, & vtriuſq; naturã pernouerit, deinde ſimpliciũ medicamentorum omnium, aut ſaltẽ plurimorum & vſurpatiorum vires omnes, in ſingulis morborum ſpeciebus rectè com-

pon

ponat,& salubriter vtatur,tum simplicibus tum compositis medicamentis, si simul naturas corporũ & aëris inspexerit. Mollibus enim & humidis,vt pueris,eunuchis, mulieribus,mitiora debentur medicamẽta: duris autem & siccis,vt venatoribus,messoribus, nautis,agricolis, validiora: mediis horum mediocria:& in carne sicca vlcus,icciora:in molli minus sicca,tam sarcotica quàm colletica & epulotica requirit. Et in cognatis cuiq; intemperaturis mitiora,in contrariis valentiora requirũtur,quoto scilicet ordine quisque per morbum à sua natura recessit:& aëre calido minùs calida, & frigido minùs frigida,quàm affectus requirit, medicamenta sunt adhibenda, & in reliqua oppositione ad portionem.

Quæ verò ad affectuũ præter naturã cognitionem pertinẽt,hìc audire ne expecta, sed ex lib.de differentiis, & causis morborũ & symptomatum,& de signis partiũ internarum affectarũ,& aliis Hippocratis & Galeni libris huc pertinẽtibus require. Vti quę ad cognoscẽdam cuiusq; naturã sunt necessaria,ex libris physiologicis repetenda tibi sunt,quorum omnium catalogus in ordine librorum Hipp. & Gal.tibi abundè suppeditatur. Quæ autem ad simplicium medicamentorum cognitionẽ sunt necessaria pau-

lò fusiùs explicabo, ne quid cupido lectori desit ad compositionis peritiam etiã si multa satis attigisse tibi Galenus videri possit libris quinq; primis simplicium. Ex quibus, & aliis aliquot eius locis ad hanc rem idonea paucis perstringere tibi constituimus.

Noscēda est medicamēti simplicis facultas quadruplex, prima, secūda, tertia, quarta, (à quarum singulis sua prodit actio) & quæ medicamēta quibus locis abūdãt, & quibus itē locis, atq; cōditionib⁹ aliis sūt meliora.

Facultas medicamenti prima reliquarũ communis est tanquam basis (prӕterquàm quòd quartã iuuare nõ videatur) ex ipsis elementis nullius interuentu prodiens, ipsísq; omniũ maximè tributa: generatim quidem est calfaciendi, refrigerandi, humectãdi, siccandi, & per horum coniugationem calfaciendi, humectandi, calfaciēdi siccãdi, refrigerandi humectandi, refrigerandi siccandi. Particulatim verò efficiēdi id ipsum in principio, medio, fine ordinis primi, secūdi, tertij, quarti. Ea verò qua ratione sit tactu & gustatu tanquam tactu quodam exploranda & iudicanda, abundè docet Galenus lib. simplicium. Etiam sępe secundas facultates, nonnunquàm & tertias: est quãdo & quartas in quibusdam simplicibus prosecutus. Omnes enim eas recēsere in omnibus operos

rosum fuerit: cùm etiā permulta sint, quorum facultas tertia parū cognita est, plurimorum quarta adhuc omnino incognita, cognoscenda quibus, quando, quantū Deus voluerit, vt Auēzoar pulchrè dicebat. Satis fuerit (quod ad primas facultates attinet) cognoscere calidum frigidū humidū siccū ordine primo, obscurè: secūdo, manifestè: tertio, vehementer: quarto summè tactum nostrum & gustatum afficere, idque in horum singulorum ordinū principio medio, fine, sic vt ordines sint 12. medicamētorum tum calidorum, tū frigidorū, tū humidorū, tum siccorum, id est, calidiorū, frigidiorū humidiorum, sicciorū temperato. Noscat etiam Medicus, quæ medicamenta celeriter etiam vbi admota corpori nostro sunt, vel in ipsū recepta, virtutem statim amittant, quæ diu eandē seruant. Vt euphorbiū caducā & statim euanidā admotum parti caliditatē habet: arus & alia quæ caliditatē humiditate multa & lēta mersam habēt, tardiùs eā exerunt, sed diutiùs excitatam seruāt. Item euphorbium recens linguā vrit: trimū & quadrimum adhuc vegetū est, annis sequētibus exoluitur: sic Thapsia post annū est admodùm imbecilla, bima prorsus exoluitur. Quę omnia multis Galeni locis tibi clariora simul & credēda magis reddere visū est. *Cap. vlt. Libr. 5. simpl.* *Libr. 3. c. ph. g.*

Nisi

Libr.7.c. phar.p. Nisi quis exactè & distinctè simplicium vires noscat, non cognoscit compositum, nec in quali ordine sit efficax, vtrum scilicet vehementissimum vel clementissimum, vel medium, vel inter hæc constitutum, vel si ex contrariis constet.

Initio li. 8.c.ph.p. Nullus cũ ratione & methodo medicamenta componere, aut compositis vti potest, nisi simplicium medicamentorum vires memoria teneat, & omnium quę in methodo medendi docentur, meminerit.

Libr.1.cõ. ph.g.et p. Medicus prudẽs & peritus noscat naturã affectuum qui curantur, ægri naturã, & medicamentorum facultates nõ generatim solùm, sed secundum quantitatem, id est, quãto recessu calidum, frigidum, humidum, siccum, tergens, & cætera: vt quotidie coniiciat, quali remedio opus est, vt præcedens medicamentũ intendas vel dissoluas, quantum affectus requirit: & sic curatio rectè absoluitur. Neque enim sufficit nosse hoc calfaciendi aut refrigerãdi facultatem habere, sed quo recessu, siue quantam habeat eam facultatem diffinire oportet. *Libr.1.c. ph.g.* Nam resinæ omnes calfaciunt, ídq; sibi habent commune: sed maioris & minoris rationem non exiguam sortiuntur, vti & liquores nõ pauci calfaciũt: sed ὀπὸς panacis collatione ὀπῶ Cyrenaïci aut Medici parum calfacit. Anethum

thum etiam, ruta, cepa, omnia ſunt calida medicamenta, magno tamen inter ſe variãtia diſcrimine. Ob id curandæ parti admodùm refrigeratæ, multum calida admouemus: parum refrigeratæ, modicè calida: inſigniter refrigeratæ, vehementiſsimè calida. Proinde quatuor calfacientium, vt refrigerantiũ, & humectantium, & ſiccantium ordines ſtatuimus, & in his ſingulis principiũ, medium, finem. Itaque ſunt ex his quæ ob caloris vim vrunt, vel exulcerant, alia ſeptica, id eſt, putrefacientia ſunt, alia ſimulatq; corpus attigerunt, ſuam poteſtatem oſtendunt: alia horis duabus, tribus, quatuor: alia die vno, alia etiam nocte, vel maiori etiam ſpatio poſt applicationem agũt. Hæc quoque in refrigerantibus, humectantibus, ſiccantibus ſimiliter noſcenda ei ſunt, qui medicamentum probè confecturus eſt. Quod ob id etiã ſcitu maximè eſt vtile, vt ſiquando valentiore medicamẽto egebis, ad quod digrediare, cognoſcas. Qui autem particulã ſimpliciter calfaciendam iubet, non magis piper, aut ſinapi, quàm thus capiet, eodem modo & in ſecundis facultatibus, ſi tergendam ſolùm iubet, non magis mel, quàm glycyrrhizam vel aloën capiet. *Libr. 2. c. ph. g.*

Qui medicamenti vim, qua operando iuuat, ignorat, eo rectè vti non poteſt, *Initio lib. 6. c. ph. g.*

Initio lib. 7.c.ph.p. Omnium simplicium medicamentorum facultatis notas habere oportet eũ, qui compositum aliquod volet efficere. Idem illis rectè vtetur, quæ alij composuerunt, & indistinctè scripserunt: distinctè autem scriptis meliùs quàm alij vtetur.

Rationalis enim Medicus pro varia affectuum natura medicamentũ mutat. Quamrem is solus præstabit, qui omnium simplicium medicamentorum facultates cognoscit. Solus enim qui omnium simpliciũ vires nouit, sciet quandò hoc vel illo medicamento certo ordine vtendum erit, & quantum id à medio recedere debeat.

Libr.1.c. ph.p. Simplicium facultatibus & qualitatibus cognitis, quisque potest inuenire, qua sint virtute prædita, quæ à veteribus sunt composita, & talia ipse componere, & inde affectus qui medicamentis superueniunt, potest prænosse, & præsentibus succurrere.

Poterit idem solus distinguere, quibus affectionum differentiis remedia sine distinctione scripta conueniunt.

Non satis igitur est nouisse medicamentorum facultatem simpliciter & in genere, vt hoc calfacere, illud refrigerare (quòd solùm Dioscorides docuit) sed quoto quodque ordine id præstare posit, quod Galenus in plurimis definiuit.

Veterum quoque Medicorum præstantissimi ipso vsu edocti, optimas medicamẽtorum compositiones effecerunt ex singulorum natura, cõpositionis artẽ inueniẽtes: quæq; intensa qualitatibus ipsis sunt, aliorũ mistura remittentes: similiter acria hebetãtes, & vt summatim dicam, pro reliqua cuiusq; vitij differentia, & hominum temperie medicamentis artificiosè vtentes. *Galen. in theriaca ad Piso.*

Comperta enim morbi cuiusq; natura & differentia temperamenti tum ægri, tũ simplicium medicamentorũ cognita, sic cõposita præparamus singulis hominibus pro corporis ipsorũ statu congrua; & vnicuique morbo contraria. Quandoquidem semper memineris oportet, omnẽ qui præter naturam incidit, excessum contrario excessu esse corrigendum: húcq; omne curationis consilium dirige. Quòd si præterea corporum curandorum naturam noueris, & singulorum remediorum facultates, vniuersæ iam artis peritus es, & valetudinem sanis probè tueberis, & ægrotis pristinũ statũ restitues. *Ibidem.* *Lib. 5. sanit. tuẽda.*

Facultas secũda est, quæ primas simplices facultates vel cõiugatas nullius alterius interuẽtu sequitur: vt facultas molliẽdi humectationẽ primò sequitur: durãdi, siccationẽ: rarefaciẽdi, attrahẽdi, aperiẽdi tenuãdi, calfactionem: densandi, repellendi, claudendi,

crassandi, refrigerationem. Vires & qualitates secundas in acerbis, austeris, acidis, dulcibus, salsis, amaris, acribus, digerentibus, astringentibus, contrahentibus, repellentibus, ex alto trahentibus, reserantibus, tergentibus, sensum stupefacientibus, scribit Gal. lib. 3. compo. phar. part.

1. A calfactione igitur procedit actio propinqua, tenuatio crassorum; quę si liquida sunt, in vaporem tenuando versa, exhalant: interdum intra corpus, & fiunt pituitę, aquosa, flatus, inflationes, palpitationes, & ceteri affectus similes: interdũ foras, vacuãtúrq; halitu vel insensili vel sensili, cum sudore. Si verò sicca fuerãt crassa, illa quæ tenuãtur, aut etiam humida, sed minùs exhalantia, tenuioris substantiæ euadunt. Sic ex austeris acida iã tenuia, ex acidis dulcia tenuiora, ex dulcibus salsa tenuiora, ex salsis amara adhuc tenuiora: omnium post hæc si saporem caloris indicẽ spectes, tenuissima sunt acria. Sic quæ veterascunt, à suo calore tenuata magis euadunt: sic ex vino acetum, ex lacte coagulum, ex maza fermẽtum, calore externo corrumpente, tenuiora vt calidiora euadũt: & psωricũ in fine libr. 9. simpl. putrefactione 40. dierum sub fimo fit tenuius: & vnguentum ex nucibus viridibus sub terra putrefactis tribus mẽsibus, Heras apud

apud Gal.libr.1.comp.ph. part.tenuius efficit. Sic cocta omnia & vsta euadunt tenuiora: sic humores in nobis crassos calorificis causis salubribus, vt labore, cibo, potu, medicamento calido, aëre calido tenuamus. Tametsi quædã frigida tenuibus partibus prædita, vt acetum, cortex nucum viridium Galeno in diacaryo, caphura recentioribus, & alia quædam vim quandam tenuandi à tota substãtia etiam habeant, nisi malis in his frigidis substantiam quandam calidam eandemq; tenuem inesse. Sed crassam aceti partem calidam, tenuẽ potiùs frigidam innuit Galen. lib.1.simpl.

2 Calidum deinde fundit & liquat à frigido concreta: pauco quidem, vt niuẽ, grandinem, glaciem, pituitam in nobis crudam, adipem, resinas, gummi, leuis calor fundit: multo autem & diuturno frigore cõcreta, vt succinũ, crystallum, metalla multus calor: in metallis tamẽ magna maioris, minorisq; ratio versatur. Nã plumbũ & stannum citissimè, aurum & ferrum tardissimè, æs, & argentum medio inter hæc tempore igni liquantur. Sic scirrhos à frigido cõcretos calidum fundendo velut sub sole emollit. *Cap.6. Li.5.simplic.*

Idẽ fundẽdo mollit prædicta omnia concretione à frigido dura, & nostrũ corpus: ob id motus leues pulmoni, aut aliis partibus

Lib. 2. san. tuend. corporis, aut etiã toto corpori ante iustam exercitationem ad has partes præmolliẽdas imperantur, vt mollitæ, tensioni per motus violentos vehementi citra noxã obediant: alioqui enim non præmollitæ, citóq; ac vehementer tensæ rumperentur.

Idem fundendo & liquidiora ad motũq; promptiora reddendo excrementa, obstructa liberat, nisi præ copia aut lentore in via hæreant. Fluxiones etiã aut excitat, aut geminat: ob id æstate catarrhi Aph. 21. lib. 3. & in diaria ab æstu cap. vltimo lib. 1. feb. & hypochondriis, calorifica admoueri, & balneũ in frebribus non probè vacuato corpore, & viscere aliquo imbecillo prohibet in fine li. 11. Methodi. Ob id etiam in magnis fluxionibus corpore multùm pleno purgationes veremur, ne purgantium medicamentorum (quæ omnia sunt potestate calida) calore liquatum tenuatumq; excrementum, largius in partem affluat, & in diaria à frigore cum catarrho vel coryza, interdicitur balneum ante horum coctionem.
Aphor. 24 libr. 1.
Lib. 8. methodi.
Aphor. 14 lib. 5. li. 2. loc. affect.

Idem fundendo semen, ac tumefaciendo venerem excitat, fundendo sanguinem & meatus dilatando sudores, vrinas, mẽses, hæmorrhoidas ciet. Eadem ratione laxat tensa & rigida concretione, & quia vacuat, laxat etiam tensa plenitudine. Mobiles enim

magis non spiritus solos, sed reliquas quoque materias faciat calidum, hinc calido sicco cerebro & spiritu animali natura aut tẽperamẽto acquisititio, aut febribus homines sunt vigiles, insomnes, deliri, pręcipites.

Eadem vi fotus ex aqua tepida neruis noxius lib. 6. methodi. quia eorum substantiã, vt aliarum partium neruosarum à frigido concretam dissoluit. Ventriculum item ratione eadẽ tepida euertit, vomitumq; ciet, & vsu multo calidũ facit neruorum incontinentiam, seu tremorem, & mentis torporem, & carnium effœminationem. Apho. 16. lib. 5.

Idem calor fusa tenuataq; si diutiùs exercet, digerendo aut aliter vacuando, tandem siccat: quod ostendunt liquores, succi, gummi, & resina omnis aut vetusta, aut vsta. Eadẽ ratione medicamenta omnia purgãtia, & causæ reliquæ calorificæ emaciant, tum quia vacuant, tum quia calorem nostrum vel augent, vel intendunt: qui maiorẽ substantiæ nostræ facit dissipationẽ. Ob id biliosi sunt graciles, & quos calor emaciat, pallidos facit aut nigros, si verò corpus vtcunq; succulentum est, coloratos sanguine & spiritu cum calore per corpus sparso. Aph. 6. li. 4. & lib. 8. Metho.

Idem præproperè siccando vna est causa nostri & senij & interitus acerbi, aut etiã naturalis, quando paulatim lẽta morte

noſtrum conſumit humidum ſubſtantificum: ſed calidi effectum hoc per accidens non primo, pòſt dicetur.

3. Calidum rarefecit denſa, & poros ac meatus omnes, & capacitates, & ora ipſa tã vaſorum quàm aliarum cauitatũ aperit, fiſtulat ſpiritu calido, & dilatat in prima formatione, & quoties corpus incaleſcit. Qua ex re fit, vt viris nempe calidioribus omnia hęc ſint maiora & latiora quàm fœminis: et quò viri aut fœminę ſunt calidiores, eò ſunt meatibus capacioribus: quò minùs calent, aſtrictioribus. Hinc arteriarũ latitudo cordis caliditatem, venarum, hepatis ſequitur. Hinc viam facturi calculo vel fœtui calorifica damus ſumenda, & apponimus. Hinc ſudores æſtiui quamplurimi & balnearum, & calida ſunt quæ vrinas, ſudores, & mẽſes mouent, & quę digerunt per rarefacta corpora inter humorem vacuandum & medicamentũ digerens conſtituta. Hæc quidem præſtat calor temperatus, aut non ita vehemens. Ardẽs verò ac igneus, vt à balneo feruente, cuti incidẽs eã claudit & dẽſat, quod ille occurſu blãdo naturæ eſt iucundus, eãque ad ſe ſuſcipiendum inuitat: contrà verò hic acrior, & naturæ grauis eſt, ob id ab eo fugiens intrò, poros contrahit, ne ſe hoſtilis ille calor ſequatur: quomodò tãtùm per accidens

Gal. in arte medica.

Li. 3. ſanita. tuend. & libr. 7. meth.

cidens densat, vti calore multo ſiccatum, vt paulò antè dixi, etiã denſum redditur. Hinc clibanus calidior panẽ vndiq; adurit, intus non coquit, initio alimentorum, & ouum aquæ feruenti immiſſum vix duratur.

4 Calidum trahit & foras ſi admotum eſt, intrò ſi ſumptum eſt euocat materiam à ſe tenuatã per meatus à ſe apertos. Quapropter admotũ reſoluit ac digerit, ſumptum obſtructa reſerat, vacuat, purgat humorem omnem, ſed primũ ſequi paratiorem, deinde alium: niſi etiam ſubſtãtiæ totius ſimilitudine ac proprietate ſibi familiarẽ non calore ſolo trahat, qua ſola quędã etiã frigida trahunt ex corpore ſpicula. Dolores eadem ratione ſedat à materiæ qualitate vel quantitate factos, hac materia dolorifica per reſolutionẽ vacuata, ac proinde tumores diſsipat. Apophlegmatiſmis & errhinis eadem vi tractrice calidum eſt aptum, & quia concreta in cerebro, excremẽta liquat. Sic ſuffitus aromatũ muliebria ducit: ſic radix cyclamini, & alia nõ pauca, vmbilico admota aluum ſubducunt: ventriculo autẽ ad vomitum trahunt. Sic trahendo calor immoderatior fluxionis vna eſt cauſa: ſic partes corporis omnes alimentum ſibi familiare trahunt, calore ſcilicet, ſed etiã ſubſtantiæ totius ſimilitudine. Sic ſuccinũ attritu calfa- *Lib. 2. feb. cap. 15. & lib. meth. 11. & 13.*

ctum citiùs & potentiùs trahit paleā, papyrum, & alia leuia & minuta. Sic sol, & alia corpora cœlestia in mediam regionem aëris trahunt halitus, vapores, & alia quędam corpora. Sic partes nostræ nimis tectæ ob calorem inde collectum immodicè replentur, & caput in æstu cucurbitulæ ritu attrahit: vnde coryzæ, & catarrhi, & fomenta

Li. 11. metho. & Aph. 33. li. 6

oculorum, & viscerum partes replent. Quid quòd sumpta calida non tantùm trahūt, sed etiam prorsus propellūt, vt quæ flatus dissipāt per ructus aut crepitus: quæ sudores, vrinas, mēses, hæmorrhoidas promouent: quæ fœtus mortuos & secundas depellunt, quæ partes adiuuant. Id autem præstant, quòd meatibus interclusa dū magno impetu ad dicta loca feruntur, vnà secum propellunt, aut si vis, rapiunt dictas priùs materias: aut quomodò fortasse ignis in bellicarum machinarum meatu derepentè excitatus puluere ignipotente, ac loco carens idoneo & capaci, aut fistulam æream frangit ac dissipat, aut glandem metallicam longissimè iaculatur, ne corpora duo locum vnum occupēt.

Calore quoque cucurbitula corpori admota cum flamma multa, si magna est: pauca, si parua, è profundo potenter attrahit fuga vacui multum adiuuante, quando si aër vel ore parum probè commisso, vel exiguo

fora

foramine (quod attracti vaporis emissarium quædam magnæ habent) ingreditur, nihil aut minimum attrahunt. Et vitri fundum cucurbitulæ æmulum palmæ parum humectatæ paulatim & velut tranando, sed firmiter affixum sine flamma cucurbitulæ modo firmiter palmæ adhæret, & attrahit. Neque enim tam pauco tempore calor magnus à flammula excitatur: neque calor alius multò maior tam validè attrahit quàm cucurbitula.

5. Calor natiuus coquit alimenta & humores coqui habiles, partiq; nutriendę perfectè assimilat: impactos autẽ nec difflatos vertit in pus, aut puri respondentẽ substantiam, quæ in febrium coctarum vrinis apparet, nisi tam sit praua, vt nullum à calore natiuo cultum recipere queat. Quo autem copiosior fuerit hic calor, eò valẽtiùs alimenta coquit: ob id pueri plurimo egẽt alimento, quia plurimum habent calidi innati, Apho.14.libr.1. Eadem ratione adolescentes & pueri præsertim viuidiores ieiunium non ferũt, Aphoris.eodem: & per hyemem pluribus alimẽtis opus est, quia ventres hyeme & vere natura calidissimi sunt, Aphoris. 13.libr.1. Idem calor lac ex sanguine pituitoso coquit, & semen ex sanguine perficit, cap.16.libr.4.simplic.& cap.20.22.lib.5.

Lib.5.simpli. cap.5. & 8.

Cap.85. artis med.

Cap.5. li. 5. simp. Li.2. tēp. & initio libr.1. aliment. Lib.4. ca. 10 simpli. & libr.2. fa. nat. Lib.5. ca. 20. simpl.

simplic. Calor natiuus moderatus coquit quantum appetit: remissior autē plura appetit quā possit coquere, nisi manus palma vētriculo admota, vel pueri carnosi non facilè sudātis venter, aut catellus pinguis, calorem illum foueat & augeat: at vehementior & acrior idem, & velut igneus ac febriculosus coctu facilia, vt pisces saxatiles, corrumpit: coctu difficilia, vt bubulam, chondrum coquit. Idem calor natiuus si moderatus est, primum ac principalissimum est naturæ instrumentum ad generandum, augendum, nutriendum. Idem calor dulcorat: nam sapor dulcis à calore fit moderato, vt in melle, chylo, sanguine, fructibus apparet, & lacte, quod coquendo quantum sibi de sapore dulci deest, assequitur.

6. Calor præter naturam & parti externus ac alienus corrūpit, vt victa partis natura à fluxione in magnis phlegmonis fit gāgrena, aut etiam sphacelos. Eius caloris externi causæ quinque docentur libro de caussis morborum, & cap.4. lib.1. febrium. Hic corrumpit, minuit, emaciat, atrophiam inuehit, graueolentiam, substātiam alienam, odores, colores, sapores in nobis præter naturā excitat, malorū nobis omnium & mortis est autor: vt natiuus ille per se etiā vitalis est, ac quicquid in rebus subsistit, id augetur,

tur,roboratur,sanum est,ac viuit dum proprio calore regitur,licet per accidens interitum tādem quoq; afferat,summa scilicet in partibus siccitate excitata. Vterq; tam natiuus scilicet quàm externus simul mistus partim coquit,partim corrūpit olida putredine,vt in phlegmone suppurata, & febribus putridis salubribus,si æquè ambo pollét. Si verò inæqualiter,pro vincente calore fit alteratio,coctio quidem magis natiuo: putredo autem potiùs externo dominante. Idem vehementior tam internus quàm externus mordet,rodit,rubrificat,carnē deterit,vrit,escharam inducit, quod declarant herpetes exedentes,carbunculi, & caustica cuti & potiùs carni admota. His autē externis tam sumptis quàm admotis,si substātiæ cōtrarietas cum nostra accesserit,corpus nostrum eo modo mutant,quo à corpore mutatur alimentum:sunt enim deleteria nocentissima,præcipuè si sumantur. *Li.11.method.* *Lib.3.temperamēt.*

7. Calidum internum & externū moderatū partibus natura frigidis,vt cerebro, spinali,medullę,ossibus,dentibus est amicū vsu moderato,Aph.18.lib.5.nō autē immoderato,Aph.16.lib.5.Nā pars omnis intēperata à similibus suæ intemperaturæ causis promptè offenditur:iuuatur autem modico contrariorum vsu. Moderatum autē cuique *Cap.25. artis med.*

intemperaturarum magnitudini suum est, vt si parum perfrigerata est, modice calido opus est: si plurimum, ipsum elementũ ignẽ requirit. Idem rebus splendorem inducit, ostendit color viuidus adolescentium, sanorum, potorum, iratorum, hilarium, & melancholia humor ob adustionem splendida, cùm humor melancholicus nigredinem habeat obscuram, Aph. 21. lib. 4. vt sanguis extincto calore natiuo nigricãs. Externus autem calor nunc qui foris corpus tãgit, intelligitur, interdum alienus ob vehementiã à nostro & insito, siue is ab aëre sit ambiente, siue balneo, siue in corpore nostro nõ transpirante, vel alia de causa excitatus sæuiat.

8. Calor homogenea cogit, heterogenea separat, paruus & parum diuturnus imperfectè, vehemẽs & diuturnus perfectè, vt Aristote. cap. 4. lib. 4. Meteor. Quod an sit propria & perfectissima caloris actio, vt frigoris, tã homogenea quàm heterogenea cogere, an potius caloris calfactio, frigoris refrigeratio, abũdè docuimus nostro cõmẽtario de tota quatuor elemẽtorum natura.

9. Calor tam internus quàm externus per accidens refrigerat, vacuata ex corpore vel parte, materia calida. Ob id venus Hippocrati calfacit, humectat agitato corpore, & fusis à calore humoribus, refrigerat, siccat

Gale

Galenô lib.3. sanit.tuend. non modò semine calida & humida,& spiritu vitali plena, re excreta,sed per cutim multo calore natiuo & spiritu cũ humore & vapore excreto. Sudor item accessionibus superueniens,aut febribus cõtinuis & ardentibus, Aph. 58.li. 4: Aut etiam solùm exhalatio putrium succorum aut vaporum per cutem insensilis, Gal.lib.8.9.meth. Sic medicamenta quamuis potestate calida materiã febriũ putrem vacuando refrigerant, licet per se calfaciãt: sic phlegmone fotu mitescit, quòd calore tepido tenuata sanguinis eius parte, & per cutim ab eodẽ rarefactã vacuata tensio minuatur,& aliquid calidæ materiæ foras trahatur,& sanguis minùs iam impactus,liberiùs trãspiret. Sed si corpus est impurum,noua fluxione excitata dolor repetit vehemẽtior, Aph.31.lib.6. Sic balneum aquæ dulcis fuliginosa per cutem excremẽta vacuãs sine febre,& in accessionum declinatione refrigerat.& laconicũ calidum refrigerat, & ignis modicus refrigerat calfactos, quibus intus calida sunt excrementa,& aër æstiuus sudãtes,aut saltem vaporoso halitu madidos refrigerat,& frictio mollis multa,& exercitatio,& cataplasmata,linimẽta,emplastra,& calida alia admota. Quę oĩa vacuãtia si immodica sint,etiam calore natiuo &

nostr

nostra triplici substāti a calēte multū vacua ta, frigida & sicca corpora nostra relinquūt: vt mox audies, & priùs leuiter attigimus.

10 Calor per accidens siccat resoluta, & in vaporem versa substantia vel excrementosa, vt in dictis exēplis, vel etiā partis propria, si diu perseueret fotus, balneum, aër calidus, præsertim si paulò valentior sit calor: nā vehemētissimus externus adusta superficie & dēsata humidum intrò cogit, nec sinit expirare, vt antè dictum est. Hinc animalibus omnibus, atq; adeò plātis ipsis corruptelę ac interitus est cōnata necessitas, immodicè videlicet siccatis à suo calore natiuo humidū substātificum depascente citiùs, si acrior & vehementior, & humiditas illa pauca, parum lenta & crassa: tardiùs, si contraria adsint. Idem ostendunt digerentia omnia, exercitatio vehemens & diuturna, frictio multa non dura, febres ardētes & acutæ, venus immodica, intempestiua: hæc enim & sudore, aut madore, & seminis vacuatione siccat: refrigerat, vt prius diximus, longa in sole æstiuo mora animaliū, & rerū aliarum humidarum. Siccat eadem ratione omnis immodica vacuatio, quacunq; parte fiat, etiam si per accidens fiat, vt per inediā. Ob calorem etiam nō solam siccitatem semen agni & rutæ, & quę similiter immodi-

Initio sanit. tuend.

cè

cè calent, virorum genituram absumunt: sic & ignis ipse res genitas nõ sola siccitate per se, sed etiam calore per accidens siccat.

11 Calor per accidẽs humectat fusis his quæ à frigido concreuerũt: ostẽdũt id catarrhi per febres ac solis æstus, vti per frigus cõprimens. Sic scirrhus concretione durus calorificis mollescit & humescit, nix, grando, glacies, calore quouis humida & liquida fiunt, & butyrum, oleum, adeps, resinæ, & quæ alia frigore concreuerunt, calore soluũtur: Sic venus calfacit & humectat Hippocrati, vt antè diximus, dum feruet scilicet ac exercetur, vti labore alio corpus sudore madescit. Galeno autẽ refrigerat, siccat vacuata per virgam & poros calida & humida substãtia. Sic panis durus modicè assatus tenerescit, quòd humiditas aquosa non modò à farina absorpta ab igni extrahitur, sed à frigido etiam concreta calore colliquatur.

1 Refrigerationẽ sequuntur contraria. Nam frigus crassat, &, crassiorẽ reddit substantiam, vt indicant sapor acerbus & austerus à frigido crudo in substãtia crassa & terrea: sic terrea omnia ob frigiditatẽ sũnt substantiæ crassioris: & quò frigiditas maior, & diuturnior adest, eò crassiorẽ reddit materiam: quod ostẽdũt lapides & metalla, pituita in nobis vitrea, humor melãcholicus, ossa

& partes aliæ in nobis multum terrenæ fæcis habentes. Sic medicamenta & alimenta crassæ essentiæ ægrè penetrantia, si liquida sint, ægrè comminubilia, si sicca sint.

2 Frigidum gelat & glaciat, ac durum cõcretione facit, vt glaciem, niuem, grãdinem, crystallum, succinum, & gummi reliqua, ac resinas, butyrum, adipẽ, sanguinem extravasa præsertim (hinc à frigido liuores, Aph. 17. & 20. li. 5.) pituitam, metalla, & cætera id genus. Sic scirrhum tam per se natũ ex affluxu aut cõgestione pituitæ, crassæ aut humoris melancholici, quàm succedentem phlegmonis, & erysipelatibus immodicè refrigeratis coagulauit frigidum. Pigros facit spiritus, & tanquam congelat. Hinc senibus & moribundis sensus omnis & motus imbecillus & tardus, & actiones reliquę animales, vt vitales, naturales adiuuãte tamen imbecillitatem hãc eorũdem spirituum inopia. Ob id etiam frigus somnolẽtos facit, stupefacit spiritus à frigido congelatos, & spiraculis in neruosa substantia contractis à frigido & densatis, per quæ spiritui via erat ad partes sentientes & motas: semen supprimit, & omnem hæmorrhagiam contractis etiam ab eodem meatibus, per quos & spiritus ferri & aliæ materiæ debent. Id ostendunt frigore torpẽtes partes ac stupefactæ,

aut

aut narcoticorum contactu, animalia hyeme latētia mortuis similia, hypnotica sumpta, & fronti ac temporibus admota, noctes hybernæ somnificæ, Aph.15.lib.1. Vsus frequens casei mollis, & lactucæ, & cæterorum somnificorum, quæ etiam semen gigni prohibent, & genitum supprimunt. Quod lamina plumbi lumbis admota etiam præstat, & radix nimphææ & alia omnia frigida. Pituita item multa toto in corpore præsertim capite redundās, quo largior & frigidior, eò somnolētos magis & propè stupidos reddit. *Lib.2.loc. affect. Cap.22. Li.5.sim.*

Frigus etiam glaciādo impinguat: nam à frigiditate partium neruosarum ex aërea sanguinis substantia per vasorum tunicas exudante & exhalante fit adeps. Ostendūt mulieres & castrata animalia ob frigus obesiora. Tensa & rigida durat & glaciat, maximè si erāt humida, vt ligna madefacta, funes nautici sub gelu hyberno declarant. Quid quòd vasa samia, asciæ, dolabræ, & alia id genus ferramēta in gelu mox rūpuntur: illa si liquorem habent, hæc si ligno adigas non præcalfacta. Hinc à frigido distētiones & cōuulsiones, Aph.17. & 20.lib.5. *Li.2.tem.*

3 Frigidū densat poros cutis & meatus omnes corporis internos, tā occultos quàm manifestos: ob id calfacti, si derepētè refrigerētur siue potu largo frigidæ internis po-

ris, siue relictis vestibus, aut aliis calorificis, externis densatis, omnino febricitant: ob id febricitātibus noxius est aëris frigidi ad cutim occursus, & frigidæ potus, nisi dictæ ibi conditiones adsint. Mulieres item & spadodones, quia viris frigidiores, meatibus his omnibus sunt angustioribus. Adhæc hyberni aëris, & aliorum frigidorum cōtactu pori nobis contrahuntur: & venarum angustia, hepar: arteriarum, & sæpe thoracis, cor frigidius declarant.

Li.9.met

4 Frigidum repellit & intrò protrudit admotum: foras, sumptum: ob in fluentibus materiis opponitur. In ventriculum enim fluente sanguine refrigerantia & astringentia damus, sed minùs, quàm si sanguinis in eo coagulationem non timeremus. Idem frigidum admotum, aut foris incidens ex alto: tum cōtrahendo meatum, tum materiam velut glaciando, & sanguinis feruorem extinguendo fluxiones sistit. Hinc ferrum, ebur, frigida alia contusionibus recentibus applicamus, affluxurum sanguinem repulsuri: & eadem interscapulio è regione magnorum vasorum, vertici, fronti, naribus applicamus, fluēte per eas sanguine immoderatiùs. Sic in artus fluxiones incipientes regerimus: si verò in partem penitiorem fluat materia, vt ischion, tunicā co-

Apho. 23. lib. 5.

stas

ſtas ſuccingentem: aut ſi à parte principe fluat materia, vt in parotidibus à cerebro tranſmittente: aut ſi venenoſa, peſtilens, craſsior, impactior ſit materia, nec frigida nec aſtringentia adhibemus, ſed digerentia magis, minùs pro variis indicationibus hanc in rem neceſſariis: fluxionem verò in hepar, ventriculum, lienem etiam admotis repellimus, in thoracem & pulmonem ſumptis, libro 11. methodi. Frigidum eadem ratione catarrhos excitat compreſſo cerebro, & contenta in eo materia ad partes ſubiectas compulſa: flante etiam Aquilone frigido & ſicco vento, alui duræ Hippocrati Aphoriſ. 5. lib. 3. Quòd autem vulgus veſpere nudis pedibus ſuper frigidam aream aliquantiſper ambulando aluum ſibi cõcitat, ſed etiam colicos dolores vehemẽtiſsimos, vt in duobus vidi hoc menſe Maio: id accidit à frigido reſoluta vi retentrice vẽtriculi, ac inteſtinorum. Facilè enim penetrabile frigus, vt calidum, per continẽtes ſibi partes permeat, vt etiam cerebrum tandem attingat. Quod indicat torpor per calamum trementem, & lineam à torpedine piſce ad piſcatoris manus tranſiens, vt in libro loc. aff. docet Galenus. Eadem vi ſuccos bilioſos ventriculo innatãtes abſinthium, aloë, rhabarbarum, tamar Indi, prima ſubacerba de-

Cap. vlti. Lib. 1. fe. & libr. 8. meth.

orsum pellunt: quos tria prima etiã clemẽter ex partibus vicinis attrahunt. Qui autẽ partibus affixi sunt humores, astringẽti sua qualitate prædicta omnia tenaciùs affigũt, nisi amaro sapore anteuertant tergere, vt li. 11. method. de absinthio: sed vuæ passæ, præsertim nostrates, acidę magis, clibano siccatæ, bacculæ, oxyacãthes, & similia pituitam multã in os alliciunt ex cerebro, quòd partes oris ab his fugentibus, siccantibus, contrahentibus inanitæ attrahunt, iuuãte in id situ partis permittentis sublimi & liquidioris pituitæ prompto ad inferiora decubitu.

5 Frigidum coctioni tum alimentorum tum humorum in tumoribus tam cum febribus, quàm sine febribus, & in venis, ac totius corporis habitu aduersatur & resistit. Nam vlcera & tumores omnes reddit insuppurabiles, Aph. 20. libro 5.

Hinc frigidorum ventriculorum coctio tardissima, sed appetentia plurima. Hinc etiam hydrops omnis frustrata & abolita sanguificatione, hepatis actione, refrigerati per se aut consensu aliarum partium. Frigidum etiam rem coqui cœptam, vt sic dicam, recrudat: obid leguminibus coqui cœptis affusa, deinde frigida percoqui prohibet. Eadem ratione aqua puteana coqui promptè nequeunt legumina, nisi hæc antè

ante cocta sit: nam ob crassitiem glaciatam intro permeare ad coquendum non potest, vti calore aliquo iam tenuata: qualis est fluuialis, præsertim si lõgiusculè absit à fontibus, hique orienté potius quàm septentrionem spectent. Sic fructus omnes ac semina autũni frigus intempestiuum & immoderatius percoqui prohibet. Quod verò frigori tribuimus, idem calori imbecillo (quem ferè frigus vocamus) tribuendum est plantarum & animalium interno, atque etiam externo.

6 Frigidum est inimicum cerebro, spinali medullæ, neruis, atque adeò neruosis omnibus, & natura frigidis partibus, quibus calidum est amicum, Aphoris. 18. libro 5. Nam pars omnis intemperata, sed adhuc intra fines sanitatis, à similibus suæ intemperaturæ causis promptè offenditur, transitque in morbosam intemperiem. Modico autem contrariorum vsu ad mediocritatem transmutatur. Frigidum eadem ratione calidis partibus amicum ostendit inspiratio: & si febris est, aut citra febrem intemperies cordis calida, quò calor est maior, eò frigidiorem aërẽ expetit: sic & arteriarum diastole, expiratio quoque & systole dictas partes refrigerant, quanquam per accidens vacuantes calida & fuliginosa ex-

crementa, si tamen frigidior aër, nec antè fractus gargareone, & alios oris partibus in cor trahitur, lædit, vt docet Galen. in vsu gargareonis. Item in vulneribus thoracis aut capitis penetrantibus chirurgiam exercere oportet in aëre calido.

Sic frigidum, qualis est nix, glacies, thoraci nocet, tusses mouet, à quarum violentia ruptis vasis, screatū sāguinis excitat: cui nisi citò & tutò prospiciatur, phthisis, & hectica, & mors tandem superuenit. Cerebro item per refrigerantia compresso, destillationes, vt paulò antè dixi, fiunt, Aph. 24. lib. 5. & ipsum à sudore, pluuia, vel alio refrigeratum nec recalfactum, largam gignit pituitā tum ex suo alimento, tum ex susceptis à corpore toto vaporibus, quos crassando promptè, affatim vertit in aquā: vt nostra capitella terrea, plumbea, vel alia materia, si linteo aqua frigida merso circundētur, largiorem aquā per capitellæ nasum mox profunduut. Mulieres refrigerato capite ab oleo Herę ex nucibus viridibus facto in raucitatem, grauedinem, destillationem inciderunt, lib. 1. cōp. ph. part. Multæ puellæ abluto sæpe per lixiuium capillo, vt flauescat, nec siccato, in morbos à capite frigidos & graues sæpe incidunt: præsertim quibus id erat frigidius vel natura, vel post natiuitatem.

7 Frigidum præter naturam & vehementius, tã internum quàm externum corrumpit, & enecat non animalia modò, sed plantas quoq; permultas, & (quod semel vidimus miserabili hominum calamitate) inter ipsas triticum ipsum. Vites enim frequẽter penetrabile frigus adurit, sic vt quædam moriantur. Hinc multi iter agendo per niuosa loca mortui riguerunt, & quibusdam partes mortuæ deciderũt, extincto in his calore natiuo à frigore valentiore. Sic cor aut cerebrum frigere, mors est, vt paulò antè dicebamus. Cor enim caloris natiui fontem semper feruere oportet, cerebrũ frigere nũquam oportet, vt lib. de vsu pulsuum & partium. Ob id Hippocrati lib. 1. prognosticorum expiratio per morbos acutos frigida maximè est lethalis: minùs lethale est in eisdem morbis extremas partes frigere: magis genitalia, & nares, & aures, & partes alias capitis, quòd genitalia etiam inter principes partes referat Galenus cap. 9. artis medicæ: hæ autem frigidum cerebrum declarãt. Sic interna frigiditas eodem calore vel extincto (vt Aph. 21. lib. 5.) vel foras expulso (vt cap. 5. lib. 4. Meteororum Aristo.) corrumpit.

Idem frigidum denigrat & obscurat. Indicat sanguis refrigeratus in parte aliqua per ecchymomata, aut aliter effusus, vel ex-

tra corpus aperto vase emissus: ostendit idē sanguis melicholicus. Mortuis quoq;, timidis, tristibus, vigilibus, lōgo carcere clausis, decolorationem quandam & pallorē inducit, colorēq; plumbeū, vt initio lib. 12. meth.

Aph. 21 li. 5. & li. 3. temp. Frigidū per accidens calefacit, carnosum enim ęstate media, in meridie affusa frigida calefacit calore, primū intrò cōpulso, deinde eiusdem intus aucti ad cutim reuocatione. *Aph. 15. & 18. li. 1.* Quæ reuocatio si non fiat, sed paulatim calorem intus colligat, coctionē iuuat: ob id ventres hyeme & vere natura calidissimi: *Libro 9. method.* si verò imbecillus est calor, eum extinguit. Ob id cuti febricitantium occurrens frigus eámque densans, calore febrili transpirare prohibito, & inde intus aucto, febres auget. Hinc diariæ, & interdum putridæ à cute per frigus densata, & prohibitis ob id excremētis difflari, vt in febribus, & 8. & 9. methodi, abundè docet Gale.

Frigidum etiam siccat non ex prima facultate, sed per accidens, humectante materia quæ fluit, & quadantenus quæ fluxit in vicinas partes per frigus admotum expulsa, siccat quoque per accidēs, dum calorem expellit, quòd is multam simul humiditatem *Cap. 4. li. 5. simpl.* sibi pabulum educit, Galenus, lib. 5. simpli. cap. 4. & Arist. cap. 5. libr. 4. meteororum: & Gal. lib. 1. comp. ph. gener.

Fri

Frigidum per accidens humectat, compressam à se humiditatem in vicinas partes regerens: eandem à cerebro in partes subiectas deprimēs, ac in corpore dēsato humiditatem intus multā cōcludēs. Quo fit, vt nobis hyeme interna nō modò calidiora sint, sed etiā humidiora ob aëris nos ambientis frigus, effluuium nostræ substantiæ largiùs prohibens. Frigidum etiam per accidens nos humectat, non consumpta ab eo humiditate superflua aut etiā naturali. Quæ res quosdam impulit, vt negarent temperamētum frigidum simul & siccum posse consistere: quod tamen reuera aliquandiu consistit, semper non consistit, vt libro primo tēpera. docet Galenus.

Has calidi & frigidi actiones ferè auget essentiæ tenuitas, moratur crassities: vtrūq; enim cū tenui essentia prōptius in profundū subit, citius mordet ac vlcerat, in minima friatur, nisi lentor aut durities iuncta repugnet, cùm crassa contra: hinc caustica crassæ essentiæ sunt dolorifica magis.

Horum effectuū calidi & frigidi singulorum testimonia adscribere potui, sed non visum est, quòd illa nimis multa essent, & quòd sint testibus fidem facientibus, etiam puero perspicua. Ex problematis omnibus, & libris Hippocratis & Galeni

proferre nõ fuerit difficile: cùm in has qualitates primas & reliquas duas omniũ propè effectorum causæ reducantur vel primo vel secundo & aliarum qualitatum interuentu.

Libr.7. metho. Siccitas & humiditas magis materiales sunt qualitates, minúsq; efficaces, ob id earũ actiones minus late patẽt, quàm calidi frigidi: tamen otiosæ nõ sunt, sed aliquid etiam agunt (vt in quatuor elementorum actionibus primariis & secundis probauimus) & actiones aliæ quædam primas has siccationem scilicet & humectationem sequuntur.

Lib.2.tẽperamẽt. Siccatio enim durat: quãdoquidẽ omne siccum si modicè calens siccum permanet, durum est. Id ostendit lutum ęstiuo sole duratum, lateres etiam igne siccati. Ossa item, cartilagines, ligamenta, & reliquæ corporis nostri partes solidæ, id est, crassæ & duræ, & animalium cæterorum, atque adeò plantarum omnium: maioris tamẽ & minoris ratione in singulis horũ generibus latissimè fusa: ac etiã in vno alicuius corpore, in quo sunt ossa siccissima, ob id durissima, & quò ficciora sunt, eò etiam sunt duriora: caro & adeps & nerui sensifici minimum sicca & dura: in medio horum reliqua est latitudo magis & minùs siccarum partium. Omnes verò tandẽ adeò siccantur: vt rigidæ ac inflexiles, duræq; fiant à calore nostro humi-

dum depafcēte,& à ficcitate in nobis ignea. fed multò largiore terrea. Vnde fanitatis tuēdæ fcopus eft nō mediocris, ficcitatē illā præproperam frangere,ac ne tam citò fiat prohibere humectante victu. Idem oftendit conuulfio ex inanitione omnis feu ficcitate, qualis plurima & periculofifsima morbis acutis fuperuenit. Item lapides, metalla, terrea denique omnia ob id dura, quòd fint ficca, & quanto duriora, tanto ficciora & contrà: dum vt dixi, modice calentia, talem retineant duritiem, cùm terra ipfa elementum fi vfquam inueniatur, fit adamante durior ob ficcitatem fummam.

Li.1.prognoſt.Hi. Galen. in libr. de nat.hu.

Siccum autem quia bifariam ficcat, duobus etiā modis durat. Primo, humorē in poris & fpatiis contentum ebibendo. Deinde alterando & ficciorem reddendo partium effentiam, confumendo fcilicet ipfarum humiditatem. Pofsis alias ficcationes duas addere dictas libr.7.methodi, fed remotiores funt, & quæ pofsint fub harū priore cōtineri. Quod autē ficcās fecundo loco diximus, id eft, quod etiam propriè durum efficit. Nā durum repletione eft renitens: durū concretione eft congelatum & coagulatū. Siccantia enim propriè & primariò nominantur, quæ digerunt, & temperamentū ad ficciorē ftatū perducunt, qualia funt omnia vacuan-

Cap.4.li.5.ſimpl.

Ibidem.

Lib.1.cō.ph.gen.

tia præsertim insigniter, siue per se vacuent, ac nostram substantiam dissipent, vt medicamenta purgantia, hæmorrhagiæ omnes tam spontinæ quàm medicæ, vrinæ largiores, vt in diabete: sudor profusior, vt in cardiaca affectione: semen largius; in venere: siue per accidẽs, vt inedia, aut victus tenuior, & quæ calorem acriorem reddunt, vt labores immodici, vsus acrium, salsorum, & reliquorum immodicè calidorũ. Adde omnes animi affectus, aërem calidum, siccum, & cætera, quæ corpus per se aut per accidens quouis modo vacuant.

Humectationem sequitur mollitio. Omnia enim humida sunt mollia, si cũ calore tantum modico humida perseuerẽt. Ob id sanguis, pituita, & reliqui humores, quia liquidi consistentia sunt (licet horũ quidam siccent) etiam molles sunt, & adeps mollis, magis quidem humidiorum animaliũ, qui propriè pinguedo dicitur: minùs verò mollis & crassior terrosiorũ, qui propriè adeps vocatur. Caro item mollis eunuchorum, puerorum, mulierum, vtpote humidiorum: duriuscula, fossorum, nautarum, agricolarum. Sic lutum & terra imbre irrigata mollescit, rubigo ferramentorum, oleo rubigo dẽtium, aqua diacalciteos: adamas & calculus in nobis, sanguine hirci calido: vnio &

Lib. 11. simpl.

testa

testa oui, aceto; ebur zytho vel oxycrato, id est, pposca mollitum fit tractabile: metalla quoq; singula suũ habent emolliẽdi genus, quod tractabilia magis ea sine igne reddat: quãquam ea etiã tũ humida vere non sint.

Humectatio & ab ea mollitio fit vel penitissimè in totam partem nostrã, idq; per solam nutritionẽ, vel superficie tenus & per spatia rerum humectatarum inania nõ autem per totum, qualis ea quæ fit à balneo vel fotu aquæ dulcis, vel olei maturi. Hæc eñ spatia quidẽ inania humore suo replẽt, & madorem quẽdã solidis partibus addũt: earum autem substantiam totam nõ reddũt humidiorem, seu humidum earum substantificum non verè instaurãt. Quanquàm est credibile, tenuiore eius madoris parte humidũ ipsum quadãtenus recreari. Vera autem partium humectatio per solã fit nutritionem, hoc est, vacuatæ triplicis nostræ substantiæ repletionem, lib. 4. simpli. cap. 9.

Harum autem facultatũ quasdã ratione prima & sola inuenimus, alias sensu interdũ vnico: est quando etiã duobus & tribus & quatuor. Neq; enim calcem & niuem, quòd candida sint, rosam quòd rubra, vt calidam aut frigidã dicas, sufficit: sed tactus visui additus calcẽ calore causticã, niuẽ frigore glaciantem inuenit, & nobis id firmiter per- *Ga. in theriaca ad Pisonem.*

suad

suadet:ac inde saporem alium esse salsum, alium acrem, alium amarũ, aut dulcem gustatus iudicat, vt calidum, frigidum, humidum, siccum tactus. Multorũ item probationem ex odore molimur, & facultatis eorum robur ex vehementi exhalatione deprehendimus, vt virtutis imbecillitatem ex odore remisso. Propterea quæ in odoratorum genere sunt odoratissima, illa in eodem præstantissima putantur, vt pòst audies. Alia, calidi, frigidi, humidi, sicci significata, & singulorum exempla non protuli fuga sermonis prolixioris.

Coniugatas inuicẽ actiones primas calfactionẽ aut refrigerationem cũ humectatione vel siccatione, quæ sequantur, secũdæ vel tertiæ actiones, ex prædictis simplicibus colligere non erit difficile. Sunt autẽ facultates & actiones tertiæ, quæ vlterius procedendo propè particulatim appellãtur: vt sarcotica, colletica, epulotica, vretica, vomitoria, eccoprotica, errhinos, apophlegmatica, menses ciendi aut sistendi facultas, seminis generatrix, extinctrix, prouocãdi, reprimẽdi. Quales magna ex parte primas simul & secundas sequuntur: vt sarcoticum siccũ ad primum gradum: detergens, colleticum siccans & astringens: epuloticum siccans, ad secundum gradum valenter astringens.

Libr. 3. method.

Est

Est quãdo in neutram posśis apertè reiicere hanc tertiam: vomitorium enim est hoc, illud vt bulbus vomitorius, nux vomica, agaricus, elleborus albus, non ob aliquam qualitatem primam vel secundam, sed quia vel substantiæ suę raritate innatãt, vel stomacho sua substantia sunt contraria.

Sed quæ ex secundis desiderari possunt, & quæ ad tertias pertinent tum facultates tum actiones, sic accipe ex libr. 5. simpl. Gal. quorum exempla ex libris simplicium sequentibus collocupletare posśis.

Tenuãtia sunt calida, tenuium partiũ, vt cinnamomum, piper, zingiber, casia, aristolochia. Crassantia frigida, crassarum partium, vt malicorium, balaustium, galla.

Plato in Timæo, & libr. 1. vsus par. Cap. 3. li. 5. simpl.

Durum est, cui caro nostra temperata cedit.

Molle, quod cedit carni eidẽ, id est, cuti.

Corpus durum molle:
- Absolutè seu in summo, terra dura, aër, & aqua mollis.
- In victoria seu excessu, os durum, caro mollis.
- In collatione ad symmetrum, vel quoduis obuium, vel seipsum dum habebat secundũ naturam, id est, durius mollius, quo significato hic audiendum est.

Valid

Corpus durum, id est seipso dum sanũ erat, durius — Fit molle:

- **Siccitate, quod propriè siccum dicitur, à**
  - Valido et lõgo motu, solis æstu, medicamẽtis siccantibus sumptis vel admotis, inediá per accidens siccante febre ardẽte aut longa, affectibus animi, vigilia, &c. causis siccantibus.
  - → Humectatione.
- **Cõcretione, quod propriè durum dicitur, à**
  - Vehementer frigido humore in partem affluente, vel in ea ob frigidam intemperiem nato, vel à frigidis admotis in ea congelato
  - → Calfactione
- **Repletione, quod propriè renitens dicitur, à**
  - Largi & superflui humoris aut vaporis in partem aliquam affluxu
  - → Vacuatione per frigida, calida, sicca

Tensio articuli vel alterius — Laxatur.

- Siccati plusculum, humectatione
- Refrigerati immodicè, calfactione
- Inflammati, vacuatione humoris
- Scirrhum patientis emollientium vt œsypi vsu

Cutis etiã tẽditur à subiectis ei musculis tumẽtib⁹, vel à carnis copia. Partes etiã aliæ tẽdũtur repletiõe quauis, laxãtur à causis cõtrariis. Articuli verò ferè laxant humectatis ipsos ambiẽtibus ligamentis & tendonibus. *Cap.10.*

Rarefaciẽs est, quod poros cutis dilatat, calidum modicè, siccum minimum, tenuiũ partium: vt chamæmelum, althæa, oleũ vetus, chamæmelinum, ricininum. *Cap.13.*

Densans huic contrariũ, poros cõtrahit, frigidum aqueũ nõ terreum, non aëreum, non astringẽs: vt aqua frigida, semperuiuũ, portulaca, tribulus viridis, lens palustris.

Anastomωticum, id est, ora venarum & arteriarum aperiens, est calidum, acre, mordax, crassarum partium, & terrenum: vt cyclaminus, allium, porrum, cæpa, fel taurinũ. *Cap.13.*

Stenωticum, id est, eadem ora constipans & contrahens, est frigidum, astringẽs, crassarum partium, nõ acre: vt bolus Armenia, & terrenorum corporum magna portio.

Attrahens, succos ex alto vehementiùs euocat, calidum, tenuium partiũ: vt dictamnus, thapsia, sagapenum, fermẽtum, fimus columborum & anserum, fęx vini vsta, calx viua, sandaracha, quæ etiam incidunt, digerunt, rodunt: attrahens similitudine totius substantiæ medicamentum purgans & alexiterium pòst dicetur. *Cap.16.*

Reper

Repercutiens, succos occurrẽtes in altum repellit, frigidum est, crassarum partium: quod si etiam astringit, multò magis repellit, vt acerba, austera.

Initio li. 4. c. ph. p. & lib. 6. Modicè repellunt rosarum folia, flores, succus, ericę fructus, palmulę, capreoli vitis, germina & folia rubi, canirubi, aspalathi, cyperus, malobathri foliũ, radix spicę nardi, crocus, lycium, hypocisthis, magis acacia, omphacium: maximè malicorium, balaustium, galla omphacitis, rhus vterq;, fructus myricæ, spina Aegyptia. Succus tamen ex nucum vigentium corticibus expressus maximè astringens, tenuissimæ esse substantiæ ostenditur, quòd lanarum substantiã totam

Lib. 6. c. ph. part. & manus contrectantium penitus tingat & contumacissimè, ita vt generosissimis abstersionibus elui nequeat. Astrictionẽ enim substantiæ tenuitas iuuat maximè, quòd astringentia ob substantiæ crassitiem in altum corpus penetrare non possunt, & densata astrictáq; ab his superficie corporis cui admouentur, viam sibi ad interiora præcludunt, ob id partes inflãmatas minùs iuuãt.

Cap. 10. Emplasticum, id est, illinens, quod poris corporis illitum tenaciter hæret, est glutinosum, terrenum nõ acre, vt butyrum, adipes, oleũ, resinæ, gummi: sic aloë, bolus Armenia, gypsum, farinæ addito liquore emplast

plastica euadunt. Eadem sunt emphractica, id est, obstruentia poros suo lentore, quos tamē aloë sumpta amarore terget & aperit.

Eccatharticum, id est, poros omnes expurgans, est acre, partium per adustionē tenuium, non glutinosum, vt nitrum, aphronitrum, abrotanum, orobus, lupini amari, amygdalæ amaræ, & cætera nitrosa & amara, etiamsi parum astringãt, vt absinthium: sed hæc & similia poros cutis non purgant, internos latiores purgant. *Cap.11.*

Hęc eadē sunt ecphractica id est, obstructionem tollentia pororum, tum internorum, vt hepatis, lienis, venarũ: tũ cutis. Præterea (vt nuper dixi) quæ etiam astringunt. Hæc etiam sunt rhyptica generatim dicta.

Rhyptica speciatim sordem à cute & vlceribus tantùm tergent, non etiam obstructa liberant, quia sunt amaris imbecilliora, salsa scilicet & dulcia: vt sal, mel, hordeum, faba, amygdala dulcia.

His cõtraria sunt emphractica, id est, obstruētia multitudine, crassitie, lentore. Dulcia quoque hepar & lienem promptè obstruunt, quia ceu iucunda citò ab his rapiuntur ante coctionem.

Tergentia etiam pilos tenuãt, vt nitrum vstum, nitri spuma, fictiles testę, pumex, buccinorum & purpurarũ & cæterorũ ostreo- *Lib.1. cõ. phar. p.*

rum testæ vstæ, tritæ, tenui cribro cretæ: sic ossa sepiæ etiam non vsta, alcyonium, struthij, bryoniæ, dracontij, aristolochiæ radix, veratra, furfur, beta, lixiuium.

Initio lib. 7. c. ph. p. Libr. 2. c. ph. gen. Tergēt modicè, farina fabarum, hordei, ciceris, semen lini torrefactum: magis terebinthina, thus, mel despumatum, amygdalæ amaræ: valentiùs erui farina, semen hormini, radix ireos, & panacis. Valēter tergentia omnino etiam digerunt, ob id valde siccant.

Cap. 18. libr. 5 simp. Anodynum, id est, sedans dolorem, vacuata doloris causa, calidum primo gradu, tenuium partium: vt chamæmelū, panis calidus, lac, adeps anseris, gallinæ, suillus, 1. lib. pharm. gen. Narcoticum autem frigidum, crassum, vt opium, mandragora, papauer, hyoscyamus nomine tantùm abusiuè anodynum dicitur, quia tactum stupefacit, sine quo non est dolor.

Odyneron verò, id est dolorificum, quicquid affatim alterat, aut continuum soluit.

Cap. 2. 5. 6. 7. 8. lib. 5. simpl. Suppurantia in pus vertunt humorem tumefacientem & carnem contusam: sunt calida quantum pars suppuranda, ita vt essentiam caloris augeāt, qualitatem non intendant, nec obtundant. Sunt & humida, sic tamen vt nec augeant, nec minuant humiditatem partis naturalem, quod saltē sit manifc

nifeſtum & ſentiri queat,ſed aliquid excrementi in ſpaciis vacuis contẽti per halitum digerant. Sunt denique emplaſtica, poriſque obſtructis eſſentiam caloris augent: vt hydrelæum,panis cum oleo,pix, adipes, medullæ,gummi,radix altheæ. Agunt igitur caloris quantitate:emollientia autẽ caloris qualitate:ſunt enim calidiora nobis, & humiditatẽ excrementitiam,& naturalẽ partium humorem modicè deſiccãt,phlegmonas, & alias diſpoſitiones coquit myrrha,crocus,caſtoriũ,thus, fœnigræci cocti ſuccus,quæ & digerunt,præſertim myrrha.

Eſcharoticum, id eſt cruſtificum, ignis modo & cauterij corpus colliquat, & ſæpe eſcharam facit,eſt calidum ſiccum quarto gradu,craſſæ eſſentiæ, dolorificum: vt calx viua, fæx vini vſta: quanuis enim vrendo tenuiora ſeipſis euaſerint,craſſa tamen adhuc ſunt eſſentia. *Cap.14.* *In fine libr.5.*

Septicum,id eſt putrefaciens,etiam cauſticum & vrens,ſed parum vehementer, eſt calidum ſiccũ minùs,eſſentiæ tamẽ tenuioris,exiguo morſu,& dolore aut nullo:vt arſenicum,ſandaracha, chryſocolla,aconitũ. *Cap.14. libr.5.ſim.*

Cathæreticum,id eſt ſuperficiem ſolam detrahens,& hyperſarcoſin abſumẽs, vndè & ſarcophagon quoq; dicitur, eſt calidum ſiccũ minus quàm ſepticum:vt flos Aſiæ pe- *Ibidem.*

træ,æris ſquamma,æs vſtum non lotum.

Cap.15.li br.5.ſimp. & libr.3. Meth. Sarcoticum,id eſt carnem gignens in vlcere cauo, eſt ſiccum ad primum gradum, detergens modicè & ſine morſu,non aſtringens:vt hordei farina,thus, & quæ plurima lib.3.Methodi deſcribuntur.

Ibidem. Colleticum , id eſt glutinans carnem in vlcere,eſt ſiccius ſarcotico,aſtringit,nõ terget:vt omnia acerba & auſtera.

Ibidem. Epuloticum vel ſinuloticum, id eſt cicatricem vlceri inducẽs,ſiccat & aſtringit magis quàm colleticum,non terget,vt æs vſtũ in dura carne:in molli autẽ lotum,malicorium ſiccum largiùs inſperſum,& puluis tenuiſsimus cathæreticorũ paucus,vlceri inſperſus,cuſpide ſpecilli.

Cap.21. Vreticum ſeu diureticũ,id eſt vrinas mouens,mediocres quidem eccatharticũ , plurimas verò acrius , calidius , ſiccius medicamentum:vt ſemẽ apij,petroſelini,fœniculi, dauci,& quæ lac augent,ac menſes cient.

Cap. 20. & 22. Lac gignunt ex ſanguine
- Pauco,victus calidus,humidus,plenior.
- Pituitoſo , calida primò vel ſecũdo gradu,non ſiccãtia,vt eruca, anethũ,fœniculus,virẽtia.
- Bilioſo,purgãtia bilẽ,victus calidus,humidus.

Menſ

Mēses mouētia calida sunt magis, quàm lac gignentia, & sicca modicè: vt sabina, calaminthe, pulegium, daucus, & alia permulta: quorum catalogus exprimetur in syrupo arthemisiæ.

Semen gignentia & prouocantia calida flatuosa, bene nutrientia, vt bulbi, fabę, scincus, satyrion, eruca.

Semen extinguentia & corrūpentia, refrigerantia, desiccantia, totis substātiis contraria: vt nymphæa. Sic ruta, agnus, suo calore seminis substantiam consumunt.

Semen supprimunt frigida alimenta, & medicamēta sumpta & admota, vt lactuca, blitum, atriplex, cucurbita: quæ ipsum cogunt, incrassant, stabile reddunt.

Cathartica, id est purgatoria, vel communiter quæ excrementa quouis modo vacuant (vt bechica, errhina, apophlegmatismata, vretica, menses mouentia) vel per excellentiam, quę vomitu aut vētris deiectione humorem sibi familiarem trahunt, non solo calore sed qualitatum quæ in substantiis sunt, proprietate, seu totius substātię similitudine, & simili elementorum quatuor mistione. Quæ res sola experiētia cognoscitur, quamuis in quibusdam calor aliquid eius insinuet, id tamē nō certò, vt aloë rhabarbarum, flaua & amara bilē flauī & ama-

Cap. 19. libr. 5. et 23. 24. & sequentibus libr. 3. sim.

ram trahunt:& myrobalanus,citrina. Cnicus autem & elleborus albus,& turbith album,& agaricus albus,pituitam: elleborus niger,myrobalanus Inda & nigra,humorē melancholicum.Trahit autem medicamentum humorē,non trahitur ab humore,quia ob calorem suum est potentius in attrahendo:sunt enim omnia sic purgātia potestate calida.Eadem si non purgant,cocta in humorem transeunt, qualem attrahunt: nisi quòd horum quædam in nobis corrupta in venenum abeunt.

Apho.24. lib.1.

Hypercathartica,id est superpurgātia,sunt ex his valentiora viribus aut quantitate, & quæ vacuato humore sibi familiari,eū deinde trahūt,qui ob tenuitatem,calorem,liquiditatem,est ad sequendum paratior: postremò sanguinem naturæ maximè familiarem.Morsu enim suo venarum ad ventrem pertinentium ora laxant & aperiunt,vasaq; ipsa reddunt imbecilla ob fatigationem & intemperiem.Hæc aliis sunt vacuanda vel obtundenda,vt cesset hypercatharsis.

Cap.26.27.libr.3.simplic.

Bechica sunt tam quæ tussim excitant,vt cap.17.libr.2.quàm quæ eā sedant,vt cap.1. lib.5.& bechicæ hypoglottides in compositione medi.part.

Ecstatica,id est mētem alienantia,vt croci magna copia,solanum manicum.

Euchy

Euchyma ſanguinẽ bonũ gignẽtia, hoc eſt, rubentem, craſsi & tenuis medium.

Cacochyma, quæ bilioſum, vel pituitoſum, vel melancholicum, vel aquoſum gignunt.

Epiceraſtica, quæ paulatim bonũ ſuccũ ſufficiunt in locum mali paulatim vacuati, vnde epicraſis, Gal. libr. 9. meth. Sunt etiam quę obtũdunt aliorũ malignitatẽ vel morſum, vt vua paſſa mordẽtes mediocriter ſtomachũ, humores obtundit, lib. 2. alimento.

Exaſperantia, quòd lenius vel mediocre in cauitatibus fuit, & excremẽtis, vt acerba, auſtera, cruditatem parientia.

Leniẽtia aſperatas cauitates, vt oua mollia & recentia: item dulcia aſperam arteriã læuẽ faciunt, & cancani herbæ radix, gummi, tragacantha, glycyrrhiza, vina dulcia. *Ga. in ſim pli. & lib. 7. c. ph. p.*

Quę ex dictis facultatibus qualitates primas, vel ſimplices, vel cõiugatas nullius alterius interuentu ſequuntur, vt molliens caliditatem, humiditatem: durans frigiditatem, humiditatem: laxans, humiditatem: tendens, ſiccitatem: hypnotica frigiditatem, ſecundæ ſunt: etiam ſi adſit ſubſtantiæ tenuitas vel craſsities adiutrix, vt craſſans, repellens, aſtringens, ſtipãs, frigidam, craſſam: rarefaciens, digerẽs, attrahens, anodyna, hydrotica, vretica, calidam, tenuem

ſubſtantiam ſequuntur:aperiens,detergens, expurgãs,cauſtica,calidam craſſam. Præter quæ multis etiam adeſt ſubſtantiæ ſimilitu do,vt in purgantibus,lac & ſemen generan tibus facultatibus,quę rectiùs in tertias reii ciuntur,vt quæ primas ſimul & ſecũdas ſequuntur:qualis etiam ſarcotica calida attra hens,detergens,ſiccans:epulotica ſiccans,aſtringens:colletica ſiccans,cogens,& cætera,quæ ſuprà retulimus. In quibus exẽpla plura ſi requiris,ex libris ſimplicium ſequẽtibus quintum ſufficere poſsis.

Facultates quartæ.

Capit.1. & 12.lib. 5.ſimp.& libr.10. ſimpli.

Magis etiam procedẽdo,ad particulares peruenitur facultates,quæ à partibus vocãtur cephalica,cardiaca, ſtomatica, ſtomachica,hepatica,ſplenica,vel à morbis partiũ iſchiadica, nephritica, podagrica, colica, pleuritica:vel ab effectis,bechica,λίθων θρυπτικὴ,id eſt, calculos cõminuens,ſarcotica, colletica,epulotica,cathæretica,cathartica, carnem ſuper oſſa nuda creans,fœtum corrumpens,fœtum extrahens,ad chœradas diſcutiendas, ad epilepſiam, ſpaſmũ, & alia propè infinita ſimiliter dicuntur.Tamẽ ſarcortica,colletica,epulotica,tertiæ dicuntur, lib.6.comp.ph.gen.& aliæ ex tertiis inter quartas recenſeri eadem ratione poſſunt:vt lac,ſemen,menſes,vrinas,ſudores reſpicien tia.Reuerà enim quędã horũ ambigunt, & vtri

vtriq; generi vicina sunt. Ob id Auerrois. v. col. cap. vltim. tertiam & quartā in vnā miscet. Alij quatuor hæc facultatū genera aliter distinguunt, vt primæ sint calfactrix, refrigeratrix, humectatrix, siccatrix: secundæ, quæ primos effectus primarū sequuntur, vt vis aperiēdi, claudendi, erodens, glutinatoria: tertiæ, quibus medicamenta vnam partē magis, quàm aliam respiciūt: quartæ sunt à virtute & forma occulta seu specifica, vt purgatrix, venena expellens. Quibus vreticam & hydroticam mirum est per hos adiungi. In quorum multis sufficit dicere hoc hactenus calidum, frigidum, humidum, siccū tenuium partiū, vel crassarum, amarū, vel alio sapore præditum. Hic enim certius medicamētorum tēperiem & facultatem declarat.

Sapor enim acerbus terreus, ob id frigidus, crassæ substātiæ, refrigerat, crassat, densat, constringit, repellit in superficie potius.

Austerus illi temperamento & facultate in ipso sita, proximus est & insipidus.

Acidus, aquosus, frigidus, tenuis citra calorem, incîdit, tenuat, mordet, obstructiones liberat, repurgat.

Dulcis, calidus modicè, coquit, maturat, laxat, rarefacit.

Oleosus, aqueus & aëreus, humectat, laxat, mollit.

dit,tenuat,vacuat ex æquo in omnibus corporis partibus:cum pæonia verò aut bethonica coctum id valentiùs in capite præstat: cum capparibus aut tamarice in liene:cum eupatorio in hepate. Quæ igitur capiti tota sua substantia sunt familiaria, vsu maiorum probata, & practicorum, quos vocant, sunt ferè hæc.

CEPHALICA.

CALIDA SIMPLICIA.

Bethonica
Maiorana
Saluia vtraque
Ruta vtraque
Calaminthe vtraque
Satureia
Hyssopus
Pulegium
Melilotus
Chamæmelum
Stœchas vtraque
Lauri folia & baccæ
Acorus verus
Pæonia vtraque: sed mas potior fœmina
Aristolochia omnis
Cubebæ
Nux moschata
Moschus
Ambra
Colocynthis
Castorium.

FRIGIDA SIMPLICIA.

Rosa
Viola
Myrthi folia, flores baccæ
Salicis folia, flores
Nymphææ vtriusque flores
Caphura
Quę verò his sunt frigidiora & narcotica, sunt vsu periculosa.
Hyoscyami folia & flores & semen

Man

Mandragoræ radicis cortex
Cicuta præſertim maior & cruda
Papauer, prēſertim nigrum, & ex eo opiũ
Nymphææ folia recentia.

FRIGIDA COMPOSITA.

Electarium de gemmis
Aurea Alexandrina
Elect. Δι ἀρωμάτων
Dia caſtoriu

Diambra
Pliris duplex
Aromaticum, roſatũ
Tinnitui auriũ oleũ balaninum, philoſophorum, euphorbij, laurinum proſunt.
Saccharum & mel
Roſatum,
Violatum,
Nymphæatum.
Dia morωn verò, & dia caryωn Phlegmõis oris cõueniũt.

PNEVMONICA, THORACICA, PLEVRITICA.

CALIDA SIMPLICIA.

Glycyrrhiza
Vuæ paſſæ
Amygdalæ dulces, & ex his oleum
Strobyli, id eſt, nuclei pinei
Piſtacia recentia
Dactyli
Auellanæ

Saccharum & mel
Hyſſopus, Praſium
Iris, Calaminthe
Origanum
Braſsica
Enula, Squilla
Radix maluæ & althææ
Crocus, Myrrha
Spica, Pulmo vulpis.
Agaricus.

FRIGIDA SIMPLICIA.

Hordeum
Lac vaccinum
Amylum
Semen bombacis & papaueris
Viola
Iuiubæ
Sebeſten
Pſyllium
Adiantum omne
Mora
Santala
Gummi acaciæ
Tragacantha.

CALIDA COMPOSITA.

Dia penidion
Dia hyſſopi
Dia praſij
Dia θεῖα
Dia calaminthe
Dia iris
Linctus de pino, de ſquilla, de braſsica.

FRIGIDA COMPOSITA.

Dia penidiõ ſine ſpeciebus.
Saccharum violatum
Dia tragacãthum frigidum.
Electarium reſumptiuum.

CARDIACA.

CALIDA SIMPLICIA.

Amomum
Cardamomum
Cinnamomum
Xylaloë
Cubebæ
Caryophyllum
Doronicum
Enula Campana
Bugloſſum vtrunque
Ozimum
Polium
Roſmaris
Mentha
Meliſſophyllon
Cortex citri
Crocus
Moſchus
Ambra

FRIGIDA SIMPLICIA.

Rosa
Viola
Nymphæa
Aurum
Argentum
Sapphyrus
Hyacinthus
Smaragdus
Vniones
Corallium
Ebur
Santala
Succinum, Caphura
Terra sigillata
Belletzicæ myrob.
Os à corde cerui
Semen oxalidis
Sericum crudum

CALIDA COMPOSITA.

Diambra
Dia margaritum calidum
Exhilarans Galeno adscriptum
Electariũ de gemmis
Confectio alkermes
Aromaticũ rosatum.

FRIGIDA COMPOSITA.

Diarhodum sine speciebus
Saccharum rosatum & violatum
Syrupus rosatus & violatus
Dia margaritum frigidum
Electariũ triũ santal.
Frigidi fruct⁹ conditi
Trochisci de bolo
Trochisci de caphur.

STOMACHICA, GASTRICA.

CALIDA SIMPLICIA.

Amomum
Cardamomum
Cinamomum
Zingiber
Piper omne
Nux moschata
Macis
Caryophyllum

Xylaloē

Xylaloë
Spica, Casia
Cortex citri
Saluia
Mentha
Absinthium
Maiorana
Anisum
Cuminum
Mastiche.

FRIGIDA SIMPLICIA.

Rosa, Viola
Malum granatum triplex
Cucumer
Cucurbita
Melones
Pyra
Cydonia & cæteri austeri fructus
Portulaca
Lactuca.

CALIDA COMPOSITA.

Diacydonium Gal.
Diagalanga
Diacuminum
Dianisum
Dia trion pepereon
Oleum cnici & piperum
Zingiber condîtum
Cepulæ myrob. condîtæ
Cortex citri cõdîtus
Aromaticũ rosatum
Elect. stomachicum.

FRIGIDA COMPOSITA.

Saccharum & syrup. rosatus, violatus
Cydonia, aut persica, aut fructus alij austeri condîti
Diasantalon.

HEPATICA.

CALIDA SIMPLICIA.

Absinthium præcipuè Ponticum

Schœnu anthos
Spica nardi
Cinnamomum
Calamus Aromaticus

Mala

Malabathrum
Asarum, Apium
Fœniculus, Anisum
Ammi, Daucus,
Squilla
Cicerum decoctum
Eupatoriũ, id est agrimonia
Chamædrys
Fumaria.
Cassutha.
Amygdalæ amaræ & dulces, & cætera propè amara & dulcia, quæ ipsum tamen promptè obstruunt pæter saccharum & vuas passas.

FRIGIDA SIMPLICIA.

Lichen, id est, hepatica.
Intybus vterque
Cichorium omne, vt scariola, cicerbita, hieracium, chondrilla
Oxyacantha
Portulaca
Lactuca
Viola
Solanum
Semina quatuor frigida, maiora & minora quæ vocant.
Santala.
Caphura.
Ebur.
Adiantum omne
Ruscus & asparagus media esse possunt: tenuitate tamen essentiæ obstructiones liberant.

CALIDA COMPOSITA.

Rosata nouella
Antid. de aromatibus.
Diarhodon abb. cum speciebus
Dianisum
Diacyminum
Diacalaminthe
Diospoliticum
Trochisci de rhabarbaro.

FRIGIDA COMPOSITA.	ne speciebus
Diasantalon	Saccharum rosatum & violatum
Ceratum santalinum	Trochisci de caphura.
Diarhodum abb. sine speciebus	

SPLENICA.

CALIDA SIMPLICIA.	FRIGIDA SIMPLICIA.
Thymus, Epithymus Græcorum & Arabum	Cortex radicis Tamaricis, & folia & fructus
Genistæ flos	Asplenum, id est, ceterach
Cortex radicis eiusdem & capparis	Adiantum omne
Cortex medius fraxini, & Sambuci	Intyba & Serides
Scordium	Semina quatuor frigida, magna & parua.
Chamædrys	Lacrymavitis et folia.
Chamæpitys	**CALIDA COMPOSITA.**
Buglossum vtrumque	Diacalamithe
Rubia, Nasturtium	Diacyminum
Asarum, Calamithe	Acetum scillites
Acorus	Dia hammoniacu emplastrum.
Agnus	**FRIGIDA COMPOSITA.**
Hammoniacum	Diasantalon
Bdellium	
Castorium, & ferè quæ hepar respiciũt.	

Ceratum santalinum id est, de ben, & de hammoniaco, & similibus: ad scirrhos lienis, vt ipsa balanus myrepsica, apta, calidis addi potest.

Acetum, præsertim album, atque adeò destillatum, sed id calidius est.

Oleum balaninum,

NEPHRITICA, CYSTICA.

CALIDA SIMPLICIA.

Abrnotanum
Eryngium
Eruca
Vrtica
Sarxiphagum
Lithospermum
Iuniperi baccæ
Radix Appij,
Rusci
Asparagi, Fœniculi
Dauci, & horum semina
Cubebæ, & propè quæ hepati & lieni calida conducunt,
& vretica.

FRIGIDA SIMPLICIA.

Plantago vtraque
Nymphæa vtraque
Hordeum
Semen psilij
Lactucæ, Portulacæ
Intyborum & Seridum
Papaueris albi,
Frigida semina magna, id est, Peponũ, & Melopeponũ, Cucumeris, Cucubitæ, Citreoli quẽ vocant.

CALIDA COMPOSITA.

Zingiber conditum
Oleum scorpionum
Emplastrum de baccis lauri.
Syrup. de duabus & quinque radicibus.
Oxymeli scilites.

FRIG

FRIGIDA COMPOSITA.

Ceratum santalinum
Syrup. nymphææ,
Violarum, & cætera propè quæ hepar & lienem refrigerant.

HYSTERICA.

CALIDA SIMPLICIA.

Arthemesia
Sabina
Calaminthe
Origanum
Pulegium
Parthenium
Melissophyllum
Aristolochia vtraque
Gentiana
Valeriana
Rubia
Ruta
Cinnamomum
Calamus Aromaticus
Schœnu anthos
Spica
Myrrha
Opopanax
Moschus
Ambra, & cętera propè renes calfacientia, & menses mouentia.

FRIGIDA SIMPLICIA.

Corallium vtrunque
Nymphæa vtraque
Balaustium
Galla
Polygonium vtrunq;
Semperuiuũ vtrũque
Portulaca, & propè alia, quæ renes refrigerant, & menses supprimunt.

CALIDA COMPOSITA.

Diacalaminthe
Dianisum
Diambræ
Diasatyrion
Tryphera magna sine opio.
Oleum amygdalinũ vtrũque, nardinum

Aromaticũ moſchatum

Oleum rutæ, croci, philoſophorum.

FRIGIDA COMPOSITA.

Diaſantalon

Ceratum ſantalinũ.

ARTHRITICA.

CALIDA SIMPLICIA.

Naſturtium, Sinapi

Chamædrys

Chamæpitys

Hermodactylus

Herba paralyſis phlomidum ſpecies

Scilla

Rhaphanus

Enulla Campana

Origanum

Pulegium

Calaminthe

Porrum, Aſarum

Ruta, Acorus

Terebinthina

Myrrha

Opopanax

Bdellium, Hammoniacum

Sagapenum

Styrax, Galbanum

Euphorbium

Caſtorium

Caſsia nigra, Stercus vaccinũ, Panis calidus, Sapa, Oeſypus — admota em̃ ſunt anodyna.

FRIGIDA SIMPLICIA.

Acetum

Aqua roſarum

Myrti partes

Pſyllium

Bolus Armenia

Intyba & Serides

Lactuca

Semperuiuum vtrũque

Solanum

Opium

Hord

Hordei cremor
Folia hyoſcyami parum calfacta
Folia cicutæ paruæ torrefacta.

CALIDA COMPOSITA.

Oleum auellanarum & ſeminis arātiorū
Oleum vulpinum
Oleum balaninum, id eſt de ben.
Oleum ex lapide gagate,& ſtyrace,& euphorbio.
Oleum laurinum, & ex nucleis ceraſorū
Oleū Philoſophorū
Oxycroceum
Ceroneum
Diachylon
Diameliloton
Oxymeli ſcillites, & cætera quæ cerebrū & neruoſas partes calfaciunt.

FRIGIDA COMPOSITA.

Oleum roſarum & de ranis.
Vnguentum populeum
Syrup. limonum, & cætera renes refrigerantia.
Oxycratum. i. poſca.

Quoniam purgatrix facultas inter quartas quoque continetur, vt dictum eſt, paucā de purgationis ratione, & ſingulos humores purgantibus medicamentis etiam hic adſcribenda ſunt.

Purgatio eſt humorū ſua qualitate moleſtorum vacuatio: ſiue enim hi calidiores, frigidiores, humidiores, ſicciores, aut per cōiugationem harū qualitatum à ſibi mediocri temperamēto receſſerint idoneo ad ſagui- *Ga. Ap. 2. lib. 1.*

nis probi constitutionem, siue aucti immodicè iustam sibi proportionem sanguini inculpato componendo necessariam supergressi sint, semper qualitate ipsa molesti videntur, ergo vacuandi: sed prius ad expulsionem apparati. Corpora enim cùm quispiam

Aphor.9. lib.2. purgare volet, oportet fluida facere, hoc est, humores crassos tenuare, lẽtos incidere, & tergere, & fluxiles reddere, ac meatus aperire, per quos faciẽda est vacuatio. Tũc autẽ

Gal. ibi. Ap.22. libro 1. concocta medicari, atq; mouere oportet nõ cruda: quanquàm verò hæc propriè coctionem à natura in morbis salubribus factam loquãtur: abusiuè tamen humorũ expellendorum apparationem perdictam Medici etiam coctionem appellant, fortè quòd crassum dum est tenuatum, habile magis est, vt à natura coquẽte vertatur in alimentum, si quid in eo relictum erat benignũ, reliquũ ad expulsionem promptiorem secernatur. similiter dũ lentũ est incisum, & detersum, & fluxile. Eadem ratione practici addũt bilem flauam esse coquendam, vt quanuis ad vacuandũ sit maximè habilis ob caliditatẽ, tenuitatem, leuitatem: tamen ne eius vis tã furiosa partibus noceat cõtinentibus, aut in quas trahit̃, aut per quas excernitur refrigerantibus obtundẽda eis videtur: quòd etiam hoc modo si quid in ea benignum supersit, à nat

à natura separetur feliciùs, ac coquatur, ac minùs putrendo, quod prauum est mitescat: suam fortè sententiam ex his Galeni atque Hippoc. locis tuentes. Tertiana exquisita quæ lõgissima est, septenis circuitibus finitur, & ardẽtes die septimo per crises finiri solẽt, cocta à natura materia biliosa, & expulsa. Chamæmelum sanat febres biliosas, & ex cutis densitate natas, eásq; percoctas. *Ap. 59. libro 5.* *Li. 3. simpli. ca. 9.*

Signa coctionis prauorum humorum in pleuritide per sputum, in affectibus ventris inferioris per deiectiones, in febribus putridis & affectibus venosi generis per vrinas colligit Hippocr. Galenus, in Aph. progno. crisibus, libris therapeuticis.

Humorem crassum & lẽtum & flatulentum, & saniem acrem & mordacẽ in oculũ affluentẽ, & fluxionem à capite in pulmones, & lassitudinem tensiuam, & phlegmonôde, in libris de compositione pharmac. particular. coquit Galenus. Crocus & Myrrha ibidem coquere dicuntur humores prauos & præter naturam in pulmone & stomacho. Ergo morbi omnes, & materiæ omnes prauæ coqui à Medicis interdũ dicuntur abusiuè: nã propriè à calore moderato in benignũ rei coquẽtis alimentũ versio est coctio: quæ etiã in morbis sanguineis fieri videtur, dum pus ex sanguine in phlegmo-

ne fit à calore etiam natiuo, & hypoſtaſis in vrinis per febres: ſed ea eſt imperfecta, cùm à ſolo calore natiuo non fiat, verumetiam ab eo qui præter naturam eſt, putrefactio addatur.

Li.6.ſimpli.in anchuſa. Quid quòd bilis flaua ſeipſa interdũ multò craſsior efficitur, dũ vitellina, æruginoſa, iſatôdes euadit? An non tunc apparanda expulſioni eſt? Aut cur Galenus extenuãdis & tergendis humoribus bilioſis anchuſam onocleam ſubamarã ſufficere affirmat? Afferrem Actuarium bilem coquere zulapiis quibuſdam in purgantibus bilem, niſi fæcẽ Arabicam reſipere ipſum vellẽ mox audire.

Medicamenta igitur purgantia humorẽ ſibi familiarem tota ſua ſubſtantia trahunt ſumpta, & quod magis mireris, admota horum quædam. Bilem enim flauam vacuant.

CHOLAGOGA.

Aloë
Abſinthium
Scammonium
Fumaria Dioſcorid.
Thlaſpis ſemen
Seſamoïdes vtrunq;
Cucumer agreſtis
Pepli & Peplidos ſemen
Sambuci & Ebuli folia, & ſemina
Colocynthidis fructus ſiccus
Empetrum & Polypodium eidem.
Addunt cum Arabibus

bus recentiores,
Mannam, seu mel aërium
Tamar Indos
Myrobalanos, præsertim flauas
Cassiam fistulam
Rha barbarum
Rosas, p̃cipuè dictas vulgò incarnatas
Violas nigras seu purpureas.

BILEM ATRAM.

Epithymum
Pulegium
Tragoriganum
Parthenium
Armenius lapis
Centarium minus
Elleborus niger, sed hic deiectione, vt al bus vomitu.
Addunt iidem,
Lapidem Armenium lotum Alex. Trall.
Lapidem stellatum seu Cyaneum vulgò lapidem laxuli
Sennam
Esulam.

Cap. 5. Libr. 2. simpl.

PHLEGMAGOGA.

PITVITAM.

Cnici semen
Coccum gnidium
Hypophaes, Galenus libro 1. fac. nat.
Lathyris & Tithymallus omnis
Cucumeris syluestris radicis cortex
Styrax pinguis & flauus
Daphnoïdes,
Ricinus
Scammonium,
Chamælæa
Thymelæa,
Sambucus
Ebulus,
Colocynthis
Elleborus vterque
Polipodium Dioscorid.
Addunt cum Arabi-

bus recentiores,	Sagapenum
Turbith	Opopanax
Hermodactylos	Euphorbium,
Sarcocollam	

HYDRAGOGA, AQVAS DVCENTIA.

	Granum gnidium etiã phlegmagωgum Galeno	1.facul.natur.
		Ricinus,
		Lactuca syluestris
Libr. the. ad Piso.	Aes vstum, & lotum, æris flos, æris squama.	Tripolij, & Hemerocallis radix
		Sambucus
	Chamædrys,	Ebulus
	Chamæleon, Gal. lib.	Tithymallorũ gña.

PITVITAM ET AQVAS.

Squama æris	Chamælęa, etiam bilem.
Euphorbium	

Ex his patet, quædam etiam plures humores trahere, vel ob actionis vehementiam, vel ob diuersas in toto ipso substantias diuersas, Nam trahunt.

FLAVAM ET ATRAM BILEM.

Veratrum nigrum, quod etiã phlegmagωgum quibusdam est.
Fumaria.

BILEM VTRANQVE ET PITVITAM.

Peplium	Polypodium.

Bilem

BILEM ET PITVITAM.

Colocynthis	cus.
Elleborus albus	Thymus
Tithymallus	Ciclamini radix
Elaterium	Chamæpitys
Agaricus	Empetron eadem, &
Aristolochiæ, Cle-	præter hæc aquas
matidis fructus sic-	Diosc.& Galen.

Sanguinem purgari tradunt porrorũ capitatorũ ſucco mercuriali, viola alba, ſyluestri malua, ſaluia, veratro albo, quod & bilẽ vacuat: nõ quòd illa ſanguinẽ foras trahãt, ſed quòd vel ipſum ab humoribus corruptis expurgãt (qua ratiõe omnia propè purgãtia medicamẽta dici queũt ſanguinẽ purgare) vel quòd actionis vehementia ipſum trahũt in hypercatharſi: vel quòd ipſum tenuatum calfactũ ad venarũ exitus promoueãt: qualia quæ ſumpta hæmorrhoïdas promouẽt, menſes cient, vrinas cruẽtas excitãt: hæmagogum inde dictũ medicamentũ, vt cicer, præſertim agreſte, & alia multa Galeno in ſimplicibus. Quæ enim herba corpori admota per poros ſanguine educto homines necabat, cognoſci deſiit magno mortalium commodo. Recipimus ergo medicamenta facultate quadã natiua cõuenientẽ ſibi ſuccum trahere, quomodo partes tam animalium quàm plantarũ ſingulæ alimentũ tota *Li.1.fac. nat.& li. theriaces ad Piſon. & lib. de nat.hu.*

ſubſt

substantia sibi familiare,& amicum,& conueniens trahunt:& magnes ferrum, & electrum,id est,succinum,paleā, & alia huiusmodi à natiua quadam facultate conuenientis attractrice.

Admiratione eadē dignum est, feras venenosas cùm corporibus suis nostro sint inimicæ, & tam subitò nos perimant, morsibus à se factis succurrere & solas hominem à tali periculo vindicare:quòd scilicet simile retrahat ad se sibi simile,suámq; substantiam in se reuocet. Quapropter à crocodilo lęsis,ipsius adeps vulneri impositus,summo est præsidio.

Galen.in theriaca ad Piso.

Morsus muris aranei etiā lethalis sanatio,citra dolorem fit mure ipso trito & imposito. Morsus viperæ ipsa vipera trita & imposita sanat:& theriaca ipsa imposita,atque etiam sumpta, aliarum etiam ferarum omnium venenatorum morsibus efficax.

Huc pertinet nonnullorum natiua quædam totius substātiæ societas,ex qua si iungantur,& iuncta seruētur, vis quædam mira consurget.id quod maiorum experientia longa probatum pro experto & certo recipimus. Ob id composita medicamēta vsurpamus,quæ à prioribus Medicis iisq; insignibus vehementer commendata fuerunt: neq; negligimus,quæ recentiores experiētia longa comprobarunt. Quid

Quid quòd alexipharmaca quædam sic venena trahunt sumpta, si sumantur, aut admoueantur ictui vel morsui venenoso, vt venenum ipsis insidens videas. *Libr. 5. c. th. p.*

Nec solùm venena trahunt, sed plurima etiam aculeos & spicula indolenter è corporibus nostris extrahunt, quæ nulla vi nostra educere antè licebat.

Vt autem rebus quibusdam magna inter se est cognatio, naturarúmque similitudo (quod præter dicta generationes quoq; animaliũ, & insitiones plantarum ostendunt, vt Hippocrates docet lib. de natura hominis) ob quam hoc illud trahit, hoc illud non lædit: vt euphorbium ventrem ouium solùm non erodit, vt in eo seruari posit, qualiter in folliculo suo bilis: ita aliis odium est manifestum non modò animalibus inter se, sed etiam plantis inter se, & plantis & animalibus in homines, & in certas quasdã hominum partes, aut partium affectus. *Libr. 9. cõ. pha. p.*

Brassica & hedera, viti & ebrietati aduersantur.

Allium magneti affrictum, & oleũ succino, attractionem horum peruertunt, & ille ferrum abigit, hoc paleas etiam oleo imbutas. *Libr. the. ad Pison. & initio c. ph. g.*

Cantharides vesicam peculiariter & solam afficiunt.

Lepus

Lepus marinus pulmones solos ex omnibus animalis partibus vlcerat.

Cicuta homines occidit, sturnos nutrit, nec vim lethalem in his exercet.

Veratrum homines corrumpit, coturnicum cibus est.

Amphisbænam animal biceps si grauida fuerit supergressa, malè abortit.

Stellio scorpiones visos substringit, & ita perimit.

Basiliscus belua subflaua triplici frontis apice munita, visus etiam solùm, aut sibilo auditus, homines necat: ipsam autē beluam mortuam si quod animal attigerit, subitò moritur. Ob id omne aliorum animalium genus propinquitatem ipsius deuitat.

Libr. the. ad Piso. Vsta muriū capita, & ex melle illita alopeciam curare possunt. *Ibidem.* Capita apum & muscarum vsta alij similiter adhibent eodem successu. *Ibidem.* Stercus murium cum aceto illitum idem potest.

Li. 11. simplic. Viperæ pellis in puluerem redacta, imposita alopeciis, pilos mirificè regenerat.

Libr. 1. cō. ph. p. & Plin. Caput leporis vstū cū adipe vrsino illitū.

Ibidem. Hedera, brassica, rhaphan⁹ naturali facultate ebrietati resistūt, & vitibus, vt dixi, sūt inimica, vt si circum se ferantur, diffugiant.

Li. 6. simpli. Palmulę proprietate quadam capitis dolorem faciunt.

Pæon

Pæoniæ præsertim maris radix recens collo appensa, cõtactu carnis calfacta, olfacta, continuò epilepsiam sanat: huius tamen rationem reddit Gal. ibidem.

Cameli aut mustellæ cerebrum siccum ex aceto potum epilepticis medetur. *Libr. th. ad Piso.*

Castoris testiculi poti, conuulsioni remedio sunt. *Ibidem.*

Hirundinis cerebrum ex melle illitum ad suffusiones facit. *Libr. th. ad Piso.*

Fel hyænæ illitum suffusionem discutit, visum acuit. *Ibidem.*

Aspidis exuuium tritum & illitũ ex melle, visum facit acutissimum. *Ibidem.*

Accipiter in vnguento susino coctus heberi visui medetur. *Ibidem.*

Cantharus, id est, scarabeus oleo incoctus, auri instillatus eius dolores sanat. *Ibidem.*

Stercus canũ solis ossibus biduo pastorũ, ob id durum, albũ, neq; grauiter olẽs, optimum est in crustis oris, & anginis: strenuè enim iuuat, nec vllam habet insuauitatem. Eóq; siccato, læuigato p cribrũ medicinale creto, Musa Medicus plurimũ vsus est, cuius testimonia maximi facit Galenus: additq; hoc medicamento se nullum nouisse valentius, neque in anginis, neque in paristhmiorum phlegmone, aut tonsillarum magna adeò, vt suffocationis sit periculum. *Lib. 10. simpl.*

Item

Item in dysenteriis, & summè inueteratis vlceribus & summè malignis. Idem digerit & desiccat alios affectus. Quod experiētia longa & ipse, & eo priores Medici probauerunt ad anginam quidem mistum aliis huic affectui cōuenientibus: ad dysenterias verò cum lacte probè cocto postea per calculos ignitos vel ferrum candens vstulato.

Libr. 10. simpli. Stercus pueri triduo nutriti lupinis dulcibus, aut gallinis, perdicibus ex aqua, aut tenui iure probè coctis, pane bene cocto cum sale pauco, & fermento, & vino vetere tanto, quantum perfectè possit coquere, ipso die tertio primum acceptum, siccatum, leuigatum, cum melle attico illitum (insufflatū Gatinaria) statim sanat gutturis phlegmonas sine venæ sectione: cuius experientiam certissimam sæpe vidit Gal.

Alexāder Ap. initio proble. Hæmodiam, id est, dentium stuporem ab acidis & acerbis & austeris natum, vt lib. de optima secta, portulaca esu sanat, causa eius effecti nobis incognita: huius tamen causam reddit Galen. libr. 6. simpl. & Arist. prob. 38. sect. primæ.

Libr. the. ad Pison. Ceruinum cornu, aut bouis astragalus vsta, cum vino trita, denti vacillanti circunlita eum confirmant.

Ibidem. Veruecis cerebrum ex melle illitum infantium dentitioni vtilissimum. Idem præstat

ſtat mel & butyrum, gingiuas tamē tenuādo, Gal. lib. 10. ſimp. Item & cerebrum leporis cum capite toto elixum, lib. 11. ſimpli.

Coctionem ventriculi iuuare, & ſtomachicum eſſe ventrem mergi, vel elixum, vel ſiccatum & ſumptum, & tunicam interiorē ventriculi gallinarum ſiccatam & potā, falſum eſt expertus Galenus: tamen in ea promiſsione vana etiam hodie perſeuerant, qui principes Medici habentur. *Li. 11. ſimplic.*

Iaſpis virens os ventriculi adhæſu re vera iuuat proprietate quadam. *Lib. 9. ſimplic.*

Aſtragalus bouis vſtus cum lacte potus lumbricos rotundos educit. *Lib. th. ad Piſ.*

Vaccini lactis potus dyſentericos iuuat. *Ibidem.*

Hepar lupi hepaticos tota ſubſtātia iuuare ſufficienter ſe expertum dicit Gal. libr. 8. comp. ph. part. & hodie hepatis eius ſiccati puluerem cum vino albo dant hydropicis, tanquàm ſecretum aliquod remedium. Id tamen hepar lupi miſtum medicamento hepatico (quod ex eupatorio fit) minimo id efficacius reddidit. Dabat autē Galenus læuigati hepatis lupini drachmam vnam cum vino dulci, vt thereo Cretico, vel mulſo protropo, id eſt, quod defluit antequàm vuæ calcentur. Nam id gratū hepati, quia ipſum nutrire poteſt, ac medium eſt inter calidum & frigidum. Si verò febris adſit, datur cum *Li. 11. ſimplic.* *Lib. 8. cō. ph. part.*

aqua calida,aut ſucco ſereos,vel ſimili.

Aſclepi.apud Gale. lib.8. cōp. ph.part. Caro trium κοχλίων,id eſt , cochlearum, multum tuſa cum vini nigri cyathis tribus calfacta , pota, hydropicos tota ſubſtantia non vna aut altera qualitate iuuat.

Lib.th.ad Piſon. Affecto iecori eupatorios herba ſtrenuè auxiliatur:id autem quia aſtringendo hepar roborat,& tenuitate eſſentiæ,ac incidendo & tergendo citra calorem manifeſtum obſtructiones eius liberat. Piſtacia hepati obſtructo conferunt.

Lib.2. aliment. Vua paſſa tota ſubſtātia eſt familiaris hepati,vt alimenta omnia cum nutriendo corpore habent proprietatem quandam ſecundum totam ipſorum ſubſtantiam.

Lib.8.cō. ph.part.

Lib.th.ad Piſon. Stercus bubulum aridum vſtū tribus cochlearibus potum hydropicos iuuat.

Ibidem. Lumbrici terræ,quæ γῆς ἔντερα,id eſt,terræ inteſtina vocat,Gale.ex melicrato poti icterum purgatione mox liberant.

COLICA.

Libr.10. ſimplic. Stercus lupi oſsibus paſti,ob id albidius, ſupra frutices, vepres, herbas altiores prima æſtate repertū non in terra:potum cum pauco ſale aut pipere,aut alio ſimili,ex vino albo tenui, vel aqua,& (quod mireris) ad λαγόνας,id eſt,ilia appenſum dolores colicos

licos citra phlegmonẽ persanat, aut saltem plurimũ mulcet, & his ita præcauet, vt non redeant: vel si redeant, tardiùs & mitiores multò redeunt, etiam si ipsum stercus teratur cum ossibus deuorati animalis nõ præmansis nec concoctis. Appendendum verò vinculo & cingulo ex lana ouis à lupo mactatæ, vel ex pelle ceruina, vel quauis alia materia. Vmbilico infantis inter telas consuto & appenso ventri idẽ hodie tribuitur, & certissimum affirmari audio.

κορύδαλος, vel κόρυδος ὀπτός, id est, galerita assata vel elixa, si assiduè edatur cũ iure, colicos sæpe plurimũ iuuare expertus est Gal. Hæc auis pusilla, in capite gerit ceu galerum ex pilis erectis natum, nobis ob iter plerunq; obuia. Marcellus Empiricus hupupã accipit, quòd apicem in capite gerat, pauonum modo, vt Dioscorides ait in corydalo, cui κοιλιακοῖς opinor mendosè pro κωλικοῖς iuuare scribitur: sed hupupa οὐκ ἔστιν ὀρνίθιον μικρὸν, id est, auicula parua, quãtam Diosc. & Gal. corydalon affirmãt. Vires easdẽ ad colicos dolores & nephriticos tribuũt periti, & probatissimas pulueri auiculę nobis frequẽtis (quã vulgus mesenguã vocat.) *Galen. in ther. ad Pis. et lib. 11. simpli.*

Stercus gallinæ cum œnomelite vel aceto, vel vino aqua diluto, colicum dolorem diuturnum sanat. *Libr. 10. simplic.*

SPLENICA.

Lib.th.ad Piso. Astragalus bouis vstus ex oxymelite potus lienem absumit.

Ibidem. Myrobalanus ipsa splenem iuuat.

Asplenium, capparis, tamarix tota substãtia familiares lieni plãtæ ipsum iuuant, & liquant, & absumunt tumentẽ: quin vsu multo asplenium ipsum consumit omnino.

NEPHRITICA.

Ibidem. Saxiphagõ & betonica renes iuuant, vt alia aliarum partium propria medicamenta.

CYSTICA.

Ibidem. Scorpius assus cum pane comestus, vesicæ calculos conterit: & lumbrici terræ ex vino sumpti, & murium stercus potum.

Ibidem. Vesica caprina aut ouilla cremata, ex posca pota: aut leporis testiculus ex vino odoro coctus, potus his qui vrinam inuiti reddunt, benefacit. *Lib.9. cõ. ph. parti. in fine.*

VENEREA.

Lib.th.ad Piso. Renes scincorum poti, pudenda intendere creduntur.

Libr.11. simplic. Bouis astragalus vstus, tritus, potus mediocriter venereus est.

ART

ARTHRITICA.

Caput milui ſine plumis vſtum cũ aqua, quantum tribus digitis capi poteſt, podagricis auxiliatur. *Lib.th.ad Piſ.*

Lumbrici terræ cũ roſaceo cerato illiti, podagricorum inflammationibus conueniunt.

Erinacei terreſtris caro ſiccata, pota elephanticis, cacheĉtis, conuulſioni obnoxiis, nephriticis, anaſarcicis auxiliatur: quia valenter digerit, & ſiccat. *Libr. II. ſimplic.*

Muſtelæ caro ſiccata, pota, epilepticos iuuat eadem ratione. *Ibidem.*

Elurorum ſalitorum caro trita palos & ſpicula extrahit, tãquã trahẽdi vim habeat.

Myacum, id eſt mutulorum caro morſibus canum medetur.

Cochlearum caro pertrita valẽter ſiccat etiam hydropicos: & muccus ex ipſis haud ita pridem captis ſtylo confixis emanãs cũ thure vel myrrha, vel aloë, vel quibuſdam horum, vel omnibus ad cerati craſsitiẽ coaĉtus aures purulentas deſiccat: & fronti affixus, oculorum fluxiones.

Cochleæ cum teſtis tuſæ palos extrahũt, & menſes ſiſtunt. Caro ipſius ſola vulneri etiam neruorum impoſita ſola pulchrè glutinat, & ſine phlegmone in homine etiã duro & agreſti addita farina volatili, & ſi

vis, thure, myrrha, resina fricta: hęc initio libri vndecimi simplicium. Horum tamen causa quædam reddi potest, quòd scilicet digerant, siccent, trahant calore.

Lignum Gaiaci (quod vocant) scabiem Hispanam tota sua substantia sanare quibusdam videtur, cùm tamen in eo sapor sit amarus & acer, non inualidus: vnde vim habet incidendi, tenuandi, tergendi, & purgandi, per quas facultates vacuat vrinis, sudore, vomitu, deiectione, insensili trāspiratu, putrem ex contagione materiam: sæpe tantum spirituosam, cùm recens est contagio, nec vehemens, & spiritus affici contumaces: sæpe simul etiam humidam, cùm in vasa ipsa & corpus mali labes iam grassatur. Cui corruptelæ nisi occurratur per alterantia & vacuantia, etiam in partes solidas impetus fit, easque putredo occupat, ferro sæpe & cauterio tantùm curabilis: quomodo ex diariis in affici promptis transitus fit in putridas, ac interdum in hecticas febres, nunquam si absolutæ sint, curabiles. Neque victus tenuis & tenuans, catapotia Aegidiana, aut illitus ex argento viuo, suffitus ex cinnabari factitia, vel herbarum digerentium & tenuantium decocto (quæ sunt alia hodie consuetissima mali huius remedia) ratione alia quàm cor-

ruptæ

ruptæ huius, materiæ totius vacuatione luem istam persanant.

Taurini cornu rasura cum aqua pota sanguinis eruptionem cohibet.

Μηροὶ, id est, femora vsta idem præstant, & aluum solutam sæpe sistunt.

Hippopotami cutis vsta, læuigata, ex aqua corpori admota panos digerit.

Adeps anseris & cerui medulla ex rosaceo phlegmonæ medetur, & dolorem mitigat.

Cinis cancri fluuiatilis substantiæ proprietate mirabilis in morsu canis rabidi: & alysson herba antè dicta, libro sexto simplicium.

Ex his patet à partibus animalium quibusdam morbos quosdam curari: quin ipsa etiam tota eorum corpora affectibus quibusdam auxiliantur. Cancer enim fluuiatilis tritus illitusque spicula & surculos extrahit, quod etiam carni siluri piscis saliti tribuit Dioscorides & capiti saurarum trito Galenus libro vndecimo simplicium, & aliis præterea multis hanc trahendi facultatem vterque certam adscribit. Sunt enim medicamenta partibus quibusdam amica, alia iisdem inimica, alia his atque illis affectibus idonea, vt abundè docuimus. Ne mireris igi-

Lib.th.ad Pison.
Ibidem.
Ibidem.
Ibidem.
Libr.11. simpli.

Lib.1.cr. ph.gen.
Lib.th.ad Pison.

tur, partes viperæ medias theriacæ impositas, vim illi efficacem tribuere ad resistendũ morsibus viperæ, & elephantiæ, & aliis permultis affectibus. Adde quòd quædã simplicia medicamenta ex tota ipsorum substantia vnã quandam & simplicem habent virtutem, cuiusmodi ferè sunt prędicta. Alia mixtam in tota sua substãtia facultatem habent, & duplici actione funguntur; tam manifestẽ sæpe, vt etiam quàm maximè contraria ab eis in corpore fieri videamus: atq; id miraculum esse vidẽtibus apparet, & inopinabile quibusdã audientibus ac impossibile putatur, nisi viderint.

Lapathi enim folia ventrem cient, semen assumptum stringit.

Ibidem. Brassicæ, lentium, ostreorũ, ostracodermorum omnium, & gallorum vetulorum ius & decoctum sumptum, aluum soluit: ipsum autem singulorum corpus sumptum ventrem comprimit.

Ibidẽ. & li.1. alim.

Libr.11. simpl. Gallinarum ius simplex aluum sistit: gallorum ius cum sale prolixissimè coctorum subducit.

Lib. th. ad Pison.

Li.3. tẽperament. Aloë & squamma æris supercrescẽtes vlcerũ carnes astringũt, & humores sub his natos subinde siccant: assumpta autem per os, corpus totum purgant: quia nihil est, quod sumptum & admotũ vires habeat easdem.

Serum lactis potum aluum soluit, caseus sumptus ipsam cohibet.

Proximum autē miraculo est trifolium herba hyacintho similis, quando vere flores emittit, & semen habet κνίκῳ ἀγρίᾳ simile, hæc enim decocta multū, & morsibus phalangij aut viperę ex aquæ fotu admota ipsis medetur, & dolores statim sedat. Eodē verò fotu in alio non morso parti sanæ sensum similem, & dolores similes his quos morsus inuehit, omnes excitat: morsus itaq; sanat, & ferarum modo partem affligit.

Quis omnia hæc non modo cognoscenda Medico, sed etiam admiranda non iudicat? Neque solùm animalibus ipsis inter se, & ipsorum partibus quibusdam & plātis & metallicis quibusdam secum, aut cum aliis magna est naturę societas aut contrarietas: sed quod etiā saxeus admiretur, sonis ipsis aut corporibus sonoris inter se tanta est cognatio, vt sibi similibus delectari videātur: fide enim testudinis quauis, quo voles modo attemperata, si correspondentē ei in testudine altera ipse attemperas, intendendo & remittendo, cùm sonum edet similem sono alterius tibi antea non audito, altera illa velut exultans concutitur, tanquam simili suæ attemperaturæ sono gaudens harmoniaq;. Eam verò ipsius concussionem festu-

ca tenuis illi antè impoſita apertè declarabit. Multò maiora his miracula Deus optimus maximus etiã in hac rerum mundanarum fæce excitauit, quorum fidem certiſsimã experientia quotidiana perficit, qua ſola percipiuntur, quæ totius ſubſtantiæ ſimilitudine aliquid perficiũt, nullaq; methodo planè conſtant, nec ratione actio illa inueſtigari poteſt, quãuis in quibuſdam reddere conetur Galenus: vt in pæonia & alyſſo vim ſiccãdi & digerendi inſignem tribuit, quibus ad curandam ſpumam opus eſt, ſed ſumptum alyſſum etiam agit & ſanat rabidum ipſum canem & hominem.

Lib. 6. ſimpli. in alyſſo et alibi.

Hęc fuſiùs tractare poteram, & collocupletare remediis propè infinitis tota ſubſtãtia operantibus, quæ partim ab aliis ſcribũtur veteribus, partim à neotericis & practicis, partim hodie in vſu ſunt frequentiſsimo ruſticorum, niſi libri magnitudinẽ immodicam fuiſſem veritus. Adde quòd non ſtatueram librum ſubſtituere de his quæ proprietate ſubſtãtiæ totius quid agunt, quem Galenus aliquoties eſt pollicitus: an verò eum præſtiterit, ignoratur: nondum tamen inter eius opera comparet. Id aliquãdo aut mihi aut alteri latius fundere licebit & elegantius maximo mortalium emolumento. Nam illa & celerius & multò certius quod

Libr. 11. ſimplic. in cancro fluuiali.

poſſunt

possunt præstant, quàm quæ qualitatibus manifestis agunt, neque tanta egent aliorum simplicium mistione, per quæ meliùs agant, aut sine quibus non agant, aut per quæ conseruentur. Licet eorum quædam aliqua ex his postulent, vt cancrorum fluuialium cinis morsum canis rabidi cũ thure & gentiana præstãtius multò curat, quàm per se & solus: ne putes cum quibusdam ea si miscentur, vim suam perdere. *Libr. II. simpli.*

Medicamenta hæc, quæ secundum aliquam totius substantiæ proprietatem agũt aliquid, siue sumpta, siue admota, siue etiam appensa, experiẽtia sola sunt inuenta, & eadem probanda, an id præstent, quod ipsis tribuitur.

Horum tamẽ non paucorum ratio quædam reddi posſit, vt quòd omnia facultate incidenti prædita olfactu vel potu iuuant epilepticos: qua ratiõe pæonia his salubris, quæ tota substantia id facere aliis dicitur: item portulacæ hæmodiam ab acidis, acerbis, austeris natam curãtis, causa incognita Aphrodiseo initio problematũ, declaratur, Aristot. sect. 1. probl. 38. & Galen. libr. 6. simplic. & lib. de opt. secta. His probatis fides est habenda: non autẽ incantationibus verbosis, nec vocibus barbaris, quas præstigiatores vsurpare consueuerunt. *Libr. 10. simplic. in sang. vespertilionis.* *Li. 1. sim.*

MET

METHODVS COMPONENDI IN QVATVOR CONSISTIT.

PArtem operis hoc libro secũdo instituti tertiam aggrediamur, & doceamus, in quibus componendi medicamenta ratio consistit. Ea verò vt reliquorum componendorũ in tribus potissimùm versatur, rerum scilicet miscendarum delectu, earundẽ quantitate, & forma compsiti futura. Quæ tria etiam in quouis medicamento tã composito quàm simplici sumendo, aut admouendo obseruanda sunt. Deligitur enim hoc vel illud medicamentum, verbi gratia, purgatorium, & datur hac vel illa quãtitate, & forma vel catapotiorum, vel potionis, vel alia, quæ ægro gratior, & fini proposito aptior fuerit.

Qualitas, quãtitas, tẽpus causarum salubriũ, ca. 85. artis medicæ, & alibi paßim.

Porrò miscendæ res composito medicamento deligendæ sunt, quæ plurimæ quatuor. Hæ quæ affectũ præter naturam, hoc est morbũ, morbi causam, symptomata abigant, aliæ, sine quibus priores affectum abigere nequeant: aliæ tertiò, per quas meliùs primæ affectum tollãt: postremo etiam miscendæ, quæ dictas tres miscendorum differentias foueant, & diu integras seruent. Ad hæc quatuor referendi sunt scopi omnes cõponendorum medicamentorum, siue ipsa

vnic

vnicum habent effectum, siue multiplex, vt theriaca, in qua multę sunt particulares cōpositiones, singulæ affectibus quibusdam peculiariter efficaces. Quæ quatuor, omnibus insunt aliquid efficiētibus: ob id in singulis corporis instrumentis, id est, partibus actionem aliquam edentibus, à Galeno inquiruntur in lib. de vsu partium, vt in oculo visionis instrumento, humor crystallinus est primaria visionis causa, cæteræ oculi particulæ sunt, aut sine quibus visio non fiat, aut per quas meliùs fiat, aut à quibus cæteræ conseruentur. Pretiosiora verò diuitibus, viliora pauperibus deligenda, vt pòst multis ex Galeno exemplis cognosces.

Veruntamen vt in nostri corporis instrumentis paticulæ multæ vsum eundem sæpe præbēt generalem, vt oculum vena, arteria, neruus, & quæ ipsum ambiunt ossa, conseruant, alia tamen atq; alia ratione (Nā vena ipsum nutrit sanguine, quem defert, arteria etiam caloris in eo natiui tēperiem seruat: neruus motum dat voluntarium musculis: & tactus sensum, etiam oculi tunicis ad dignotionem tristātium: ossa ipsa superciliorum, pomorum, zygomatis, nasi à foris occursantibus tuētur) vt libr. de vsu partium docetur. Sic in medicamentis compositis multa sæpe simplicia idem, vt videri potest

cuip-

cupiā,pollentia miſcentur: ſed tamen quæ particulatim nonnihil differant viribus, vel ſaltem maioris & minoris ratione diuerſa ſunt. Adhęc vt idem polleant,hoc vni parti eſt familiare,illud alteri. Sed de his poſteà fuſius. Contrà in noſtris organis pars vna interdum ſubit vſuum duorū, vel triū, vel etiam quatuor ſimul rationem, vt linguæ tunica per ſe ſapores diſcernit, ſenſus in ea guſtatorius aut potius animalis in ea ſpiritus eſt,ſine quo non diſcerneret, niſi etiam ab ipſo potiſsimum diſcerni contendas.

Eius tunicæ raritas eſt, per quam meliùs humores ſapore præditi in ipſam tunicam recipiuntur. Eodem pertinet tunicæ huius puritas,vt nec bile, ne pituita multa craſſa, nec alio humore præſertim ſaporē aliquem inſignem(qualis eſt ſalſus, amarus)ſortito imbuta & tecta occurſum & penetrationē rei guſtandæ prohibeat. Senſus autem guſtatus & tactus eadem tunica ſeruatur,quo vitat calidiora, frigidiora & cætera noxia, excipit dulcia & ſibi familiaria.

Eodem plerunque modo in medicamēto vno ſimplici hi quatuor ſcopi inueniuntur,vt in caſia per ſe data: interdum in duobus, vt in rha barbaro cum terebinthina: nonnunquàm in tribus,vt cùm prædicto panis azymus additur: eſt quando in quatuor

ſimul

simul mistis, verbi gratia, in tetrapharmaco, vt singula vnicum habeant scopum.

Cùm igitur medicamenta composita fiant omnino præstantißima, tum ob simplicium quæ iniiciũtur probitatẽ, tum ob mistorum virtutis proportionẽ, magna vtriusque habẽda est ratio: non neglecta interim forma compositi, quæ quãtam vim habeat, postea dicemus. Vnũquodque autẽ est præstantißimum, quod proprium generis sui odorem & saporem habet valentißimum, vt de croco, casia, cinnamomo, styrace, & cæteris in theriace, & paßim in aliis compositis obiter admonebimus. Proinde optima quæque à medicinalis materiæ peritis vno consensu commẽdata, sæpe & diu tibi spectãda sunt, vt noscas, & ab aliis deterioribus secernas, odore præsertim ac sapore: quãuis & color in nonnullis rectè deligendis non parum conferat Dioscoridi & Galeno, sed etiam & locus. Ob id postquàm traditas ab vtroq; in singulis simplicibus notas obseruaris, maximum est inspicere, in qua regione vnumquodq; ipsorũ gignatur præstantißimum, in eámq; tibi est proficiscendum, vbi optima sunt singula: vt Galenus in Cyprum vectus, cadmiã largã, diphryges, spodiũ, pompholygẽ, calcitin, misy, sory, chalcanthum retulit: ex Syria verò Palæstina, opob

Ga. initio lib. de ant.

Li. 9. sim. et de ant.

opobalſamum:ex Lemno, terrã ſeu ſphragidem Lemniam(cuius ſolius gratia in Lemnũ nauigarat)tanta copia attulit,vt tota vita illi ſufficerent. Quòd ſi ad regiones eas proficiſci vel nauigare nõ detur,ſaltem per amicos fideles indidem accipe, vti Galeno ex omni natione,præſtãtiſsima quotãnis afferebãtur amicorum fidelium cura & induſtria.Nam perditi horũ coëmptores omnia vitiant,& variis modis contaminant.

Lib.2.cõ. ph.gen.

Quæ autem in ſingulis regionibus præſtantiſsima gignantur, Dioſcorides libris 5.& alij celebres viri deſcripſerunt:vt,

Irim, Ami } *Illyricam.*

Phu, Caſtorium, Agaricum } *Ponticum.*

Bitumen, Opobalſamum } *Iudaicum.*

Petroſelinum, Meũ Hiſpanũ & } *Macedonicum.*

Cuminum, Aethiopicum.

Elenium, Elleborum & propè cætera calida,tenuiũ partium. } *Ex editis & ſiccis locis.*

Chamædryn, Chamæpityn, Hypericum, Daucum, Gentianam, Aniſum, Thymum, Thlapſi, Ariſtolochiã, Veratrũ nig. Glycyrrhizã & ſuccũ eius } *Creticum.*

Scordiũ, & alia permulta, de quibus paulò pòſt, & libr.3. & 4.in theriace dicam.

Hy

Hyſſopum, Calaminthe, Amomum, { Montana horten.& campeſ.melior. Scythicum,ibidem.

Hyſſopum.Cilicium,Dioſcor.Creticum Archigenes,lib.8.comp.phar.part.

Sic medicamentum purgans bonum decernit Meſues tota ſua ſubſtantia per longã experientiam cognita: quę etiã mala quædam iudicauit,aut toto genere,qualia ſunt daphnoides, lathyris,euphorbium,ſagapenũ,& alia violẽtiora:aut ſpecie accidentali, vt turbith nigrum, agaricũ nigrum, colocynthidem vnicam in planta, ſcãmonium de regione Scenitarum. Bonum quoq; deligit ſapore nobis iucũdo & odore familiari, & colore nõ ingrato. Contrariũ reiicit,ceu naturæ noſtrę aduerſum,aut parum propitium,vel miſtis aliis corrigit. Item in propriè purgatoriis attrahendo ſcilicet ea præfert,quę rariora,leuiora,& igni propiora:vt agaricũ, ſcãmonium, colocynthidẽ, aloën, turbith,polypodium, præter pauca quædã, vt caſsiã fiſtuloſam, cnicum, ricinum,irim, hermodactilos,lapidem cyaneum & Armenium, quorũ bonitas præcipua in grauitate ſpectatur,eorum plenitudinem aut naturalem ſubſtantiæ compactionem declarante. Quædos rha barbaro, abſinthio,myrobalanis comprimendo etiam purgãtibus

adeſt. Nec parum illi ad delectum conducunt tempus collectionis & cuſtodiæ, ac locus natalis,& conſeruationis.

Dulcia,inſipida,ſtiptica,vomitoria, rara, virtutem nacta aut ſuperficiariã, aut imbecillam:vt violas,roſas,fumariam, adiãtum, lupinos,recentia præfert veteratis. Contrà autem acria , denſa , virtutem validam aut penitiorem ſortita , quò vetuſtiora eò valentiora putat , modò ætate longa non ſint exanimata. Dulcia verò & ſalſa ætatis mediæ commendat.

Sic cœlum pluuium plantis calidis ſiccis vires minuit,frigidis humidis auget:calidũ verò ſiccum contrà. Quapropter & Galenus in antidotis plantas Creticas plurimas cæteris præfert,vt paulò antè dixi:quibus tamen,inquit, non cedant Italicæ, præſertim ex locis editis, & dum cæli conſtitutio humida non fuit.Ob hæc plantæ humidiores in locis humidioribus humidiſsimę euadũt: in ſiccioribus tẽperatiores, vti & animalia.

Aphor.2. li.3. Quod Hippocrates dicebat,naturarum hæ quidem ad æſtatem , hæ verò ad hyemem bene maléve ſe habent. Sub cœlo regio-

Li.9.met. nem & flatum vẽtorum comprehendimus. Neque omittenda eſt alimenti cuiuſq; proprietas, quam plerunque vitiat ſoli natura, aut cœli,aut aliarum rerum,vt fimi, ſterco-

tis,plantarum odio dissidentium:vt contrà quædam perficiunt:sic rhaphanus aut scilla hermodactilum meliorem facit, & hysso-pus epithymum; & quercus polypodium: contrà, lathyris scammonium vitiat, & brassica vitem.

Purgantia cum his reponantur & vsurpentur,quæ vim eorum meliorem & tutiorem efficiunt, non augent verò acrimoniam. Ne iunge igitur scammonio lathyrin, vel tithymalli genus aliquod, sed mastichin & spicam,quæ omnia acria medicamenta corrigunt. Purgantia ex herbis ante triennium ferè läguent,præter vtrunq; elleborum. Virtus igitur simplicium à regione proficiscens non est negligenda : quãuis calidæ tenues ex Creta plantæ, si sint Italicæ aut similes sunt, aut non multò Creticis inferiores,si ver totum æstatis modo siccum fuerit,nec plantæ ipsæ multo imbre irroratæ.

Medicamenta itẽ deligũtur omnia in suo vigore, & eadẽ bene habita:fugiẽda autem ceu ignobiliora quę in suo genere sunt tenuiora & graciliora,aut enormiter proceræ: quòd illa viribus,alimẽti penuria careãt:hęc verò vires alimenti copia obrutas habeant. In quolibet enim genere præstant,quæ nec rugosa,nec exilia,neq; modum excedentia, *Li.1.ant.*

ſed quæ bene nutritã & conſtrictã habent ſubſtãtiã. Ob id nec crocũ nec ſcillas, nec viperas vel emaciatas vel immodicè magnas ad theriacẽ Galenus expetit, ſed mediocres.

Eadem verò proprium generis ſui odorem habebunt valentiſsimum, & in guſtus qualitate proprietas cuiq; generi ſua, ſi præpolleat, optimum declarat medicamẽtum, præſertim ex plantis ſumptum, nec his omnibus, cùm quædam ſint, quas citra periculum guſtare non liceat. Viperæ verò & alia quædam medicamentorum genera notis aliis ſuo loco partim dictis: partim dicendis præſtantiſsima deligentur.

Sic primæ notæ virtutis propriæ mellis ex ſapore dulci & acri ſumuntur, quẽ vtrũque ſi habet valentiſsimum, quatenus melli datum eſt, optimũ eſt mel, modò adſint alię quoq; notæ ab odore, colore, conſiſtẽtia, & partium coalitu: vt videlicet ſit etiam pallidum, aut ſubflauum, odore iucundo in thymum inclinante, non improbè thymum referẽte, quia id thymo minutim inciſo adulteratum eſt: ſubſtantia item neque craſſum ſit & grumoſum, neque nimis liquidum, ſitq; vnitum per totum & glutinoſum, vt ſi digito attollatur, viſci modo longiſsimè continuitatem ſeruet, nec abruptum à ſe diuellatur. Hęc enim mellis optimi ex peculiari

Li. the. ad Piſonem.

liari

liari eius natura sunt perpetua accidētia. Sic cætera compositionē faciētia medicamenta singulatim & accuratè explora, quia vnius cuiusdam vitium sæpe omnia corrumpit.

Ob id in cæteris simplicibus medicamētis saporem & qualitates cæteras sensibiles re ipsa nō lectione sola explora: nam experientia longa cuiusq; medicamenti facultatem indicat. Sic mellis quoddam genus est inuentum, quod largiùs coctum & despumatum, aut etiam citra hanc coctionem sola vetustate in vinosam qualitatem transit, à quo theriaca vinum odore & sapore mētitur, quæ minùs proba est: quemadmodùm etiā improbatur, quæ acido est sapore, aut ex vino nec optimo nec vetere, aut ex pane malè cōfecto & largiore copia misto cum carnibus viperinis. Sed de his suo loco.

Fructus item plantarum deligantur non modò, vt diximus, bene habiti, fœcūdiores, substantia cōpactiore, ex regione legitima, & lecti in suo vigore, sed qui surculis adhuc hæreant, ex quibus alimenti adhuc nonnihil trahentes aliquandiu minùs minuuntur, & ob continuitatem cum surculis, calor illorum natiuus in aërem ambientem minùs expirat. Ob id nec rugosi immodicè sunt, quales sunt fugiēdi, vt leues, rari, exucti, tempore longo tabidi. Quando nāq; *Li.1. antid.*

in compositis medicamentis scribitur euphorbium, thapsia, succus aliquis aut liquor, flores, folia, fructus, radices, semina, vigentia semper accipe, fuge vetustate languescentia. Vetustas autem cuique sua est. Thapsia enim recens vehementior, annua mediocris, bima minùs efficax, trima inutilis.

Metallicorum facultates diu vigent, tamen longo temporis spatio etiam languescunt: quædam nanq; ex his anno vicesimo aut tricesimo adhuc sunt vtilia, quia non elanguerunt, nec omnino declinauerunt. Cuique enim suus vigor est & sua declinatio, atque seniū. Vigor odore & sapore, interim colore & consistentiæ crassamento his qui sæpe viderunt nóscitur.

Cortices item radicum in totum multò sunt vtiliores ipsis earū medullis, lib. 2. ant.

Chamæpitys & chamædrys campestris est generosior: aliæ tamen herbæ plurimæ in cāpis genitæ sunt imbecilliores: in montibus & locis editis valentiores.

Li. 4. sanit. tuend. Rutæ folia modicè siccata diospolitico miscēda: nam pluſculum siccata, acria, amara, iusto calidiora reddūtur: non siccata excrementosum quendam humorem retinēt, nondum ex toto concoctum, cuius vitio flatum discutere minus possunt.

Thy

Thymum ſit Atticum, aut planè ex editis locis & ſiccis: coma autem eius cum floribus eſt miſcenda medicamentis: lignoſum verò quicquid eſt, abiiciatur. *Ibidem.*

Piper longum & zingiber, ambo integra & minimè perforata: nam ambo perforari ob humiditatem excrementoſam celerrimè ſolent. *Ibidem.*

Piper longum qualitatem piperis planè habeat; nec maceratum ſoluatur, nec ſit foraminulentum. *Lib. 4. ſanit. tuēdæ. in diatrion. pip.*

Piper nigrum nec ſit exile, nec rugoſum, nec craſsi corticis, ſed graue, maximum, pleniſsimum. Album maximum ſit, ſimiliter & pleniſsimum.

Seſeli ſit Maſsilienſe. Petroſelinum Macedonicum, & præcipuè Eſtreaticum.

Calaminthe, Thymum, Pulegium potiſsimùm ex Creta: ſin minùs, certè ex regionibus editis & ſiccis. *Ibidem in diacalaminthe.*

Ex herbis abiecto lignoſo & duro ad medicamenta accipiantur folia, & ea maximè, quæ ſubtiliſsima & virentiſsima, & in ſummis herbis nata, adhæc flores, & cum his feſtucæ minutiſsimæ tenuiſsimæ. Hæc mediocriter ſiccata tunduntur, cribrantur tenui vel craſſo cribro pro vario ſcopo, vt dicitur in his quæ melius reddunt compoſitum. *Ibidem.*

Li.11.sim pli.in can cri. Sidera etiam quorundam vigorem augere nonnullis est persuasum, ob id Aeschrion cácros fluuiatiles ad morsum canis rabidi per cynocaumata frequẽtissimi, vrebat post ortum canis, quando sol in Leonem transiisset, nõ nisi luna decimaoctaua.

Libro 3. antid. Alyssos ad morsum canis rabidi efficacissima herba, ex totius substantiæ similitudine, legenda sub æstu Caniculæ: & siccata contundi, cribrari, seruariq; debet, ne difflетur.

Scalpturas, vt draconis radios habentis in iaspide viridi damnat Gal.lib.9.simpl.

Efficacissima item sunt remedia, quæ affectui partis, vt intemperiei medentur, & simul partem ipsam nutriunt substantiæ totius similitudine, vt vua passa in affectibus hepatis & vinum saluberrimum, si ægrotent sine phlegmone, erysipelate, abscessu, calida intemperie ipsius vel aliarũ partium principum, vel totius. Nam alit, coquit, roborat, putredinibus resistit, intemperiẽ frigidã, humidam, si qua adsit, tutò persanat.

Eadem melli adsunt, nisi quòd substantiam non cogit corporum, quibus adhibetur: ob id nec ea roborat, sed eius loco terget, orificia aperit, transitus purgat, vrinas mouet ac nutrit: illa non despumatum, hoc despumatum potentius præstat. His verò

nutrit

nutritoriis medicamentis si affectus non cedit, ad ea quæ solùm sunt medicamenta, transeundum est.

Medicamenta probatissima & vigentia deliguntur ad compositionem, à natura morbi, & ægri, & medicamenti: vt enim curatoria indicatio prima est à natura morbi, secunda à natura totius vel partis: sic medicamẽti componendi ratio additur & natura medicamenti: vt sanguini ex pulmone educto per vas apertum conueniunt astringentia, vt acacia, rosa, balaustium, malicorium: per vas ruptum, etiam astringentia, sed simul glutinantia, & sine morsu siccantia, vt gummi hederæ. Sed cùm tam astringentia quàm glutinosa & emplastica vias sibi præcludant, calida & tenuium partium: vt cinnamomum, casia, amomũ, costus, piper, myrrha, eis sunt miscenda, quæ illis vias præparent, & ea in corpus deducant: licet alioqui vasorum apertioni & rupturæ, & præterea erosioni curandæ maximè aduersentur. Ob id ea non miscentur sanguinis reiectioni ex gula, ventriculo, intestinis, vti nec frigida, & narcotica, sputo sanguinis maximè salubria, dum frigiditate sistunt sanguinem ad vas affectum ruentem, propter dictã priùs causam, quòd scilicet viam sibi præcludant.

Libr. the. ad Pison.

Initio lib. c. ph. par.

Libr. 7. c. ph. part.

Scopi cõpositionis medicamenti in sputo sanguinis.

Libr. 4. metho. Præterea omnium internarum partium communis deligendorum medicamentorum indicatio est, vt ea eligantur, quæ animalis naturæ sunt maxime familiaria: fugiantur & respuantur contraria, vt ærugo, æris squama, æs vstum, cadmia, pompholyx, lithargyros, cerussa, vlceribus quidem externis sunt innoxia, interioribus verò non adhibenda.

QVOMODO BASIS DELIGATVR.

Lib. 5. sanit. tuendæ in fine quod præceptum omnibus causis salubribus est cõmune. Medicamentum itaq; primũ est deligẽdum, quod facultatem habeat curando affectui contrariam: vt in frigido affectu cálfaciens, in calido refrigerans: intenso laxãs, & contrà: in raro densans, & cõtrà: & in cæteris similiter deliges. Neq; tamen sufficit inuenisse & delegisse facultatem affectui cõtrariam, sed æquipollentem etiam, & quæ à medio in diuersum æquè recedat, vt in morbo calido, id est, per quẽ pars est calidior suo temperamẽto ordinibus, verbi gratia, duobus, refrigerãs duobus gradibus inueniendum. Eadem ratione in multum tenso, valenter laxans: in parum denso, modicè rarefaciens: & in cæteris ad portionem. *Libr. 9. metho. ad finem.* Affectus curandi ob id tota natura tibi notissima, tibi ob oculos sæpe ponenda, vt remedium inuenias illi profligando idoneum, &

quod

quod nec ei' reliquias in corpore dimittat: nec etiã vltrà quàm opus est agẽdo, affectũ in corpus inuehat priori contrarium: quod accidet, si affectui, verbi gratia, calido numeris duobus adhibeas refrigerãs medicamentũ numeris tribus. Nam victa caliditate, frigiditatis vnũ gradũ in corpus imprimet. Id verò medicamentũ à quibusdam & radix & basis totius compositi vocatur, sicq; clarioris doctrinæ gratia passim appellabimus. Est autẽ id, à quo primaria & præcipua medicamẽti toti' actio proficiscitur, & cuius causa cætera adhibẽtur, per quę scilicet hoc meliùs agat, vel sine quibus hoc non agat, vel quæ etiam totũ conseruant. Vt enim fundamẽti firmitas reliquũ probè sustinet ædificiũ, & linea cui appictę aliæ figuram constituunt, eandem velut erigit, sic basis hæc: ob id fundamentorũ & basium in architectura est semp habita magna ratio: vti radicũ in agricultura, quòd ab his tota plantæ vita procedat. & in cõponendis medicamentis basium, & in corporis nostri instrumentis anxiè quęrenda pars est actionis causa, princeps & primaria. Cùm igitur tãtarum sit virium ea basis & radix cõponendi medicamenti, multa cura, pręcipuúmque studium in ea probè deligenda ponendum est. Quam in rem nosse omnino debes, vt prædi

prædiximus, omnium ſimplicium faculta-
tes,& totam morborum omniũ eſſentiam:
deinde inire tecum rationem, an cum hoc
vel illo medicamento his viribus prædito,
talis & tantus affectus poterit exacte profli-
gari, & pars ad naturalem habitũ reſtitui.

Cùm autem plerunque ad manum nobis
non ſint ſimplicia ſic affectui contraria, vt
eius naturam attingant & æquent, ſed ma-
gna ex parte vel ſupergrediantur, vel ſint
multò inferiora:tunc ex multis ſimplicibus
in vnum miſtis baſim molimur, vt ex cali-
do ad tertium gradum & altero calido ad
primum gradum æquali portione miſtis,
medicamenti baſim calidam ſecundo gra-
do efficimus,ſi talem medicamenti ſcopus,
& curãdus ab eo affectus requirit: quomo-
do ſi columna hæc abacum ex lapide ſim-
plici & tam craſſo & tam lato requirit, hic
autem deſideratur:ex multis in vnum glu-
tinatis abacum idoneum molior. Quomo-
do item ſi columna baſim quadratam po-
ſtulet,habeo autem tantũ lapides duos exa-
ctè triangulos & æquilateros,quorum neu-
ter per ſe columnã tutò ſuſtinere poſsit: iis
duobus lithocolla idonea tanquàm ferru-
minatis baſim efficio quadratam,compoſi-
tam quidem, ſed nihil aut minimũ ſimpli-
ci inferiorem. Sic plerunque vſu venit, vt
ſimpl

ſimplicia habeamus duo aut inter ſe contraria ſolùm, aut etiam quorum vtrumque per ſe, & ſeorſum eſt affectui curando aduerſiſsimum & nocentiſsimum: ambobus tamen certa quantitate miſtis efficitur medicamentum longè præſtantiſsimum, eáq; componendi ex cõtrariis ratio in tota medicina frequentiſsima eſt,& methodo conſtat exactiſsima.

In omnibus enim affectibus generoſa medicamenta ex contrariis componuntur: vt ſtomaticum,diamoron & diacaryon, & alia permulta ſucco mororũ aut viridium corticum nucum,& interdum galla, aceto, rhoë & ſimiliter aſtringentibus, & vehementer repellentibus conſtant:adhæc myrrha,melle,& aliis permultis digerentibus, & prætereà lenientibus,coquentibus.Quędam autem non modò ex contrariis inter ſe conſtant, vt digerentibus repellentibus, vt diabeſaſa Andromachi,ſed validis vtriſque:alia valentioribus digerentibus quàm aſtringentibus: alia contrà, aucto ſcilicet alterutro aut diminuto, pro affectus præſentis natura,& ægri,& aëris. *In fine li. 6.c.ph.p. & li.1. c. ph.pa. & initio lib. 3.meth.*

Ex contrariis autem non modò inter ſe, verùm etiam ipſi affectui per ſe nocentibus efficaciſsima fiunt medicamenta, vt oleum per ſe omni vlceri eſt nocentiſsimum, quia *Ibidem.*

hum

humectat,& sordes parit: omne autem vlcus siccantia & tergētia requirit. Chalcitis autem quia vehementer rodit,& ærugo, vlceribus maximè nocent: ex ambobus autem mistum optimum fit remedium:sic ceratum & ærugo per se carni generādę in vlcere cauo sunt contraria:mista verò idonea mensura(quæ cuiq; vlceri & naturæ sua esse debet)sarcoticum efficiunt laudatissimum.

Contraria autem hîc intellige nō modò propriè dicta, vt calidum frigidum tensum laxum,repellens, attrahēs:sed etiā quę eiusdem sunt speciei,sed maioris & minoris ratione sunt diuersissimą, vt summè & minimùm astringēs:item summè & minimū laxans,vel tīgerēs,vel calfaciens. Composita igitur ex cōtrariis tā cōgeneribus quàm diuersi generis sunt multiplicia. (Cōtraria autē cōgeneria voco, vt summè astringens, minimū astringens,& similia.Cōtraria autem diuersi generis,vt astringens seu dēsans & laxās,frigidum calidum.)Primò, cùm in congeneribus vehementi misceo mite alterum quòd medio indigeam vt rosarū florē, vel rosas ipsas, vel aliud ex clemēter astrin- gētibus cum galla,vel alumine,vel alio valenti:sic cum calido frigidum misceo,si amborū medio egeo,quod nec refrigerat, nec calfacit:si autem portione inæquali ambo

Libr.8.t. ph. part.

misce

miſcueris, ex hac variatione cōpoſitorum medicamentorum numerus erit maximus: quinetiam duobus quibuſdam diuerſo pōdere miſtis, magna compoſitorum multitudo efficitur: vt ſi roſarũ flos & alumē æquali portione miſcentur, tunc medium erit extremorum medicamētũ vel flos duplus, triplus, quadruplus ad alumen, tunc mitiſsimũ fuerit medicamentũ: aut cōtrà, alumen duplum, triplum, quadruplum ad florem roſarum, tunc vehemētiſsimum fuerit medicamentũ, ratione maioris & minoris in vtroque diuerſiſsima pro portione alterutrius maiori aut minori. In quibus ne quære quod præſtantiſsimũ, omnia enim reſpectu ad aliquid iuuant vel nocēt. Iuuant enim, cùm tempeſtiuè talia & tāta corpori adhibentur, quandò talia & tanta corporis affectus præter naturam poſtulat: nocēt, ſi quid horum deſit. Quod ſæpe accidit vires remediorum & naturas affectuum ignorantibus, ob id ſæpe coactis ſine methodo ad alia atq; alia remedia tranſire.

Sic ſi in pulmonibus apertũ eſt vas, remedia tibi inuenienda aſtringētia, quæ cōtrahant: ſi ruptũ, quæ ſiccēt ſine morſu, aſtringāt & glutinēt: ſi exeſum, ſarcotica, additis boni ſucci alimentis & renutrientibus. Neque ſolùm baſim facimus miſtis pluribus

contrariis, sed etiam sæpe idem pollentibus: quia vnius larga satis quantitas nobis non suppetit: vt si anodynon volo, id decocto chamæmeli paro: quod quia parcius mihi adest, quàm opus est, quod deest, resarcio per melilotum.

Miscentur ergo medicamenta vel congeneria, id est, eiusdē generis & facultatis, vt astringentia omnia, sed alterum summè, alterum minimum, vel diuersi generis. Cōgeneria quidem, vt multa horum extremorum media habeamus, maioris & minoris ratione diuersa ex mensura mistionis huius vel illius extremi, quod in omni affectu est optimum, & ad remediorum copiam præstantissimum. Quæ larga remediorum supellex etiam nobis adest, si duo affectui per se noxia miscemus: vt oleum & æruginem vel chalcitim in medicamento sarcotico, vt aliquoties diximus.

Diuersi verò generis medicamenta miscemus non ad ipsorum copiam solùm, sed quia rari sunt affectus, qui sola vel astringētia vel digerentia requirant. Si enim paruus est affectus, per se desinit: si maior est futurus, per sola repellētia non persanatur, præsertim corpore multis humoribus pleno: aut si pars affecta natura est imbecilla. Ob id cogimur sæpe vel statim ab initio vel

paulò pòst aliquid digerens miscere, & si dolor vehemens vnà affligit, etiam mitigatorium. Si complicati sint multi affectus, scopi plures erunt inuentionis & compositionis remediorũ: vt si simplex vulnus est cum contusione, vnus à vulnere est medicamentorum glutinantium, alter à contusione digerentium aut coquentiũ, tertius à dolore vel in parte icta, vel etiam illi cõtinua, & is scopus anodynorũ: vel si hæc non sufficiunt, narcoticorum: vbi videlicet victis omnibus, horũ maxima est necessitas. His enim temerè non vtendum est, ob noxam corpori & sæpe affectui ab his impendentẽ.

Basibus prætereà diuersis sæpe opus est, quòd medicamentum sit polychrestum, id est, multis simul affectibus salubre, vt theriace, mithridatios, & alia permulta: tuncq; tot bases deligere oportet, quot actiones à medicamento exigimus, nisi fortè in vno simplici pluriũ vsuum vis claudatur: vt in rhabarbaro, aloë, absinthio, facultas chologωga inest, & styptica, quibus duabus virtutibus si affectus eget, vt cùm bilis flaua os vẽtriculi obsidet, simplicia hęc duarum basiũ loco fuerint. Eadem ratione si ex pulmone crassum & lentum humorem sim educturus, miscenda sunt incidẽtia, tenuantia, tergentia, expulsioni parantia, purgãtia, & le-

nientia, ne exasperatio dolorifica his succedat: sic omni vlceri cõueniunt siccantia, tergẽtia, quia ei perpetuò adsunt sanies & sordes, maior vtraq; valentioribus, minor mitioribus remediis siccãtibus & tergentibus indigens. Eodem habet modo in affectibus omnibus complicatis, nisi qui naturam habent eandem: vt si tertiana febris est, ipsa enim affectus calidus siccus à bile flaua calida sicca, quo casu refrigerãtia & humectantia intendere solum opus, quia febris ipsa & eius causa bilis flaua putrens eadem genere remedia postulant: sic ladanum per se capilli defluuium sistit, quia raritatem cutis astrictione sua densat, & sanguinem benignum per caliditatem suam attrahendo, substãtiæ pilos generantis inopiam corrigit. Quæ raritas cutis & alimẽti penuria duæ sunt pilorum fluentium causæ, quarum priorem astringentia tantum corrigunt quidem: posteriorem verò augent, nam sanguinem à parte repellunt, & ob id etiam pilorum defluuium augent, si ambæ hæ causæ illos deturbent: sed calore ladani vehemẽtia repulsionis lenitur.

Lib. 1. cõ. ph. part.

Quòd si medicamentum ipsum simplex est imbecillum, eius duplum est miscẽdum, vt in hemicrania veteri ponendum est duplum euphorbij bimi aut trimi loco recen-

Lib. 2. cõ. ph. part.

tis.

tis. Sic epithymo ad purgandam melancholiam imbecillo adduntur elleborus niger, ſenna: cneco phlegmagωgo, ſcammonium, agaricus, turbith: rha barbaro cholagωgo ſcammoniatũ aliquid, niſi ſimpliciũ horum quãtitatem multum augere mauis. Ratione eadem pro cinnamomo duplum optimęę caſię vel carpeſij, & in aliis ſimiliter.

Si verò eſt valentius, vires eius aliis ſunt remittẽdę, vt in alopecia euphorbij & thapſiæ vim valentẽ frangit Gal. oleo, cera, thure, melle, adipe, vel humiditate quauis oleoſa. Sic pſilothrorum, id eſt, pilos auferentium medicamentorum ex ſandaracha, arſenico, calce viua, virtus vehemens miſtura imbecillorum medicamẽtorũ, vel liquidorũ, vt vini, mellis: vel aridorum, vt amili, terræ ſelenuſiæ, frangenda. Sic ſcammonium quarto ordine calidũ, eſſentiæ tenuis, virium omnium ſubſtantiam maximè diſſipans frangitur per contraria tota ſubſtantia, & qualitate: & vires roborantia, vt per dactylos in diaphœnico, per pruna in diapruno, per ſuccum roſarum in cathartico diarrhodo, per carnem cydoniorum in diacy lonio purgatorio, cuius meminit Gal. li. 1. alimento. Quæ frigida ſunt, craſſæ eſſentiæ, aſtringentia partium ſubſtãtiam & cogẽtia. Quibus alia addũtur, vel his admini-

Lib. 1. cõ. ph. part.
Ibidem.

culantia, vel partes principes iuuãtia totius substantiæ proprietate, vt pòst in compositorum enarratione patebit.

Item si qua in eo est substantia aut qualitas corpori vel affectui nocitura, aut etiam medicamẽti actioni, ea antè vstione, lotione, vel alia quauis ratiõe tollatur, aut mistis aliis corrigatur & frangatur. Ob id metallica sæpe vrimus, vt tenuiora fiãt: & lauamus, vt mordacẽ acrimoniam vlceribus noxiam tollamus. (Nam mordacia in vlceribus vitamus, vt exasperantia in phlegmonis præsertim dolorificis) scammonij & aliorũ valentium vires corrigimus & obtundimus aliorum mistione, vt in antidotis catharticis patebit. Sic errhina valẽtia mitigat Galenus lacte muliebri, vel aqua, vel alio.

Sic succus ireos per se calidus est, cũ aceto autem non calfacit, lib. 2. comp. ph. part.

Lib. 4. method. Li. 13. method. Eadem ratione in vlcere gulæ medicamenta deligit Galenus non modò vlceri curando idonea, sed quæ nullam vlceribus propinquis, vel deglutiendo contactis, noxam inferant. Ob id etiam stomaticis non vult misceri chalcanthum, sory, misy, chalcitim, diphryges, æs vstum, squamam æris, æris florem, quia noxia hæc sunt deuorata gulæ, ventriculo, & cæteris partibus ventris inferioris.

Ab

Ab effectus præterea magnitudine variatur medicamẽti nõ genus,ſed vehementia,vt achoribus paruis & adhuc incipientibus ſufficiunt mediocria digerentia vino merſa:diuturnioribus autem & maioribus valida debẽtur:curatu verò difficillimis & longiſsimis valentiſsima.Sic alopecię incipiẽti ſufficiũt purgationes,vna quidem per catapotia ex aloë,duæ verò ex hiera diacolocynthidos, prior ex drach.eius.4. poſterior ex drach.5.ſine errhinis & apophlegmatiſmis & topicis remediis, quæ veteratis ſunt neceſſaria prę ſidia.Validis enim medicamẽtis initio affectuũ nõ eſt vtendum,niſi ſint extremi:ſed mitiganda ſunt eorum miſtura,quæ vim illorum validam diſſoluant, quod paulò antè docuimus. Sic imbecilla medicamenta ſuperficiariis affectibus & genitis ab humore pauco,nec craſſo, nec lento,nec impacto adhibenda ſunt. Valenter autem digerentibus eſt opus, ſi affectus eſt profundior & ab humore multo,craſſo,lento,valenter impacto.Sic in alopecia contumaci & inueterata validis medicamẽtis miſcet Galenus ceratum liquidum,in parua & incipiente imbecillis medicamentis,oleum laurinum. Sic medicamentis phlegmones ſcirrhodis quædam ex liquoribus acribus miſcentur,& medicamentis ad pterygium

Lib.1.cõ. ph.part.

Lib. 1.cõ. ph.part.

Lib.4.cõ. phar.p.

Lib.2. ad Glaucon.

& fycofin quiddam ex medicamentis exedentibus. Sic maligna & putrida vlcera postulant medicamenta acriora, & quæ ignis vires habent, quale est misy, fori, calx, sandaracha, arsenicum, cùm cætera vlcera requirant medicamentum siccans & tergens sine morsu & vehementi irritatione.

Ab affectus verò temporibus, etiam sæpe medicaměti genus mutatur, vt incipiětibus achoribus, fine totius cacochymia saltem multa, astringens & repellens remediũ est parandum: increscentibus verò repellěs quod influit, & coquens ac discutiens, quod iam influxit. Sic phlegmonæ incipienti, si moderata est, sufficiunt repellentia mediocria, qualia sunt omnia frigida: si verò violentior sit affluxus, valentioribus repellendum, austeris scilicet, ac interdum etiã acerbis. In augměto astringětibus digerens aliquid miscendum, in statu digerentium vis intendenda, in declinatione his propè solis vtendum, nisi prope partem principem sit, & in collo, alis, inguinibus: aut materia sit pestilens, aut crassa, & valentiùs impacta.

Lib. 10. c. 26. part. Nam in omni humorum in aliam partem affluxu communis auxiliorum scopus est repellendi & repercutiendi: vbi verò nihil amplius influit, quod impactũ est, digerendi. Sic gargareonis phlegmonę initio adhi-

benda, quę materię affluxum repellant, mediocrem quidem, mediocriter astringentia scilicet austera, vt rosa, flos rosarum, & cætera prius dicta: vehementem verò valentius astringẽtia, scilicet acerba, vt balaustia, malicorium: si verò iam constitit fluxio, digerentia miscemus. Nam quousq; aliquid influit, repellendum: vbi constitit, coquendum: deinde digerendum. Sic diamoro nũc cum repellentibus, nunc cum coquentibus, nunc cum digerentibus rectè quis vtetur in phlegmonis oris, si eius vsum pro generalibus illis scopis mutauerit. *Lib.6. cõ. ph. part.*

Initio fluxionũ, vt in phlegmone, quod influit, est repellendum, cæteris tẽporibus digerentia repellentibus miscenda sunt, vt in incremento repellentia prępolleãt in declinatione digerẽtia: in statu amborum æqualis portio. Si verò reliquiæ quædam inflammationis, velut in scirrhum induratę supersint, solis digerentibus agendum est corpore puro. Qua methodo qui vtetur, & simplicium medicamẽtorũ vires nouerit, nunquàm auxiliis idoneis destituetur, vbi vbi fuerit. Nam priusquã toti corpori sit prospectũ, si afflictę parti medicamẽtum acre & calidũ admoueas, trahit more cucurbitulæ ex toto corpore in afflictã partẽ superuacua, & ei grauatæ sic affigit, vt ægrè auelli queat. *Ibidem.* *Lib. 4. method.*

Cùm ab affectu præter naturam indicationem primam deligendi medicamenti ad compositionẽ idonei diximus, non à morbo tantum ipso, sed etiã à causa adhuc præsente ex interna, cuius ꝓpriè est prçcautio, intelligimus & à symptomatis, licet hçc primò & per se nihil curatorium indicent.

Li.12. method.

A causa enim sumitur indicatio componẽdi remedia, vt pityriascos, id est, furfurationis in capite à prauis ichoribus & saniebus nascentis remedia sunt, quę hos ichoras digerunt & tergent, vacuato prius corpore toto, si vacuationis egere videbitur. Addũt quidam roborantia partem astringentia, vt ne affluentem sibi saniem recipiat. Sic phthiriaseos, id est, morbi pedicularis in alta cute excitati à colluuie humorũ calidorum putrescentium siccantia & valenter ex alto trahentia sunt idonea auxilia, quorum materia vsu probata est sumenda (nam omnibus quæ experientia commendauit, fidendum) vt staphis agria, sinapi, cardamum.

Lib.1. cõ. ph.part.

Sic achoras ex sanie tenui & mordaci ac simul ex humore crasso & lento natos curãt, quæ hunc humorem incidunt & digerunt, & necessariò reprimunt humoris influxum, vt in alopecia, quæ omnia acetum acerrimum præstat cum metallicis, vt cimolia, pompholyge, cadmia, vel charta vsta,

sub

subactum, vacuato prius corpore toto & capite, nisi affectus sit exiguus: tunc enim sufficiunt topica seu metrica auxilia. Sic in putridis febribus humoris, qui putrendo febrem gignit, fouet, auget, rationem habendam docet Galenus per alterantia, quæ putredinem finiant: & per vacuantia, quæ materiam putrem aut putredini paratã de corpore pellant. *Lib. 9. & 11. meth.*

Eadem ratione in diariis febribus, quanuis externa caũsa desierit (à qua vt quæ non amplius sit, nihil curatorium indicatur) tamen quia in corpore dispositionem remanentem excitauit, quæ causa continens fuit febris, & eius accessionẽ prorogauit, dispositioni illi prospicit. Si enim diaria est ab æstu, per totum accessionis tempus irrigat caput partem primam, & immodicè à sole calfactam. Irrigat autem oleo rosaceo, refrigerato, ex alto effuso. In diaria à densata cute balneo refrigerante vel densante, magna illi cura est rarefaciendi corporis, frictione molli multa, cum oleo tenui & laxante. In diaria à mœrore præter dicta remedia lætitiam: ab ira, animi tranquillitatem, & cætera contraria dispositioni in corpore relictæ à causis illis externis iam desitis. Sic in fluxionibus à calore vel dolore, symptomata hæc fluxionis causas pri- *Lib. 8. method.*

mum opprimenda docet. In fluxionibus verò à transmißione, partis transmittentis primam & maximam rationem habendam censet. Nullus enim affectus percurari potest, manente in corpore causa quæ ipsum excitauit.

Eam indicationem à causa morbi ad rectè basim inueniendam, pluribus docerem magnarum esse virium, nisi prolixior esse metuerem. Ob id mihi satis est visum, ipsos velut fontes quosdam rei indicasse in Methodo medendi. Ex quibus diligens lector haurire plura poßit, si hæc illi non satisfaciant: satis enim nobis est componendi Methodum indicasse, nec omnia afferre particularia conamur: quando id infiniti fuerit operis, & parum necessarij. Pauca tamen in singulis particularia affersimus, ceu sensui notiora, per quæ Methodos ipsas vniuersalia maximè prodentes, & rationi notiores lector poßit intelligere.

A symptomatibus quoq; indicatio est deligendorum remediorum, quæ ipsa vel tollant, vel mitigent, vel saltē nō exacerbent. Vitabis enim in capitis dolore ab ebrietate palmulas & myrrham: nam illæ proprietate quadam dolorē capitis faciunt. Hæc etiam sanis vapore multo & calido caput replens: multò

multò magis iam dolentibus auget. Eadem ratione vitabis mentham, crocum, & alia omnia, quæ papore calido caput replentia dolorem geminant. Vſurpabis autem in eodem hederam & braſsicam, quæ naturali virtute ebrietati reſiſtunt.

Stupefacientia adduntur quibuſdam, quę dolorem leniunt, non quòd diſpoſitionibus opitulentur, ſed quia vim ſenſoriā ſtupefaciunt, ſine qua non fit dolor. Vbi enim dolor inuictus vrget, ſenſum ſtupefacientibus vtendum eſt in auribus cœlo, renibus, & inqualibet alia parte vehemēter dolente. Auribus autem inflāmatione dolentibus opiū lacti muliebri vel albumini oui, vel caſtorio æquali miſtum iniicitur: ſed ſi vehemētiſsimus eſt dolor, duplicatum. Nec ſolum vt oppoſitū opio miſcetur caſtoriū in auribus purulentis, ſed etiā quia coquit & ſiccat. *Libr. 3. ch. ph. par.* *Lib. 3. ch. pha. par.*

Narcotica autem per ſe diſpoſitiones ipſas dolorificas non iuuant, imò lædunt, & crudiores ac contumaciores reddunt: per accidens verò ſæpe iuuant. Vbi enim dolor per ea ceſſarit, & ſomnus ſit obortus, natura diſpoſitiones dolorificas concoquit. *Ibidem.*

Narcoticis verò huiuſmodi vtimur, quando à nullo anodyno poteſt dolor mitigari. Ob id ipſius vſum ſemper vitauit Galenus, niſi magna eum neceſsitas ad vtēdum *Ibidem.*

Ibidem. dum cogeret. Eadem omnino ratione, quia meconiũ insigniter stupefacit, vt tutior esset eius vsus, Apollonius, & alij quidã insignes viri ipsum tostũ castorio miscuerũt, quòd non tosto nonnullos offendi viderint, vt dies multo post vsum caliginosè viderint, & capitis grauitatem senserint, & cibos malè coxerint. Sed inter torrefaciendum omnem eius efficaciam tolli sæpe expertus est Galenus: propterea melius duxit, non tostum castorio miscere, quòd refrigeratoriæ facultatis eius vehementia obtunderet. Postea verò eius malignitate tẽporis spatio obtusa vtendum est, quando scilicet adhuc abundè efficax manet: quod in Philonis antidoto libro quarto audies.

& cap.31. libr.6.

Ibidem.

Medicamento verò ex opio & lacryma papaueris tantum vtimur, cùm ex doloris vehementia, à morbis periculum imminet: quanuis horum vsu noxa quædam solidis partibus accidat, pòst corrigẽda: collyria tamen ex opio multorum oculos sic imbecilles reddiderunt, vt hebes visio euaderet: & aures aliis sic infirmarunt, vt auditũ grauaret. Ob id in his rarissimè eo vtẽdum, in capitis dolore nunquam, quia nemini tam vehemens accidit, vt animi deliquio mortuus sit aliquis, aut seipsum occiderit, vt colicorum nonnulli. Quantumcunque enim quis

capit

capite doleat, minus dolet, quàm cui oculus, auris, dens, cœlum. Nec tamen soli tactui stupefaciendo narcotica ista adhibentur, sed etiam auditui, vbi ob eius acrimoniā fit aurium tinnitus: & oculis, quando ob videndi acrimoniam suffusorum imagines à vapore ex ore ventriculi exhalante adsunt. *Lib.3.cō. ph.part.*

Optimus autem compositionis narcoticorum scopus est, vt ad tria, qui ea componit, respiciat: primùm, vt sensum tact⁹ obtūdat: secundò, vt nihil noxæ ex hac stupefactione in particula relinquatur: postremò (quod est mximū) vt dispositioni auxilientur. Quę tria Philo in sua antidoto seruauit. Nam hyoscyamus & omnium valētissimè opiū facultatis sensoriæ, stuporē & somnum torpidū frigiditate summa molitur. Vt autē horū vehemētia obtundatur, nec adeò noceāt, sed imminēs ab eis noxa potius in hibeatur: vtque citiùs distribuantur stupefacientia (nam per se admodum tardè permeant) & penetrent interiorum affectarum partium substantiam: calfacientia adiecit costum, pyrethrum, euphorbium, piper, quæ etiam noxios & dolorificos humores coquere, crassos tenuare, lentos incidere, & tergere, & flatulentos item spiritus tenuare, & vtrosque per halitum digerere & vacuare possunt. Ob hæc Philonium, & *Lib.9. cō. ph.part.*

quæ

quæ similia sunt, doloribus colicis implacabilibus salubre est: ac in vomitu, singultu, erosione stomachi aut ventriculi ab humoribus acribus, & in æstu ventriculi.

Lib.8. cõ. ph. par. Eadem ratione medicamentis vt stomachicis sic hepaticis opium, altercum, & similiter refrigerantia interdum miscentur, quæ calidas illarum partium intemperies mitigent: ea tamen mẽsura, vt totum compositum dictis partibus non sit vehementer refrigeratorium. Si enim refrigerantia in mistione præpolleant, sensus partium affectarum magis obtundetur, & calor partis totius magis extinguetur: si calida vincunt, frigiditatis effecta minùs apparebunt, sed innoxium magis fuerit medicamẽtum. Nam viuis corporibus simile quid mortificationi accidit ex opio, & similiter frigidis: dum partes horum vsu causas dolorificas sentire desinunt, & crebro vsu frigiditatem partibus immedicabilem excitant.

Vt igitur in refrigerantium & calfacientium oppositione quantitas alterutrorum, præpollentem medicamenti actionem ostendit, sic in aliis contraria recipientibus, densantia rarefacientia, cogentia, fundentia, digerentia, repellentia, humectantia sicca-

ſiccantia, vel ſolùm diuerſa aſtringentia, erodentia, tenuãtia, tergentia, mitigantia, digerentia, hypnotica, id eſt, torporem & ſomnum inducentia. Sic Andromachus ſuis confectionibus bechicis & hypnoticis ad tenues humorum influxus incraſſandos, ſiccandos, refrigerandos, opium miſcet, & mandragoræ ſuccum, & radicis eius corticem, & alterci ſemen. Quædam enim eius compoſitiones duo ex his, quædam tria, quædam omnia continent. *Lib. 7. cō. ph. par.*

Opium ſoli ſapæ miſtum lana exceptum, ſedi, fronti, naribus, aut alteri parti vehementer dolenti impoſitum abundè ſtupefacit: vt tamen id medicamentum frigidas diſpoſitiones valenter coquat, additur crocus, nardus Indica, myrrha, caſtorium. Addi etiam poſſunt ſemina aniſi, ameos, apij, petroſelini, ſeſeleos, cumini, dauci, ad amari medicamenti inſuauitatem corrigendam, & vt citiùs penetret, vrináſque moueat, & ſuccos craſſos, ſi qui ſint, magis tenuet. Eadem ratione vigilias in morbis per refrigerantia & humectantia expugnamus: ſyncopen quoque magna cura præcipuóque ſtudio tum præcauet, tum præſentem abigit, libro I. ad Glauconem, & libro methodi 12. Et ſi qua ſunt alia ſymptomata præſertim inſignia,

gnia, & quæ causæ morbum fouentis vel augentis, tunc rationem obtineant, ab illis aliqua componendi medicamenti sumitur indicatio.

Quædam autem medicamenta interdum componimus contra nullum morbum, sed vt quod secundum naturam est, seruemus, qualia multa sunt cosmetica, id est, corpus ornantia & expolientia: & commotica, id est fucatoria: de quibus multa lib. 1. compositio. phar. part.

Inflammatam igitur, aut aliter ægrotantem particulam aliquam curaturis, communis omnium inflammationũ alteriúsve cuiusuis morborum generis, sub quo sit morbus partis, scopus primus occurrit, & indicatio ab affectu ipso, qua primum medicamentorum genus, quibus vtendum sit, inuenias. Deinde indicatio ex partis natura sumitur, ex qua particulares medicamentorum differentias eligimus: de qua dicere tempestiuum iam fuerit.

A partis natura & vsu indicatio sumitur deligendi medicamenti, quod parti sit blandum & innoxium, indolens, temperamentum eius non vitians, sed seruans aut restituens, si per morbum sit mutatum. Nam cu rationis genus etiam affectuum eorundem in qualibet parte materiis variat.

Vt ophthalmia id est, phlegmone oculi tunicæ adnatę, quanuis omnium phlegmonarum curationi per vacuantia subiicitur, tamen quia ea tunica plusquàm cutis reliqua sentit ob sensus promptitudinem & substantiæ raritatem, repellentia postulat, quæ non exasperent, sed clementer astringant mista liquoribus mitigatoriis oui albumini, fœnigræci decocto, lacti mulieris iuuenculæ, & euchymæ è mamilla supra cotem medicam expresso, in qua collyrium teritur, vt tepidum adhuc oculo infundatur, præsertim cùm magna est ophthalmia, aut humorum affluentium acrimonia: quãdo amylum, aster Samius, spõdium lotum, pompholyx lota, cerussa lota, plumbum vstum & lotum, & id genus alia ἄποια id est exiguam aut nullã qualitatem gustui aut olfactui repræsentãtia, qualis aqua, sunt salubria. Hæc enim quia rosionis omnino sunt expertia, & sola terrestri parte substantiæ, mediocriter siccant, his miscentur medicamentis, & aliis contra vlcera vel sola, vel cum erosione, & sanie mordacissima effluente. Qualia multa in cornea & rhagoide tunica nascuntur. Quòd si hæc primis diebus nihil iuuare videantur, longiore tamen spatio auxilium sensibile præbent, soláq; his vlceribus coueniunt. Nam adstrin-

gentia saniem effluentem retinent, & hac ratione dolorem ex saniei morsu natum intendunt: acria verò dispositionem mordacem augent, & quod affluit, corrumpunt, siue benignum erat, siue iam cœptum corrumpi à malo oculi habitu, vel capitis, vel totius corporis vitio.

Vlcera item oculorum eadem secundum genus curatione sanantur, qua cætera scilicet siccantibus & tergentibus sine morsu, & postremò adstringentibus: tamen propter partis naturam sint omnino morsus expertia & læuissimè trita, vt ex pŏpholyge lota, tenuissimè trita collyrium factum misto interdum mandragoræ succo, ad vehementissimos dolores leniendos sufficit: alij succum rosarum vel poligonij, vel albumen oui addunt paulò ante vsum, quia citò illa acescunt. Omnium enim vlcerum non modò oculorum materia huc spectat, vt vlcus ipsum sit purum, natura verò partium ipsum replet, ac cicatrice tegit. Quæ verò vlcera recipiant, & requirant mordicantia, prius dictum est.

Sic oris totius tunica cùm sit cute totius corporis multò rarior & mollior, ad hæc ea sola medicamẽti insuauitate infestetur, cúmque faucibus subiecti sint duo meatus: guttur in pulmonem, gula in ventriculum,

per

per quos aliqua portio medicaměti stomatici in dictas partes potest defluere, stomatico miscere non audemus valentia, & insuauia, & quæ his partibus obesse possunt. Ob id emplastro dia chalciteos & aliis quibusdam validis & vim quandam lethalem habentibus in vlceribus cutis vti possimus: in oris verò affectibus nemo vtatur tutò, etiã si vlcus ea postulet, nisi magna eorum vsus sit necessitas, qui eorũ aliquid in fauces, & inde in guttur, aut gulam delapsum vehementer partes recepturas lædit. Contrà in reliquarum partium affectibus, saporũ suauitatem, vel insuauitatem non spectamus.

Sic phlegmone stomachi & ventriculi & hepatis non solis laxantibus est curanda ob harum partium actionem corpori toti necessariam ad viuendum, sed miscentur etiã astringentia harum partium robur seruantia, vt absinthium, aloë, mastiche, nardus, cydonium. Sic in scirrho hepatis calfacientia & tenuantia præpolleãt magis, quàm in scirrho aliarum partium, sed mollientibus admodùm moderatis vtendũ, quia iecoris corpus velut ex humoribus concretum est: ob id Herophilo parenchyma dicitur.

Item in scirrho hepatis semen cucumeris & baccæ iuniperi miscentur; quæ mi- *Lib. 8. cõ. ph. part.*

te percutim ad musculos ipsi connexos peruenientе ipsam discutiamus. Si autem similis lassitudo in tunica interna asperæ arteriæ, & musculis laryngis, post vociferationem multam, & præcipuè acutã fiat, oleum & alia emollientia & digerentia per cartilagines ad partem lassatam non peruenient, sed paulatim deglutitis est opus lenientibus: tamen balneum dulce omnibus his commune est auxilium.

Sic aquã mulsam, oxymeli, & alia, omnibus non eadem mistione coquimus: quidam enim ea libentiùs bibunt aquosiora, alij dulciora, vt quidam vinum dilutius amant, & si meracius biberint, iis caput feritur: alij meraciore gaudent, qui si dilutius biberint, his ventriculus euertitur. Sic diamoron hi dulcius volunt, quibus plus mellis miscendum: alij austerius, quibus minus. Cùm igitur alicui medicamentũ sumẽdum imperas, cõiice aut interroga, quibus pręcipuè saporibus secundùm naturã delectatur, & singulis quod iucundum est, para: modò ne medicamenti facultas insigniter exoluatur. Ob hæc Medici sumenda medicamenta faciunt media, quæ pluribus naturis conueniunt, & ab aliis minimùm recedunt. ob id facilè ad propriam cuiusque naturã paucis quibusdam additis accomodantur. *Li. 4. san. tuend.*

Lib. 3. cō. ph. part. Sic phlegmone initio repellentia materiam affluentem postulat: quæ verò est in parotidibus, trahentia, nisi interdum & raro paucum astringentium multò digerēti miscendum sit, quando scilicet parotis cum paruo dolore erumpit.

Remediis item hemicranicis tam calidis quàm frigidis iubet Galenus misceri corro borans aliquid, astrictoria scilicet facultate præditum. Quod præceptum in partibus actionem aut vsum toti corpori cōmunem & necessarium habentibus est perpetuum, ventriculo inquam, & hepate, liene sæpe.

Præterea indicatio curatrix & medicamentorum vt aliorum quoq; remediorum inuentrix sumitur à viribus, ætate, cōsuetudine, non primò sed ratione temperamēti, quòd hæc ambo immutant, & nouum sæpe faciunt: illæ temperamentum in quo consistunt, sequuntur. Item non à partis temperie solùm, sed ab ipsius situ, connexione, figura, magnitudine, sensu exacto & obtuso, aëre, id est anni parte, regione, cœli statu. Quorum singulorum exempla tantùm singula prolixitatis fuga adscribemus.

Imbecilla debentur remedia omnia imbecillibus, nisi vires copia grauatæ falsam imbecillitatis suspicionem præbeant: tunc enim valentiora ferre possunt, vti & robu-

stæ

stæ nec grauatæ insigniter.

Pueri & senes valentia remedia non ferunt, præsertim vacuantia. Illi enim calidi humidi plurimùm perinsensilem transpirationem vacuantur: his infirmum & frigidum corpus viribus scilicet omnibus imbecillis.

Consueta remedia minùs molestare solent, sed etiam minùs sunt efficacia.

Pars ab ore & stomacho remotior sumenda medicamenta valentiora indicat, quòd priusquã affectui occurrant, vires eorũ obtundãtur alteratione, aliorũ mistione.

Eadem ratione quæ sunt profundæ partes, admouenda medicamenta postulãt valentiora, & quibus tenue aliquid additũ ad penetrandum paret, vt acetum, euphorbiũ: vel etiam astringens à tergo impellat. Contra verò cùm parti affectæ remedium viribus integris aut parum fractis occurrit.

Quia connexio lieni est per vas venosum cum venis mesaraïcis, lienis vacuatoria remedia sumpta aut iniecta facio valentiora, quàm si ex initio mesarei vel etiam toto mesareo esset vacuandum.

Cauæ intus partes, medicamenta intrò recipere possunt: foris, foras: intus & foris, vtroque versus: nec intus nec foris, nusquã. Magna verò cauitas largius medicamen-

tum capit, vt vomitoria sint larga quantitate, quæ vesicam vel vterũ vacuant iniectiones, parcæ: quæ intestina lata & parum plena aut pressa, largæ: quæ angusta, quæ stercore aut flatibus plena, aut fœtu, vel ascitæ, aut tympania pressa, parcæ.

Libro 3. method. Quæ corpora sensu tactus exquisito sunt prædita & mollia, valentia & acria & mordacia medicamenta non ferunt: quæ obtuso, ea ferunt.

Aër si temperiem habet morbo similem, quia causa est insalubris, medicamenta debent habere qualitatem aëri & morbo repugnantem, insigniorem, quàm si aër ipse morbo contrariam haberet intemperiem. Horum omnium exempla propè infinita sunt tota methodo, lib. sanit. tuendæ, & lib. 2. ad Glauconem. Quapropter non est, cur in his pluribus immoremur.

Libr. 9. cõ. pha. p. Ab affectu simul & partis natura plurima, vt in dysenteria opium, galla, malicorium, cortex pini, semen alterci, myrta sicca, acacia, rosæ siccæ, pyra, sicca omnia torrefacta dantur, vt dolorem obtundant, & partem aduersus causas dolorificas roborent.

Libr. 1. c. ph. p. Sic alopeciæ difficili nec cedenti tribus aut pluribus totius purgationibus dictis à Galeno topicum debetur medicamentũ calidum

lidum,quod digerendo vacuet, non tamen adeò calidum vt vrat,aut etiam cutim citra vstionem immodicè siccet: nec tamen mediocriter calidum, vt non vacuet quod volumus,sed tenuium sit partium,vt in altum penetret ad originem radicis pilorum:quia cutis capitis crassior & durior, ob id efficaciore opus est medicamẽto, quod & prauos succos digerat, & sanguinem probum trahat,qualis est thapsia. Quæ cùm multò sit calidior quàm affectui & parti conueniat, solam ne applica:nam cutim vlcerat, & tumores in ea excitat inflammatorios: ob id quędã eius vehemẽtiam mitigantia misce, vt ceratum ex oleo tenuium partium (quale est sabinum vetus, vel ricininum recens: non Hispanum, vel omotribes, vel aliud astringens)vel aqua mista thapsiæ recenti: nam annuæ vis dissoluitur:bimæ magis, trima est inutilis.

Sub natura partis cõprehende naturã totius,& expende,an quod medicamenti genus pars affecta idem corpus totũ insinuet, an diuersum. Id quod simile vel dissimile partis & totius temperamentum tibi planè ostendẽt,vt lib.3.methodi fusiùs leges. Præsidia etiam alia ciuilibus corporibus scribenda sunt,alia fossoribus & messoribus,vt acetum feruens, aut muria acetosa in parotide. *Libr.3.c. ph.par.*

Lib.6.cõ. ph.par. Ad totius naturam, ægri quoque & Medici facultates referas. Pauperes enim Medici sumptuosa & diuitum remedia parare nequeãt, quòd illis sit res domi angustior. Pauperibus etiam pauperem ex viliore materia apparatum, diuitibus dignũ ipsorum diuitiis ex opulentiore præparare oportet. Ob id dentifricium suum diuitibus cinnamomo, pauperibus casia vel amomo aromatizat & iucundius odore & sapore reddit Galenus, & in opulentorum ozæna medicamentis miscebat odoris gratia aliquid hedychroi in falerno veteri mersi, libr. 3. cõpositio. pharma. part.

Neque tamen ob id putes, sumptu superfluo aut parum necessario diuites onerandos, vt magna pecunia & longis itineribus conquiras remedia, quibus similia tibi sint in promptu. Nam cùm ad manum sunt remedia paratu facilia affectui curando idonea, superfluum est vel exotica vel rara vsu disquirere: vt cùm parotidas curare possis trahentibus & digerentibus remediis propè infinitis, quorsum attinet in id mustelæ sanguinem quærere? citra quem si nequit curari parotis, remediorũ planè inops fuerit medicina, cùm præter hunc aliis permultis parotidum auxiliis sit fœcundissima. In paratu tamen facilibus delectus quoque est

habend-

habendus. Nam asini vrinam & similia potui dare in affectibus oris & gargareonis cum Apollonio, extremę est dementię, cùm alia sint permulta paratu facilia æquè efficacia: adde quòd permulti sint, qui mori malint, quàm illam bibere. Absurdissimum etiam est, in oris phlegmonis potiones alias medicas quàm purgatorias dare. *Lib.6.cō. ph.part.*

Sic diamoron & diacaryon & similia pauperibus parare potes sine vllo sumptu aut cum minimo: diuitibus verò sumptuosiora fiũt cũ casiæ cortice vel nardo Indica, vel folio malabathri, vel omnibus simul. Inde etiã sumptuosa diuitum mulierum Romanarum vnguenta spicatum & foliatum. *Lib.6.cō. ph.part.*

Item ad potenter digerẽdum phlegmonas indurescentes, diuitum compositis stomaticis additur costus, amomum, macer, opus Cyrenaïcus vel Medus, aut alius: pauperum verò stomaticis digerentibus additur acorus, meon, cardamomũ, dictamnus, sinapi, loco illorum sumptuosiorum digerentium. *Ibidem.*

Eorum etiam qui assumunt medicamẽta naturæ proprietas est inspicienda: sunt enim nonnulli tam facilè medicamenta capientes, vt etiam sæpe ea concoquant, & nutrimentum ab his aliquãdo sentiant, nullum autem incommodum. Alij con- *Galen. in theriaca ad Piso. ex li. 2. epidemiũn Hip. Philophar-maci.*

Miso-pharmaci. *Li.3.metho. & 1. alim.*

tràtam ſunt inepti ad medicamenta aſſumenda, vt iis vti nequeant, quia ſtomachus ea aduerſatur, & ante vſum facilè diſſolui-tur. Vnde veterum præſtantiſsimi optimas medicamentorũ compoſitiones effecerunt, ex ſingulorũ natura cõpoſitionis rationem inueniẽtes, & quę intenſa erãt viribus, aliorum miſtura remittentes, & ſimili ratione acria hebetãtes, reliquáq; pro affectuum & naturarũ differentia obſeruantes, quæ ſcilicet medicamẽta, quibus morbis, & quo morborum tempore conuenirent, & quomodò affectis corporibus, & quali victu vtẽtibus, & quo anni tempore. Sic theriacen ex optimis & plurimis multũq; variis medicamentis compoſuerunt aduerſus ferarum noxiarum morſus & venenoſa pharmaca, & alios affectus plurimos, quódq; hominum naturas plurimùm inuicẽ differre perpenderent, ita vt aliud alij medicamentum ſit idoneũ.

Libr.6.c. pha.part. Si diuitibus paras ſtomatica coquentia & digerentia, miſce amomum quantum crocum, myrrham, alumen: & ſi vis, horum trium loco ſolum pone amomum.

In corporibus mulierum & eunuchorum & aliorum molli carne & alba præditorum nec ſoli aſſuetorum, caput æſtu calfactum refrigerare vehementer non audemus.

In mollibus & delicatis corporibus vlceratis

ratis vtendum est medicamentis morsu omnino carentibus: hæc enim vel sine molestia agent, vel saltem nihil nocebunt.

Prædictas indicationes propè omnes deligendis quoq; aliis simplicibus miscendis tam sine quibus basis non agat, quàm per quæ meliùs agit, & postremò à quibus omnia illa conseruātur, applicare oportet, vt omnino tibi persuadeas, nihil rectè ad miscendum vti, nec ad curādum inueniri posse, nisi per indicationes seu scopos, & veluti respectus, vt appellaut. In quibus præcipuè sunt ab effectu præter naturam, ab ægri natura, & ab aëre. Has autem in sequentibus vbi minùs accuratè expressas leges, ignorantiæ aut negligentiæ ne adscripseris, sed eas de industria vel obiter perstringemus, vel etiam silentio præteribimus: quando ad viuum singulas excutere prolixius esset, quàm rei mihi propositæ conueniret.

SINE QVIBVS.

BAsi medicamenti inuenta & probè constituta, ei sunt addenda alia, sine quibus affectum basis ipsa profligare non potest, & pristino habitui corpus restituere. Sunt autē ea multiplicia, vt mox audies: ferè tamen omnia basim aut ad partem affectam dedu-

cunt,

cunt, aut ipsi commodè ad actionem applicant: nisi basis ipsa per se sit idonea, & multorum simplicium rationem sustineat.

Miscentur ergo quæ tota sua substantia parti sunt familiaria, & ob id dum à parte trahuntur, simul vim medicamenti eò deducunt, vt simplicia cephalica medicamenti vim ad caput secum trahunt; cardiaca ad cor, nephritica ad renes, arthritica ad articulos medicamentum deducunt, quo partis affectus indiget.

Miscentur etiam quæ basim per meatus natura, aut obstructione, aut densitate, aut cõpressione angustissimos, in partes, si opus est, remotissimas cõuehunt sua vel acrimonia, vel essentię tenuitate, vel vtraq;, vel accurata tritura, ob id acetũ obstructionibus viscerum liberandis miscetur: euphorbium externis intrò penetraturis remediis myrrha aëriæ substantiæ multæ particeps crocũ terreũ intrò deducit rhabarbarũ, asarum, leuissimè terũtur in pollinis modũ, cùm mouendũ est lotiũ: casia, cinnamomũ & similia tenuissimè trita miscentur, vbi menses sunt mouendi: euphorbium, pyretrum & similia, vbi per sumpta medicamenta est ab articulis trahendũ. Contrà sine his basim exhibemus, cùm parti affectæ facilè & mox occurrit ex partis situ & figura, vt rhabarbarum

barum,crassum & negligenter tritum damus, cùm aluus tantùm mouenda est, non etiam mouendæ vrinæ.

Hæc prædicta quatuor, familiaritas totius substãtiæ,tenuitas studiosa tritura, acrimonia,vbi ipsius basis vires aut etiã substãtiam ad partem affectam deduxerunt, ea vt in affectum agat, tempore eget interdum etiam diuturniore:ob id nonnunquàm basibus miscentur,quæ ipsas affectæ parti diutius affigant, vt mora saltem ipsæ id perficiant,quod non possunt obiter præstare: vt medicamentis gulæ & tracheæ alteriæ miscemus crassa & lẽta,quæ vim medicamenti sarcoticam,colleticam, sinuloticam,si vlcus adest,in parte remorentur & affigant.

Non tamen aut in via, aut illa mora in parte volumus medicamẽta coqui, & horũ vim à calore nostro euinci, priusquàm & partem affectam attigerint, & vsum optatum præstiterint:ob id opium theriacæ miscetur,& ob alia quædam alibi dicenda.

Medicamẽtis verò quæ hærere parti alicui volumus siue sumãtur, siue admoueantur,ceram,oleum,adipem,vel lentum aliud miscemus,memores tamen eorum quæ recte sumendis aut admouendis miscentur.

Nam cerã sumendis nemo recte miscuerit, vt neque axungiam, quæ admouendis sunt *Libr.6.c. ph.p.*

sunt

sunt aptissima, vti ad vlcera gulæ & asperæ arteriæ syrupi, butyrum, oleum, & lentores succorum, oportunissimi.

Si tamen vlcera sint putrida in ore, parte calida, humida, ob id ad putredinem paratiore, quia medicamenta his idonea continenter per saliuam elota adhærere nequeũt, validissimis in ipso sic vlcerato medicamẽtis vti cogimur, qualia sunt caustica, & quæ crustas ferri candentis modo efficiant. Sed in externis partibus causticis per se vtimur: deinde crustas tergentibus auferimus: at in oris vitiis propter partis naturam tutius est causticis miscere tergentia, mel, thus, eruũ, irim, aristolochiã: ne ob partis naturã recidiua putredo nascatur. Misyos ergo crudi vel tosti drach. tres cum mellis cyathis sex dissoluantur, vel chalcitis tosta cum melle tanto, vt sordium habeat spissitudinem: vel chalcãthum vstum cum melle similiter mistum. Sic caninum stercus, cinis hirundinũ, & humanum stercus, ana cum melle.

Sic æruginem cum aliis mistam aphthis malignis adhibet Andromachus & Crito ibidem: & arsenicum, & sandaracha, & alumen scissile, oris putredinibus applicantur ibidem.

Eadem ratione malignis vlceribus sedis, intestinorum, vteri, vesicæ, meatus vrinarij

simil

ſimilia adhibētur remedia, aliter atq; aliter miſta & ſoluta pro variis à parte & affectus magnitudine, & ſitu indicationibus.

Sed quoniam vſus à medicamentis expectatus præcipuè is qui calori aut frigori ſuccedit, non præſtatur, niſi medicamenta ipſa actu id ſint, quod dicuntur, hoc eſt, calida vel frigida, calore noſtro egent, deducente ipſa in actū: vt medicamēta purgantia cum poteſtate calida ſint omnia, vt agant, actu calida eſſe oportet caloris noſtri actione. Eodem modo opium & alia frigida vt agant, quod agere nata ſunt, in frigiditatē illam ſuā à calore noſtro deducēda ſunt: actu enim non magis frigida ſentiuntur, quàm alia loco eodem cōcluſa. Sed tamen vtraq; prius accuratè ſunt terenda, vt ea calor noſter propè tota citius attingat: nam piper, & cætera poteſtate calida, non fiat actu calidū à nobis ſine contritione tenuimec rha barbarum aut aſarum, & vretica alia vrinas moueant, niſi diligenter ſint comminuta: agaricus item & colocyathis citra contritionem hanc multum ſunt noxia, ſi ſumantur. Quam vt promptiùs recipiant; ille in trochiſcos primùm formatur: hæc cū aliis ſiccis teritur & friabilibus.

Niſi item facultates medicamentorum, ſine quibus baſis ocioſa fuerit, in ſuo vigo- *Li. 1. cōp. ph. part.*

re consistant (quas color, odor, sapor, consistentia, non solùm calor aut frigus significant) vires à composito promissas ne expecta, vt indicabit libr. 4. compositio theriaces. Est tamen quando medicamentum vires simplicium languidiores poscit, vt euphorbium vetustate ignauius idémque flauius: quando pars exactiùs sentit, cui est applicandum, & affectus vt punctura est clementior. Sic in rha tenuis & aërea substantia, & frigida terrea mutuò sese non impediunt, imò valentioris effecti sunt causæ: quia aërium deducit intrò crassam & terream & frigidam substantiam, alioqui per se in superficie hæsuram, nec partes internas contracturam, refrigeraturam, siccaturam.

Li. 8 sim.

Miscentur etiam medicamento non modo sine quibus ipsum efficere id non possit quod promittit, sed sine quibus medicamentum hoc vel illud compositi nomen non habeat: de quibus abūdè pòst in forma medicamenti idonei constituenda.

Ea igitur omnia quæ composito, miscentur, aut etiam citra mistionem, in basi perficiūtur necessario, antequàm ea, quod optamus, in affectum efficiant: illa rationem eius sine quo medicamentum nō agat, obtinent, vt basis ipsius coctio, vstio, tritura, lotio

lotio,& alia permulta,quæ in singulis apparent compositionibus. Item quæ glutinosius,liquidius,crassius,tenuius,acrius, mitius medicamentum reddunt, quando harum qualitatum aliqua est opus ad actionem optatam. Item quæ partibus familiaria ad eas vim vel etiam sæpe substantiã medicamenti alterantis,roborantis, vacuantis deducũt. Quando medicamentum agit in propinquam sibi materiam, in longinquam non acturum,aut tam imbecilliter,vt nullus inde successus esset sperandus. Præterea, quæ sumptum vel admotum medicamentũ tam iucundum faciunt omnibus suis qualitatibus ægro,vt id ipse nõ inuitus accipiat,neque eo assumpto nauseet,& inde vomat. Si enim vomat,nullus est huius medicamenti vsus,vt neque si admota præ morsu & dolore,aut alia de causa mox æger illa abiicere cogatur:nisi forte vomitu illo fiat fluxionis auersio,& excrementosum aliquid etiã ex ventriculo simul elidatur. Adhæc quæ humorum coctionem iuuant,quæ excrementa vacuationi apparãt, quę meatus aperiũt, per quos medicamento via est futura,atque etiam excremẽto,illa etiam rationem eius obtinẽt,sine quo medicamentũ nihil agat.

Adhæc virium robur quantũ est necessarium medicamento ad actionem mutando

& sensus tactus, eôdem pertinent. Quapropter apoplecticis, dissolutis, hystericis remedia quantumuis morbo & eius causæ idonea dentur vel applicētur, cassa sunt, aut parum secura: sępe motus, sæpe venter plenior causa est vacuationis tū celerioris, tum largioris: sæpe quies retineri in ventriculo, sæpe ventris inanitio coqui medicamentum cogit, præsertim si erat clemētius: sæpe item corporis situs ac figura ex deiectorio vomitorium effecit, & contrà.

Cessatio quoq; à vacuationibus aliis causa sępe est per accidēs huius vel huius vacuationis. Nā si in diabete des mediocriter aluum mouentia, illa etiam ad vias vreticas trahentur: vt si in lienteria, diarrhœa, dysenteria des vretica, vel hydrotica, vel quæ viscera respiciūt, sæpe aliorū impetu illa per sedem detrahuntur. Per accidens quoque volūtas nostra sæpe rationem eius sine quo non fit medicamenti actio, habet: vt si quis aluo à medicamēto irritata, naturæ impetui non seruiat, sed aluum cohibeat: fit sæpe, vt aluus postea non descendat.

Non modò autem quæ ante medicamentum sumuntur, vt ei materiam apparēt, sed etiam quæ pòst recipiuntur, sæpe actionem medicamenti obrutā excitant, sæpe ad medicamenti expulsionem naturā irritant. Vt

sumpto purgante medicamento si quis diutiùs à cibo abstinet, sæpe nihil mouet: si tempore pòst legitimo cibũ sumat, hoc recreata natura medicamentum expellit.

Infinita propè alia inuenias in compositis medicamentis, sine quibus illa nihil omnino agant, aut tam parum agãt, vt nihil egisse videri possint. Eadem verò, cùm sint imbecilliora impedimenta, vt melius operetur medicamentũ, aut etiam si omnino absint, per accidens his accẽseri possunt, per quæ melior fit medicamenti actio. De quibus dicere iam tempestiuum fuerit.

PER QVAE MELIVS.

TErtio loco medicamentis certa methodo componendis deligenda sunt & miscenda, quæ ipsius basis & aliorum, sine quibus basis non agat, actionem reddant meliorem, perfectiorem, efficaciorem, salubriorem, tutiorem: celeriorem, si celeritate opus est: aut tardiorem, si tarditas optanda est, qualia sunt vstiones, ablutiones, trituræ, & quæ basis ipsius aut aliorum vim corrigũt, valentiorẽ minuẽdo, imbecilliorem augẽdo, noxiam corpori emendando. Item quæ coloris, odoris, saporis, consistentiæ gratiam ægro iucundam me-

dicamentis conciliant.

De horum autem quibusdam prius est dictum, de aliis exempla aliquot proponamus non inutilia lectori. Valentiorē vim minuunt per se quidem quæ basi aut prædictis sunt contraria, vel tota substantia, aut sola qualitate manifesta, aut vtraq;, vt scimonio calido, tenui visceribus noxio vires dissoluenti, pruna dactyli, succus rosarum frigida, crassæ essentiæ, partium substātiam cogendo, roborantia, miscentur in antidotis catharticis. Sic valenter calidis opium, semen hyoscyami, cortex radicis mandragoræ, & similia miscemus, vt illorum vehementiam obtūdamus: præterea vt sensu per hæc frigida stupefacto dolorem sedemus: sic vehementer astringenti minimum astringens miscemus, cùm mediocri astrictione opus est: vel vehementer digerenti minimum digerens, cum moderatè resoluendum est in aliis ad portionem. Per accidens verò vim aliorum remittunt, quę partis naturæ sunt familiaria, eamque aut tota substantia, aut qualitate, aut vtraque contra noxam à medicamento imminentem roborant & muniunt. Vim etiam minuunt, quæ tenuibus crassitiem, celerioribus tarditatem; rarioribus densitatem, leuioribus grauitatem addūt: nisi à crassitie, tarditate,

densi

densitate, grauitate vehemens actio proficiscatur. Est enim quando horum actio est optatior.

Sic sulphuris valenter calidi & digerentis vim pari cimolia terra frangit in achoribus Apollonius, & ex ambobus compositum ad symmetriam medicamentum reducit. Addit & acetum incidens, tenuans, digerens, repellens. Libr. 1. de ph. part.

Sic medicamentis ad affectus internarum partium penetraturis ea miscemus, quę penetrare in altum faciant, etiam affectum non iuuantia, vt acetum in phrenitide, quod neque mitigat dolorem, neque laxat tensionem. Et quia medicamentorum affectui aptorum virtus in altum penetrando dissoluitur, sæpe affectus ab his præsidium non sentit, nisi mista sint medicamenta valentissima. Contrà in affectibus superficiariis, vtpote quibus occurrunt medicamenta viribus integris, satius tamen fuerit miscere, quæ tum medicamenti vim intrò ad penitiora deducant; tum affectui ex sua natura auxilientur, & sint tenuium partium, vt acetum in calidis dispositionibus, euphorbium in frigidis. Cuius vtriusque virtus vehemens dissoluitur, & corpora permeando & alterius mistura, vt rosacei cum aceto in capi-

tis interno dolore, nisi vlcus adsit in sincipite, cui vis applicare. Sic vstio metallicis tenuitatem essentiæ, acrimoniam & vires auget, lotio acrimoniam & vires eas minuit, tenuitatem retinet. Sic aloë non lota magis purgat, minus roborat, lota minus soluit, magis roborat.

Lib. 7. method.

Quæ verò actionis vehementiam remittunt, eam non aboleant, neque qualitatibus contrariis, neque tota substantia contraria: quomodo theriace sumpta medicaméti purgantis vim & actionem abolet: quomodo magnes allio cõfricatus ferrum à se abigit, non attrahit: succinum oleo maceratum paleas nõ attrahit, sed eas etiam oleo imbutas à se repellit, antipathea rerum & occulta naturarum contrarietate, vt antè diximus.

Virtutem imbecillam augent ac excitát medicamento, quæ illi imbecillo robur, tardiori celeritatem, crassiori tenuitatem, denso raritatem, graui leuitatem, insipido acrimoniá, aut salsuginem, aut amaritudinem, adiiciunt, si qualitatibus illis est opus: si contrariis, quæ contrarias afferunt: vt vstio terreis & metallicis vires addit, & celeritatem, tenuitatem, leuitatem, raritatem, acrimoniam. Vsta enim omnia essentiæ tenuitatem acquirũt & acrimoniam, excepta chalciti.

Libr. 10. simplic.

Ruta

Ruta & ramus salicis & cortices eius arteriacis quibusdam inter parandum mouendis, siccata abiiciuntur, noua substituuntur, vt in diachalciteos ramus palmæ præscinditur sæpe, lib. 1. comp. ph. gen. *Lib. 9. cō. ph. parti.*

Quæ partem roborant, medicamētis miscentur: vt hieræ picræ, mastiche, crocus, & alia aliis plurimis. Crocus idem linteo puro ligatus incoquitur, expressus abiicitur in arteriacis, lib. 9. comp. ph. part.

Hodie Arabum sectatores turbith iungunt zingiber, tāquam eius calcar: agarico salem fossitium (gemmeum vocant) & stœchadem, si ad caput ferri volunt. Scammonio cor lædenti ambram cor ipsum roborantem: crystallum, refrigerantē inflammāti: gallam astringentem aperiēti eidem ora venarum: spicam item mastichen, tragacanthum, caphuram vna ratione vel duabus.

Vim medicamenti noxiam corpori, & etiam deleteriam emēdamus, vt cantharidibus per se & suæ naturæ contrarietate vesicam vlcerantibus miscemus alia, quæ vim earum exedentem corrigūt: vretica tamen si vrinam cieri affectus requirit, & ceratum eisdem miscemus, aut emplastrū idoneum ad vngues ψωρώδεις. *Li. 11. simplic.*

Sic elloboro nigro humanæ naturæ contrariam vim emendat Hippocrates misto *Li. 1. rat. vict. acu.*

anisi, dauci, seseleos, cumini semine odoro simul & esculento.

Sic mel veteres, hodie magis saccharum medicamẽtis sumendis miscemus, linguam & os prius vino interdum abluimus, & cyathi tam fundo quàm labris iucunda sapore & odore miscemus, & os sumpto pharmaco abluimus, aut delicato condimento recreamus, ne tristato illi consentiens stomachus subuertatur, & ad vomendum ventriculum incitet. Sic catapotia foliis auri interdum tegimus, interdum sacchario, & aliis.

Lib. 7. methodi. Nec omittenda est cuiusq; temperamenti proprietas, quæ vt in alimentis, sic etiam in medicamentis vim habet magnam, vt non modò expendamus an hoc illud medicamẽtum partis & totius temperaturam vel eandem vel diuersam seruet, (quomodo Galenus docet in medicamẽtis vlcerum lib. 3. 4. Methodi) sed quomodo se habet ad medicamenta hæc vel illa. Quædam enim naturæ clysteribus etiam malo suo necessariis omnino sunt abstinendæ, cùm ab his sentiant sæpe mulieres mox vterinos affectus, aliæ à potionibus medicis, quædam à catapotiis, aliæ à bolis purgantibus, aliæ ab aliis omnino abhorrent, vel ob naturæ suæ cum his contrarietatem, vel opinione ali-

qua

qua id persuasæ, vel quia iis vsæ malè habuerunt. Ob id rogandus quisque est, si quando purgatus est, & qua purgatorij medicamenti forma præcipuè delectetur.

Vt melior fiat medicamenti actio, miscentur quæ ipsum gratius reddãt colore, odore, sapore, consistentia, siue sumendum est, siue admouendum; nisi quòd in admouendo saporis minima ratio est habenda, nisi quatenus illi cum odore conuenit. Sumenda autem si quatuor dictis dotibus sint iucunda, & præterea pauca, ventriculus trahit promptiùs, comprehendítque: actu etiam calida citius reddit, aut frigida, si talia erant potestate, & si refrigerandum est: ob id & celerius & valentius agunt. Si quo horum autem fuerint ingrata, non cõprehenduntur, non retinẽtur, sed ventriculum euertunt, & vomuntur mox, aut deiiciuntur sine actione, vti & alimẽta quanuis meliora: quia tamen ingrata sunt, non comprehenduntur à ventriculo, nec ob id coquuntur. Cùm autem suum cuique sit iucundum vel consuetudine, vel imaginatione, vel tota substantia, & horum quodque sola experientia noscatur, rogandus quisque est, quo medicamenti sumendi aut etiã admouendi crassamento, colore, odore, & in illo etiam sapore delectatur.

Ga. in natura hum.

Aph. 38. li. 2.

COLOR.

Propterea daturi medicamenta vel foliis auri tegimus, vel vase argenteo, stanneóve, aut alia constante materia non trāsparente includimus, oris angusti, idq; in tenebroso aëre propinamus: ob id etiam inuenta emplastra melina, id est, rufa, & coloris cydoniorum, ex vsta ærugine docet Galenus: quia ex ęrugine cruda viridia quosdam terrent: sic cauteria maximè occultamus, præsertim meticulosis: & scalpello venas aut arterias secturi, aut hæmatophobis his faciem velamus, aut alio torquemus.

Lib. 2. cō. ph. part.

Vt emplastrum ex lithargyro sit albius, deligit Galenus oleum purius & lucidius, & aquam puram & candidam, quæ cū lithargyro in mortario temperat, deinde igni ex lignis peruri cœptis vel perustis antè carbonibus exactè incensis coquit in aëre syncero, sub dio, in sole. Oleum autem crassum, aqua turbida, aër nubilus, vmbra, fumus, medicamēto facilè nigredinem conciliat. Quòd si primus iste focus coctionem non absoluit, in alium similiter ardentem cacabus transferatur.

Libr. 1. cō. ph. gen.

Nota ad coctiones medicamentorū.

Li. 2. rat. vict. acut. Hippoc.

In his quæ sorbitionibus mista ventrem soluunt, nonnihil præsidij est, nisi ob amarorem, vel asperitatem, aut multitudi-

tudinem, aut colorem, aut suspicionem aliquam omnino fuerint ingrata. Multitudinem non sine causa adiicit, quę etiam alimenta facit ingratiora, non ægris solis, sed etiam sanis: cùm alimenta minùs larga auidius deuorentur, quàm largiora.

Ob id ægris cibos auersantibus alimentum parcius est offerendum, multò magis medicamentum. Quapropter cùm largius purgãdum efficaciora sumimus, si nihil repugnet, ne magna remedij imbecillioris copia opus sit. Sic puluerem hierę diacolocynthidos, & alterius cuiusuis potius damus catapotiis aut aliter, quàm ipsam hierã melle exceptam, nisi res alia aliud suadat. Sic cùm purgatoria infundimus liquori idoneo, paruam potionem imperamus, ne copia largiore ægrum à deglutiendo deterreat, néve ea si semel sit deuorata, citius & valentius stomachum euertat.

Melina (vt paulò antè dixi) fiunt vnguẽta, id est, mali cotonei colore, cocta mediocriter, seu vsta ærugine: quia color hic est gratior, neq; terret ægros, vt sæpe viridis ab ærugine cruda. Cerussa quoque quibusdam vnguentis additur ad coloris albi gratiam. *Lib. 2. cõ. ph. gene.*

Huc pertinet quòd quæ simplicia coloris propè expertia sunt, vt aqua, tunica cornea, colores omnes optimè recipiũt: vt inodora *Li. 6 sim.*

(qual

Li.2. ali. (qualis est balanus myrepsica) omnibus suscipiendis odoribus aptissima: & insipida, vt cucurbita, saporibus omnibus recipiendis sunt appositissima.

ODOR.

Quantum odoris gratia in medicamentis tam sumendis quam admouẽdis valeat, docent abundè Medicorum omnium libri.

Libr. 1. c. ph. part. Ob id enim Cleopatras Medicus ad capillos in capite gignendos succo radicis arundinis, muscis vstis, adipi vrsino, oleo cedrino, vinum aut passum affundebat, vt odor obtunderetur.

Ibidem. Sic pilos tenuãtibus scilicet, tergẽtibus, vt nitro, ossi sepiæ, pumici odorata miscet Galenus libro 1. composit. phar. part. cyperum, schœnu anthos, melilotum, rosas siccas, iridem Illiricam, herbam cydonia m, melissophyllon: & si opulentis paras, spicam nardi, Indicam & Gallicam & montanam, terram Erethriadem, malabathrum, folium malabathri, amomum, myrrham, crocum, costum, mentham. Crito ibidem etiam psilothra suauem habere odorem volebat.

Nec te moueat, quòd amomum, & alia quædam similia diuitum compositionibus addi legis, nonnunquàm pauperum. Illis eñ largiùs, his parciùs immisceri intellige.

Vrina

Vrina licet achoribus sanandis conueniat, quia tamen est odore ingrato abominabilis non vtenda est. Ad odoris gratiam cyperus additur capillos tenuantibus. *Ibidem.* *Ibidem.* *Lib.5. cō. ph. part.*

Sic odorum dentifricium facit Galenus miscendo casiæ aut amomi drachmas duas mediocribus: cinnamomi autem drachmam vnam regibus. *Lib.7. cō. ph. par.*

Bechicis adduntur semina petroselini, apij, dauci, seselos, vt aliorum medicamentorum insuauitatem suo odore grato & sapore emendent, & frigidorum vires obtundant, vt etiam vrinas prouocent.

Odorem cuique iucundum medicamentis addendum declarant emplastra εὐωδία id est, suaueolentia, vt intelligas nō sumēdis solis, sed etiam admouendis medicamentis odorem gratum esse conciliandum. Cùm medicamenta omnia, præsertim purgantia, ventriculum, & præcipuè stomachum neruosam eius partem & maximè sensilem lædant, his odorifera sunt miscenda, quæ noxam eorum obtundant, actionem verò non impediant; quæ præterea tenuent crassos succos, incidant, tergeant, vias aperiant, per quas est vacuandum. *Gale. lib. quos pur. opor.*

Quæ qualitates habent odoras, misceri debent stomachicis, vt aromata & semina quædam etiam esculenta, anisum, dau-

cum, seseli, cuminum, quæ etiam Hippocrates miscet peplio & veratro nigro; per id pleuritidem sub diaphragmate purgaturus, vt medicamentosum quod in eo est humanæ naturæ contrarium, mitigetur & obtundatur. Nam vt fœtida omnia stomachum subuertere solẽt, sic odora roborare. Quòd si non modò odora sint, sed etiam esculenta, multipliciter iuuant stomachum malis humoribus subuersum, vt idem de vtero & vterinis remediis tibi persuadeas.

Li.8.met. Absinthium aqua feruente tingendum, quò minùs odore offendat, posteà oleo incoquendum ad ventris fluentis fomentum, si modò vacuatio ampliùs non duret.

Sic nostra casia tanquàm cinnamomo quæ sumuntur omnia aromatizamus, aut alio odoramento naturæ ventriculi & partium aliarum principum familiari.

Odore enim iucundo fit, vt non modò iucundiùs fit medicamentum, sed etiam eo odore spiritus animalis & vitalis reficiãtur, vt alimentorum sic medicamentorũ. Quò fit, vt lipothymia languentibus caryophyllum, nux moschata, zingiber, & alia id genus animum mox reuocent, vti odor panis, aceti, vini, & similium. Nam odore vires celerrimè reficiuntur, secundo loco, potu, postremo cibo.

Apho.18. libr.2.

Li.11.sim.

Quam

Quam rem persuasi omnes graueolentia fugimus tam sani quàm ægri, ceu naturæ nostræ contraria; tametsi omnia id genus naturam nostram non lædere ostendat castorium odore abominabili, sed quod nec sumptum nec admotum cuiquam vnquam nocuit.

SAPOR.

Saporum iucunditas cuique hominum naturæ sua magni est momenti, vt non modò alimentum sit salubre, sed etiã vt medicamentum sumptũ sit efficax. Ob id rogandus quisque est medicamẽtũ sumpturus, qua maximè saporis differentia delectetur. sunt enim qui austeris, alij acidis, alij dulcibus, sunt qui salsis & amaris ducuntur, nonnullos acria delectant. Hunc igitur saporem medicamento insigniorem dabimus, quo æger præter cæteros delectatur, nisi eius vis affectum nobis curandum insigniter sit auctura. Nã sapores calidos salsum, amarum, acrem in affectibus multùm calidis non probauero: vt neque frigidos acerbum, austerum, acidum in frigidis. Cur autem non odore modò, sed etiam sapore suauia esse debeant alimenta, docet Galenus Aph. 38. libro 2. Paulò deterior cibus aut potus, suauior tamen, melioribus & minus suaui-

bus est præferendus. Medicamenta verò iucunda esse quatenus licet, debent, vt à ventriculo comprehensi in actum reducantur, ac ne nauseam, flatus fluctuationes ex insuauitate ipsa pariant, adeò vt citò supra aut infrà ventriculus excernat. Sic qui primus stomaticum diamoron composuit, cum melle coxit, vt & gratius esset, & diutiùs seruari posset. Præstantior enim est succus mororum per se incipienti oris phlegmonæ, sed gratior & perseuerantior cum melle coctus. Nam citra coctionem etiam cum melle repositus citò corrūpitur: coctus autem cum melle non modò diu seruatur, sed etiam vtilius fit sequentibus phlegmones temporibus, incremēto, statui, & declinationi, ad perfectam vsque curationem.

Lib. 6. cō. ph. par.

In omnibus autem oris affectibus medicamenti suauitatem cuiusque palato gratam sumere non satis est, nisi ea visceribus ori per gulam & guttur communicantibus etiam innoxia sint.

Quæ considerans qui primus diamoron composuit stomaticum medicamentū, succum mororum cum melle coxit, vt scilicet gratius esset, & toto anno seruatum in promptu esset, quoties vtendi occasio incideret, non solum tempore mororum.

Opule-

Opulentis itē & delicatis viris & mulieribus, & malo natura stomacho præditis, stomatica simplicia sunt gratiora medicamentosis, vt quod ex succo solorum mororum fit, quod omnium est maximè imbecillum: ex succo enim batinorum est valentius: hoc item potētius: ex succo corticis nucum viridium cocto cum melle, licet nō sit acerbus gustu, vehemētissimè tamen astringit, vt succus ex granatis acerbis cum corio tusis expressus, ex dulcibus autem sine cortice expressus est suauior sed imbecillior, cum cortice valentior sed insuauior. Ex tribus autem generibus simul tusis addito glycyrrhizæ succo, bonus est, nec immodicè exasperat. In his igitur vide, ne suauitas vires quæsitas obscuret.

Eadem saporis gratia vinum phalernum acre laudatissimū mithridatio & theriacæ miscendum, vt amarorum in his antidotis multorū iniucunditatem tegat, docet Galenus lib. antidotorum. Sic Hippocrates veratro nigro daucū, vel seseli, vel cuminum: vel anisum: peplio silphij succū miscet, vel aliud quidpiā non solùm odoris iucūdi: sed etiā saporis, quē sub odore intelligere nō est difficile, cùm horum duorum sensoria sint substātia, situ, actione proxima, & in plerisque actionibus communia. His enim cōdi-

Li. 2. rat. vict. acu. Ga. in na tur. hum.

mentis medicamenti purgantis insuauitas corrigitur sic, vt in ventriculo diutius morari posit. Multa enim pharmaca potanti tam sunt insuauia, vt stomachum peruertant,& vomitum protinus cieant. Alia licet paululum in ventriculo manere posint, prauos tamen ructus mouent, & pòst euomuntur.

Sapor igitur cuique iucūdus quoad eius fieri potest seruatis medicamēti viribus aparetur, in sumendis omnibus, vt alimentis, in quibus vt domini gulæ & palato coquus seruit: sic in sumendis omnibus per os medicamentis siue alterent tantum, siue humores apparent incidendo, tenuando, tergendo, siue humorem aliquem qualitate molestantem purgent, siue partes ipsas roborent totius substantiæ similitudine, vel astrictione, vel alia qualitate manifesta intemperaturæ partis contraria, siue ore retineantur, siue etiam deuorentur.

Li.4.sanit.tuend. in oxymelite. Cuiq; iucūdus sapor nobis dicitur, quòd ne vinum quidem homini familiarisimū alimentum omnes idem iuuat, sed hunc dilutius, alterum meracius, sic nec oxymeli omnibus eadem aceti mellis & aquæ mēsura coquendum, sed pro cuiusq; voluptate, quā-*Lib.4.sanit.tuend. in diacalaminthe.* quàm plurimis naturis commune vnū scribi potest, quale quod à Galeno ibi describitur,

tur,non tamen omnibus:sic in diacalaminthe si mellis plus inieceris,pluribus iucũdius facit:his tamen qui dulcia auersantur (sunt enim quædam talis naturæ)iniucundũ.Fiat igitur medicamentum cuiusque naturæ iucundissimum, quoad eius fieri potest, sed tamen virium eius vtilitate seruata:hanc enim solui nolo,dum dulcedini & iucuditati studetur.Ob id rogãdus quisque est æger ante medicamenti compositionem,quo sapore(& si vis qua forma medicamenti)maximè delectetur. *Lib.6.tñ. ph.par.*

CONSISTENTIA.

Crassa consistentia medicamenta ægriùs & in corpus penetrant & deuorantur, quàm tenuia & liqda, vt cibo quàm potu impleri est difficilius:ob id crassa esse solent ingratiora & nauseabunda magis. Quę causa est, cur bolos catharticos, vt vocamus, liquore aliquo suaui dissoluere non rarò cogamur, qualia adhuc sunt ingratiora,quàm quæ liquidiora sunt & perspicua. Quaprópter colo pãneo & albuminibus purgare solemus. talia sunt nostra apozemata, zulapia, serapia,& quæ in rẽ præsentẽ coquimus aut infundimus medicamenta vel purgantia, vel aliter corpori profutura. Ob id mel aqua exigua liquatur, vt poros cutis obstructos ingredi ad detergendum possit. *Apho. 11. lib.2.* *Lib.8.method.*

Lib.7. cō. ph.part. ad finem.

Sic dum asthma & orthopnœa sunt ab humore crasso & lento, vel purè in asperæ arteriæ meatibus vel pulmonum cauernulis infarto, tenuantibus, tergentibus, & humiditate copiosiore, vt potu vini largiore opus est, quò crassus humor & lentus ceu liquidior redditus, sursum per tusses à tergentibus excitatas, egeratur. Si verò abscessus adest, vino pauco opus, ob id siccantia esse incommoda reddendis ex thorace ac pulmone excreationibus docet Galenus.

Li.5. sim. cap.21. Lib.1.cō. ph.part.

Est quando consistentia non ad gratiam tantùm, sed ad melius agendum est. Ladanum enim quia ceræ consistentia est simile, humiditatem requirit, quæ liquidius ipsum faciat: vires tamen eius non minuat, imò potius augeat, cùm fluentem capillum per id sistere consilium est. Liquidum igitur fiat in vase duplici, ex vino austero & oleo myrteo maceratum: vel soluatur oleo lentiscino, vel mastichino, vel myrteo, & si ætas & aër frigida sunt, nardino, vel vino veteri & austero. Quæ omnia adstringendi viribus cum ladano conueniũt, & calore alimentũ pilis attrahente. Hispanum verò & omphacinum oleum solùm astringunt: vetus sabinum, ricininum solùm digerunt, ergo horum neutrum per se conuenit, sed priorum loco misceri ambo simul

poss

possunt. Item ladanum liquidiùs tonsis tantùm capillis adhibemus: crassiùs rasis, vt illos penetret, his hæreat, addito quoq; polytricho fiet efficacius ad pilorum productionem. In his autem oleum & vinum etiam rationem habet eius, sine quo ladanum nec applicari, nec agere posit. Medicamentis quoque capillos fluentes sistentibus, nisi sint essentia tenui, adduntur alia, quæ tenuitate essentiæ intrò penetrantia cutem quoque in alto adusque pilorum radices alterent, neq; re per summa tantùm agant.

Consistentia mediocris qualis est mellis Attici, aut sordium auris in stomaticis, vt in diamoro, & similis crassitudo in stomachicis, vt in diacydonio. *Lib. 6. c. 5h. par.*

Consistentia etiam parua linimẽtis, maior vnguentis & ceratis, durissima emplastris. Quapropter his cera nunc parcior nunc largior, & lithargyros additur ad corpus & materiam præbendam. Sic oleo ex semine abietis, vel floribus populi nigræ, & anethino, & chamæmelino sampsychino, & similibus cerã & resinã addit Gal. vbi diutiùs vult super vncto corpore manere. *In fine li. 6. sanita. tuend.* *Lib. 1. c. ẽ. pha. p.* *Lib. 4. sanita. tuen.*

Magna humoris & eius tepidi quantitas in vomitoriis est efficacior, præsertim

si oleagina addantur, & diebus aliquot sint præsumpta incidentia tergentia.

Lib.6.cō. ph.p. Crassi vt metallica, terrea vrendo fiunt tenuiora, & sic aptiora ad penetrandum.

Libr.8. meth. Dia καρύων ob essentiæ tenuitatem efficacius stomaticum quàm dia μώρων. Penicillus, purpura marina, præsertim optima Tyria tinctus, tenuiorem astringendi vim habet, qua altè penetrãdo corpora quæ sunt circa ventriculum siccet ac roboret, & calfaciat, si calida illi misceantur.

Lib.3.cō. ph.p. Acetum essentiæ tenuitate in altum deducit medicamentorum aliorum vim, cùm præsertim refrigerandũ est: vt euphorbium, quando est calfaciendum.

Libr.8. meth. Mastiche tusa oleo nardino mista ad sordium crassitudinẽ fit, quo penicillus purpureus madefactus stomacho imbecillo imponatur. Et hæc de tenui, duplici sicco & liquido. Contrà est, quando crassities optatior est, vt in vlceribus asperæ arteriæ, aut œsophagi crassa sint & lenta quæ adhibentur medicamenta oportet vlceri idonea, cum gummi tamen & tragacãtha vel similibus, quæ suo lentore medicamentũ affectæ parti diutiùs affigant. Crassitudine etiã mediocri stomatica & stomachica esse componenda paulò antè probauimus. Sic in vl-

Lib.1.cō. ph.p. ceribus intestinorum, vesicæ, vteri.

Sic

Sic in alopecia, vbi olei laurini libræ vni Romanæ miscuisti thapsiæ, aut si valentius vis, euphorbij: si infirmius, sinapi & nasturcij partem duodecimam, hoc est, vnciam vnam: si facilè à capite raso defluxurum tibi videbitur medicamentum, adde ceræ momentum, & vnciam vnam.

In nocturnis venereorum imaginibus crassioris substantiæ vnctiones seu cerata quibusdam compono, ne facilè à corpore defluant. *Li. 6. sanit. tuen.*

Piper, zingiber, baccas iuniperi, mastichen, & alia quędã integra deuoramus, cùm ventriculũ calfacere citra hepatis calidi noxam volumus. Si autẽ hepar & longinquas partes calfacere studiũ est, vel aliter medicamento tentare, nõ modò ea læuissimè trita sumimus, sed etiã liquori mista tenuissimo.

Huc pertinet, quòd quædã medicamentis inspissandis adduntur, quæ viribus eorũ nec obsunt nec prosunt, sed materiæ tãtùm & corporis rationem obtinent, vt lithargyros emplasticis, & cera iisdem ac vnguẽtis, ceratis, linimentis.

Quanquàm & lithargyros ceu materia misceatur his quæ valentẽ habent facultatẽ mordicantem vel astringentem, & cera liquabilibus medicamentis etiam ceu materia, quia etiam ipsa quodãmodo media est *Libr. 9. simpl.*

torum, quæ valentem habent facultatem.
Lib.6.cō. pha.part. Nonnūquàm tenuitas & crassities actionem & suam & aliorum iuuant: vt diamoro addita crocus & myrrha, præterquàm quòd phlegmonas oris coquūt, & ille repellit, hæc suo calore abūdè digerit eadē in altum corpus inflammatum essentiæ suæ tenuitate subiens simul croci minùs substātia tenuis, & reliquorum vires secum trahit, ac phlegmonem in altū vsq; sanat, ac citò ad cutim recurrendo, secum quę in alto sunt à se tenuata educit. Crocus verò & succus mororum vicissim contrahendo myrrham intrò impellit, & eius ad cutim reditus celeritatem præproperam inhibet. Ob hæc virtus diamori longiùs peruenit deductis altiùs à myrrha astringentibus: hac autem myrrha ab astringentibus impulsa mororum succo, croco, succo rhois, omphacio, rosis siccis, balaustio, malicorio, galla immatura, hypocisthide, & cæteris astringentibus vim deleteriam non habentibus. prædicta enim miscentur, cùm vis diamori validior est faciēda. Quo loco tenuia & crassa tanquàm dare operas mutuas videntur, & alterum alterius actionem reddere meliorem.
Li. 6.cō. ph.par. Præparatio item quædam per trituram, cribraturam, vstionem, lotionem, in plerisque vt meliora sint, magni est momenti, &
etiam

etiam ordo miscendi: vt si phlegmone induruit, medicamenta potentius digerentia probè trita & tenuissimè cribrata sint miscenda, vt costus, macer, amomum, cardamomum, pyrethrum, acorum, meon, dictamnus, succus Cyrenaïcus vel Medicus. Sunt autem iniicienda, cùm medicamentum propè omnino coctum erit, aut etiam absolute coctum.

Medicamenta componendo apta exactè sunt elaborãda, vt faciliùs corporis meatus subeãt, ob quem trãsitũ celerẽ si calida sunt sine morsu munere suo funguntur: si frigida, celeriùs expectatum opus præstant.

Alcyonia vtraq; amygdalas amaras totas cum corticibus vstas & nitrũ crematum alopeciæ adhibet Galen. vt tenuiorum sint partium, & ob id ad imam cutim vsque pilorum radices penetrent. *Libr.1.de pha. par.*

Medicamenta quæ per venarum oscula promptè subire volumus, & in omnem corporis partem digeri & ferri (qualia quæ sudores, vrinas, menses mouent, obstructiones liberant hepatis, lienis, renum, corporis habitus) illa sunt curiosè terenda, & tenuicribo cribranda, vt prorsus sint tenuissima. Sic Galenus calaminthen, pulegium, thymum, petroselinum, seseli, libysticum, semen apij, piper graue simul tusa subtili *Lib.4. sa nit. tuen. in diacalaminthe.*

crib

cribro creta miſcet compoſitioni diacalaminthe, ad vacuandum humores acres in tota carne ceſſantes.

Sic ibidem nitrum, cuminum, rutam, piper tenuiſsimum & minutiſsimũ, facere docet, cùm vrinas multas mouere conſilium eſt: craſsius verò id faciendũ, quoties per id aluus eſt deiicienda, ac huius præcepti in omnium medicamẽtorum cõpoſitione meminiſſe expedit. Sic hodie nos rha barbarum negligenter terimus, cùm aluus per id ducenda eſt: curioſè verò tritũ damus vrinas moturi.

Libr.6.c. ph.par. Aromata ſunt miſcẽda ad finem coctionis, aut ea iã abſoluta, cùm vas ab igne depoſueris, quòd largior ipſorum coctio aromaticis medicamentis vires adimit: contra verò lithargyros, molybdæna, & alia multa metallica coquendo meliora redduntur.

Lib.6.cõ. ph.par. Succis ſtomaticis craſsis mel ſtatim ab initio eſt miſcendum, ſi liquidiores ſint, vt ſuccus nucum: percoqui debent antequàm mel addatur. nam coctione tam longa vſtum amaricaret.

Multò plura de his quæ ad medicamentorum præparationẽ pertinent, leges libro tertio. Quæ hîc adſcribere nõ eſt viſum, ne idem bis dictum quiſquã calumnietur, nulla neque vtilitate neque neceſsitate.

Eſt quādo acris & mordens qualitas expetitur, vt in balanis & clyſteribus per mel, ſaccharum rubrum, hieram picram, mercurialem, ſales, id genus alia.

Neq; baſibus ipſis ſolùm addenda, quæ ipſam ad partem ſibi familiarem deducant, ſed etiā quæ ipſam in ea parte remorentur, vt ſi in hepate medicamentum morari diutiùs volo, ſemen raphani ſtomacho grātum ei miſceo, quod medicamentū diſtribui feſtinans retrahat & remoretur. Additur & multis opium, quod vires medicamenti per corpus diſtributi tot coctionibus reſolui prohibeat, aliis ad ſenſus ſtuporem in vehementiſsimis doloribus.

An verò multa medicamēta eadē facultate prædita miſceri debeāt, tāquàm cōpoſitum melius redditura, ambigi poteſt, cùm fruſtra fiat pluribus, quod paucioribus perfici poteſt; tamen cauſæ quædā nōnunquàm incidunt, vt docuimus, quæ nos ad id faciēdum compellunt, nec factum hoc noſtrum caret veterum imitatione: nam Galenus in compoſitione medicamētorum ſecundum partes idē pollentia ſæpe miſcet, vt ad diuturnam & curatu difficilem alopeciā ſimplicia eiuſdē facultatis euphorbiū, thapſia, ſulfur viuum, elleborus alteruter cum oleo laurino, aut cicino, aut veteri miſcentur. *Libr. I.*

Opo

Libro 2. Opobalsamum, peucedanum, castorium & simul & priuatim seorsumq; singula in veteri capitis dolore cum oleo & aceto miscet Archigenes apud eundem, nec repre-

Ibidem. henditur. Viticem, mentham, amygdala amara, iridem, ana cum aceto & rosaceo.

Libr. 6. In stomatico diuitum costi, amomi, maceris, opij Cyrenaici vel Medici, vel alteri⁹: pauperum verò dictamni, cardamomi, mei, acori, sinapi, duorum, trium, vel omnium quantam voles mensuram, modò sint tantùm horum drach. tres, aut drac. quatuor & dimidia, pro libra mellis. Si autem quatuor aut quinq; drach. miscueris, digerens magis reddis medicamentum.

Ibidem. Diamoro & aliis stomaticis diuitum miscere potes vel corticis casiæ, vel nardi Indicæ, vel folij malabathri, vel omniũ triũ ana

Ibidem. drac. vnam, vel drac. vnã & dimidiã. Pro omphacio succus rhois, vel æqualis vtriusq; *Lib. 3. ad finem.* portio diamoro miscetur. Chalcitin, misy, chalcãthum simul miscet Andromachus *Ibidem.* apud Galenũ. Adipes leonis, pardalis, hyenæ, anseris, vrsi propè eadẽ facultate præditos, si habes, omnes simul miscere oportet, & ad horum partem vnam euphorbij vel thapsiæ partem duodecimã, vel vtriusq; ana partem duodecimam, túncq; fit valentius.

Seminis erucę, & nasturtij, & nitri ana mi-

scet

scet Heras ibidē. Medicamento stomatico diagleucus miscet heminas tres rhus coriarij, vel culinarij, aut amborū simul ana heminam vnā & dimidiā, & etiā paulò amplius: & addit astringentia, si principium est fluxionis: digerentia, si declinatio morbi ex fluxione nati. Quòd si vnicū habes vel astringēs vel digerēs simplex medicamentū, illius quātitatem auge, vt expleat, quod ab omnibus colligebatur. Quin ipsi diagleucus & diacaryo omnia immittere licet initio quidem astringentia, vt gallā immaturā, surculos molles rubi, vel canis rubi, vel corni, mespili, sorbi, & fructū eius, & myrtum: rosam, glauciū, cytinos, balaustia, omphacium, rhun vtrūq; prius aqua coctū, tamaricen, spinæ Aegyptiæ fructū, & cætera astringentia, præter ea quæ pharmacode, id est venenosam & noxiā facultatē habent, si deglutiantur. Digerentia verò mediocria, decoctū caricarū, furfuris, mulsam cui incoctum sit origanū, hyssopū, thymū, calaminthe, pulegiū, metha odorata. Fortiora sunt, eáq; amplius coquenda, nitrū vstū, nitri spuma. valentius his sulfur viuum, pyrethrum. *Libr. 6. c. ph. part.*

Andromachus in diarhœo miscet cinnamomi & casiæ ana drach. vnam. *Libr. 6.*

Croci & crocomagmatis ana drac. duas. *Ibidem.*

Alumen rotundū, sori, misy, chalcitis ad *Ibidem.*

oris

oris vlcera simul miscētur apud Galenum.

Generosissimæ oris collutiones in phlegmone gargareonis, vel aliarum oris partium incipiente parātur ex prædictis astringentibus, vel singulis per se, vel decoctis in aqua cum aliis. Mirum enim quanto ipsorum mistiones subinde vtiliores fiant vsu simplicium.

In fine li. 2. c. ph. g. Emplastro cuidā albę miscet cadmię, pōpholygis, cineris buccinorū, squamæ æris, calcis lotæ, chalcitidis vstæ & lotæ singulorum drach. quatuor, vel drachm. sex, si ex his tantùm quatuor simplicia misceantur: vel drach. duodecim, si tātùm duo tibi sunt ad manum, vt ex his quomodolibet iūctis drac. vigintiquatuor. i. vnciç tres iniiciātur.

Tamen si altiùs spectes, hæc non idem pollent nisi genere, sed ratione maioris & minoris differunt: vt euphorbium violentius est thapsia, & hæc potentior nasturtio, vt libr. 1. comp. ph. par. sic in aliis discrimen aliquod inuenias.

In arteriacis iisdem casia, cinnamomum, amomum, nardus Gallica & Indica, costus, schœnuanthos, malabathrum, & magma malabathri ponūtur. Itē thus, crocus, myrrha dispositiones coquentia iisdem miscētur: sic & glycyrrhiza, gummi, & tragacantha, quæ exasperata læuigant.

In

In diospolitico ruta,piper,cuminum,mel curiosè despumatū,nitrum,ad flatus discutiendos omnia efficacia. In medicamento dia trion pipereon tria piperis genera,zingiber,anisum,thymum. In dia calaminthe, calaminthe,thymum,pulegium,apium,petroselinum,seseli, libysticum,piper graue. *Lib. 4. sanit. tuen.*

Ex libris aliis Galeni exempla afferre possumus propè innumerabilia,in quibus idē propè pollentia medicamēta simul miscentur etiam plurima. Vide tamē ne copia immodica luxuries, magno sæpe ægri dispendio, sed contentus esto simplicibus quàm fieri potest paucissimis. Quò enim simpliciora sunt composita,si scopis nostris satisfaciunt,eò sunt præstantiora,presertim quę mox à componendo sunt vsurpanda. Quæ verò ex pluribus constant, longa omnium simul ceu fermentatione percoqui ferè indigent,per quam vis persæpe contraria priori acquiritur,& forma quædam noua à simplicium formis diuersa,per solam experientiam cognita:vt theriace recens stupefacit (nisi cinnamomi præstantia coctionem eius accelerarit, vt in theriace audies) vetus calfacit,& opera præstat maxima, quorum vix vllum in recenti inuenias. Ob id experta à veteribus & doctioribus cōposita medicamenta sunt neotericorū compositis me-

liora: nisi siqua hi inuenerunt, quæ vsus iam multus optima probarit.

CONSERVANTIA.

POstremò cùm satis non sit medicamentum nos habere compositum in eum affectum efficax: cuius gratia composuimus, & addita esse à nobis ea, quæ sunt actioni optatæ non modò necessaria, sed etiam vtilia: nisi idem compositum à situ & putredine seruetur non dies tantũ aliquot, sed menses & annos, interdum etiam multos. Idq; ne frequenter idem componendi labor non necessarius sit sumendus, vel ne simplicium in id necessariorum nunc recentiũ facultas tunc non sit, cùm medicamento erit opus: vel vt tempore vires acquirat medicamentum non solùm valentiores, sed sæpe etiã prioribus contrarias: quod in theriace & mithridatio accidit, quę primis mensibus stupefaciunt, postea calfaciunt.

Porrò seruare possunt omnia, quæ siccant & humiditatẽ excrementosam putredinis authorem absumunt, vel per se, vt sicca: vel per accidens, vt calida. Ob id omnia seruanda medicamẽta tam simplicia quàm composita corruptioni obnoxia (quedam enim per se diutissimè integra durãt, vt me-

talli

tallica,terrea,ſemina, fructus multi) ſiccamus vel ſole vel igni:etiam ſiccantibus adiectis,melle,ſaccharo,aceto tum per ſe,tum cum ſale;qui ſolus tamen capparibus & carnibus ſeruandis,& oleo,& omphacio,& aliis multis ſufficit,ſiccando & aſtringendo, ne calor externus vna putredinis cauſa eas ſubeat,aut internus foras exhalet, quē quia ſuperfuſum oleum intus cohibet,etiam ſolum ſuccis multis diu ſeruandis ſufficit, vt limonum,granatorum,cydoniorum. Eadem de cauſa aqua pluuia diacodio miſcetur,vt medicamentum putredini minus ſit obnoxium:habet enim hæc aqua in ſe aliquid aſtringens. Quatenus autem quodque genus medicamentorum compoſitorum ſit ſiccandū,hic audire ne expectes,ſed partim imitatione & experiētia diſcas licet:partim ex his intelliges,quæ in modo præparandi ſingula medicamentorum compoſitorum genera libro quarto ſcribemus. *Initio lib. 7.cō.ph.p.*

Sic hiera picra melle deſpumato excepta fit durantius medicamentū, & theriaca, & diacalaminthe,&c. Sic ſuccus mororū coctione per ſe,deinde cum melle fit durātius diamoron. *Lib. 7.methód.*

Medicamentis compoſitis id iam adeptis cura,noſtra vt ſeruari diu poſsint, ad virium cuſtodiam ne exhalent, & ipſorum *Lib.6. cō. ph.part.*

Lib. 7. cõ. ph. part. ad finem. Sic dum asthma & orthopnœa sunt ab humore crasso & lento, vel pure in asperæ arteriæ meatibus vel pulmonum cauernulis infarto, tenuantibus, tergentibus, & humiditate copiosiore, vt potu vini largiore opus est, quò crassus humor & lentus ceu liquidior redditus, sursum per tusses à tergentibus excitatas, egeratur. Si verò abscessus adest, vino pauco opus, ob id siccantia esse incommoda reddendis ex thorace ac pulmone excreationibus docet Galenus.

Li. 5. sim. cap. 21. Lib. 1. cõ. ph. part. Est quando consistentia non ad gratiam tantùm, sed ad melius agendum est. Ladanum enim quia ceræ consistentia est simile, humiditatem requirit, quæ liquidius ipsum faciat: vires tamen eius non minuat, imò potius augeat, cùm fluentem capillum per id sistere consilium est. Liquidum igitur fiat in vase duplici, ex vino austero & oleo myrteo maceratum: vel soluatur oleo lentiscino, vel mastichino, vel myrteo, & si ætas & aër frigida sunt, nardino, vel vino veteri & austero. Quæ omnia adstringendi viribus cum ladano conueniũt, & calore alimentũ pilis attrahente. Hispanum verò & omphacinum oleum solùm astringunt: vetus sabinum, ricininum solùm digerunt, ergo horum neutrum per se conuenit, sed priorum loco misceri ambo simul

poss

possunt. Item ladanum liquidiùs tonsis tantùm capillis adhibemus: crassiùs rasis, vt illos penetret, his hæreat, addito quoq; polytricho fiet efficacius ad pilorum productionem. In his autem oleum & vinum etiam rationem habet eius, sine quo ladanum nec applicari, nec agere posit. Medicamentis quoque capillos fluentes sistentibus, nisi sint essentia tenui, adduntur alia, quæ tenuitate essentiæ intrò penetrantia cutem quoque in alto adusque pilorum radices alterent, neque per summa tantùm agant.

Consistentia mediocris qualis est mellis Attici, aut sordium auris in stomaticis, vt in diamoro, & similis crassitudo in stomachicis, vt in diacydonio. *Lib. 6. c. ph. par.*

Consistentia etiam parua linimẽtis, maior vnguentis & ceratis, durissima emplastris. Quapropter his cera nunc parcior nunc largior, & lithargyros additur ad corpus & materiam præbendam. Sic oleo ex semine abietis, vel floribus populi nigræ, & anethino, & chamæmelino sampsychino, & similibus cerã & resinã addi: Gal. vbi diutiùs vult super vncto corpore manere. *In fine li. 6. sanita. tuend.* *Lib. 1. de c. pha. p.* *Lib. 4. sanita. tuen.*

Magna humoris & eius tepidi quantitas in vomitoriis est efficacior, præsertim

si oleagina addantur,& diebus aliquot sint præsumpta incidentia tergentia.

Lib.6.cõ. ph.p. Crassi vt metallica, terrea vrendo fiunt tenuiora, & sic aptiora ad penetrandum.

Libr.8. meth. Dia καρύων ob essentiæ tenuitatem efficacius stomaticum quàm dia μώρων. Penicillus, purpura marina, præsertim optima Tyria tinctus, tenuiorem astringendi vim habet, qua altè penetrãdo corpora quæ sunt circa ventriculum siccet ac roboret, & calfaciat, si calida illi misceantur.

Lib.3.cõ. ph.p. Acetum essentiæ tenuitate in altum deducit medicamentorum aliorum vim, cùm præsertim refrigerandũ est: vt euphorbium, quando est calfaciendum.

Libr.8. meth. Mastiche tusa oleo nardino mista ad sordium crassitudinẽ fit, quo penicillus purpureus madefactus stomacho imbecillo imponatur. Et hæc de tenui, duplici sicco & liquido. Contrà est, quando crassities optatior est, vt in vlceribus asperæ arteriæ, aut œsophagi crassa sint & lenta quæ adhibentur medicamenta oportet vlceri idonea, cum gummi tamen & tragacãtha vel similibus, quæ suo lentore medicamentũ affectæ parti diutiùs affigant. Crassitudine etiã mediocri stomatica & stomachica esse componenda paulò antè probauimus. Sic in vlceribus intestinorum, vesicæ, vteri.

Lib.1. cõ. ph.p.

Sic

Sic in alopecia, vbi olei laurini libræ vni Romanæ miſcuiſti thapſiæ, aut ſi valentius vis, euphorbij: ſi infirmius, ſinapi & naſturcij partem duodecimam, hoc eſt, vnciam vnam: ſi facilè à capite raſo defluxurum tibi videbitur medicamentum, adde ceræ momentum, & vnciam vnam.

In nocturnis venereorum imaginibus craſsioris ſubſtantiæ vnctiones ſeu cerata quibuſdam compono, ne facilè à corpore defluant. *Li. 6. ſanit. tuen.*

Piper, zingiber, baccas iuniperi, maſtichen, & alia quędã integra deuoramus, cùm ventriculũ calfacere citra hepatis calidi noxam volumus. Si autẽ hepar & longinquas partes calfacere ſtudiũ eſt, vel aliter medicamento tentare, nõ modò ea læuiſsimè trita ſumimus, ſed etiã liquori miſta tenuiſsimo.

Huc pertinet, quòd quædã medicamentis inſpiſſandis adduntur, quæ viribus eorũ nec obſunt nec proſunt, ſed materiæ tãtùm & corporis rationem obtinent, vt lithargyros emplaſticis, & cera iiſdem ac vnguẽtis, ceratis, linimentis.

Quanquàm & lithargyros ceu materia miſceatur his quæ valentẽ habent facultatẽ mordicantem vel aſtringentem, & cera liquabilibus medicamentis etiam ceu materia, quia etiam ipſa quodãmodo media eſt *Libr. 9. ſimpl.*

torum, quæ valentem habent facultatem.

Lib.6.cō. pha.part. Nonnũquàm tenuitas & crassities actionem & suam & aliorum iuuant: vt diamoro addita crocus & myrrha, præterquàm quòd phlegmonas oris coquũt, & ille repellit, hæc suo calore abũdè digerit eadẽ in altum corpus inflammatum essentiæ suæ tenuitate subiens simul croci minùs substãtia tenuis, & reliquorum vires secum trahit, ac phlegmonem in altũ vsq; sanat, ac citò ad cutim recurrendo, secum quę in alto sunt à se tenuata educit. Crocus verò & succus mororum vicissim contrahendo myrrham intrò impellit, & eius ad cutim reditus celeritatem præproperam inhibet. Ob hæc virtus diamori longiùs peruenit deductis altiùs à myrrha astringentibus: hac autem myrrha ab astringentibus impulsa mororum succo, croco, succo rhois, omphacio, rosis siccis, balaustio, malicorio, galla immatura, hypocisthide, & cæteris astringentibus vim deleteriam non habentibus. prædicta enim miscentur, cùm vis diamori validior est facienda. Quo loco tenuia & crassa tanquàm dare operas mutuas videntur, & alterum alterius actionem reddere meliorem.

Li. 6.cō. ph.par. Præparatio item quædam per trituram, cribraturam, vstionem, lotionem, in plerisque vt meliora sint, magni est momenti, &

etiam

etiam ordo miscendi: vt si phlegmone induruit, medicamenta potentiùs digerentia probè trita & tenuissimè cribrata sint miscenda, vt costus, macer, amomum, cardamomum, pyrethrum, acorum, meon, dictamnus, succus Cyrenaïcus vel Medicus. Sunt autem iniicienda, cùm medicamentum propè omnino coctum erit, aut etiam absolutè coctum.

Medicamenta componendo apta exactè sunt elaborãda, vt faciliùs corporis meatus subeãt, ob quem trãsitũ celerẽ si calida sunt sine morsu munere suo funguntur: si frigida, celeriùs expectatum opus præstant.

Alcyonia vtraq; amygdalas amaras totas cum corticibus vstas & nitrũ crematum alopeciæ adhibet Galen. vt tenuiorum sint partium, & ob id ad imam cutim vsque pilorum radices penetrent. *Libr.1. r. pha. par.*

Medicamenta quæ per venarum oscula promptè subire volumus, & in omnem corporis partem digeri & ferri (qualia quæ sudores, vrinas, menses mouent, obstructiones liberant hepatis, lienis, renum, corporis habitus) illa sunt curiosè terenda, & tenui cribo cribranda, vt prorsus sint tenuissima. Sic Galenus calaminthen, pulegium, thymum, petroselinum, seseli, libysticum, semen apij, piper graue simul tusa subtili *Lib.4. sanit. tuen. in diacalaminthe.*

crib

cribro creta miſcet compoſitioni diacalaminthe, ad vacuandum humores acres in tota carne ceſſantes.

Sic ibidem nitrum, cuminum, rutam, piper tenuiſsimum & minutiſsimũ, facere docet, cùm vrinas multas mouere conſilium eſt: craſsius verò id faciendũ, quoties per id aluus eſt deiicienda, ac huius præcepti in omnium medicamẽtorum cõpoſitione meminiſſe expedit. Sic hodie nos rha barbarum negligenter terimus, cùm aluus per id ducenda eſt: curioſè verò tritũ damus vrinas moturi.

Libr.6.c. ph.par. Aromata ſunt miſcẽda ad finem coctionis, aut ea iã abſoluta, cùm vas ab igne depoſueris, quòd largior ipſorum coctio aromaticis medicamentis vires adimit: contra verò lithargyros, molybdæna, & alia multa metallica coquendo meliora redduntur.

Lib.6.cõ. ph.par. Succis ſtomaticis craſsis mel ſtatim ab initio eſt miſcendum, ſi liquidiores ſint, vt ſuccus nucum: percoqui debent antequàm mel addatur. nam coctione tam longa vſtum amaricaret.

Multò plura de his quæ ad medicamentorum præparationẽ pertinent, leges libro tertio. Quæ hîc adſcribere nõ eſt viſum, ne idem bis dictum quiſquã calumnietur, nulla neque vtilitate neque neceſsitate.

Eſt

Est quādo acris & mordens qualitas expetitur, vt in balanis & clysteribus per mel, saccharum rubrum, hieram picram, mercurialem, sales, id genus alia.

Neq; basibus ipsis solùm addenda, quæ ipsam ad partem sibi familiarem deducant, sed etiā quæ ipsam in ea parte remorentur, vt si in hepate medicamentum morari diutiùs volo, semen raphani stomacho grātum ei misceo, quod medicamentū distribui festinans retrahat & remoretur. Additur & multis opium, quod vires medicamenti per corpus distributi tot coctionibus resolui prohibeat, aliis ad sensus stuporem in vehementissimis doloribus.

An verò multa medicamēta eadē facultate prædita misceri debeāt, tāquàm cōpositum melius redditura, ambigi potest, cùm frustra fiat pluribus, quod paucioribus perfici potest: tamen causæ quædā nōnunquàm incidunt, vt docuimus, quæ nos ad id faciēdum compellunt, nec factum hoc nostrum caret veterum imitatione: nam Galenus in compositione medicamētorum secundum partes idē pollentia sæpe miscet, vt ad diuturnam & curatu difficilem alopeciā simplicia eiusdē facultatis euphorbiū, thapsia, sulfur viuum, elleborus alteruter cum oleo laurino, aut cicino, aut veteri miscentur. *Libr.I.*

Opo

Libro 2. Opobalsamum, peucedanum, castorium & simul & priuatim seorsumq; singula in veteri capitis dolore cum oleo & aceto miscet Archigenes apud eundem, nec repre- *Ibidem.* henditur. Viticem, mentham, amygdala amara, iridem, ana cum aceto & rosaceo.

Libr. 6. In stomatico diuitum costi, amomi, maceris, opij Cyrenaïci vel Medici, vel alteri^9: pauperum verò dictamni, cardamomi, mei, acori, sinapi, duorum, trium, vel omnium quantam voles mensuram, modò sint tantùm horum drach. tres, aut drac. quatuor & dimidia, pro libra mellis. Si autem quatuor aut quinq; drach. miscueris, digerens magis reddis medicamentum.

Ibidem. Diamoro & aliis stomaticis diuitum miscere potes vel corticis casiæ, vel nardi Indicæ, vel folij malabathri, vel omniũ triũ ana *Ibidem.* drac. vnam, vel drac. vnã & dimidiã. Pro omphacio succus rhoïs, vel æqualis vtriusq; *Lib.* 3. *ad* portio diamoro miscetur. Chalcitin, mi- *finem.* sy, chalcãthum simul miscet Andromachus *Ibidem.* apud Galenũ. Adipes leonis, pardalis, hyenæ, anseris, vrsi propè eadẽ facultate præditos, si habes, omnes simul miscere oportet, & ad horum partem vnam euphorbij vel thapsiæ partem duodecimã, vel vtriusq; ana partem duodecimam, túncq; fit valentius.

Seminis erucæ, & nasturtij, & nitri ana mi-

ſcet Heras ibidē. Medicamento ſtomatico diagleucus miſcet heminas tres rhus coriarij, vel culinarij, aut amborū ſimul ana heminam vnā & dimidiā, & etiā paulò amplius: & addit aſtringentia, ſi principium eſt fluxionis: digerentia, ſi declinatio morbi ex fluxione nati. Quòd ſi vnicū habes vel aſtringēs vel digerēs ſimplex medicamentū, illius quātitatem auge, vt expleat, quod ab omnibus colligebatur. Quin ipſi diagleucus & diacaryo omnia immittere licet initio quidem aſtringentia, vt gallā immaturā, ſurculos molles rubi, vel canis rubi, vel corni, meſpili, ſorbi, & fructū eius, & myrtum: roſam, glauciū, cytinos, balauſtia, omphacium, rhun vtrūq; prius aqua coctū, tamaricen, ſpinæ Aegyptiæ fructū, & cætera aſtringentia, præter ea quæ pharmacode, id eſt venenoſam & noxiā facultatē habent, ſi deglutiantur. Digerentia verò mediocria, decoctū caricarū, furfuris, mulſam cui incoctum ſit origanū, hyſſopū, thymū, calaminthe, pulegiū, metha odorata. Fortiora ſunt, eáq; amplius coquenda, nitrū vſtū, nitri ſpuma. valentius his ſulfur viuum, pyrethrum. *Libr. 8. c. ph. part.*

Andromachus in diarhœo miſcet cinnamomi & caſiæ ana drach. vnam. *Libr. 8.*

Croci & crocomagmatis ana drac. duas. *Ibidem.*

Alumen rotundū, ſori, miſy, chalcitis ad. *Ibidem.*

oris

oris vlcera simul miscētur apud Galenum.

Generosissimæ oris collutiones in phlegmone gargareonis, vel aliarum oris partium incipiente parātur ex prædictis astringentibus, vel singulis per se, vel decoctis in aqua cum aliis. Mirum enim quanto ipsorum mistiones subinde vtiliores fiant vsu simplicium.

In fine li. 1. c. ph. g. Emplastro cuidā albę miscet cadmię, pōpholygis, cineris buccinorū, squamæ æris, calcis lotæ, chalcitidis vstæ & lotæ singulorum drach. quatuor, vel drachm. sex, si ex his tantùm quatuor simplicia misceantur: vel drach. duodecim, si tātùm duo tibi sunt ad manum, vt ex his quomodolibet iunctis drac. vigintiquatuor. i. vncię tres iniiciātur.

Tamen si altiùs spectes, hæc non idem pollent nisi genere, sed ratione maioris & minoris differunt: vt euphorbium violentius est thapsia, & hæc potentior nasturtio, vt libr. 1. comp. ph. par. sic in aliis discrimen aliquod inuenias.

In arteriacis iisdem casia, cinnamomum, amomum, nardus Gallica & Indica, costus, schœnuanthos, malabathrum, & magma malabathri ponūtur. Itē thus, crocus, myrrha dispositiones coquentia iisdem miscētur: sic & glycyrrhiza, gummi, & tragacantha, quæ exasperata læuigant.

In

In diospolitico ruta,piper,cuminum,mel curiosè despumatũ,nitrum,ad flatus discutiendos omnia efficacia. In medicamento dia trion pipereon tria piperis genera,zingiber,anisum,thymum.In dia calaminthe, calaminthe,thymum,pulegium,apium,petroselinum,seseli, libysticum,piper graue. *Lib. 4.sanit.tuen.*

Ex libris aliis Galeni exempla afferre possumus propè innumerabilia,in quibus idẽ propè pollentia medicamẽta simul miscentur etiam plurima. Vide tamẽ ne copia immodica luxuries, magno sæpe ægri dispendio, sed contentus esto simplicibus quàm fieri potest paucissimis. Quò enim simpliciora sunt composita,si scopis nostris satisfaciunt,eò sunt præstantiora,prę sertim quę mox à componendo sunt vsurpanda. Quæ verò ex pluribus constant, lònga omnium simul ceu fermentatione percoqui ferè indigent,per quam vis persæpe contraria priori acquiritur,& forma quædam noua à simplicium formis diuersa,per solam experientiam cognita:vt theriace recens stupefacit (nisi cinnamomi præstantia coctionem eius accelerarit, vt in theriace audies.) vetus calfacit,& opera præstat maxima, quorum vix vllum in recenti inuenias.Ob id experta à veteribus & doctioribus cõposita medicamenta sunt neotericorũ compositis me-

liora:nisi siqua hi inuenerunt,quæ vsus iam multus optima probarit.

CONSERVANTIA.

POstremò cùm satis non sit medicamentum nos habere compositum in eum affectum efficax: cuius gratia composuimus, & addita esse à nobis ea, quæ sunt actioni optatæ non modò necessaria, sed etiam vtilia:nisi idem compositum à situ & putredine seruetur non dies tantũ aliquot, sed menses & annos, interdum etiam multos. Idq; ne frequenter idem componendi labor non necessarius sit sumendus,vel ne simplicium in id necessariorum nunc recentiũ facultas tunc non sit,cùm medicamento erit opus: vel vt tempore vires acquirat medicamentum non solùm valentiores,sed sæpe etiã prioribus contrarias:quod in theriace & mithridatio accidit,quę primis mensibus stupefaciunt, postea calfaciunt.

Porrò seruare possunt omnia, quæ siccant & humiditatẽ excrementosam putredinis authorem absumunt,vel per se,vt sicca: vel per accidens,vt calida.Ob id omnia seruanda medicamẽta tam simplicia quàm composita corruptioni obnoxia (quedam enim per se diutissimè integra durãt,vt me

tallica, terrea, semina, fructus multi) siccamus vel sole vel igni: etiam siccantibus adiectis, melle, saccharo, aceto tum per se, tum cum sale; qui solus tamen capparibus & carnibus seruandis. & oleo, & omphacio, & aliis multis sufficit, siccando & astringendo, ne calor externus vna putredinis causa eas subeat, aut internus foras exhalet, quē quia superfusum oleum intus cohibet, etiam solum succis multis diu seruandis sufficit, vt limonum, granatorum, cydoniorum. Eadem de causa aqua pluuia diacodio miscetur, vt medicamentum putredini minus sit obnoxium: habet enim hæc aqua in se aliquid astringens. Quatenus autem quodque genus medicamentorum compositorum sit siccandũ, hîc audire ne expectes, sed partim imitatione & experiētia discas licet: partim ex his intelliges, quæ in modo præparandi singula medicamentorum compositorum genera libro quarto scribemus. *Initio lib. 7. cō. ph. p.*

Sic hiera picra melle despumato excepta fit durantius medicamentũ, & theriaca, & diacalaminthe, &c. Sic succus mororũ coctione per se, deinde cum melle fit durātius diamoron. *Lib. 7. methad.*

Medicamentis compositis id iam adeptis cura nostra vt seruari diu possint, ad virium custodiam ne exhalent, & ipsorum *Lib. 6. cō. ph. part.*

tutelam ab iniuriis externis, aëre, puluere, araneis, muribus, & id genus reliquis, loco est opus non solùm communi, sed etiã proprio cuique quo seruetur: cùm simplicia plurima si loco communi solo serues, nihil pecces. Reponantur autem composita vt simplicia in aëre sublimi, perflatili, sicco, non subterraneo, præsertim humido, vt in quo situs celeriter proueniat, qui medicamentum corrumpat. Succi tamen oleo su perfuso tecti cellis vinariis, vti omphacium, meliùs seruantur, quo aëris externi magnis mutationibus aër ille minùs sit obnoxius.

Lib.1.antidot.

Tamen in magnis vrbibus & frequentibus cùm densa & angusta sint ædificia, & contignationes plerunq; humiles, redimitur iniuria apertis dies totos fenestris: præterea siccitate ignis ad quotidianas compositiões necessarij. In his tamẽ officinis multò sunt præstantiores, ad quas scanditur, & à quarum area tabulatum abest longiùs. Præterea quę aëri libero sunt apertæ ac soli, modò is radio medicamenta composita non attingat. Nec improbandæ, quæ solem orientem aut etiam occidentem spectant, neque etiã in septentrionem apertæ, modò sublimes, perflatiles, à cloacarum & aliorum inquinamentorum iniuria remotissimæ.

Priua

Priuatus autem locus cuiq; medicamen torum compositorum generi suus est,antidotis suus,trochiscis suus, su' & catapotiis, & aliis similiter.Is autē ferè vas est,idq; vel terreum,& id multiplex,vel vitreum,vel ligneum,vel stanneum, quæ maxima turba est,contra Galeni decretum, vel etiam aliis metallis constans. Præter hæc quædam alio teguntur,vt cataporiorum massæ aluta alba colligātur. Sed de his fusiùs libro sequente,in pharmacopolarum instrumentis.

Omnia tamen operculantur, quædam simplici ex eadem materia tegmine, & eo interdum per ambitum picato aut cerato: alia subere,linteo, stuppa,membranis, corio,papyro,aut alia re quauis,nonnulla etiā cera,resina: quædam solo,vt diximus,oleo, quæ tamen & communi tegmine ex papyro aut alio obstruuntur.

Exemplo basim & cætera exerce in hiera picra. Aloë sola in hiera prauos humores ex ventriculo vacuat, mastiche additur ceu apta stomacho & grati odoris, & ad frangendam vim aloës medicamentosam efficax.

Cinnamomum tenuissimarum partium, ventriculi tunicarum meatus aperit,humorum crassitiem tenuat,& lentorem terget, quos alioqui aloë nunquā traxerit ob im-

becillam vim purgatoriam. Ad biliosas autem in ventre dispositiones præstantissimũ est remediũ, vt multos stomachi vitio molestatos vno die frequenter sanauerit. Cinnamomũ item alios omnes affectus ex prauis succis contractos iuuat mistum: quia facultatem habet, qua prauas qualitates in naturalem statum reducit. Poterantque hæc duo sufficere, cùm cætera sint partim apta stomacho, partim tenuia & abstersoria, virtute tamẽ longè inferiora mastiche & cinnamomo: genus autem facultatis idem habentia, lib. 8. comp. ph. part.

QVANTITAS.

HActenus qua methodo simpliciũ medicamentorum compositioni aptorũ delectũ facere oporteat, & quot vt paucissimis ad compositionem sit opus, abundè docuimus: nunc addamus quæ horum simplicium quantitas, id est, pondus aut mensura (dosin vocant) esse in cõposito debeat. si illa videlicet certis limitibus omnino circunscribi queat, quos vltra citraque cõpositi facultas optata esse nequeat. Nã in vnoquoque non modò medicamentorum, sed aliorum quoque omniũ remediorum genere quantitas sola est, quę ad vnguem nec di-

ci,

ci, nec scribi posſit, ſed coniectura tamẽ artificioſa. Medicus natura prudens, & multa Medicorũ lectione exercitius, ipſiſque medicis operibus quãtitatem excogitabit cuiuſque legitimam, aut ei proximã ex affectus eſſentia, magnitudine, temporibus, ſitu: ex partis affectæ natura, ex ſimplicium deniq; ipſorum facultate vel valida, vel languida, non neglecta indicatione à forma medicamenti conſtituenda, ab aëris temperie, ab ægri habitu molli, duro, raro, denſo, ſenſu tactus exacto, obtuſo, conſuetudine huius vel illius medicamenti, aut inſolentia. Affectus enim paruus, recens, ſuperficiarius, ob hæc curatu facilis mitiora poſtulat medicamenta contraria, quàm qui in eodem genere eſt, ſed magnus, inueteratus, profundus, proinde curatu difficilior: is enim valida requirit. Vt enim plantæ nouellæ etiam ſummis duobus digitis nulla vi euellũtur, vbi verò altiùs radicarunt, ligonibus, aſciis, multorum hominum robore magno indigent, vt euellantur: ſic morbi recẽtes leuiora, qui longa mora inualuerunt, valentiora etiam remedia poſtulant.

Gal. in apoplexia.

Adhec ſuperficiariis & ſublimibus corporis affectibus medicamẽta viribus integris quia occurrunt, tanta eſſe debent, & ſic efficacia, quanta eorũ vi contraria affectus ipſi

vt profligentur indigent, & pars ipsa ferre debet. Ad profundos autem affectus penetrando vis medicamentorum obtunditur, quia alteratur, quia aliis etiam miscetur: ob id tantum ei virium cumulamus, & superdamus, quantum in via diminutum iri conjectamus, vt earum reliquum vincendo affectui sit æquale. Cætera hoc exemplo fient manifestiora, si ab affectu, vel affectibus variis sumpta indicatio, & quę à temperamento partis affectæ, aut etiam totius, & ab aëre sumitur. Idem medicamenti genus suadet, vt refrigerans, medicamentum affectui contrarium est augendum viribus & quantitate, magis, quàm si singuli affectus hi seorsum consisterent. Vt affectui calido in temperamẽto frigido in aëre calido, refrigerantium vis maxima est adhibenda: quia affectus refrigerantia sibi contraria postulat, & aër quatenus insaluber est, quia intemperiem morbo habet similem, quæ ipsum fouet, & auget, temperamentum verò partis frigidum, similibus seruandum. Quòd si cutis est dura & densa, & sensus obtusior, non modò frigidiora, sed quę tenuitate essentiæ promptè penetrent, vt acetum, succum corticis viridis nucum, præter hæc affectus requirit. Si verò hæ indicationes pugnent, & diuersum postulent medicamenti genus,

Lib. 3. sanit. tuend.

Lib. 7. metho. & 9. & aliis.

quæ

quæ numero & viribus vincunt, vim medicamenti augendam ſuadent, quæ vincuntur minuendam, magis & minus pro numero & dignitate indicantium. Si verò affectus multi ſint implexi naturæ contrariæ, vt hydrops cum febre, vrgentiori maior vis remediorum opponatur, non neglecto tamen altero: ſic vbi cauſa morbi & morbus diuerſæ ſunt naturæ, vt pituita frigida humida cauſa febris quotidianæ calidæ & ſiccæ diſpoſitionis, vrgentioris maior eſt habenda ratio: pituitę videlicet per tenuantia, incidentia, tergentia, coquentia, phlegmagoga eius generationem prohibentia: febris per refrigerantia, humectantia; putredinem finientia: ſi æquè polleant, prior & maior cauſæ eſt habenda ratio, vt quæ tollenda primo loco ſit. In complexis enim affectibus cōſiderandum eſt, quis affectus cum quo, quis ſine quo, quis poſt quem curādus vel non curandus eſt.

Si autem cauſa morbi & morbus eadem poſtulent remedia, ea ſunt augenda vt tertiana febris calida ſicca à bile flaua, putrente, calida, ſiccaque etiam ante putredinem, affatim refrigerandum eſt. Sed hæc ſimplicium facultatem intendendam potius probare videntur, quàm ipſorum quantitatem augendam: quāquam aucta quantita-

te facultas etiam intenditur: vt si pro cinnamomo duplum casiæ cinnamomo longè inferioris ponitur, quantitas ipsa casiæ aucta cinnamomi vires repræsentat. Item quò plus & maior quantitas simplicium calfacientium vel refrigerãtium, vel aliud quiduis efficientium miscetur, eò valentius est id medicamentum, vt in diospolitico tantum nitri quantum singulorum aliorum, purgatorium ipsum reddit: & dia trion pipereon est medicamentosius & valentius anisi, thymi, zingiberis ana drachmis sexdecim, quàm drachmis octo: & hiera picra valentior cum drachm. aloës 120. quàm cum drachm. 100. vel paucioribus: & sic in reliquis vires magnas habentibus comperies.

Item si natura id est, temperatura partis affectæ & corporis totius est eadem, maior sit quantitas, & vis medicamenti cum natura partis & totius consentientis, ob id sicca magis adhibe vlceri partis natura siccæ, si totũ quoq; corpus est siccum: contrà autem siccandum minùs simile vlcus, in parte præhumida toto etiam corpori præhumido: nam vis medicamenti tũc naturæ partis incommoda est ac contraria.

Si verò partis & totius natura est diuersa, adhibe medicamẽtorum parti & toti consentien-

ſentientium portionem ęqualem, vel medicamenta inter vtriuſque naturam media: vt ſi corpus humidum, pars ſicca, miſce humida cum ſiccis æqualiter, vel humido ſicco temperata ſimplicia: non oblitus tamen indicationis, quam vlcus omne inſinuat, ſcilicet ſiccandum ſe eſſe, eoq; magis, quo eſt ipſum humidius, & eò minùs, quo eſt in parte natura humidiore. *Lib. 3. & 7. metho.*

Ex dictis igitur apparet, quòd affectus ipſi præſidiorũ genera nobis indicant, menſuram verò cuiuſq; remedij, & particularem in materiis differentiã, ſuggerit præter affectum pars ipſa affecta, ægri temperatura, ætas, vis vitalis, aëris temperies, vt li. 2. com poſi. ph. part. docet Galenus: vbi Apollonium reprehendit, multa capiti ab ictu vel caſu dolenti remedia componẽtem, nullius tamen ſimplicis expreſſa menſura. *Lib. 2. cõ. ph. part.*

Quantitas verò huius, vel huius ſimplicis in compoſito, nec maior, nec minor cur ſit impoſita, ratione non caret eorum qui primùm ea miſcuerunt: quòd ſi paulò vel plus vel minus eorum quorundam miſcuiſſent, fortaſſe nec illegitima fuiſſet compoſitio, ſed quia vſu longo bona eſt comprobata, eam ne mutauerimus. Cùm enim exquiſitè affectuum (quibus præcipuè medicamenta componuntur) natura cognoſci non poſsit, neque

neque fortaſſe ſimplicium, coniectura quadam artificioſa collegerunt maiores noſtri, ſimplicia his viribus vtcunque cognitis: hunc affectum coniectura tatùm ſanatura.

Quantitas autem ſimplicis eius maior ferè miſcetur, cuius facultate ad morbum profligandum magis egetur, ſiue illud ſimplex ſit, ſiue compoſitum, quo præter cætera morbum oppugnare Medicus propoſuit: ferè addidi ob id, quòd quæ baſes magnarum ſunt virium & periculoſarum, parciores miſcētur. Sic in theriace, minor eſt portio paſtillorum theriacorum, quam ſcilliticorum: in ſcammoniatis medicamētis parcum ineſt ſcammonium, ob valētem facultatem eius actionem. Item quæ denſa, ſunt, parciora miſcentur quàm rara.

Præthereà cum multa facultate eadem, vt colorifica & roborante prædita, ſi in remedium aliquod miſcentur, vt xylaloë, mentha, abſinthium, cariophyllum, maſtiche, in ſtomachi epithema parciora miſcebuntur, quàm ſi ſingula tantùm imponerentur: quòd quantitas menſuræ vel vnius vel plurium, totius effectum intendit, quod caſsia duplex, aut carpeſium multum pro cinnamomo planè declarat: quòd illa imbecilliora tamen quantitate ſua huius qualitatem propè adæquant.

Quan

Quantitatẽ igitur & mensuram miscendorum medicamentorum simplicium, est quando primum coniectura tantùm metitur, etiam facultatis simpliciũ peritus. Vbi verò expertus est affectum ab eo medicamento in corpore relictum, seu medicamenti opus, considerat ex eodem si quid à scopo deficit, idque sufficit: vt psilothrum corpori semel iusto tempore admotum, si satis egerit in aliis partibus continua: sim minùs, auge vim simplicium pilos auferentium, vt calcis, arsenici, sandarachę: si nimium egerit, vt vrat & vlceret, vim illorum remitte, minuta ipsorum mensura, & aucta portione aliorum vim istam frangentium. *Lib. 1. cõ. ph. par.* *Lib. 2. cõ. phar. gen.*

Si quidem exactè simplicis alicuius miscendi, aut compositi medicamenti atque adeò reliquarum causarum salubriũ quantitatem, nemo ante experientiã inuenerit: coniectura tamen sic antè iudicat & expendit, vt nullus multum improsper succedat euentus. Vbi igitur à tutißima in singulis mensura inceperis, & quod ex ea sequutũ est æstimaris, potes quotidie vel addere vel detrahere, & quod omissum est corrigere. Sic in dia cnico, cnici ponitur & caricarum par modus: sed prout se habere id ad sumentis naturam experieris, aliàs plus, aliàs minus cnici immitte, lib. 5. sanit. tuendæ. *Li. 5. sani. tuend.*

Præter

Præterea ſimplicium miſcendorum facultas imbecilla vel valida, magni eſt momenti ad cuiuſque iuſtam quantitatem limitãdam: infirmioris enim doſis poteſt tutò augeri, vt duplũ caſiæ pro cinnamomo, duplũ radicis panacis vel radicis peucedani pro ſucco radicis alterutrius. ſic omnia reliqua imbecilla miſceri poſſunt largiora, niſi quid vetet, vt quantitas totius immoderatior, vel forma conſtituenda vitietur, vel niſi futurum ſit imbecillius tãta imbecillorum portione quàm poſtulet affectus. Pro cuius portione augenda vel minuenda medicamentorum purgantium, digerentium, aſtringentium, vel alia facultate præditorum vehementia.

Lib. 6. cõ. ph. par. Quæ verò ſunt vehementiora, vt elleborus alteruter, ſcãmonium, colocynthis, opium, quantitate parua ſunt miſcenda, & cum præmeditatione. *Lib. 3. cõ. pha. par.* Sic quibus eſt aurium dolor ex inflamatione vehementiſsimus, opium caſtorio pondere æquali multò antè miſcendum eſt: ſi autem mitior eſt dolor, duplicato caſtorio, ambo in ſapa ex muſto diſſoluta, quia dolores magis lenit, quàm vinum dulce.

Facultas quoque remediorum in duris corporibus augetur, vt prædiximus. Ob id Galenus cuiuſdam achoribus chartã vſtam

ex aceto illeuit, quòd eum vim medicamenti ob carnis duritiem facilè toleraturum confideret: & ita euenit, eóq; remedio paucis diebus persanatus est.

Adhæc quibus sensus est acrior, mitiora: quibus obtusior, valentiora ferunt remedia: sic Galenus in hemicrania veteri à causa frigida auribus sensu tactus acri, ac exquisito præditis instillabat oleum euphorbiatum, id est, quod libra vna olei habeat euphorbij drachmas tres incoctas: si autem obtusior earum est sensus, habeat olei librã vnã euphorbij validi, & recentis vnciã dimidiam: si autem sit inualidum vetustate drachmas quinque, aut plus accipiat. *Lib. 2. cõ. ph. part.*

Item quæ medicamentum gratius faciunt augenda vel minuenda pro aliorum qualitatis natura: vt si stomatica fiant ex insigniter astringentibus, vt succo cornorum, duplum aut triplum mel postulant. Mitiores verò succi, vt mespillorum, pyrorum, & multorum fructuum æqualem mellis portionem, aut saltẽ quàm prædicta minorem. In stomatico digerente aromatum drachmas tres, aut quatuor & dimidiam: ad summum quinque drach. miscet lib. mellis Gal. lib. 7. comp. phar. part. Libræ mellis aut sacchari maiores pulueris vnc. tres miscebãt

in antidotis efficacioribus, quàm quæ nunc parantur cum vnc. tantùm duabus, vt sint iucundiora, præterquàm in quibusdam. Aromata item hyeme augenda, æstate saccharum largius miscendum.

Quantitas etiam quorũdam simplicium variat temporis ratione, quo ex iis compositio fit: vt si ceratum Galeni facis hyeme, minus ceræ postulat, quòd etiam oleũ frigore hyberno valenter concrescat non sola cera, habeátque duritiem lapideam ceratum, æstate verò largiorem ceram accipiat, quòd sub illius æstu etiam cera semisoluta mollescat. Ratione est eadem vtendum in cæteris ceratis & emplastris, & aliis, quæ ceram, resinam, aliáque à frigore concrescentia, à colore liquescentia recipiunt. Aestate etiam minus olei miscemus emplastris & vnguentis, quàm hyeme, quia illius calore solutum id, vnguentum reddit perliquidum: vt hyemis frigore concretum etiam multùm crassius vnguentum efficit. Ob id Alexander Tral. emplastro phæniceo palmularum vnc. decem, addit olei vncias æstate tantùm octo, hyeme vndecim. Auicennas quinto canone vnguento apostolorum miscet olei libras æstate duas, hyeme tres.

Adde quòd prædicta fingimus liquidiora, quando eis sicca alia, vt æruginem, cal-

cem,cadmiam,farinas,pulueres ſumus miſturi: duriora verò primùm componimus, ſi ſuccos aliquos ſunt pòſt recepturi. vt cùm ceratum Galeni aceto & aqua roſarum, vel alio dum frigeſcit, miſces quantum bibere poſsit.

Rerum etiã miſcendarum natura quantitatem immutat: quæ enim ſicca & rara ſunt coquẽda, largiorem humorem poſtulant, quàm humida denſa.

Sic Galenus modium ſeminum abietis iniecit olei libris quinque & viginti, quia maceratum menſes aliquot multò planè minùs redditur. Modium verò florum populi nigræ iniicit libris olei viginti tãtùm, aut etiam quindecim, quòd hi flores cùm ſint humidiores minùs olei macerando etiã per æquale tempus ebibant.

Sic ſyrupus ex ſeminibus, radicibus & aliis ſimplicibus ſiccis raris coquendus, plus aquæ aut liquoris alterius idonei requirit, quàm in cõtrariis: quod in compoſitis medicamentis abundè leges. Plus item liquoris poſtulat, qui ob ſimplicium naturam vel formam conſtituendam longiore coctione humorem halitu diſsipante, indigent, niſi liquor ea ſit natura, vt ægrè vaporet, cuiuſmodi eſt oleum. *Lib.7.cõ.*

Eſt quando quãtitas remediorum ſcru- *ph.part.*

pulosius à maioribus est ascripta, quando scilicet à maioribus compositionibus parciores diuidebant, vt Andromachus arteriace 15. thuris drachma vna, obolus vnus, myrrhæ, crocι ana drachma vna, oboli duo, succi glycyrrhizæ drachma vna, oboli tres, aut radicis glycyrrhizæ drachma vna & dimidia. Quæ ponderum dissolutio frequens est in compositionibus quarto libro scribendis, quas Mesues ac Nicolaus ex aliis plenioribus descripserunt, quales habet multas antidotarium Hadriani, & antidotarium magnum Nicolai, quod Græcum Romæ audio esse, & Græcum affirmat Nicolaus pharmacographus, vt suo loco leges. Vbi interdum mensuras aut pondera minimùm auximus, vel minuimus cùm scrupulosiùs diuideretur: sed id tantùm fecimus in simplicibus virium parum efficacium, & à quorum quantitate vel aucta vel minuta nulla, aut minima totius mutatio fieret. Quod à nobis rarò licet factum nemo accuset, cùm etiàm in veteribus quibusdam compositionibus nonnullorum quantitas circunscripta nullo propè iuditio inueniatur. Nam thuris drachmam vnam, obolos quatuor scribit Andromachus in arteriace 13. cùm licuerit scribere thuris drachmã vnam & dimidiam, vel drachmas

Lib. 7. κατὰ τόπ. par.

duas

duas (neq; enim tanta est vis in thure) præsertim cùm aliorum multò valentiorum sit magnum pondus, vt nardi, myrrhæ, croci, costi ana drachm. quatuor: cùm item in arteriace 12. scripserit croci drahmam vnam, mirrhæ drachmas quatuor, thuris vnc. vnã: quidam tamen negãt licere magnarum antidotorum compositionem: vel augere, vt Veneti, vim maximam theriacæ & Mithridatij simul coquunt: vel minui, quod prædictis exemplis audisti, quod in maiorum pondere & mensura vis quædam insit, & meliùs illorum mensura paratur. Si tamen non magnus fiat recessus, paruũ refert: nam duas libras aut circiter theriaces, si quis fecerit, non percoquetur à suo calore natiuo, & citò vanescet, vt vinum paucum in paruo dolio: in magno autem feliciùs seruatur: sic theriace quanta à veteribus dicta, lagior autem ægrè paratur, cõmiscetur, coquitur.

Quin & quantitas ipsa interdum incerta ipsis etiam authoribus fuit, vt in stomatico Critonis, διὰ γλίυκων rhus coriarij drac. vna, alij drach. duas: gallarũ drac. quatuor, alij gallas triginta: croci drachmas duas, alij drachmã vnã: aluminis scissi drac. duas, alij myrrhæ drach. vnam. Sic in stomatico Andromachi ex gallis triginta, & aceti albi *Lib. 6. κ.τ. ph. part.* *Ibidem.*

ſeſquicyatho: alij ſcribunt cyathis nouem rhus obſoniorum cyathus vnus:aliis cyathi nouem, mellis cyathi duo:aliis ſeſqui cyathus ſcribitur.

Hanc verò ambiguitatem ſoluit Galenus, vt aceti & rhus ana cyathi nouem ponantur, tũcque amplior fiat coctio,qua gallæ tenereſcant: id quod multò eſt præſtantius,quàm ponere vtriuſque ana ſeſquicyathum,tunc verò partiùs eſt coquendum.

Coctio ergo longior, breuior humoris in quo eſt facienda quantitatem nobis inſinuat.

Lib.4. ſa nit.tuẽdæ. Sic in acopo *διὰ ἀιγείρ* modum florum populi nigræ immittit quindecim aut viginti libris olei.

Lib.7.cõ. ph.part. Numerus etiam ſimplicium ad quantitatem refertur, quem alij aliũ in iiſdem etiam compoſitionibus ſequuntur, vt in arteriacis & hippoglottidibus: alij tria, alij quatuor ſufficere putarũt, alij in maiorem numerum extenderunt. Eſt tamen quando numerum non mutamus, vt in tetrapharmaco,in theriaca diateſſaron.

Lib.1.cõ. ph.gen. Non multùm differt, ſiue cẽtum drachmis metallicorũ, ſiue ſex & nonaginta duæ olei cotylæ miſceantur ad emplaſtrum:in re verò magni momenti drach.quatuor adiicere aut demere magni refert.

FORM

FORMA COMPOSITI.

Postremò forma compositi vel vtilior fini proposito, vel gratior ægro, vel seruando medicamento aut vtẽdo accommodatior, suadet huius vel huius medicamenti copiam vel largiorem vel parciorem: vt si os volo colluere lacte cum tritis foliis pruni, liquet multo lacti pauca folia miscenda: si volo illinere, contrà pauco lacti multa pruni folia trita miscebo. *Libr.6.c. pha.part.*

Collyria oculi astringẽtibus præsertim metallicis præpollentia, multo liquore sunt dissoluenda: crocus, myrrha, castoriũ, thus, lycium, in quibus vincunt, multò parciorẽ liquorem requirunt, crassiúsq; medicamentum faciũt: si linimentũ cuiuis parti paras, ceræ pars sexta oleo miscenda, nisi sicca etiã quædam misceas, tunc enim minuẽda esset cera: si ceratum liquidius fingis, quarta pars ceræ: si solidius tertia: si in formã emplastri, secunda miscenda est. Cætera ad formam compositi pertinẽtia quæ simul ad definiẽdam simplicium quantitatẽ pertinent, mox audies. Interdum nulla ratione forma cõpositi variatur, sic diospoliticon, dia trion pipereon, diacalaminthe, vel sicca, id est, in puluere vsurpat Galenus, vel melli admista. *Li.4.san. tuend.*

Sic Andromachus cùm medicamentum ad coxendicum dolorem scripsisset ex ruta

vtraque, abrotano, silphio, baccis lauri, aphronitro colocynthide, cardamomo, ami, galbano, opopanace, sulfure viuo, vt emplastrum ex ipsis faceret, addidit picem, resinam terebinthinam, ceram, adipem.

Li.10.cō. ph.part.

Libro 7. method.

Est quando mutatur, quo fit efficacius medicamentum: sic hiera picra sine melle cum aqua sumpta magis roborat ventriculum: & succos vitiosos in ventriculi tunicis contentos vtilius extrahit: melle autem despumato excepta, minùs ventrem roborat, & magis deiicit, minùs ob hæc vtilis prædicto affectui.

Sic pro fotu, ex oleo vnguenta, cerata, emplastra formamus, vt parti materiæ diutius hæreant, vel alia materia in aliis partibus sed crassiore substantia, si diu hærere volumus. Contra verò finibus liquida omnia iniicimus, vt quaquauersum spargantur, & nullam sinus partem quantumuis angustam relinquant intentatam.

Lib.2. ad Glauconē

Sic liquidiora expectorandæ à pulmonibus & thorace crassæ & lentæ materiæ formamus medicamenta. Sic læuissimè terimus, quę vrinas, sudores, mēses mouere volumus, prætereà ex liquore purissimo & tenuissimo non crasso, lento, turbido damus. Si clysteres nunc maximè aquosi, quando solum est eluēdum: crassi magis & lenti, ex adipi

adipibus,butyro,vnguentis,muccaginibus, cremoribus hordei,tritici,orizæ,& similiũ, quando intestinis immorari diutius, & hærere tenacius volumus.

Adhæc forma hæc compositi medicamenti à nobis constituitur alia atque alia, pro morbi,partis affectæ natura, figura, & situ,proprietate ægri, & modo præparationis simplicium ad formam aptam necessario,& medicamenti componendi differentia.

Phlegmone enim externa contactum emplastrorum, & aliorum similiter durorũ sine noxa non feret, vti nec vlcus siue simplex sit,siue cauũ, sed omnino liquida postulat:illa fotus, linimenta, cataplasmata, cerata mollia:hoc, emmota & soluta oleo vel liquore alio emplastra linamentis imponenda,vel etiam instillanda, & iniicienda in sinus ipsos. In quorum fundum sola liquida permeare possunt, si decliues sint & recti. Si verò anfractuosi & ascendentes etiã iniectione vix fundum vlceris illa liquidiora attingent.

Linamenta,item turundæ,splenia pro vlceris figura & situ fiunt:adhęc etiam turundæ frequenter cannullatæ(vt vocant) fiant, id est tubum aliquem argenteum, ferreum, plumbeum complexæ,per cuius meatũ pus

largum continenter effluat, ne mora in parte rodat, & vlcus augeat.

Amara & id genus alia nobis ingrata vẽtriculus cùm nõ ferat, ea catapotiis vel alia forma concludimus, vt integra deuorentur, ne sensum sui deglutiendo præbeant: aliquo propterea iucundo etiã teguntur, melle, saccharo, pomorum, prunorum, vuarum carne molli, inuoluta interdum foliis auri vel argenti, vel alio simili.

Tali item vel tali forma debet constare medicamentum, vt partem affectam attingat: hinc sunt inuenti à medico pessi colo vteri affecto, balani intestino recto (quanuis ei ad excretionem irritando hodie frequentiùs seruiant) clyster crassis intestinis magis quàm tenuibus.

Sic stomatica, & arteriaca, & stomachica fiunt forma & consistentia mellis seu crassi & liquidi medij nonnihil tenaci: errhina liquida, aut pulusculi: apophlegmatismata in nodulo, vel aliter solidiora.

Catapotia itẽ aut bolos formamus, cùm à longinquis partibus trahendum: potiones potius, cùm vias alimenti primas inanire studium est. Medicamenta tenuissima & eum tenuissimis mista & ferè liquidissima, quę ad vterum, renes, vesicam, articulos, cutim volumus penetrare.

Qua

Qua in re est ægri consuetudo naturáq; consuléda: vt in opsoniis & cibis aliis inueniendũ experientia est, quod cuiq; est optimum (aliud enim alij secũdùm naturæ proprietatẽ est melius) sic in medicamẽtis quod cuique sit non modò gratum, sed etiã optimum inuenire tentandum est, rogando si quando vsi sint medicamentis vt purgantibus, & quibus, quantis, quando, in quo affectu, qua parte anni, & quomodo eos habuerit. Quidam enim à medicamentis in totum abhorrent, quibus iusculo, aut potione dulci, aut sapore alio ipsis iucundo medicamenta tegimus, vt inscij sumãt: alij possunt quidem medicamentum deuorare, sed vel potione tantùm, vel bolo, vel catapotiis, vel forma alia. Sic in admotis quidã emplastra ferũt, linimẽta cataplasmata nõ ferũt, alij cõtrà. Sunt qui emori malint, quàm clysterem recipere, quibus per epõphalica est succurrẽdum, si ne per sumpta quidem licet. Capitis dolori veteri calido aut frigido, raso ipsi in formam emplastri aut cerati admouenda sunt tõso ad cutim, aut capillis aliter breuibus liquida adhibe. Succus ex corticibus nucum expressus, quia substãtia est tenuiori quàm stomatico conuenit, & coctus est à Galeno & mel additum, vt mellis consistentiam stomaticis idoneam haberet. *Lib. 6. cõ. pha. par.*

Est tamen quando simplicium præparationis modus ad aliquam te formã impellit, vt ex infuso siue macerato rhabarbaro, bolum, aut catapotia, aut formã aliam solidam non feceris, vti neq; ex herba virẽte, fructibus mollibus, resinis recentibus puluerem. Ob id considerandũ tibi est, quam formã hæc medicamenta, vsta, lota, assata, cocta, infusa, trita, destillata magis requirãt, & in qua melius seruentur, & felicius agant in affectus & commodius possint applicari. Tametsi multa formamus in figuras quasdam sub quibus rarò in vsum veniunt, vt trochisci forma sunt solida: ad oculos autẽ liquore aliquo in cote medica soluuntur. Pulueres in alias atq; alias formas nunc siccas, nunc liquidas, nunc medias abeunt.

Formæ huius vel huius cõstituendæ gratia non pauca medicamentis componendis miscemus, quæ potestatem aut nullam aut exiguam admodum medicamento parando afferunt, sed materiæ commoditatem præbent, vt vel emplastri vel cerati speciem per ipsorum mistionem consequantur.

Libr. I. c. ph. g. Qua sola causa lithargyros emplastro dia chalciteos miscetur, quia nec calida, nec frigida, nec humida est, & parum sicca, vt ad primum gradum, nihilq; aliud vehemens habet.

Eidem emplastro dia chalciteos miscetur cera, quòd sine hac, alia eius emplastri simplicia ad talem consistentiam non peruenirent. *Ibidem.*

Eadem cera aliis emplastris & vnguẽtis quibusdam & ceratis miscetur, vt materiæ commoditatem afferat, potestatem nullam aut exiguam afferat.

Sic adipes, olea, gummi, resinæ adduntur, nunc vt spissius, nũc vt liquidius medicamentũ reddant: quæ tamen sæpe miscentur, vt materiæ rationem habeant, & potestatem medicamento tradant: vt si ex ruta vtraq;, silphio, baccis lauri, abrotano, aphronitro, cucurbita syluestri, cardamomo, sulfure viuo, & similibus siccis nec glutinosis volo facere medicamentum ischiadi admouendum, quia per se non hæreret, addo prædictis glutinosa, picem, resinam terebinthinam, adipem, ceram. Addere possum hammoniacum, bdellium, galbanum, opopanax, & similia quæ emplastica sunt, & emplastri compositioni conferunt, & emolliunt, & quantitatem picis, & similium minuendam ostendunt. *Li.10. c. ph. par.*

Eadem ratione terebinthinę, aut eius loco larici & abietinæ puluerem glycyrrhizæ miscemus, vt in bolos veniat, licet glycyrrhiza etiam renibus tergendis modicè conueni

ueniat,potentiùs hac rhabarbari puluis læuissimus cũ illis resinis mistus renes vacuat, & faciliùs sumitur. Alij vel alterutrum vel vtrunque ex cicerum decocto multùm calente malunt sumere.

De his non pauca in vsu recto medicamentorum,quædam libro tertio, plurima libro quarto in singulis propè compositis medicamentis animaduertere poteris.

DE RECTO VSV MEDICAMENTORVM.

HErophilus dogmaticorũ medicorum doctissimus,præclarè dicebat, medicamenta vt cætera medicorum præsidia per se & sola nihil esse,nisi rectè vtentem habeãt, quando demum ea veluti deorum manus rectè dixeris:iuuãt enim plurimùm, vbi his vsurus est natura prudẽs ac industrius, & in rationali methodo exercitus. Propterea etiã rectè Asclepiades medici officium esse dixit,vt tutò,vt celeriter, vt & iucundè curet. Ante hos prudenter nos Hippocrates hortatur,omnia medicæ artis opera sic perficere,vt iuuent, vel saltem non offendant. Quam rem Galenus his omnibus posterior libr.12. methodi, & locis perquàm multis inculcat,quòd res ea magnarum sit virium, non

Celsus c. 4. lib. 3.

Libr. 1. c. ph. g.

non modò vt medicus calumnia vacet, ſed etiam culpa: cùm proximè ſecũdùm Deum hominem adiuuat, & cui morborũ magnitudo, complexus, malignitas perniciem extremam minatur. Hinc medicus ceu terrenus quidam Deus affulgeat, conſiliũ & auxilium afferẽs ſaluberrimum, cuius beneficio aut vitam ærumnoſam calamitoſámq;, aut impendẽtem exitiũ facilè æger vitauerit. Non abs re igitur nobis viſum eſt, huc rectum medicamentorum vſum adſcribere, tantò certè præſtantiorem prius ſcriptis omnibus, quantò finis ipſe omnibus his quæ præ ſe antecellit. In quo noſtro ſtudio ſi quid deſiderabitur, ex libr. compoſi. phar. & methodo medendi ſufficere cuiuis paruo negotio licebit.

Medicatio conſiſtit in medicamentorũ affectui contrariorum, & ob id idoneorum copia & horum vſu congruo, contrarietatem ex affectus natura & magnitudine ac medicamẽti facultate affectui receſſu ęquali contraria, ſumẽdam nemo ambigit, & id abundè in ſcopis componendorum medicamentorum explicauimus: vſus iam congruus inuentorum methodo remediorum affectui contrariorum dicẽdus eſt, qua methodo perficiatur. Vſus medicamentorũ congruus ſumitur ab affectus pręter naturã *Libr. 7. metho.*

causa præsente,essentia,magnitudine,tēporibus:ab ægri,partis, aëris medicamēti natura planè cognita. Affectui enim calido multum,vt ordine secundo, frigida secūdo recessu: calido modicè frigida mediocriter conueniunt, siue talia sint per se,siue id per accidens præstent(modò nullū hoc incommodum sequatur) sic vt excessus omnis æquali cōtrario excessu expugnetur. Eodem modo in reliquis intēperaturis tam simplicibus quàm cōpositis,& tam nuda qualitate constātibus, quàm cum materia coniunctis. Item in pituitoso affectu, quæ pituitam incidant,tenuent,tergeant, vacuent, gigni prohibeant,rectè exhibentur, & in aliorum humorū vitio ad portionē: sic in incōmoderatione & solutione continui. Morborū quoq; alia sunt atq; alia remedia,pro temporum tam vniuersalium quàm particularium ratione,vt pòst fusiùs dicemus.

Aegri temperatura,commoderatio, vnitas partium,quæ fuit ante morbū,scopus est quò tendimus, siue intemperaturā corrigimus, siue morbum organicarum partium proprium,siue solutionem continui. Natura enim calidior similibus medicamentis seruatur:sæpe etiam læditur à similibus suæ intēperaturę causis,præsertim si calidis multùm & frequentibus vtatur:modico autem

contrariorũ vſu iuuatur ac emendatur. Cõſuetudinem tamen per morbum mutare ne tentaueris, ſi Galeno auſcultas, quia tũc naturam morbos victurã expugnaueris. Qui corpore item ſunt raro, minus opportuni ſunt purgationibus, & aliis vacuãtibus præſidiis: quemadmodùm etiam puerilis ætas per inſenſilem tranſpiratũ continẽter multùm vacuata; quòd humor in ea promptè à multo calore tenuatus, cõfertim diſsipetur. Qui nunquàm medicamento ſunt vſi, cum maiore præmeditatione medicamentis ſunt tentandi. Roganda item cuiuſque naturæ proprietas. Sani quoq; corpore medicationes grauiter ferunt.

Qui vẽtriculo aut hepate ſunt calidiores, à medicamẽtis calidis, qualia ſunt purgãtia omnia, vt cæteris ſumendis calidioribus læduntur. Medicamẽta valentiora & tenuiora lõgè diſsitis partibus, aut profundis, & ſenſu obtuſo præditis debentur: ſublimibus verò & facilè ſentientibus, & quibus propinquis medicamentum viribus integris occurrit, mitiora & craſsiora ſufficiunt, niſi alia ratione valens & tenue exigatur.

Sub cane & ante canem difficiles medicationes: æſtate item per ſuperiora magis, ſi facilè vomant, purgandi: hyeme per inferiora purgationes potiùs deligendæ: quia *Aph. 5. li. 4. & ſequẽtibus.*

eò

eò natura vergit,& locus eſt cõferens, vt in melancholicis quoque & tabidis.

Medicamentis præſertim valentibus raro,& cum multa cautione vtendum eſt.

In ſingulorum medicamentorũ vſu explorandum, quomodò ægros habeant: ſi enim plus commodent,quàm obſint, toleranda:ſi contrà,tollenda: vt in ozæna ſi à medicamento morſum ſentit æger, coniectandum eſt, quod ſimplex in eo mordet, idq; tollendum,vel abluendũ, vel minuendum,vel alio obtundendum,vel in eius genere mitius capiendum:vt ſi acetũ erat peruetus & valde acre, capiendum eſt acidum magis & ætate mediocre, aut ſaltem vinoſum,vel eius loco vinum dulce vel auſterũ, ſi affectus requirit. Sic & in aliis vlceribus & morbis reliquis, effectum medicamenti eſt diligenter obſeruandum, vt intelligas an in eius vſu tibi ſit perſeuerandum,an totum mutandum, an ſimplex in eo aliquod ſit augendum, vel minuendum, vel obtundendum,vel mutandum.

Quapropter ei qui rectè volet medicamentis vti præter ægri & morbi naturam, medicamentorũ tam ſimpliciũ quàm compoſitorum vires ad vnguem callere debet, & ex his ſemper optima ac probatiſsima deligere.Cùm enim affectũ aliquem certò ſanans

nans habes medicamentum, & quod nunquam successu prospero te frustratur, graue est ac iniquum, certioribus remediis in presens omissis, noua tentare, curiosæ alicuius experientiæ gratia. ob id cùm Gale. ad rabidorum canũ morsus habere medicamẽtum omnino probatissimum Διὰ τῶν καρκίνων, & præter id alia multa, sed parũ certa, nunquam voluit in hos morsus alia tentare, aut albam Heræ emplastron id promittentem experiri: quia an id præstare posset, dubitabat, cùm similis sit Attalicæ albæ myrrha solùm & adipe ceruina & cera alba Pontica larga adiectis. Quòd si hæc morsum in quibusdam naturis sanat, & eum non ita magnum, neque cum spuma adeò maligna, omnem tamen morsum in omnibus naturis totius substantiæ proprietate non sanat, vt Διὰ τῶν καρκίνων. Quæ res sæpe fecit, vt Medici quidã Empirici pharmacis quibusdam se primùm adeò feliciter gesserũt aliquandò, vt in admirationem sui alios perducerent, ipsi tamen in aliis euentu prospero frustrati, sunt irrisi. Non vtenda igitur tibi medicamenta, neque alia præsidia, nisi quæ omnino profutura certò scias; vel saltem nihil prorsus nocitura: aut si nocitura minimum sint, noxam illam facilè tollendam maiore commodo compensent. Pos-

Lib.1. cõ. ph.gen.

ſem aliarum quoque obſeruationum (quas indicationes appellamus) exempla ex Galeno proferre plurima, niſi prolixitate diſplicere metuerem: tamen quædam poſtea afferemus, & poteſt quiſque nullo negotio ex ipſo locuplete Galeni promptuario proferre.

In fine li. II. metho.

Ad rectè vtendũ medicamento non ſatis eſt nouiſſe ſimpliciũ id conſtituentium vires, ſed etiam totius compoſiti facultas tibi eſt noſcenda, & ab his qui ſæpe eam ſunt experti diſcenda. In medicamentis enim compoſitis ſingulorum quæ miſcentur virtus & qualitas non amplius conſeruatur, ita vt eadem maneat, nec mutetur, nec in vllam qualitatem tranſeat: ſed aliqua omnium fit vnio, tota ipſorum temperie per tota miſta: & vna quadam alia virtute ex illis ſic miſtis profecta vt in œnomelite exactè per coctionem temperato, neque mellis, neq; vini ſaporem omnino deprehendis, ſed diuerſum quiddam. Sic in theriaca & cæteris cõpoſitis cuiuſque miſtorum vis & qualitas non manet, ſed vbi omnia omnibus ſunt confuſa, & in vnitatem quandam naturalem concreta, vna diuerſaque ex omnibus ſimplicibus medicamenti natura creatur.

Gal. in theriaca ad Piſonem.

In compoſitione ſimplicium medicamento-

Lib. I. cõ. ph. gene.

mentorum inter se contrariorum facultates omnino corrumpi quibusdam visum est, vt aqua feruētissima cum frigidissima mista, neutra illarum qualis erat prius permanet, sed tertia quædam, ab vtraque diuersa gignitur. Non solum tamen cuiusq; compositi facultatem expendas, sed prius simplicium medicamentorum naturam, vt communem compositionis viam ac vsum intelligas, & tuo marte possis conficere similia, & quæ à veteribus citra distinctionem sunt tradita, cognoscas qualem habent potestatem, vti nos in vtilitate & necessitate componendi medicamenti docuimus. *Lib. 2. cō. ph. gen.*

Aduerte præterea vires compositorum tempore mutari etiam in contrarium, vt in theriace docet Galen. libr. 1. Antid. & in Philonis antidoto, libr. 12. Methodi: hæc enim recentia stupefaciunt, antiquata theriace calfacit.

Vsus præterea medicamentorum vt cæterarū causarum salubrium idoneus, est in ipsorum quantitate & qualitate idonea, & tempore apto, quod interdum Galenus omittendū censet, continetq; quantitatis & qualitatis rationē. Si enim (inquit) tali & tanta re adhibita corpus egeat, nemini dubium est, quin opportuno tēpore afferatur. *Cap. 85. artis med.*

Occasio siquidem temporis inde ortum habet, quòd fluxile ac facilè mutabile est mortale corpus, & pro transmutationis modo aliis alio tēpore auxiliis indiget, ob quam causam ad docendū tempore tanquam tertio quodam vti consueuimus, licet reuera tertium præter duo dicta non sit. In libris igitur ad sanitatē tuendam pertinentibus, & methodo medendi passim aliis duobus, ceu tertia additur tēporis occasio, quæ præ omnibus est cognitu difficilis, ac Medicos etiā celebres plerunque fallit, quia præceps ipsa est, vt Apho. 1. docet Hippoc.

Initio lib. 1. ad Glauconem, & Aph. 17. et 19. lib. 1. Est quando vtendi modum velut quartum addit: de quibus quatuor quatenus in medicamentis vtendis Medico sint obseruanda hîc agemus, cùm reliquarum causarum salubriū vsus abundè à Galeno dictis libris & aliis sit absolutus.

Cùm autē medicamenti dandi ac etiam admouendi quantitas, qualitas, tēporis occasio, vtendi modus ad rectè medendum magnoperè conducant, sint verò hæc cuique morbo ac ægro sua ac propria: nihil autem proprium possit sermone explicari, communia de his docebimus, ex quibus possis proximè ad proprium cuique ægro medicamentorum vsum accedere. Illa autem cōmunia facilè intelliges, si non ignoraris,

taris, quæ sanis secundũ naturam communia sunt, scilicet pulsum naturalẽ cuiusque naturę, ętatis, habitudinis, partis anni, ac reliquorum: adhæc tẽperamentum cuiusque natiuũ vel acquisititiũ, prætera proprietates naturarũ ex ægris rogandas, denique morborum omnium naturam & magnitudinem, & reliqua curanti necessarium aliquid aut vtile indicantia.

Quoniam autem quantitas & qualitas exhibendi medicamenti, & cõponendi ex iisdem sumuntur scopis & indicationibus, ex ipso sermone prius habito nobis de cõponendi ratione tibi sunt repetenda, quæ quantitatem atque qualitatẽ medicamenti tibi definiant. Nam causæ morborum adhuc præsenti, magnę, inueteratæ, expulsu difficili, valẽtiora, aut largiora, aut frequentiora medicamẽta sunt necessaria, similiter & morbus magnus, veteratis, curatu difficilibus, si ægri vires, ætas, corporis habitudo, consuetudo, aëris natura consentiãt. Quòd si morbi sunt complicati, vrgentioris seu eius à quo maius impendet vitæ periculũ, maior habenda est ratio, & ad id præcipua curãtis solicitudo dirigi debet, non neglectis tamen aliis. Vbi itẽ causa morbum efficiens adhuc in corpore adest, prima est tollenda, deinde morbus si quis adhuc superſit:

Lib. 7. methods.

Triplex morborũ magnitudo.

adhæc affectus hic primus est curandus, qui alterius curationem impedit, vt phlegmone ante vlcus est percuranda, si ambo in parte aliqua coierint. Quod si omnes cōplexi affectus remedia eadem postulant, ea sunt intendenda, modò nulla alia repugnet indicatio: in qua pugna quid faciendum, leges in fine libr. 8. Methodi.

Prætereà vt in componendo medicamento magni est momenti quantitas medicamentorum valentium: parui fit autem portio imbecillorum, etiam si largior iniiciatur. Sic in medicando valentibus cum magna præmeditatione vtendum est, vt cùm morbus extremus est aut acutissimus, nullasque dat inducias, si vires, ætas, aër, & cætera non repugnent: mitioribus autem etiam larga quantitate si vtaris, aut nullum, aut minimum inde periculum ægro accedet.

Vt autem paucis rem in memoriam reducam, medicamenti tam sumendi quàm admouendi qualitas à morbi natura sumitur, vt calidum sit morbo frigido, frigidum calido, &c. Laxans tenso, densans raro, & in cæteris cōtrarietas: indicationibus etiam ab aëre, natura totius, partis, consuetudine, habitu non neglectis. Quantitas verò à causæ & morbi magnitudine præsenti vel

imp

impendente, partis affectæ situ, figura, habitu, sensu, ægri natura, viribus, consuetudine, medicamenti facultate, & substantia tenui, crassa, familiari, noxia obseruatis, vt morbo magno, profundo, longinquo, inaccesso, in parte densa, obtusè sentienti, in natura forti, fortibus assueta, aëre temperato, valentibus, tenuibus vti licet medicamẽtis: mitioribus in contrariis. Paucis tamen exemplis te exercere in purgantium tanquam vsu periculosiorum quantitate non pigebit: si priùs vnum addidero, quod ad medicamenti qualitatem ac speciem pertinet: ne scilicet vno aliquo præsertim purgãte delecto, id ipsum perpetuò vsurpemus, sed varia sunt vicissim vtenda, siue scopus idem permanet, siue alius etiam subortus est. Cui nanque assuefacta erit tempore fumentis natura, eius vim contemnet, quòd vsu longo familiare sit factum, & ei quadamtenus affinis reddita sit natura: quod de mercuriali, brassica marina, cnico, terebinthina, in senibus varianda quanuis á Galeno dictum est, verum tamen est etiam in cæteris maximè purgantibus. In quibus experientia inueniet quisque mensuram legitimam ex naturarum proprietate, cùm vẽter aliis magis, aliis minùs his medicamẽtis sit obediens.

Lib. 5. sanit. tuend.

Ibidem.

Aloë κατωτερικὰ seu ἐκκοπρωτικὰ, id est, aluum ac stercus deiiciens, est à tribus obolis seu drach. dimidia, ad drach. vnam. Perfectæ autem purgationis gratia tribus drachmis, sumitur aliis purgātibus medicamētis admista. Eius per se vsus hodie est rarior: hieræ verò δι' ἀλόης seu picræ, creber, de qua in cōpositis. Hîc enim magis statui simplicium sumendorum modum definire. Eadē ab aureo vno ad drach. duas bilem & pituitam purgat Mes.

Diosc.

Agaricus datur drachmæ vnius pondere vel à scrupulis duobus ad drach. vnam: Mesuæ verò bilem & pituitam vacuat, si puluis eius datur à drach. vna ad drach. duas. In coctione autem à drach. duabus ad drachm. quinque. Actuario dantur drachmæ duæ cum aqua mulsa, vel aceto mulso ad bilem & pituitam: stomacho aduersatur, quia ob leuitatem innatat.

Li. 6. simplic.

Colocynthis Mesuæ bilem & pituitam vacuat data à siliquis quinque ad siliquas, id est, κεράτια decem: frequentior eius est vsus hodie in hiera dia colocynthidos.

Cnici semen phlegmagogum Mesuę datur à drachm. quatuor ad aureos quinque, seu ab vncia dimidia ad drachm. sex. Galenus id cum pari modo caricarum mistum dat duarum triúmve caricarū magnitudine.

Lib. 5. sanit. tuend.

ne. Actuarius pulpę seminis eius drachmam vnam dat ictericis in catapotiis: in iure autem galli drach. tres pituitã purgare addit, non tamen sine molestia. Cnici semen cibis admixtũ, & vrtica, & mercurialis, & epithymũ, & polypodium, & cætera quæ modicè aluum deiiciũt, iecoris cauum per ventrem vacuant. Flos eius à drachma vna ad aureos duos Mésuæ idem pollet. *Li. 13. method.*

Epithymum datur drachmis quatuor cũ sero lactis aut mulsa ad purgandum humorem melancholicum. Mésuæ verò ad humores adustos meláchólicos, pituitam datur puluis à drachm. tribus vsq; ad septem: decoctum autem à drachm. quinque vsque ad viginti datur melãcholicis: & pituitosis ad oxybaphi mensurã ad drachm. quatuor. Actuario autem scrupulorũ quinque pondere. Quantum verò variet Græcorum & Arabum epithymum libr. primo dictum abundè est. *Libr. 14. method.* *Dioscor.*

Scammonium Mesuæ cholagogum datur à granis quinque ad grana duodecim, aluum resoluit duobus obolis sumptum: drachma autem vna aut obolis quatuor cum aqua vel mulsa sumptũ per inferna bilem & pituitam extrahit. Modus scammonij scrupuli duo, plus paulò, aut minus pro virium ratione. *Dioscor.* *Actuar.*

Polypodium cũ gallina aut piscibus coctum datur ad aluum soluendam, & bilem atram pituitamq; detrahẽdam Dioscoridi: non expresso tamen pondere, vti nec Galeno libr. 13. Methodi, qui in simplicibus purgatorium non facit. Mesuæ datur ad bilem nigram & pituitã crassam à drach. duabus ad drach. sex: senis scrupulis cum mulsa datur Actuario.

Actuar. Veratrum nigrum vtranque bilem vacuat scrupulis tribus, aut paulo pluribus, vel paucioribus. Mesuæ etiam vacuat pituitam præter vtranque bilem, à siliquis sex ad partem tertiã drachmæ vnius, vel ad drachmã vnam, qui modus Actuario consentit, licet magnum sit interuallum in hoc simplici à scrupulo vno ad scrup. 3.

Mesuæ doses recentiũ medicamẽtorũ. Rha barbarum cholagogum & phlegmagogum datur puluere à drachm. dimidia ad drach. vnã & semissem. Infusum verò à drach. vna & dimidia ad drach. duas: vt mẽdosus sit locus hic Mesuæ à drach. vna & semisse ad drachmas decem: sic enim nũquàm scripsisse videtur.

Casia fistula ab vncia & dimidia ad sescunciam.

Mesues. Tamar Indi cholagogi ab vnciis duabus ad vncias quinq; ob imbecillã eorũ actionẽ.

Manna cholagoga ab vncia vna ad vn-

cias

ciás tres nobis: Mesuæ à drachmis sex ad sescunciam tantùm datur, fortè quòd nostra sit imbecillior, aut etiam adulterata.

Turbith phlegmagogum Mesuæ datur puluere à drachma vna ad duas: infusione autem à drachmis duabus ad drachmas quatuor.

Cassia cholagoga & phlegmagoga datur à semuncia ad sescunciam, modum eius Mesues præterit, opinor quod innocentissima est etiam largiore mensura.

Senna bilem adustam & melancholiam vacuat ab aureis tribus ad vnciam vnam Mesuæ. Lapis stellatus seu cyaneus idē pollet, & Armenus nō lotus à semidrachma ad sesquidrachmam: lotus à drachma vna ad drachmas duas Mesuæ & Alexand. Trall.

Hermodactylus phlegmagogus ab aureo vno ad duos.

Quæ alia scribunt Dioscorides, Mesues, purgatoria partim sunt clementissima, partim ob vehementiam hodie à Medicis damnata: quæ omnia fusiùs & doctiùs explicauit Ioannes Tagautius commentario secundo in Mesuæ simplicia, quæ causa facit, quò minùs diu hic immorandum existimē: præsertim quòd ex his quæ vires habēt minùs vehementes, neque corpori noxias, mēsuram si paulò vel augeas vel minuas, nihil

pec

peccabis, siue medicamentum componis, siue exhibes iam compositum aut simplex. Valentioribus verò aliis rarissimè vtamur: cucumere agresti, tithymallis, & lactariis aliis, quibus multis vim purgatricem tribuunt Dioscorides & Mesues, quæ percensere scientes omittimus. De his aliàs plenius dicturi, cùm simplicia solis pharmacopolis explicabimus, non etiã medicis. Qui labor post hunc secundus mihi est propositus, vt ea scilicet fusissimè declarem: quę ad pharmacopœorum artem magis pertinent, ea supprimã, quæ illos nouisse est sæpenumerò perniciosum, dum in messem Medicorum falcem suam mittunt, & pharmaceuticen iniquissimè exercent maxima mortalium pernicie.

Li.7.met. Hydromeli cui incoctum sit absinthium tenues succos in ore ventriculi contentos, commodè deorsum impellit.

Li.6 sim. Empetron ad solas pituitæ & bilis purgationes videtur esse accomodum.

Lib.6.sanit.tuend. Absinthij coma pota bilem ex ventriculo deturbat vt aloë: pituitosum verò succũ ventri magis affigit, cùm detergendi vim non habeat absinthiũ insignem. Nec aloë valde his conducit, quòd ei bilis trahendæ sit facultas: ob id salubriter excogitata est compositio hiera picra, quæ acrimonia

calor

calore cinnamomi, & aliorũ quæ continet crassos & lentos succos dissecat ac deterget.

Ius galli veteris pituitam & melancholiam magna mensura sumptum ad lib. tres Mesuæ, cui nullus vẽtriculus sufficerit. Eius parandi ratio est apud Alexand.

Therebintina resina sumitur aliquandò nucis ponticæ, id est, auellanæ magnitudine, aliquandò duarum triúmve: hodie à drachma vna ad drachmas quatuor, vel quinque exhibemus, vel bolo cum puluere glycyrrhizæ, vel cum pulueris rha barbari drachma vna, quando drachmas resinæ tres raro excedimus, vel potu ex decocto cicerum vel eius loco aquæ illius aut olei destillando separati vnciam dimidiam cum vino albo propinamus nephriticis, purgatis priùs venis primis & ventre reliquo. *Lib. 5. sanit. tuen.*

Diacnicum sumitur, vt dixi, duarum triúmve caricarum magnitudinis modus, quem legitimũ in omnibus talibus ex ipsa experientia inuenies, cùm venter aliis magis, aliis minùs sit medicamentis obediens. *Li. 5. sani tuendæ.*

Mensura diacodij siue cum sapa ad somnum cõciliandum in catarrho acri & tenui, siue cum melle ad sputum promouendum, quæ mediocris est duorũ cochleariũm iustæ magnitudinis, augenda & minuenda pro ætate, regione, parte anni: vt si hæc frigida *Lib. 7. cõ. ph. par.*

gida

gida sint, minùs eius detur: sin calida, plus & ad defluxionis quantitatem & qualitatem respiciens: plus minùs exhibe. Quod præceptum præsidiis omnibus est commune.

Ei.1. ant. Non easdem vires habent antidota, si ante deleteria & post ea sumantur. Ob id si quis quotidie ad prçcautionem sumat antidoti theriacæ, vel alterius similis fabæ Aegyptiæ quantitatem, sufficit: post sumpta autē deleteria quadruplo aut quintuplo aucta detur, & bis quotidie, non tantū semel.

Ei.11. sim. Aeschrion morsis recenter à cane rabido dabat per dies quadraginta, quotidie cineris cancrorum fluuialium vstorum cochlearium magnum: iamdiu antè morsis duo cochlearia.

Ei. th. ad. Pisonem. Quātum tribus digitis capi potest milui puluis cum aqua potatur. Aliorum tam simplicium quàm compositorum mensura, pondus, numerus adscribi hic posset, nisi infiniti propè esset operis, & parum necessarij, prę sertim cùm in compositis libro quarto horum partis maximæ dosis declaranda sit: & cuiuis liceat ex probatis autoribus exempla plurima proferre. Numerum autem in remediis quibusdā, vt catapotiis, ramis exquisitè obseruari ridet Galenus: quod addunt nōnulli volentes auxilium agere non temperamento, sed mirabili quodam natu-

ræ consensu hominibus incognito. Quem consensum in his quæ tota substãtia agũt, cum Galeno recipimus, sed constitutum in elementorum mistione nobis sola experientia cognita, non in numero.

TEMPVS SVMENDI, VEL ADMOVENDI MEDICAMENTI.

DVo igitur nobis præcipuè supersunt declaranda, ad vsum rectum medicamentorum necessaria, vtẽdi modus, & temporis occasio. Quæ cùm magnarum sit virium, non in remediis tantùm medicis omnibus, sed aliis etiam cunctis in rebus, vt poëtæ ac philosophi fide bona testati sunt. Pro dignitate nobis est tradenda, vt intelligat Medicus, quibus sibi sit opus ad rectè vtendũ temporis occasione in medicando, & si vis, in cæteris quoque remediis.

1. Finis vsus medicamẽtorũ est, vt affectum è corpore præter naturã profligẽt, siue morbus sit, siue causa morbi, siue symptoma, siue duo ex his, siue omnia simul, siue morbus omnino factus est, siue nondum gigni cœpit, sed in procinctu vt fieri incipiat, siue partim genitus, partĩ adhuc in gignẽdo, & partim generãdus, siue is affectus sit intẽperies

aliq

aliqua, aut incõmoderatio, aut ſolutio continui. Cùm igitur medicamentorum vi: ſiue purgante, ſiue alterante, ſiue glutinante, vel aliud quiduis affectibus præter naturam curandis neceſſarium præſtante, affectus ipſos ex corpore ægro vel neutro expulimus, finem vſus medicamentorum iam conſequuti ſumus: modò id fecerimus nullo aut ſaltē quoad fieri poteſt, minimo viriũ incõmodo, quas oſtendunt integras aut minimùm læſas ſubſtantiæ triplicis noſtræ ſpirituoſæ, carnoſæ, ſolidæ iuſta quantitas, & proba qualitas, actione inculpata æſtimandæ. Ne ſcilicet nobis probro obiiciatur, morbum quidem ſanatum eſſe, ſed ægrum aut mortuum, aut mortuo ſimillimum eſſe redditum, aut in alium incidiſſe affectum ex noſtra curatione lethalem, aut priore peiorem, vel non minorem: cùm Medici munus ſit, vt dixi, citò, tutò, iucundè curare: aut ſi omnino curare non poſsit, ſaltem leuiorem reddere morbum, aut non augere, neque contrarium affectum inducere: Quod his ſæpe accidit, qui nulla methodo curant affectus planè nondum cognitos, ignorata etiam parte in eo affecta, ne addam per remedia, quorum vires omnino ignorant: in vitium enim ducit vitij fuga, dum caret arte.

Porrò affectus pręter naturam è corpore citiùs, tutius, minore ægri molestia pelluntur, vel cùm nondum radicauerunt, vel cùm iam victi à natura fuerunt: quomodò plantæ omnes ortu primo etiam parua digitorum duorum vi promptè euelluntur: vbi autem radices altiùs egerunt, ne multarum quidem manuum violentiæ diuturnæ cedunt: sic principio morbi remediis clemẽtibus tolli possunt, nisi ea sint natura, vt etiam principio ardeant, & sæuiant. Vbi autem in naturam nostra diutiùs egerunt, remediis quantumuis generosis non vincuntur, vt sæpe ferro sit opus & cauterio. Quomodò item cùm agricola omnes magnas arboris radices concidit, terra ligonibus effossa, fessus is vires interdum alterius requirit exiguas, quę arborem prosternant: sic victo à natura morbo, nondum tamen ob lassitudinem ipsius profligato adiutrices Medici manus postulat. Quæ alioqui solet quem vicit morbum per se profligare, vt arborator arborem: quãdo autem certamine aut longo vt vehementi contra morbum longum, magnum, malignum, ipsa etiã priùs haud ita valens, fuerit fracta, tunc auxilio eget nostro, nisi antè succumbat, etiam nobis eam adiutantibus, sed planè victam, cadibundam, & moribundam.

Aph. 2. et 23. & 25. libr. 1. & Aph. 2. et 3. libro. 4.

Cùm autem purgatio sit humorum sua qualitate molestantium facta vacuatio vomitu, aut potius deiectione, si talis humor vel à natura, vel à Medico eius imitatore vacuetur, qualem abundare indicat morbi non modo præsentis, sed aliorum quoque consuetorum natura, ægri ætas, temperatura, vitæ conditio, habitus, consuetudo, victus ratio, pars anni, regio, præsens cæli status, cõfert talis vacuatio, estq; ęgro toleratu facilis: vt si bilis flaua calidis siccis prædictis omnibus, pituita iisdẽ frigidis humidis vacuetur. ab his igitur ipsis & aliis humorẽ in corpore redundantẽ demonstrãtibus (quæ in semeiotice latiùs docuimus) qualis humor sit purgandus, coniectabis. Qualitatis signa hæc sufficiant nobis ad eligendum qualem noxium humorem nos vacuare oporteat. Quantum autem sit vacuandum humoris eius noxij, tolerandi facilitas nobis indicabit: & si talia deiiciantur, qualia deiici opus est, quòd scilicet superabundante vacuato humore, æger seipso fiat leuior, & morbum meliùs ferat. Si enim humor aliquis naturę adhuc familiaris vacuetur, vires soluuntur & læduntur. Item si plurima & repẽtina fiat vacuatio, etiam corruptæ materiæ, nam omne nimium & repentinũ naturæ est inimicum. Antè tamen coniectura

Aph. 51. li. 2.

Aph. 27. lib. 6.

quadam artificiosa ex morbi ac causæ eius magnitudine ægri natura, proprietate, viribus, ætate, habitu, consuetudine, aëris tēperie, & medicamenti viribus præsumendum est, quanto purgante remedio (vt idem in cæteris auxiliis intelligas) tali vt catholico, cassia in tali tempore, morbi talis, à tali & tāta causa, in hoc aëre, hoc corpore sit opus. Quam coniecturam feliciorem tibi reddēt probatæ iamdiu doses, & mensuræ dandorum medicamentorum, tam simplicium (de quibus paulò antè) quàm compositorum (quas lib. 4. dicemus.) In his enim minimā & maximam medicamentorum mensuram inuenies: illam omnibus dictis causis paruam requirentibus vacuationem: hanc contrariis, in vtriusque medio collocatas causas pro vicinia aut recessu extremarum coniectabis: in omnibus tamen tutius est à minoribus incipere, & pro effecto augere vel minuere.

Aliarum autem vacuationū, vt eius quæ phlebotome fit, quātitatis idoneę signa præter hæc sunt alia, vt coloris sanguinis mutatio, in phlegmonis sectæ venæ propinquis, pleuritide, synanche: vt animi deliquium ex multa vacuatione in maximis phlegmonis, in adurentibus febribus, in vehementissimis doloribꝰ, si vires prius erāt integræ & valētes. *Lib. 9. methods.*

TEMPVS PVRGATIONIS.

Aph.11. et 19. li.1. ALimentum quoque, alioqui naturæ amicum ad ſuas vires tutandas, prohibetur in acceſsionibus, & aliquandiu ante acceſsiones, niſi viriũ imbecillitas adſit (tũc enim omni tempore cibandum) multò magis per ea tempora à medicamentis naturam omnino alterantibus & inanientibus, ob id plurimùm infirmantibus, eſt abſtinendum, ſi tamen febris ſit aut cõtinua aut intermittens, ſed cum longiſsimis acceſsionibus, tempus eſt deligendum in acceſsione mitius, aut aliquandiu ante acceſsionem, vt alimento dando, ſic medicamento exhibendo. In febribus verò intermittentibus ſi vnum ſaltem diem ceſſent, eo purgandum eſt, non die acceſsionis: ſi duos dies, obſeruādæ ſunt vires, quas reliquit acceſsio præcedens, & acceſsioni ſuccedens per ſudorem vel aliud vacuatio. Si enim fractæ multum videantur, priore illo die ſunt reficiendæ, poſtero vacuandum: ſin erunt robuſtæ, & nulla poſt acceſsionem inſignis facta eſt vacuatio per ſudores, vrinas, vel aliter, neque acceſsionis vehemẽtia immodicè naturam alterauit, priore intermiſsionis die purgandum, vt ſimul acceſsionis præcedentis

ris reliquias vacues, quæ febrile in corpore aliquid fouent, & accesſiones anteuertere cõpellunt, & ſequuturis acceſsionibus materiam adimas.

Tempus autem idoneum dandi medicamenti præcipuè oſtendunt, motus naturæ (leuiora enim plurima à quibuſdam tradũtur) vel morbi, vel vtriuſq;, adhæc ægri vires, & aëris conditio, & quæ præceſſerunt, vel adſunt, vel impendent ſpontinæ vel noſtræ vacuationes. Cùm nanq; natura integrè ac perfectè criſi ipſa non vacuauit, vel non vacuat noxiam materiam, quo deficit addet medicus vel medicamẽtis, vel aliis remediis, ne à reliquiis ipſis recidiua excitetur: vacuabit autẽ naturę motũ imbecilliorem adiuuãs, ſi is per partes idoneas vacuabat, vt per nares hæmorrhagia, ſi ex nare fluat lateris dolentis, ſi quod fortè dolebat: per inteſtina, fluore, alui: per vterum, per hęmorrhoidas venas, per vrinarium meatum, per poros cutis, promouendo ad has partes vacuanda. Si verò natura deprauatè mouet excrementa; vt ad pulmonem, thoracem, cor, vel aliam patem principem, vel effluxu libero carentem, tunc quia maius damum eſt ſequuturũ, hunc naturæ motũ prohibebimus, & ad cõtraria trãferemus & auertemus. Deprauatus etiam eſt naturæ motus, ſi

Li. 9. met. *Aph. 20. libr. 1.* *Ap. 12. libr. 2.* *Ap. 21. libro 1.* *Ap. 22. libro. 1.*

ante coctionẽ symptomaticè vacuat: nam concocta medicari oportet: si verò etiam iusta crisi immodicè moueat, motus eius est inhibendus, in contrarium repellendo.

Ap.24. libr.1. & Ap.10. lib.4. Ap.22. libr.1. & li.8. com. ph.p. Ap.29. lib.2. Ap.30. lib.2. Ap. 29. lib.2.

Morbi quoque motus vel celer in acutis, vel errabundus etiam in aliis, in principio crudam adhuc materiã vacuari interdum permittit: in acutis enim morbis rarò & cũ præmeditatione, sed in principio medicamentis purgantibus vtendum, in aliis verò concocta medicari oportet non cruda, nec in principiis, modò non turgeant: si enim turgeat materia, & ad excretionem tendat, vel in nulla parte firmam habeat stationem, etiam initio purganda, non expectato eius in partem aliquam decubitu, quem posteà vincere non fuerit facile. Dum enim tales morbi inchoant, vacuãda est hæc materia, sed clementiore medicamento: nec minùs in principiis morborum salubrium, si magna est cacochymia, vacuandum est, vt reliquam materiam parciorem faciliùs natura percoquat. Huc pertinet quòd symptomata etiam vires prosternentia circa morborum initia, vt etiam in declinatione, sunt mitiora.

Eadem verò quia in morbi vigore sunt valentissima, & vires multùm prosternentia, ob id dum morbi consistunt, à purgantibus

tibus medicamentis abstinendum est. Non modò autem in vigore vniuersali à medicamentis abstinendum, sed etiā in particulari, atq; adeò particulari principio: si enim est in accessionibus ab alimēto, vtpote nocituro (quia naturam à coquenda morbi causa ad alimenti coctionem auocaret) abstinendum multò magis à medicamento. Potius enim die est intermissionis vacuandum, quòd si accessio vel longissima sit, vel continua, medicandum, vt paulò antè dixi, quando morbus est mitior: si autem sit febris homotonos aut anabatica, initio potius medicandum, viribus adhuc integris, & materiæ coquendæ copia naturæ subtrahenda. Tunc enim dandum est medicamentum, cùm vires validæ id in actum ducere possunt, & materiam nondum fixam expellere ad medicamentū attrahens, & talem ac tantam vacuationem ferre, qualem hoc est, cuius humoris scilicet noxij, & quantam medicamentum hoc facturum coniectura per experientiam longam firmata, colligimus. Deiectiones enim non multitudine sunt æstimandæ, sed si talia deiiciantur, qualia pro morbi natura, ætate, parte anni præcedente victus ratione deiici oportet, & ægri facilè tolerant. Neq; enim semper optatiora sunt medicamenta,

Aph. 2. 3. et 25. li. 1.

Aph. 3. lib. 4.

quæ multam faciunt etiam noxiæ materiæ vacuationem, nisi æger tantam vacuationem facilè toleret. Plurimùm enim atq; repentè vacuare, vt replere, malũ: quòd omne nimium & repentinum naturæ sit inimicum. Ob id etiam Hippocrates empyis ipsis pus, & hydropicis aquam vniuersim euacuare per sectionem vel vstionem thoracis & ventris cauit, quia alioqui omnes moriũtur. Ab aëre autem sumpta indicatio medicamenti hoc tempore dandi vel non dandi posteà fusiùs tractabitur, & anteà obiter est perstricta.

Ap. 51. lib. 2. *Ap. 27. lib. 6.*

Cùm igitur circa initia & fines morborum symptomata, accessio, vigilię, dolor, sitis, cibi fastidium sint imbecilliora, vt morbus horum causa est mitior: cum verò morbi in suo vigore consistunt, dicta symptomata sunt fortiora, & tunc natura coctioni materiæ vacet. Purgandũ aut initio morborum est, aut sub finem vniuersalem morborum, aut vtroque etiam tempore: Initio quidem, vt minorem iam redditã materiam posſit natura faciliùs coquere.

Ap. 30. lib. 2. *Ap. 29. lib. 2.* *Ap. 10. lib. 4.*

Medicari etiam in valde acutis, si materia turgeat, eadem die: tardare enim in talibus malum est.

Ap. 24. lib. 7.

Item in acutis morbis si materia turgeat, ta est in principio purgãda, cùm maius cõmod

modum huius materiæ febrem committẽtis vacuationẽ sequatur, quàm incõmodum ex aucto calore per medicamẽta purgantia, quæ omnia sunt potestate calida: si verò multus illis crudus succus inest, vel crassus, vel lentus, à quo hypochondria inflentur ac tendantur, vel immodicè caleant, aut sit viscerum inflãmatio, in his periculosa est purgatio in morborũ acutorũ initio, sed prius humores noxij, crasſi, lenti sunt tenuãdi, incidendi, tergendi, ad fluxũ parãdi, & liberãdæ sunt obstructiones, aperiendíq; meatus, per quos est humor à medicamẽto purgante trahendas, & transmittendus, faciendáq; vacuatio, vt in morbis lõgis tales causas sequentibus fieri consueuit, & quibusdã acutis: nã acutisſimi nõ dãt horũ auxiliorũ inducias. Corpora enim cùm quis purgare volet, oportet fluida facere, citra quã operã si purgare vomitu aut deiectione coneris, difficilis fit purgatio cũ torminibus, vertigine, multo fastidio, pulsu malo, dissolutione viriũ & difficultate, ac rosione ibidem, quia omnes succi crudi sunt pigri, & ad motum inepti, ob crasſitudinẽ & frigiditatem. Quo fit, vt vias omnes angustas etiam obstruat, per quas id quod medicamentũ deiicit, ferri ad aluũ debeat, ac ita nec ipsi educãtur, & aliis sint impedimẽto, li. 4. sani. tuéd. *Aph. 9. lib. 2.*

Ap. 22. lib. 1. Concocta nanque medicari & purgare oportet, nō cruda, nec in principiis, nisi turgeant: plurimæ verò materiæ non turgent,
Ap. 20. lib. 1. sed firmatę sunt in parte aliqua, quas ante coctionem neque medicamento, neque aliter mouere expedit: vbi autem cocta erit, vacuanda, quia tunc naturam habemus euacuationi adminiculantem: hæc enim coquendo secernit, postea excernit superflua, & crises facit, quas si perfectè agit, sinenda est: si imbecillius, iuuanda, & quod de legitima noxij humoris vacuatione deficit, à nobis supplendum medicamento purgāte, humorem sibi proprium trahente, & natura eundem expellente, aut alia vacuatione
Ap. 21. lib. 1. feliciter à natura incœpta, & per loca conferentia, sed non absoluta. Eam autem vacuationem absoluimus, quia quæ ex morbis post crisin relinquūtur, materiæ humorum noxiorum in corpore, recidiuas febres facere consueuerunt. Cùm enim alieni sint à natura, nec nutrire possint, corrumpūtur & putrent, idq; celerrimè, quòd sint in loco calido, ante verò putredinem appetentiam
Apho. 8. lib. 2. prosternunt: si in ventriculo collecti sint, aut corroborari corpus, etiam si alimētum
Ap. 10. lib. 2. idoneum assumat, qui ex morbo illo reualuit, prohibent, & quò plus alimenti sumit, tantò peius habet, quod corpora non pura

quan

quantò plus nutries,tantò magis lædes.

Ex quibus apparet, initio morborũ purgandos esse noxios humores, vel qui ventriculi spatium occupant & intestinorum, & si vis primarum venarum,modò impacti eis valentius non sint (qualis multis est harum regionum frigidarum hominibus voracissimis) vel qui motu errabundo huc illuc per corpus incitati ferũtur.Tales enim ambo facilè à medicamẽto etiam clemente,vel ducuntur,vel trahuntur: vt neq; contingát dicta prius symptomata difficilium purgationum,vertigines,tormina,lipothymiæ:neque morbus augeatur. In id enim blandioribus,vt cassia nigra,hiera picra, & similibus vtimur, quorum vis vltra hepar non fertur,aut non multò vltrà.

Purgandum secundo in fine status vel declinatione morborum, cocta iam materia & cœpta à natura expelli, sed ob virium eius laxatæ imbecillitatem nondum omnino expulsa. Quam vacuationem etiam tentare licet,simul dum natura crisim mouet imbecilliter,vt geminatis motibus, naturæ & medicamenti,perfecta tunc fiat noxiæ materiæ vacuatio,eáque per loca conferentia.

Sic hierã dat Galenus in phlegmone vẽtriculi post ipsius declinationẽ, nullo phlegmo *Lib.8.cõph.p.*

gmo

gmones ipſius tempore, modò non turgeat materia, neque ad excretionem impellatur, & nullam adhuc firmam inclinationem ad vllam partem habeat, aut ſtationem.

Purgantia autem ſuccos craſſos & tenaces vt pituitã & melancholiã, faciliùs paulatim & ſæpe purgãt, interea tenuatos, inciſos, deterſos, quàm affatim: ſic enim corpus exagitatur, & ſolùm tenue & aquoſum vacuatur: Alexander Trallianus in cephalalgia à craſsis & lentis & frigidis humoribus, & iterum in podagra phlegmatica.

Libr.7. meth. Sumpto autem medicamento purgante modicè corpus ambulatione mouendum, vt celerius deſcendat, quod ſumpta hiera præcepit Galen. & ſumpto elleboro, Hippocrates Aph.14.& 15.lib.5.

Lib.quos med.pur. oportet. Poſtquàm autem aſſumptum eſt medicamentum purgatoriũ præſertim validum, ptiſſanæ cremorem ſorbendum dat Hippo. lib.2.rat.vict.acutorum, vt quæ portio medicamenti gulæ & ſtomacho adhæſit, tergeatur, & deorſum trahatur, & alteratio à medicamento in dictis partibus facta corrigatur. Vbi autem fieri inceperit purgatio, negat dandam ptiſſanam, ne vis medicamẽti exoluatur. Hodie quoq; quod lauatoriũ vocant, ferè horis tribus à ſumpto medicamẽto exhibẽt, hora circiter vna ante paſtũ;

Si

Si verò medicamentum vel nihil egerit ob naturæ ægri proprietatem, aut medicamenti imbecillitatem, aut portionem exiguã, aut inteſtina ſtercore duro per clyſterem priùs vacuando obſtructa, aut magnũ naturæ impetum celeriter medicamentum deturbantis, vel non reducentis in actum, vel ob cauſas cõtrarias immodicè mouerit: ſingulorum remedia habes in canonibus Meſuæ. Quòd ſi retineatur, & clemens fuerit retentum, præterquàm corpus nõ lædit, animalis fit alimentum. Valentia verò lædunt ſi retinentur, & in qualitatem deleteriam & venenoſam vertuntur.

Purgantia vomitu interdũ ieiunis dantur: ſic Philotimus & Praxagoras crudorũ ſuccorum copiam ex ventriculo & primis venis vomitu vacuabãt, data largiore mulſa cui incoctum erat hyſſopum, qua etiam hi ſucci crudi ante vomitum ſunt tenuandi & coquendi, & ſi qui etiam poſt vomitum ſuperſunt: modò cum crudorum ſuccorum copia, neque humor mordax ſit extra venas laſsitudinem vlceroſam faciens, neque alius affectus vomitum illum impediens: nam eo acres humores per halitum digerendi intra venas in corpus intimum traherẽtur. Vomitum etiam impediũt hyems, Aph. 6. lib. 4. phlegmone vẽtriculi & partium vicina-

Li. 4. ſanit. tuend.

Li. 1. loc. affec. & Aph. 6. & 7. lib. 4.

Lib.5.versus partium. rum, phthisis Aph.8.li.4.dolor capitis, quia id vomitus replet, ob id dãnatus Asclepiadi: si quis item ægrè vomit, non est cogendus, aut paulatim ad vomendum victu humectante est parandus, vt Aph. 13. lib.4.

Sic fotum aquæ calidæ in punctura nerui dãnat Gal.li.6. meth. Vomitu etiam purgantur corpora post cibũ, nõ quemuis, sed salsum, amarũ, acrem, seu incidentem, tenuantem, tergẽtem: oxymelite autem cũ succo rhaphanidis misto, & multò largiore quàm potus, aut deiectionis gratia sumpto, facilior & promptior fit vomitus, adhæc efficacior: nam qui ex aqua tepida vim retentricẽ ventriculi dissoluente, & corpus eius à frigido concretum velut resoluente fit vomitus, etiamsi vinum dulce superbiberint, tantum vacuat, quę in eius capacitate innatant, non etiam quæ tunicæ eius internæ hærent, multò minùs quæ altius in tunicas ipsas recepta sunt & impacta. Ad quæ vacuanda, hieram picram Galenus docet esse efficacißimam.

Vomendum etiam bis in mense Hippo. lib. de somniis ægrorum.

Li.6.sanit.tuen. Post vacuatum ventriculum vel bile flaua in ipsum confluente, vel etiam in ipsius tunicas altius imbibito excremẽto, illa per comam absinthij, hoc per hieram picram, ventri admoue foris vnctiones modicè astringentes, vt melinum æstate, nardinum

hyem-

hyeme, masthichinũ vere, id enim medium est inter melinum, quod frigidũ est, & vnguentum nardinum, quod calidum, potissimum cùm amomum liberaliùs immistum habet. Qui locus etiam indicationem ab aëre ad vsum rectum medicamentorũ conferre declarat.

Astringentia primis epulis sumpta aluũ cohibent, post cibũ ingesta aluum soluunt. Causa huius est libro 6. sanit. tuendæ, & 1. libr. & 2. alimentorum. Qui verò thorace sunt angusto, & ob id pulmone contracto, inepti sunt vomitoriæ purgationi, præsertim per elleborũ album. Vas enim vomendo sibi ruperint in aliquo respirationis instrumento. Quòd si alius elleboro purgandus est, cibo & quiete corpus antè humectetur, & vomitu assuefiat.

Fiunt quoq; purgationes vti & phlebotomæ interdum ad præcautionem morborum impendentium, non præsentium curationem: vt cùm quis vere ineũte corpus vacuat, vt à vernis morbis aut æstiuis sit liber: vt autumno, vt vitet autũnales morbos ac hybernos. Eadem ratione si quis in spontanea lassitudine morbum aliquem præ- *Aph. 5. libro 2.* nuntiante vacuet, morbum perfici prohibet. Item si quis noxiorũ humorũ ex morbo præcedente reliquias vacuet, vt recidiuũ

morb

morbum prohibeat, vt prius dictum est: sic dum plethoricum & optimũ corporis habitum vacuamus vt corpus ipsum nutriri rursus incipiat, & ne calor natiuus suffocetur, aut vasa præ copia rumpantur.

Aph. 3. lib. 1. Aliàs sanos ipsos nunquam medicamur, quia medicamenta difficulter ferũt, & vertigines ac tormina patiũtur, & ęgrè his purgatio procedit, & celeriter exoluuntur. *Ap. 36. & 37. li. 2.*

Phlegmones initio sola repellentia, augmento miscenda coquentia, statu digerẽtia, quibus solis in declinatione vtendum. Eadem ratione in morbis aliis à fluxione prodeuntibus, nisi fluxio eruperit in partes principi alicui parti, vt cerebro, cordi, hepati, vẽtriculo propinquas: aut nisi materia sit venenosa & pestilens: aut nisi materia crassior, glutinosior, impactior, profundior, vt in pleuritide, ischiade. In horum enim affectuum initiis anodynis vtimur, post coquẽtibus & digerentibus, habita prius ratione totius corporis, si vacuatione egere videbitur.

Hæc de tẽporibus vniuersalibus & particularibus morborũ, quibus medicamenta sumi vel admoueri possint, sufficiant, reliqua ex methodo repetantur.

Tempus aliud quoque spectandum est in recto vsu medicamentorum, non morbi

quid

quidem, sed motus primi mobilis respectu, quod propriè & absolutè tempus dicimus, & ab eo partes anni & diei.

Cùm morbus dat inducias & delectu habito purgamus, siue morbi initio, siue cocta iam materia (vt diximus) ferè purgatoria damus medicamenta, cùm ventriculus hesterno cibo est vacuus, hoc est, manè. Quod tempus intellexit Galenus, cùm dixit, hiera picra dabitur solito purgantium medicamentorum tempore, quanquàm in libro quos medicamentis purgare oporteat, & qualibus, & quando, temporis huius non meminit, nisi in ea operis parte, quæ desiderari videtur, id addiderit. Quem verò librũ de compositione purgantium medicamentorum promisit libro 1. comp. phar. part. adhuc desideramus. Cumq; catapotia dedit ex aloë & hieram diacolocynthidos bis initio lib. 1. composi. ph. part. temporis huius nullam facit mentionem, tãquam id omnibus notissimum esset, prætermittens. Id tempus etiam hodie seruamus, quoties siue ad curationem, siue ad præcautionem corpus est purgandum potione, vel bolo (vt vocamus) vel tesseris saccharatis & scammoniatis.

Lib. 7. methods.

Si verò catapotiis purgandum, magna ex parte media nocte leuissimè cœnatis, aut

post primũ somnum ea dantur, vacuo iam (vt videri potest) ventriculo, vt in eis ad actum reducendis solis occupetur. Quæ res ei est difficilis ob crassitiem & duritiem, ob id orobi magnitudine & molliora facimus, cùm citò vacuare libet, & minore ventriculi molestia. Nam crassa & dura, vt diutius agant, vtq; potentius à corpore toto attrahant, si ea vi sunt prædita, tamen crassitie & duritie, & mora longiore ventriculo molestissima esse consueuerunt.

Cùm verò tantùm ventrem inferiorem, ventriculũ, intestina, ac venas primas purgare libet, etiam hora vna ante vel post epulas, damus leuiora quędam cathartica, vt catapotia Rufi, & mastichina, & ex aloë, & quæ ante cibum vocant à consueto vtendi tempore: item cassiam nigram. Quæ etiam minore mensura largiùs purgare videntur, quòd secum cibũ propè omnem ac potum deturbent. Quibus item aluus natura aut euētu aliquo est astrictior, his succurrimus datis duabus drachmis casiæ huius, aut circiter paulò ante tres pastus, idq; singulis hebdomadis, si opus est, repetere suademus magno ægrorum commodo.

Quibus hepar est calidius, his hora vna ante matutinum purgantis medicamenti vsum propinamus, ptissanæ vel alterius simili

militer refrigerantis & humectantis cyathos duos, vt pars in melius alterata minus à medicamento mutetur: & horis quatuor àprandio vncias duas syrupi rosati, vel similis exhibemus, præsertim aëre calido: aut ante cœnam, aut horis duabus vel tribus à cœna medicamentum idem damus, hepate iam per alimentum temperato. Qua ratione iisdem exercitationem (si qua aut celeris, aut robusta, aut vehemens est obeunda) ante cœnam suademus & venerem, si sint vxorati, innocentiorem eis paulò ante cœnam aut ante mediam noctem cùm præ dixissemus, experientia verissimũ comprobarũt: & salsa aromatáq; summa mensa vinumq́; generosius & meracius innocenter magis ferunt, quàm primis epulis. Hac de causa enim quietem, hoc est, leuiculam mutationem, qualis est ambulatio, calidæ naturæ præcipit Hippoc. Hac opinor ratione Venetiis & Italię magna parte, & calidis aliis regionibus medicamẽta scammoniata præbent vel paulò ante cœnam, vel horis duabus à cœna, vt cibo potuque vis eorum vehemens inducta mitescat, & secum quæ in ventriculo & primis venis pigrè cessant, trahat. Quam rem largissimæ deiectiones sequantur, & parua ægri molestia, quam profectò calidæ siccæq; naturę maio-

rem experirentur, si in vacuum ventriculum hepar, venas calentissimum id medicamentum feratur.

In his verò frigidis regionibus & pituitosis maxima parte naturis nõ ab aëris natura modò, sed inexpleta ingluuie, à purgãtibus scammoniatis ventriculo hesterna cœna vacuo non timemus, quòd in eo larga adhuc pituita & fluitet, & hæreat, & altiùs imbibita sit. Ob id ferè matutinum tempus purgationi destinamus, horasque duas, tres, quatuor inter medicamentum & epulas interponimus pro medicamenti facultate & ægri natura. Nam scammoniata nõ multò pòst quàm sumpta sunt, vacuant, egentque primùm iusculo, quod ipsa celeriùs per intestina deiiciat, & noxã partibus impertitã eluat. Rha barbarum verò cùm tardiùs agat, longiùs sibi tẽpus postulat ad trahendum, neque citò de corpore pellendum: quia tantum abest, vt visceribus obsit, vt etiam sua vi astrictoria (quam cum purgante coniũctam habet in diuersis scilicet substantiis) firmiora reddat.

Vbi autem morbi non expectati violentia vrget, quocunq; tempore is vacuationẽ postularit, si ea perfici possit, & vires ferre queant, à nobis imperatur etiam vehemẽs, quòd extremis morbis extrema exquisita

remed.

remedia sint optima:& in talibus morbis à vehementissimis sit incipiendum,non quomodo in clemẽtioribus à leuibus remediis curatio initur. Quomodo vlcus omne remedia siccantia morsus expertia requirit: quæ verò maligna sunt vlcera & putrida,acribus egent, & ignis modo exedentibus, misy,chalciti,arsenico,calce,sandaracha.

Partes quoq; anni temporis appellatione venientis aliquid etiam ad purgationes vtile indicant:ob id veris initio pituitam siue bilem flauam,& autumno atram,ad vitandos vernos,æstiuos, autumnales, & hybernos morbos purgare,& venam secare consueuit Galenus,non æstate nec hyeme: nam æstate corpora calidiora & sicciora,& ab aëre ambiente dissoluta, medicamentis purgãtibus & sanguinis vacuatione maximè læduntur,quòd illa calfacit,siccat, infirmat, ac dissoluit, hæc inanitione virium substãtiam dissipat:hyeme verò excrementa concreta ad motũ pigra medicamento trahent dum non parent, lucta in corpore torminosa fit & molestissima, cui etiam lipothymia sæpe succedit. Phlebotome verò aëre frigido dum calorem natiuum multùm vacuat,& eius pabulum subtrahit, extinguendi reliqui caloris periculum affert ab ambiente frigido. Ob id etiam æsta-

Lib.2. ad Glaucon. Lib. quos medi.pur. oportet.

Lib.de curat.morbi per phleb.

Aph. 5. libro 4. Aphor. 4. libr. 4. Hippo. de natur. hominis. Aph. 4. & 6. & 9. li. 4.

te raris vtimur medicamentis purgantibus, præsertim sub cane & ante canem, vel similem aëris statum, iisque cholagogis potiùs & vomitu magis purgantibus, quòd eo bilis tūc largior magis repat. Hyeme phlegmagogis vel melancholiam vacuantibus vtimur magis, & his deiectoriis non vomitoriis.

Aliud etiā tempus, astrorum ortu & occasu varium spectare iubent astrologi in vsu medicamentorum apto, quod tamen hodie Medici propè omnes negligūt, quòd id Galeno obseruatum non legimus, nec obseruandum putamus, longa experientia & ratione optima persuasi. Tamen recipimus spectādas Medico magnas in aëre fieri solitas mutationes circa ortum & occasum magnorum quorūdam siderum, de quibus multa Aëtius lib. 3. cap. 174. Alexander item libro 4. in podagra medicamentum Trachij Philosophi dat veris initio, sole Pisces ingrediente.

Est præter hæc tempus obseruandū, diei pars matutina, meridiana, vespertina, nocturna, ante cibū, post cibum, vel alia quædam remedia, vel mox à cibo, vel alio remedio, vel multò pòst. Cuius magna vis est in quibusdam, quorum posteà aliquot exēpla leges.

Ad

Ad tempus quoq; referri potest affectus prior curandus, qui est alterius causa: vt si fluxio à capite in oculos est, caput primùm est curandum, deinde oculorum firmitati est prospiciendum, vt eorum quæ confluunt minus promptè quicquam recipiant. Aliud præterea tẽpus ante morbi generationem, dum præcauemus & morbo iam gigni cœpto, aut etiam genito, quando curamus: ad præcautionem enim minor quãtitas remediorum requiritur, quàm ad curationem. Ob id theriaces fabę Aegyptiæ quãtitas ad præcautionem semel die sufficit: veneuato autem, vel alio affectu cui hæc medetur, affecto & largior & crebrior danda. Et Aeschrion plus pulueris Διὰ καρκίνων, dabat iam diu morsis, minùs recenter morsis. Et Galenus picrocolis, quibus quod per cutim quotidie transpirat, est acre, lauare semel in die & modicè cum pauco oleo dulci fricare sufficit, cùm valent: vbi verò stipata cutis est ab astringentibus, aut emplasticis, aut siccantibus, sic vt iam inæqualitatem caloris horridam sentiant, vel etiam inde iã febricitent: soluta accessione bis & ter lauat, oleo sabino pinguiter & molliter vberiùs fricat, pro causarum magnitudine & multitudine.

Lib. 7. meth.

Li. 11. simplic.

Lib. 8. meth.

Quædam nullo discrimine ante cibũ vel

post cibum sumuntur, vt catapotia ante cibum vulgò dicta, quæ etiam pòst cibum accipi & dici possunt.

Li.4.san. tuendæ. Diospolitici pùluis cremori ptissanę, vel aliis aptis inspersus, vel ipsum cũ melle optimo & curiosè despumato mistũ, sumitur ante & post cibũ ad flatus discutiendos, & aluũ soluendam, præsertim si nitri tantum habeat, quantũ cumini, piperis, & rutæ, quibus 4. simplicibus constat.

Ibidem. Medicamentum dia trion pipereon datur ad flatus discutiendos, & iuuandam coctionem non semel, bísve quotidie, sed etiam sæpe: siquidem manè & ante cibũ, & post, etiam cubitũ euntibus cochlearij pleni mensura, & eius quidem parui in paruis corporibus, maximi in maximis, in mediis ad portionem. Vbi indicationem quantitatis medicamenti sumit etiam à quantitate corporis.

In fine li. 6. sanita. tuendæ. Diacydonio datur ieiunis mediocris mystri mensura, nec à cibo sumptum lædit: commodè etiam datur ante cœnam post prandium. Detur autem duabus aut tribus horis ante cibum.

Sic cōdìta electaria, pulueres, & id genus alia roborando ventriculo idonea, modò ante cibum, modò post sumi iubemus.

Li.4. san. tuendæ. Quæ verò ad alimenti in corpus distributio

butionem vehementiorem faciunt,ea sunt sumenda manè:quòd si per ea vacuationem eorum quæ in carne cessant,molimur, post frictionem matutinam,ante exercitationẽ & balneum sumantur:quando Galenus dabat diacalaminthen in lassitudine vlcerosa cum cocta cruditate primarum venarum.

Quæ hepar obstructum liberant incidentia,tenuantia,tergentia,vacuantia dãda sunt eo tempore, quod inter surgendum à somno & lauandum interuenit,postquàm scilicet iam confecta sunt,quę ex ventre ad hepar reddũtur,& temporis aliquid eorum operi ante cibum sumendum dari non inutile fuerit. *Lib.6.sanit.tuend.*

DE MODO VTENDI MEDICAMENTIS.

Vtendi modus superest dicendus,cuiq; propè medicamento suus,cuiq; item parti suus propemodùm. Sumitur autem à partis natura, figura,situ,cõnexione,magnitudine,sensu obtuso vel acri:affectus natura,situ,figura,magnitudine,duratione:ęgri natura,ætate,cõsuetudine, viribus:aëris tẽperie,medicamenti denique viribus, consistẽtia,& cæteris priùs in compositionis methodo dictis. Quæ enim methodus est *Initio lib. 4.cõ.ph.p.*

componendi propria partiũ medicamenta, eadem his vtendi. Ipsa nanq; compositio veluti vsus respectu efficitur, dum id spectant, qui medicamenta conficiunt, vt ipsorũ vsu ægris auxilientur. Tamẽ in multis partibus non opus est solùm, qua methodo remedia sint inuenienda scire: sed etiã quomodò inuentis decenter vtendũ sit: vt in affectibus capitis, aurium, oculorum, nariũ, oris, & cæteris pòst leges, si priùs familiaribus exemplis prædicta breuissimè declarauero. Partibus natura frigidis, vt capiti, oculo, etiam si morbo calido laborant, actu vehementer frigida, qualia sunt narcotica, adhibere veremur: licet ab æstu calfactis olea etiã niue refrigerata capiti affundimus: & oculis calẽtibus aquam frigidissimam applicamus.

Lib. 6. cõ. ph. part.

Quia capiti rotundo & probè sphærico affusum oleum nõ cohęret, ex alto per mediocrem lanæ modum sincipiti affunditur. In partes cauas, vt aures, nares, os, & reliqua ei connexa, vterum, meatum vrinarium, sedem, sinum, medicamenta impelluntur, vel attrahuntur, vel recipiuntur corpore in id figurato: in aures enim otenchyta, id est, oriculario clystere vel strigili infundũtur: in nares flatu per tubũ impelluntur, vel inspirando attrahuntur, vel turunda immittuntur. In os imposita nũc gargarizantur, nunc

per foramina palati expiratu propelluntur, nunc deuorãtur, nunc paulatim deglutiuntur, nũc faucibus retẽta sensim inspiratu trahuntur in pulmones, nunc ore retinẽtur, vt ventriculum vel cerebrum roborent, vt fluxiones acres temperent, cogant, reprimant.

Cauitas narium, & sedis, & vteri, & quorundã sinuum deorsum spectat, ob id vel corpus in contrariam figuram constituendum, vel liquidis materiis in hos meatus iniectis, bombace, turunda, pesso est opus, vel alio operculo, ne materiæ refluant.

In os & fauces recepta, foraminibus palati, gutturi & gulæ communia sunt: in illa autem efflatu, in asperam arteriam inspiratu, in gulam deglutitione ferũtur, quæ ipsi, vel ventriculo, vel hepati, vel lieni, vel tenuibus intestinis, vel venis mesaraicis, atque adeò toti corpori per venas & hepar coniuncto cum ventriculo salubria esse voluimus, vt in crassa intestina per sedem, in capacitatem vteri per collum vteri, in vesicam, per meatũ vrinariũ, in sinibus cauernosis & fistulosis pro cuiusque figura, situ, & connexione iniectiones fiunt nunc hàc, nunc illàc.

Quæ hepati foris imponuntur linimenta, vnguenta, cataplasmata, emplastra, sint latiora, quàm lieni, quàm alteri reni: minora

minora quàm ventriculo,& ventri reliquo.

Quę capiti magno epithemata,cucuphæ nobis dictæ,vel emplastra,vel alia remedia applicantur,sint maiora quàm paruo:& quę cruri circumponũtur maiora , quàm tibiæ: & quę sedi imponuntur pertusa cornua(canones buxeos vocamus) in pucro minora sint:& pessus in recens fœta,quàm in grauida sit maior.

Clyster largior magno,vacuo,quàm paruo & pleno,siue ab hydrope,fœtu,stercore, siue à flatibus,cibo,& aliis.Item parcior vtero & vesicæ iniectio fiat , quàm intestinis, quàm ventriculo: etiam potio immittitur, nisi recens fœta sit mulier.

Quæ partes sensu tactus carent,vt glandulæ,ossa,cartilagines omnium remediorũ vim ferunt etiam causticam sine dolore. Quæ sentiunt,qua parte magis sentiunt,vt dens interior,musculi caput & tendo,oculi cohærens tunica,os ventriculi , palma manus,& internũ digitorum:hæc mitiora postulant remedia,& minùs mordacia , quàm si affectus est in alia ipsarum particula minùs sentiẽte. Et qui sunt delicati, mulieres, pueri mitiora postulant:rustici, fossores,baiuli , nautæ valentiora in simili affectu remedia ferunt,siue sumenda, siue admouenda,facienda,educenda sint.

Morbus

Morbus calidus alia, quàm frigidus: humidus contraria quàm siccus remedia postulat: & calidus primo recessu alia, quàm calidus secundo aut tertio aut quarto: & intẽperies sola solis alterantibus pariter contrariis corrigitur, quæ verò cũ materia est, illius quoque vacuationem ad sui curationem indicat. Intẽperies simplex alia quàm composita, & pro vario compositionis modo aliis atque aliis remediis vtẽdum, & recẽtibus alia sunt vsui, alia veteratis. Præterreà modus est alius sanãdi intẽperiem, alius incommoderationem, alius vnitatis solutionem, & in quoque horũ genere modus alius, atque alius vtendorum remediorum pro varia horum specie. Aliter enim fractu-ram curamus, aliter vulnus, & vulnus recens aliter quàm vetus, & simplex aliter quàm cauum, & sordidum aliter quàm purum, & æquale aliter quàm cauum, & putridum ac malignum aliter quàm salubre. Intẽperies sublimis mitiora requirit remedia quàm profunda, vlcus, aut tumor superficiarius admotis remediis idoneis cedunt. Interna etiam sumptis ægrè vincuntur, vlcus intestinorum, vteri, viarum vrinalium, oris: & aliarum partium præhumidarum, & calidarum immodicè ægriùs vincuntur. Vlcus etiam rotundum haud temerè ad cica-

tricem

tricem peruenit, fractura in modum raphani ægriùs alligatur, sinus ægriùs curantur, quàm alia vlcera. Magno vulneri non sufficiunt vt paruo partes commissæ & deligatura, sed ferè sutura aliqua opus est. Magnæ phlegmonæ si non sit sanguis missus, & remedia alia idonea sint adhibita, superuenit gangræna & sphacelos. Magnus dolor dentium, coli, & aliarum multarum partium vires deiicit, & sæpe est lethalis. Magna febris seu quia est acutissima, seu quia actiones principes multùm prosternat, ferè est lethalis, & extremis exquisitè remediis eget. Achoribus, alopeciis, cephalalgiis, & aliis affectibus veteratis, ob id sanatu difficilioribus valẽtiore opus est remedio. Febribus diuturnis vel aliis affectibus natura longis, post coctionem etiã clementiora remedia sufficiunt, ob id quotidianas & hecticas initiò blãdè tractandas imperat Galenus, veteratas etiam solus aër vernus aut æstiuus persanat. In delicatis tertianam exquisitam pleniore victu curat Galenus, in aliis si vires valẽt, tenuiore. Iisdem purgãtium vim liquori delicato trãsmittimus, eum colamus, saccharóq; & vulgari cinnamomo condimus, aliis ipsorum substãtiam totam exhibemus: assuetos vni purgantiũ generi aut formæ ad vtẽdi modum

Lib. 1. ad Glauconem.

dum

dum alium trahimus. A medicamentis abhorrētibus ea iusculis incoquimus, aut aliter alimēto, vel re iucūda tegimus, ne purgari se cognoscant, priusquam facta iam sit vacuatio. Sic phlebotomen formidanti velatis oculis secamus, aut aluū largiùs deiicimus. Quibus partes infernæ laborant, purgationes supernas si faciles iis sunt, & consuetæ imperamus: cōtrà quibus aliqua superiorū pars laborat, vt tabidis, cephalalgicis, deiectiones molimur nō vomitus. Quibus ventriculus est imbecillus, adeò vt medicamentum ferre nequeat, vel antè roboramus, vel acri clystere vacuamus. Fluente aluo immodicè ad vrinas, sudores, vomitus retrahimus: obstructo hepate, liene, renibus, aut inflāmato, aliis atque aliis vtimur medicamentis pro causarum ratione. Nam si multum excrementum est, secta priùs vena si omnia consentiunt, posteà clementer purgamus: si crassum, tenuamus, si lentum, incidimus, & tergemus, potionibus, apozematis, electariis, id genus aliis.

Senes, spadones, & multæ mulieres, & qui alij gulà sunt angustiore, catapotia etiam orobi magnitudine ægrè deuorant, potionem faciliùs. Florentes ætate, genus omne medicamenti quauis propè forma sumunt, nisi proprietas naturæ obstet, aut

à medicamentis offensi ipsa refugiunt.

Quomodò consuetos labores faciliùs ferimus, etiã si imbecilli simus ac senes, quàm non consuetos; sic & medicaméti formam nobis consuetã faciliùs toleramus, quanuis ratione ac minùs fit efficax, vt pote nobis iam tempore familiaris reddita, vt imbecillibus venam cubantibus Medici secant: sic imbecillis mitiora & forma maximè iucũda exhibent medicamenta. In robustis minùs sumus solliciti de viribus medicaméti & de forma.

Potiones hyeme calidas imperam⁹, æstate frigidas, nisi affectus aliquis repugnet, vt vẽtriculi intemperies illic calida, hîc frigida. Aestate capillum audenter tondemus & radimus, cùm affectus postulat: hyme vix audemus, nisi vrgeat morbi magnitudo.

Cathęretica in hypersarcosi larga adhibemus, eadem summa specilli lata parte puluisculo parcissimè vlceri cicatrice tergendo inspergimus. Valentia purgantia vstionibus, lotionibus, trituris, aliorum mistionibus meliora efficimus & salubriora, exhibemúsque cum his quæ viribus eorum obsistunt.

Caustica cùm adhibemus, vndique munimus cera, vel alio, ne vis eorũ latiùs serpat. Galbanum medio emplastro impo-

nimus,quando ad eam partem quam ipſum tanget,largiùs trahendum eſt.

Craſsiora medicamenta vt emplaſtra, quia phlegmonas ſua duritie lędunt,aliquo aptiore liquido mollimus, & liquidiora miſsis craſsioribus corpulentiora reddimus,vt diutiùs hæreant.

Quorundam ex prædictis ſcopis ad modum vtendi medicamento obſeruandis exempla aliquot ex Galeno maximè proferamus : nam omnium fuerit prolixius,& fortaſſe parum vtile.

Pilos auferimus vel nouacula, vel pſilothro à parte, cui emplaſticum medicamentum imponimus, & à toto corpore in picatione ad renutritionem,aut picationem inter duo lintea facimus, vel picem oleo aut butyro, aut ſimili minùs tenacem reddimus. *Lib.1. cō. ph.par.*

Pueris,eunuchis, mulieribus & cæteris cute & carne molli præditis,digerētia adhibe mediocria,ſi ex corpore illorū,vt ex cute capitis in alopecia diſsipandū eſt:ex talibus enim praui humores facilè diſcutiuntur. In vlceribus eorundem medicamenta morſu carentia vtenda ſunt: hæc enim vel ſine moleſtia omnino agent, vel nihil nocebunt. Quæ verò parem noxam commodo afferunt, non ſunt tentanda, vt quæ po- *Ibidem.*

lypodas efficaciter purgant, si eos exacuunt non sant adhibēda. Multò minus quæ plus nocent quàm prosunt, nisi noxa sit corrigi facilis: vt noxa ex balneo, frigidè per calfacientia in hecticis mox tollitur.

Libro 10. method.

Li.1. ant. *Li.11.sim.* Antidota ante deleteria parua quantitate semel quotidie sufficiũt: post illa verò quadrupla aut quintupla, & bis quotidie sunt sumenda. Id quod etiam ad modum medicamenti refero, vt Galenus semel aut bis, aut frequentiùs cibum dare in morbo retulit. Aph.17.lib.j. Sic Aeschrion morsis nuper à cane rabido dabat cochlearium magnum pulueris vstorum cãcrorum, iam diu morsis cochlearia duo quotidie.

Libr.1.cō. ph.part. Cùm singulis medicamentis validis vtimur, initio clementiora ipsa offeremus, mistis his quæ vim eorum validam obtundũt, vt oleo, cera: cùm autem imbecillibus vtimur, vt thure, amygdalis amaris in alopecia, post vsum primũ & secundum, obserua affectũ à medicamẽto in corpore relictum, pro cuius varietate medicamẽti vires vel augebis vel mitigabis. Valẽtissima igitur non *Lib.1.cō. pha. par.* statim ab initio adhibenda, sed à mitioribus incipiendum est, nisi affectus sit maximus.

idem. Quoties simplicia aut composita facultatibus contraria miscemus, initio parum eius quod est generosius miscẽdum, secundo

do & tertio vsu augendum, si successerit: vt in diuturno capitis dolore ab intemperie calida, cum spiritu flatuoso, in primo transgressu ad calida polygonium cum pauca ruta vel serpillo miscendum.

Plethorico corpore in arthritide sanguis primùm mittatur, mox deinde fiat purgatio. Ex successu remedij loco affecto prius admoti vel etiam sumpti cõiecta an eodẽ sit, perseuerandum, vel ad aliud transeundum consilio Hippocratis, Aph.52.lib.2.

Quæ sunt polychresta: id est, multi vsus seu multis simul partium aliquarum, vt aurium dispositionibus accommoda medicamenta, neque multum opitulantur, neque obsunt, si perpetuo ipsis vtamur. *Lib.3. cõ. ph.part.*

Quæ verò vni tantum dispositioni conueniunt, illam optimè curant, alias interdum præterquàm quòd nihil iuuant, etiam exacuunt.

Medicamenta media omnibus partis dispositionibus conueniunt, tamen his quæ leuiora aut valentiora requirunt, neque bonum neque malum magnum afferunt. *Lib.4.cõ. ph.par.*

Ob id polychrestum, id est ad multas dispositiones vtile medicamentum nullum potest optimum inueniri, sed quod singulis est proprium, id melius est. *Lib.8.cõ. ph.part.*

Polychresti autem compositio vtilis est

ei, qui vnum medicamentum ad multos affectus mediocriter idoneũ habere cupit.

Lib.4.cō. ph.par. initio. Partibus laborãtibus vt capiti, oculis topica ne adhibeas, nisi vacuato priùs toto corpore per phlebotomẽ, purgationem. In oculis autem etiam caput priùs per apophlegmatismos vacuandum est, errhina enim ad oculos trahunt. Quòd si emplastica oculis priùs adhibes, vehementem excitant dolorem, dum fluentem materiã extra vasa vacuari prohibent, ob idque tunicæ horum distenduntur ob copiam affluentium humorum, & nonnunquàm rumpuntur vel eroduntur. Nec solum his vacuationibus oculum, vel aliam parti idoneam ad curandum reddimus, sed etiã reuulsionibus, vt in oculo primùm ad inferiora corporis: deinde ad occiput & cutim capitis: interdum & in his arterias incidimus transuersas post aures. Post hæc genitam in tunicis oculorum dispositionem curamus, quæ etiam bonum sanguinem affluentem per venas in

Lib.4.cō. ph.part. oculum corrumpit. Curamus autem per desiccantia sine morsu humorem in oculo noxium, qui quod influit corrũpit. Astringentia autem nec siccant eiusmodi dispositionem, & mordacis saniei effluxum cohibent: acria verò & mordacia succorũ qualitatem augẽt: laxantia & digerẽtia vacuãt

qui

quidem hanc ſaniem, vlcus autem cicatrice non tegunt, nec affluxum reprimunt, vt nec coquẽtia thus, crocus, myrrha, quamuis diſpoſitiones coquere non mediocre bonum eſt. Acida & amara rodunt, & tales diſpoſitiones exacuunt, & his magis nitroſa, ſalſa, auſtera: ſola igitur medicamẽta roſionis expertia ſanant vlcus cum acri fluxione, longiore temporis ſpatio vitioſum affectæ partis humorem conſumentia: vt collyrium libianum, quod Paulo libanium dicitur, cygnus à colore albo, ex multa ceruſa Rhodiana, terra Samia, amylo.

Per tempora morborum varia dantur remedia, vt per initia phlegmones, & vehementes influxus auſteriora, per ſtatũ dolẽte multum phlegmone mitigatoria, laxantia, coquẽtia. Quòd ſi aliquid phlegmones reliquum dureſcens & ſolutu contumax euaſerit, à repellentibus ad digerẽtia paulatim eſt tranſeundum. Si verò habes medicamentum vnum excellens, vim eius exolue miſto alio: ſi imbecillum, intende. *Lib.6.cõ. ph.part.*

Oleũ lẽtiſcinum recens in vaſe duplici eſt tepefaciẽdum, ad ſedandum dolorẽ phlegmonarum in gingiuis, tunica linguæ, cutæ totius: quia citra moleſtiam & aſperitatem repellit, quam habẽt plurima auſtera, & citra roſionem diſcutit.

Lib.1.cō. ph.part. locis varis. Assidua fiat rasura in alopecia ante medicamenti impositionem. Rasa cutis nitro tergitur ante digerentium applicationem, postea cutis derasa fricatur linteo subaspero, aut foliis fici, vt per rarefactam eam ad radices imas pilorum meliùs penetrēt medicamenta humorem prauum digerentia.

Ibidem. Medicamentum in alopecia metasyncriticum, id est, ex alto euocans, admoue in aëre calido, & si potes in sole æstiuo: hyeme autem in laconico.

Lib.2.cō. ph.par. i.1.fine. Ceratum Gal. διὰ εὐφορβίου in hemicrania frigida veteri, aut ischiade frigida ante balneum semel illitum statim affectui medetur, sic vt æger sanus post balneum omnino euadat.

Li.8.met. Capiti ab æstu immodicè calenti (vnde febris diaria nasci solet) rosaceum niue refrigeratum ex alto per hapsum lanę impingitur.

Lib.2.cō. ph.par. In dolorificis capitis dispositionibus calidis aut frigidis sed diuturnis remedia adhibentur idonea, emplastri vel cerati modo confecta, capiti deraso: liq̄da verò eadē tōso ad cutim, seu breuissimos habenti capillos.

Lib.3.cō. ph.part. In dolore aurium ex inflāmatione vehemētissimo, opium æquali portione castorij multò ante vsum miscendum est, vt vis eius frangatur: ambóque sapa ex musto sunt

dilso

dissoluēda, quia dolores magis lenit, quàm vinum dulce.

Si quid auribus infundēdum est supinis, liquore idoneo resoluatur in cōsistentiam, quæ per auricularem clysterē immitti possit, vt trochiscus ex opio & castorio cum sapa coactus, sapa dissoluatur. Castorium per se bene tritū cum opio in sapa dissoluto misce, & fac pastillos, quos tempore vsus sapa resolue ad eā consistentiā, quæ per otēchyten, id est, auricularium clysterē in aures phlegmone detētas poss it infundi, vel potius specillum lana mollissima inuolutū liquore prædicto mersum in aurē dolētē blādè immissum eas foueat, & liquorē sensim demittat, & cætera. Quæcūq; applicātur auribus & oculis, vt lac muliebre, albumina ouorum, mediocriter calfacta esse oportet. *Ibidem initio. Lib. 3. cō. ph. par.* *Initio lib. 3. c. ph. p.*

Pastillus & collyrium diaglauciu & diacrocu ex aceto in cote medica læuigatis & calfactis auri infundendus est.

In vlcere aurium glaucium ex aceto infundendum: si verò cum fluxione sit, aut pure, pastillus primum Polyidæ, post hūc Andronis, deinde Bithinus. Cui similis est, aut etiam melior pastillus Galen. diachartu, vt à leuioribus incipiamus.

Ad dolorē dentiū remedia in aurē lateris nunc dolentis, nunc oppositam infundit *Libr. 5. c. pha. par.*

Archigenes. Auris initio priùs tergenda, ne pinguedinẽ habeat, quàm infundas medicamentia narcotica, reserantia, coquentia laxantia, digerentia.

Quæ auribus instillátur, mellis aut mellis tenuis habeant spissitudinem, siue ex sapa, siue ex aceto, melle, vino Cretensi, mulso, lacte muliebri, albuminibus, sanie expressa ex carne bubula parum super prunas assata Asclepiadi, succo perdicij, marrubij, conizæ, cæpæ, porri, spondilij infundantur. tepida autem sunt infundenda.

Lib.3.cō. ph.part. In nares etiam puluis continenter potest inspirari polypo vel ozæne idoneus, quia

Ibidem. perpetuo humorum affluxu eluitur, quomodò & in lippientibus oculis.

Linamenta & spongiæ, & alia quæ naribus sanguine fluentibus immittuntur, lino per acum dato deliga, vt retrahi possit.

Lib.4.c. ph.par. In quibus oculorum collyriis astringentia præpollent, copiosissimo liquore opus est, paucissimo medicamento astringente, præsertim si id astringens est metallicum.

In quibus verò collyriis eorundem crocus, myrrha, castorium, thus, lycium superant, crassiore medicamento vtendum est.

Quæ moderatè influxus in oculum repellunt, ocularibus remediis indita iuuant: quæ verò vehementer repellunt, dolorem

aug

augent, tunicas exaſperando magis quàm influentium impetum reprimunt. Vtiliſsima igitur lippitudinibus & aliis omnibus in oculum defluxionibus, vlceribus, puſtulis, quæ modicè aſtringunt, vt roſarum folia, flores, ſuccus, ericæ fructus, ſpica nardi, crocus, lycium, hypociſthis. Eadem medicamentis viſum acuentibus miſta contrahendo & conſtringendo oculorum ſubſtantiam iuuant.

Collyria oculorum in cotibus nonnulli terunt, ex mammis lac boni ſucci inſtillantes, vel liquorem tenuem oui, vel ſi vlcus eſt decoctum fœnigręci: id enim nonnihil terget, liquor oui nihil, lactis ſeroſi pars magis, ſed cum morſu, ob id noxia. Nam quæ vlcera replent, tergent ſine morſu.

Quæ oculis adhibentur, exactè trita eſſe oportet, & horum quædam inuerſa palpebra ſpecilli parte lata illinuntur. *Libro 3. metho.*

Oculi inflāmati foueantur decocto meliloti & fœnigræci ex ſpõgia ſemel aut bis in die, ſi parum dolent: ſi multum, ter, quater, præſertim longis diebus æſtiuis. Quædam horis omnibus adhiberi poſſunt, vt xerocollyrium Galeni. *Libr. 4. c. pha. part.*

Phlegmonæ oculi albumen oui craſſum & lentum ſine morſu eſt anodynum, & diu adhæret. Si in ictero oculi manent palli- *Initio lib. 9. c. ph. p.*

di reliquo corpore persanato, trahe in balneo naribus cochlear vnum aceti acerrimi, & multum biliosæ substantię defluet. Quia ex naribus, gutture, gula facilè medicamenta ab humoribus per has partes descendentibus ex cerebro vel aliunde eluuntur, continuè sunt applicanda collyria liquida, vel sicca stomatica, vel stomachica, vel arteriaca, siue ozænas, siue polypos, siue vlcera narium, vel etiam alios dictarũ partium affectus curas.

Lib. 5. cõ. pha. p. Datis apophlegmatismis vel à dente trahentibus medicamentis, ore hiet æger, & deorsum spectet, vt post medicamẽti vsum humor facilè defluat.

Si affectus est in aspera arteria, vel musculis laryngis, vt lassitudo motoria phlegmonodes ex vociferatione, siue sumuntur cibi, vt lac, amylum, chondrũ, oua: siue arteriacæ & hypoglottides eiusdem cũ arteriacis facultatis, vt ex vino thereo, gũmi, tragacantha, glycyrrhiza, lenta sint & emplastica, vt partibus quas attigerint, hæreãt, asperitates læuigent, reliquias inflammationis coquát & persanent: túncque medicamenta linguæ subdita dum paulatim liquescunt, larynx quod in eam defluit, excipiat, æger autem oborienti tussi resistat, & se cõtineat, vt medicamẽti aliquid in laryngem & arteriam *Initio lib. 7. c. ph. p.*

defluat

defluat. Eclegmata quoq; vt decoctum hyssopi, ireos, ficuum, nucleorum pineorum sorbemus, vt cùm inspirato aëre etiam portio decocti in asperam arteriam trahatur, aut id calidum quantitate parua dum faucibus continemus semisupini, aliquoties inspiramus, aut paulatim deglutimus saliuæ mista.

Stomaticis tribus modis vtendum est in laxata vua: primò cum aqua præsertim per initia, vel cum mulsa, vel cum chylo, & cremore ptissanæ. Secũdo modo medicamentum stomaticum purum, vel digitis vuæ illinendum est, vel cochleari attingendũ & apprimendum. Tertio vuam forâs ad linguam educendo, id quod maximè confert, vt abscedat à rectitudine, quã vt plurimum ad fauces habet.

In affectibus partium oris, vt inflammata aut laxata columella Asclepiades per fistulã expirãt, & flãdo expellit medicamenta in partem affectam, aut inspirari iubet. Quod meritò damnat Galenus, nam bona ipsorum portio in gulam & asperam arteriam delabitur. Præstat igitur siccis columellam ex cochleario attingere. *Lib.6.cõpha.part.*

Si vlcera sordida in ore puerorum tãgis medicamento valente, specillo lana inuoluto in medicamentum intincto tangatur

pars

pars, ita tamen figurato puero, vt non deuoret: post collue decocto lentis aut rosarum mellito: vt in vlcere intestinorum crassorũ clystere iniiciuntur medicamenta ei vlceri idonea: in vlcere ventriculi bibuntur: in vlcere tenuium, vtrinque dantur: in vlcere gulæ non semel, nec totum simul sumendum, sed paulatim & asiduè. Nam ex transitu & contactu his vlceribus vtilitas accedit, non ex continendo & diutius adhærendo, vt vẽtriculi vlceribus: tamẽ crasiora & glutinosa ex gulę figura & situ facere ea didicimus: hæc enim cibi & potus est transitus: ob id medicamentis æger, quæ hæreant, vndique quasi concrescant & agglutinentur, non eluantur & defluãt promptè. Crassa autem promptè concrescunt, lentè agglutinantur, ob id his tragacãtha & gummi miscentur.

Libr. 4. metho.

Ibidem. Vlceribus gulæ & cæteris internis adhibentur hypocisthis, malicorium, balaustiũ, cytinus, acacia, succus rhus & rosarum, aster samius, sigillum lemnium, & cætera vlcus interdum sanantia, & nullam noxam inferentia visceribus. Dantur autem ex decocto summitatum rubi, myrti, vitis, lentisci, mali cydoniorũ, vel vino austero, si phlegmone absit. quæ si vlceribus gulæ applicas, gummi misce, & tragacantham.

Purgantia damus nunc potione, cùm celerio

leriore & parciore vacuatione opus est, aut cùm in alios meatus facienda est vacuatio, vt mox in hieræ exemplo audies: nunc bolo, vt vocamus, cùm diutius ventriculo immorari medicamentum volumus, vt minùs sit vomitorium quibusdam, vel à longinquis plus attrahat: aut catapotiis, cùm diutissima in ventriculo mora opus est. Alia item forma aliis multis de causis damus, vt in compositis patebit, & ante hæc ac post, vino vel alio liquore grato os abluimus, vel anisum conditum, vel rhodosacchar, vel simile sumimus, & illa tegimus vmbra, vase denso, foliis auri, carne & cute fructuum coctorum, pane azymo: siphone etiam prælongo fauces attingente quidam sic deglutiunt, vt linguam saporum indicem nec attingant, nec afficiant.

Sic hieræ picræ drach. vna Asclepiadi vel Galeno cũ aquæ cyathis quatuor sine melle, quia stomachum euertit, datur tardè coquẽtibus, aut vomentibus, aut aliter fluente vẽtriculo afflictis: & cùm declinãt phlegmonæ internæ aut cùm vis mouere vrinã vel mẽses cũ hydromelite, aut potiùs cum vino, aut potiùs cum œnomelite. Sic enim ex ventriculo eius distributionem iuuabis & delationem ad vrinas, & quæ vtero inhærẽt, dissolues & incides, & robur addes par-

tibus,per quas trãſitur, & calorem partium per quas fertur,augebis:qui etiam multùm confert ad fundẽdum & vacuandũ humores inhærentes. Ex quibus apparet magni intereſſe, quæ medicamenta cũ quibus ſumantur vel admoueãtur. Ob id in vſu aſteris ſtomachici liquorem diſpoſitioni cõuenientem requirit Aſclepiades. Aſterẽ egregiũ in cephalalgia fronti idem illinit cum aceto:ad aurium verò dolores perdicij ſucco diluit:ad ſanguinis eruptionem,cum vino myrteo:ad ſanguinis ſcreatũ, dyſenteriam,choleram,cũ ſucco Polygonij: ad tuſſes,cum vino Thereo aut paſſo: ad phthiſes & empyemata,cum ſucco marrubij: ad ſerpentis ictum,cum rutæ decocto:ad menſes, cum ſucco arthemiſiæ: ad ſtranguriam & vuluæ ſtrangulatum,cum mulſo: ad arthritidas,cum decocto gentianæ.

Lib.8.cõ. pha. par.

Ibidem.

Sic emplaſtrum diachalciteos ex contrariis compoſitum, vt in cõpoſitis audies, vlceribus glutinandis & cicatrice tegendis,& phlegmonis curãdis accommodũ redditur, aliter atq; aliter factum & liquatũ. Si enim phlegmone magnum parti dolorem affert, oleum & adeps recentia ſint magis blanda & mitia: eadem vetuſta minùs dolenti & diuturnæ phlegmonæ conueniunt:hæcque quò diuturnior & contumacior, hoc magis

vete

vetera illa prosunt & sola curāt, modò amplius nihil affectæ parti affluat: si quid verò affluit, compositum diachalciteos conuenit mista facultate præditum digerente quod influxit, & repellēte quod influit: paucæ verò phlegmonæ sunt diuturnæ, quibus nihil affluat, cùm diutinæ esse soleant ob affluentes in ipsas humores. Cùm autē phlegmonæ incipiunt, & augentur, refrigerantium & astringentium virtus præpolleat, emplastrum igitur tunc soluatur vino vel aceto, vel aqua, vel oleo crudo, vel Hispano, vel Histrico, vel, si validiùs erit astringendum, myrteo & melino, vel dulci aliquo, vt sit anodynum.

Phlegmonarum in artubus initio spongia imponitur ex aqua frigida, vel ex oxycrato: phlegmonis autem hepatis calida applicanda, melinū, myrteum, mastichinum, nardinum, lentiscinum, absinthites, & cataplasma item calidum. *Libr. 13. metho.*

Phlegmonæ irritātur à duris, qualia sunt multa emplastra: nisi hæc oleo vel alio simili molliantur. *Ibidem.*

Quāuis astringentia etiā sola phlegmonas initiò iuuent, id quod influit repellēdo, & etiam interdum aliquid humoris in parte inflammata contenti exprimendo ad venas particulam nutrientes, tamen quod valeut *Libr. 5. c. ph. p.*

lentius astringit, tãtùm abest vt phlegmonas iuuet, vt etiam dolorẽ partibus inflammatis intendat eas velut contundendo, & substãtiam earum violenter contrahendo: sic valenter digerentia sua acrimonia quid erosioni simile in parte excitant. Quæ verò modicè digerũt, augmento phlegmonarum & statui conueniunt, dolorémq; leniunt: moderatum igitur vtrunque est præstãtius quàm immoderatum. Tamẽ si dẽtes dolent citra gingiuarum phlegmonen, siue in ipso corpore dentis, siue neruo sit causa doloris humor aut flatulentus spiritus, medicamẽtis acerrimis opus est, siue repellere, siue digerere causam doloris libet. Ob id plurima ipsorũ ex aceto acerrimo parãtur.

Libr. 10. metho. Ceratum Galeni refrigerans nõ maneat super ægram partem, donec manifestè incaleat, sed assiduè subinde mutandum: *Ibidem.* imponendum autem parti primò affectæ & refrigeratione egenti, vt cordi, hepati, renibus, non autem toti thoraci propter cor, nec toti ventri inferiori propter hepar vel lienem vel ventriculum, ne partes refrigerationem non postulantes, tamen refrigeratæ cogant te ante tẽpus à refrigeratione partis primò affectæ cessare.

Li. 11. metho. & c. 21. libr. 5. simpl. Ad vẽtriculi & hepatis robur absinthiũ ponticum oleo incoctum est salubre, nisi à

calor

calore & ſiccitate laborent, quia qualitas abſinthij amara præit,& viam aſtringenti facit.

Contra morbum, qui generosè ex arte pugnat, terminus ei ſit, vt tutò medicetur: ei verò, qui dolorem mitigat, virium totius aut partis cuſtodia terminus eſt, cùm vtendum eſt narcoticis, præcipuè in calido corpore & affectu: nam in craſsis & glutinoſis ſuccis alieniſsima ſunt narcotica. Oleum quia tædium affert, poſt actionem ab eo editam tergendum, lib. 8. in diarię à ſtipatione, curatione in bilioſo homine. *Li. 11. method.*

Oleum phlegmonis oculorum vel oris non infunditur: infunditur roſaceum etiam cum aceto phlegmonis incipientibus auriũ non oculorum. Contrà diamorum & ſtomatica alia oris phlegmonis incipientibus conueniunt, nõ aurium vel oculorũ, quanquàm genere ſint ex his quæ indicantur. *Li. 12. method.* *Li. 13. method.*

Fomẽta & penicilli, & alia id genus ventriculo & ſtomacho abundè calentia imponantur: nam tepida vẽtriculi firmitudinem diſſoluunt. *Lib. 8. method.*

Neruis vulneratis aqua calida eſt inimiciſsima, cùm præſertim eorũ ſubſtãtia ex refrigerata concretaq; humidiore materia ſit condita: omnis enim talis cõſtitutio per ea quæ ſimul calfaciunt & humectant, reſol- *Lib. 6. method.*

uitur ac putrescit.

Lib. 8. method. Vnguenta vt nardinum ad roborandum fomento ventriculum & stomachum, soleo calfacere in vase duplici vtiq; cõiecta prius in vas maius aqua feruente: nam aliter calfactis vitiatur eorum facultas.

Lib. 5. cõ. ph. part. Vteri, & vesicæ vlcera iisdẽ medicamẽtis siccantibus egẽtia, requirũt prętereà instrumenta quæ intrò ea liquore aliquo soluta transmittant, vt crocum, myrrham cũ succo plantaginis vel simili mistũ: siphonibus, aut catheteris, aut metrenchytis infundimus.

Lib. 1. cõ. ph. gene. Vlceribus quę ad cicatricẽ veniunt, multis consequenter diebus pharmacum epuloticum immanere debet, quò meliùs & citiùs ita cicatrix ducatur. Ob id medicamentum ex aqua & oleo copiosiore & lithargyro coctum donec liquetur & alteretur: tam sit glutinosum, vt ne à lotis quidem decidat. Vtile autem est epuloticum teneris corporibus, pueris, mulieribus, grãdioribus, cute cãdida mollẽ corporis habitum testante præditis, si vlcera habent parua sed praua, & dysepulota ob vitiosum ipsorum succum.

Lib. 2. cõ. ph. gen. Sinibus implendis emplastrum diachalciteos, vel aliud idoneum oleo largo solutum, per cornu rectà perforatum cum vesica porcina clysteris modo infundendum. Ex rosaceo autem soluatur, si paruæ phlegmones

mones suspicio adhuc adsit: si paulò latius est foramen sinus, clystere infundendum, vtendúmque piulcis, id est, pus attrahentibus instrumentis, quales sunt nostrę clysterum syringes. Quæ enim sunt substantia crassiore, vt emmota, infundi sinibus nequeunt. Contrà in superficie caua vlcera crassioribus egent medicamẽtis, quòd liquida statim defluunt, & linamentum siccum relinquunt. Ob id in iis ceratis validè tergẽtia miscẽtur in sinibus oleo, vt dixi, largiore soluuntur. *Ibidem.*

In sinibus item & fistulis splenium excinde, vt excernendo humori liber sit exitus: hic enim mora in parte eam exedit, & vim medicamenti obtundit. Eadem causa cannulatas turundas, hoc est, pertusas, ex solidiore aliqua materia penna, plumbo, argento, auro, iisdem immittimus, vt puris emissarium perpetuò sit liberum. Vbi vlcus erit penitus repletum & planum & æquale, nec quicquam illi cauum manebit, ipsis vlceris oris specilli mucrone imponendum siccum epuloticum medicamentum: super reliquum linamento dato, quòd imbutum sit aliquo medicamento consistentia humido ex his quæ cicatricem inducunt. *Ibibem.* *Li.13. methodi.*

Eòdẽ pertinentia exẽpla perquàm pluri-

ma poteſt proferre,qui vult ex libr.3.4.5.6. Methodi,vt exempla rectè vtendi medicamentis intẽperaturas curantibus,& morbos partium organicarũ proprios ex libris aliis Methodi,& lib.compo.ph.part.& gen.

Lib.10.c. ph.par. & alibi. Repellentibus initio chiragræ & podagræ vt aliorum affectuum à fluxione pendentium vtimur: iſchiadis autem initio vt pleuritidis mitigatoriis non repellentibus, quia ſanguinẽ ex vaſis ambientibus & muſculis in iſchion & thoracis partẽ affectam protruderent.

Lib.9.co. ph.part. Ambientis temperatura rectiorem quorundam medicamẽtorum vſum facit,ob id prius alopeciis medicamenta docuimus adhibenda in aëre calido , vt ſub ſole æſtiuo, vel hyeme in laconico. Item in ictero oculorum acetum in balneo naribus trahendũ, & pſilothra in balneo tentanda. Quæ res magni eſt momenti,vt apertis à calore poris,humores ab eodem liquati promptè trahantur.

Emplaſtrum liquidum ex farina fœnugręci,ſinapi,mãna thuris,myrobalanu pyeſmate,ſpuma nitri,oleo cedrino decocto,applicatur lieni ſcirrhoſo,quandiu id pati poteſt:deinde in balnei ſolium ducto homine faſcia in aqua ſoluitur.

Ibidem. Malagma ex fœnugræco, calce viua,nitro,

tro, melle impositum lieni scirrhoso aut ischiadi, donec mordeat, si tunc ductis in balneum auferatur (alioqui ægrescerent) sani balneo exeunt. Archigenes apud Galenum.

Herbæ iberidis (quam nonnulli lepidũ vocant, alij nasturtium syluestre) radicem tusam adipe suillo excipe, emollitã emplastri modo applica ischio ad horas tres, deinde ĩ balneũ dimitte. Eadẽ etiã vetustos capitis dolores liberat vice sinapismi & thapsię.

Si in ictero oculi manent pallidi reliquo corpore persanato, trahe in balneo naribus cochlear vnum aceti acerrimi, & multum biliosæ substantiæ defluet. *Lib. 9. cõ. ph. part.*

Medicamentũ in alopecia metasyncriticum, id est, ex alto euocans, admoue in aëre calido, & si potes, in sole ęstiuo: hyeme autem in laconico, id est, prima domus parte, quam stuphas vulgò vocamus. *Initio lib. 1. cõ. ph. p.*

Ceratũ Gal. dia euphorbiu in hemicrania frigida veteri, aut ischiade frigida ante balneũ semel illitũ, statim affectui medetur, sic vt æger post balneũ sanus omnino euadat. *Lib. 2. cõ. ph. part.*

DE LIMITATIONIBVS AD *rectum medicamentorum & aliarum causarum salubrium vsum necessariis.*

Διορισμὸς Latinis distinctio, limitatio, determinatio est, definitio ac declara-

tio facultatis remediorũ,cui affectui differentiæ,à qua causa,in qua natura,quo aëre idoneorum: citra quas cùm quid absolutè pronunciat Galenus,ad naturam tẽperatam in aëre tẽperato referri vult:vt cùm scribis remedia ad achoras,id est,tineam,vel alios affectus,adscribe ad quales & quantos, & quo affectuũ tẽpore illa sint salubria. Si vino quoque intus aut foris vtendum erit, ad rem mergendam vel diluẽdam,quale velis distingue.Nam multæ eius differentiæ facultatibus etiam contrariæ, quanuis interdum ex scopo medicamẽti potes vini genus inuenire,vt austerum,si astringendũ: acre, si digerendum: sic in cæteris differentibus, aut virtutes contrarias habẽtibus, obserua quem scopum medicamẽti compositio habeat,vt scripta absolutè & sine limitatione distinguas. Et in reliquis remediis similiter.

Libr.1.cõ. ph.part.

Porrò limitationes ad rectè vtendũ medicamentis non mediocriter conducunt: neque sunt recipiendi, qui medicamentorum vsus citra distinctiones scripserunt,dicentes: ad dolorem idoneum est hoc medicamentum, non addentes,à qua dispositione & causa ortum dolorem intelligant.

Rectiùs hi qui dispositionẽ,doloris causam exposuerunt,ratione nixi:vel etiam experiẽtia,quæ signa euidenter apparentia sequi

quitur: qualia in oculo dolente fuerint affluens sanguis largus, paucus: rodens, rosionis expers: rubor maior, minor. Venæ plenæ sanguine multo, pauco, sed vaporoso.

Phlegmones oculi tumor, maior, minor. Color eius præter naturam varius. Lippitudo in angulis oculi crassior, tenuior: largior, parcior, seu maior, minor. Dolor & doloris species ab ægro nobis declarata, tẽsiuus, rodens, pulsatorius, cõprimens, & contrahens, & quassans, & contundens.

Non manifestè verò apparet, an internis vel externis cranij partibus fluxio fiat, multò minus an per venas, vel per arterias: ob id distinctiones ab his sumptæ parum sunt efficaces. Specta igitur differentias dispositionum dolorem excitantium, secundum quas scribendæ sunt tibi distinctiones, vt libro 13. Methodi in oculorum affectibus à Galeno scribuntur. Ad frigidas & pituitosas dispositiones, si albæ sint: ad melancholicas, si liuent, & melancholici humoris malitiam prodant: ad calidas, & igneas dispositiones inflãmatorias quidem, si rubent: erysipelatodes verò, si flauent: ad dolorem mediocrem, vehemẽtem, tendentem, grauantem, pungentem, pulsantem. Ad vlcera simplicia, caua, plana, sordida, sinuosa, pascentia, phagædenica, chironia,

Telephia, cacoëthca, dyſepulotica, cũ phlegmone, cum eryſipelate, vel ſine his.

Ad aphthas albas, nigras, depaſcentes, citra depaſtionem, depaſcere incipiẽtes, & ob id multam ſaliuam reddentes.

Lib. 6. cõ. ph. parti. Ad affectum quenuis incipientem, augeſcentem, vigentem, declinantem, exiguum, ſimplicem, mitem, magnum, mediocrem, aliis complexum, malignum, putrem.

Initio lib. 2. cõ. ph. p. Qui cephalalgiæ remedia citra diſtinctionem ſcripſerunt, plus noxæ quàm commodi attulerunt his, qui fidẽ ipſis adhibuerunt. Cephalalgia enim omnibus non accidit ob vnam corporis diſpoſitionem, ſed ob plures cauſas, quibus ſingulis propria eſt cu ratio. Aliæ etiã diſtinctiones ex particularum affectarum natura ſumuntur: aliquando enim extra cranium, aliquando intra, aliquando vtrobiq; cauſa doloris eſt, aliquando in venis, vel arteriis, vel neruis, vel mẽbranis, vel cerebro, vel cute, vel quibuſdam horum, vel omnibus ſimul. Difficillimum igitur eſt locum affectum in his inuenire, niſi Medicus ſit doctus, & multa ægrorum inſpectione exercitus.

Species igitur affectus eſt explicanda, cui vtile auxilium dicimus, ſiue ea ſit morbus, ſiue morbi cauſa, ſiue ſymptoma, & in horum trium ſingulis ſpecialiſsimũ eſt explicandum,

candum, vt ad febres, biliosas, melancholicas, pituitosas, & à qua bilis alterutrius, aut pituitæ specie sint. Ad diariam à tali vel tali causa externa, nisi remedia sint omnibus diariis communia; vt balneum aquę dulcis in declinatione. Ad febres easdem clementes, recentes, vel malignas veteratas. Ad phlegmones principium, augmentum, statum, declinationem, in hoc vel illo corpore, in tali parte.

In infantibus, adultis, senibus alia atq; alia vsurpanda sunt medicamenta, vt etiam reliqua auxilia. In pueris item, mulieribus, eunuchis, & cæteris molli carne præditis: vel contrà in agricolis, fossoribus, nautis, baiulis, & cæteris durę carnis hominibus hoc, illud vtendum adscribas, quod ab ætate, temperamenti ratione, & virium, & à corporis habitu diuersæ sumūtur indicationes limitationibus exprimendæ.

Frequenter vnica sufficit limitatio, vt à tēpore, vt ad incipientes alopecias: sæpe non sufficit, vt butyrum benefacit parotidibus incipientibus: addendum enim est mitioribus, modicè dolorificis, paruum abscessum facientibus. His enim sufficit butyrum, præsertim in molli corpore, vt pueri, eunuchi, mulieris, & reliquorum molli carne præditorum: nō sufficit autem vehementioribus *Lib.3.cō. ph.part.*

cum dolore magno & pulsaterio,& cum vigiliis,& cum magno abscessu.

Distinctio etiam fuerit sufficiens,si dicas remedium ad capitis dolorē à tali vel tali causa vel affectu,& sine febre, vel cũ febre. Item ad achoras incipientes, sine malignis corporis totius humoribus,aut saltem sine his copiosis, vel ad inueteratos cum copia humorum prauorum.

Quidam suis medicamētis limitationes adscripserũt,sed generales tãtùm,aut si particulares,non integras, & in quibus multas adhuc requiras: vt qui scripserũt remedia cũ his titulis,ad auriũ affectus,ad aurium dolores,ad vocem abscissam:& adhuc alij generaliùs,ad vocē læsam non significantes qua offensa,& à qua dispositiõe seu causa læsam vel abscissam vocem intelligãt:cùm tamen quæuis causa, & ab ea dispositio in corpore relicta,remediũ flagitet sibi proprium. Scribendum ergo fuit ad aurium dolorem,grauem,pulsatorium,&c. à tali vel tali causa.

Initio lib. 8.cõ.ph.p. Ad stomachicos Andromachi & hieræ limitatio est, sed confusa nimis: quia cùm stomachicorum significatio latè pateat,nõ addũt ad quos stomachicos sua remedia velint efficacia: ob id ea quibusdam prosunt, quibusdam nocent plurimùm,vt cætera indistinctè scripta.

Est

Est tamen quādo promptissimū est cuiuis in simpliciū facultatib' versato,& affectuū naturas callēti,dicere vim medicamenti alicuius compositi,etiāsi eam titulo nō exprimat,& inuenire qualenā ex his vel illis indistinctè scriptis qui partis huius dispositioni, & quali & quātæ idoneū fuerit præsidium, & quo tēpore:quæ qui ignorat, maximam sæpe noxā ex vsu indistinctè scriptorum infert. Quia tamē id discernere nō omnes possunt,neq; in omnibus possunt, commendādi maximè sunt, qui limitationes integras medicamentis nō solùm generales,sed etiā particulares maximè adscripserunt. Inter quos primas iure meretur Herophilus perpetuò iubēs,vt Medicus sciat,quę, qualis,& quāta sit morbi causa,& quod cuiq; potissimū sit remedium,vt singulis congruā curationē moliatur,lib.3.cōp.ph.part. Non sunt recipiēdi,qui diminutè scripserūt,multò minùs qui absoluto sermone sine limitatione scripserūt,vt ad vlceratā arteriā,vel asperatā vel vocē abscissā aut raucā. Multæ enim possunt esse causæ vocis abscissæ vel raucæ,vt destillatio vet' à capite,empyema,tabes,vociferatio multa,īspiratus aër frigidus,potus frigidior,raucitatis sunt causę. Qualia plurima ī li. Archigenis, Herę.inuenias:& quod mireris ī li. Apollonij Herophilęi,cū tamē
Herop

Herophilus omnium maximè distinctiones cōmendarit: Appollonius autē eas alicubi sequitur, est vbi malè negligit, vt ad auriū dolorē cum scripsisset remedia, subiecit calida, frigida, humida, sicca, & omnibus propè secūdis qualitatibus diuersa, libr. 3. comp. phar. part. Debuit enim diffinire, cui auriū dolori, & à qua causa singula remedia sua sint vtilia. Sic enim scriptis indistinctè qui fidem adhibent, non mediocriter decepti ægros plerunque offendunt. Ex quibus apparet, parum probandam medicamenti compositionem, nisi dispositio indicetur, in qua eo medicamento sit vtendum.

Lib. 7. cō. ph. par.

Lib. 4. cō. ph. p.

Sed ne fallare, omnibus citra iudiciū ne credideris. Nam multa medicamēta titulo magna promittunt, opus autem eorum interim nullū est, interim valde exiguum apparet, vt ad suffusiones discutiendas myrrha, stacte, & collyriū ex felle scari piscis, inualida enim deprehendes. Expende igitur vires simpliciū, & totius, & quid affectus huius, hæc illa differētia, ab hac vel alia causa procedens, in hac corporis natura, ætate, cōsuetudine, in hoc aëris statu pati ab hoc remedio queat: tum demum te in consilium adhibe, & si potes, peritos, an tali remedio sint vsi, & in quo affectu, & corpore, & in quo successu.

Sine

Sine periculo non imitamur eos, qui indistincta scribunt remedia, nam pro varia causa sunt mutanda, vt aurium dolori à frigore, statim medentur calorifica. Eadem tamen dolorē capitis pulsatorium ab inflammatione aut acrimonia mordaci exacerbant: quanquàm ea ipsa inflāmationes mediocres & non pulsantes sanant, vt acetum mistum rosaceo exactè & calfactum. Archigenem reprehendit lib. 5. compos. phar. par. quòd absinthium, hyssopum, origanum ad suggillata scripserit admouenda, nec addidit, coctáne an cruda vellet adhiberi. Adhæc quòd voluit illa applicari aut seorsum, aut cum melle, aut cum aceto, aut cū aqua, perinde ac si hæc viribus essent similia, aut proxima cum aqua, nec cutim nec vlcera mordeat, acetum ambo mordeat, mel solùm vlcera. *Lib. 3. cō. ph. part.*

Malè item Appollonio apud Galenū scribitur, lithargyros cū oleo laurino vel albo, id est, communi, quod malè ceu simile laurino adscribitur, & à laurino ex aduerso distinguitur, cùm tamē à laurini virtute multùm absit. Idem malè loco lithargyri cerusa vtitur, & mergit eam oleo myrteo, vel laurino, medicamentis multùm differentibus: nam illud repellit, aptum igitur incipientibus: hoc admodùm calidum & digerens.

rens.

rens, vtile est cùm humor achoras gignens infixus est ac firmatus, vt prędiximus.

Absurda similiter est scriptura, si ad aliquem affectum scribis cataplasma, vel alia remedia viribus diuersa, aut etiam cõtraria: vt si scribis ad affectum aliquem, fiat cataplasma ex blito cum oleo læuigato, vel ex semine melanthij cum oleo ricinino: nam eidem affectui ambo conuenire non possunt, nisi distinguas, vt illud quia imbeciliter refrigerat, humectat phlegmones initio, & affectibus calidis attribuas: hoc quia calfacit, siccat phlegmones declinationi, & affectibus frigidis magis minùs pro vi remedij & natura partis.

Neque solùm ad rectum medicamentorum & aliorum remediorum vsum valent hæ limitationes, sed etiam ad rectam medicamentorum compositionem sunt necessariæ. ob id si rutã scribis, adde vtrùm siccam an viridẽ velis: illa enim quàm hæc multò est calidior & acrior. Quòd si indistinctè scriptum legis, coniecta ex viribus & scopo in quem affectum potiùs vtra sit vtenda. Sic serpillum acre & calidum magis quàm viride, sic mentha. Ob id malè scribit Archigenes, menthæ viridis aut siccæ, & rosarum viridium aut siccarum, vt malè ad achoras scribunt quidam apud Galenum oleum rosatum

Lib. 2. cõ. ph. par.

ſatum, vel vrina tauri aut cameli acerrima. Illud enim minima virtute prædirum repellendi incipiētibus achoribus auxiliari poſſit; hæc vrina admodùm calens & digerens vtilis eſt, cùm humor achoras gignens ibi eſt infixus ac firmatus.

Limitationes in compoſitione requiri facilè oſtēdit vinum miſcendum, cuius qualitates & tempus ſunt adſcribendæ. Multùm enim intereſt, an acerbum, auſterum, acidum, dulce vel acre ſit vinum, craſſum item an tenue, & album an rubrum vel nigrum, & an oligophorum vel valens & vinoſum, & an recens aut vetus. Quod enim calidæ naturæ & vetus digerit, acerbum & auſterum repellit. Tamen inueniuntur compoſita vt ſimplicia, quæ ſiue à tota ſubſtantia, ſiue cauſa alia ignorata ad omnes ſunt affectus efficacia, vt hepaticum admirabile Pharnacis herbarij apud Galenum libro 8. compoſi. pharmac. part. quanta eius promiſſa licet Galenus nō reprehendat, falſa tamen mihi videntur. Cùm enim aromatum catalogo conſtet, quî calidos hepatis affectus iuuare poſsit? Galeni theriace omnes à peſtilentia ſeruat, qua ſi correpti fuerint, omnes euadunt vſu theriaces, qui fuerunt ſanabiles: ſic quæ à tota ſubſtantia agere diximus. Tamen in his etiam

quæd

quædã limitationis necefsitas videtur, aut cur Aeſchrion recens morſis à cane rabido dabat ſemel in die cochlearium magnum puluèris Διὰ καρκίνων, iamdiu verò morſis dabat cochlearia duo. Cur item Galenus ad prçcautionem mitius remedium ſufficere ait, ad curationem largiùs & valentiùs, etiam ſi id tota ſua ſubſtantia agit, vt alyſſon in morſo à cane rabido. Hæc tamẽ quę tota ſua ſubſtantia ſeu ſuæ totius ſubſtantię proprietate vel ſimilitudine vel qualitate, aliquem affectum profligant, hoc eſt, elementorum 4. miſtione ſimili ſi trahunt: contraria: ſi pellunt, ſed vtraque nobis nulla ratione, nullaq; coniectura comprehenſibili: ſola enim experiẽtia, vt antè docui, cognoſcitur diuina illa rerum quarundã proprietas nobis indicibilis & incomprehenſibilis.

Ex his patet, quantam vim habeat ad artis medicę conſtitutionem diſtinctio medicamentis ad partium affectus varios in ſcriptis adhibita: contrà autem quãtum noceat confuſio & indiſtincta verborum ſeries, qualis toto propemodũ Dioſcoride, Celſo, Scribonio, Apuleio, Actuario, Simeone, Pſello, Celio, Plinio, & aliis propè infinitis, qui medicamẽtorum vel ſimplicium, vel etiam compoſitorum facultates deſcribere tentauerunt. Quibus carere fortaſſe

æquius ac præstantius fuerit, quàm vestigia sequi, nisi quis Galeni methodis exercitus ex natura affectuũ & facultate medicamenti cognita, facilè inueniat, cuius talis affectus speciei, & in quo tempore, & an recenti aut veterato, & in qua parte, & in quali corporis habitu, virtute, ætate, consuetudine, viribus, sensu tactus, hoc illud medicamentum tantũ, sic sumptum & admotum, cum his, post illa, ante illa est idoneum. Verissimum enim est, quod Galenus vsurpare consueuit: Curatio agnitionẽ & prænotionem sequitur. Recte nanque is solus curabit, qui omnium nunc dictorum vires tanquàm ipsas literas cognoscet, & qui præuideat, quale & quantum ab his vel ab illis remediis effectum proficiscetur, vt si moderatius est futurum, prohibeatur: si inferiùs quàm opus sit, intendatur: si prout rei propositæ conuenit, sinatur.

*

DE SIMPLICIVM MEDICAMENTORVM AD COMPOSITIONEM PRÆPARATIONE,

LIBER III.

EDICAMENTA componẽdi methodo à nobis absoluta, compositionis modum, exempláq; varia sed celebratiora trademus, si priùs pauca quædam docuerimus, partim prædictis affinia, partim sequuturis nõ vtilia solùm, sed etiam necessaria. Ad medicamentorum siquidem delectum (de quo multa libro superiore diximus) nõ minimùm pertinet scire simplicium verorum & natiuorum signa, quibus à nothis & adulteratis probè secernãtur. Adhæc cùm nomen vnum multis est simplicibus commune, quod ex his nomine simpliciter pronuntiato, intelligendum sit. Postremò cùm simplex aliquod compositioni necessarium desideratur, quódnam eius loco substituisse liceat. Ad ipsum verò compositionis modum feliciùs obeundum

dũm, necessaria est simplicium quorundam delectorum præparatio per ignem, lotionem, trituram, solutionem χύλωσιν, id est, vt sic dicam, succationẽ, muccationẽ seu mucilaginem, purgationem, & quam vocant, clarificationem, quæ ad purgationẽ referri potest, vti & colatura, clarificationi necessaria. Cuius præparationis etiam in theriaca meminit Galenus, & alibi passim, præparationúmque libros à quibusdam scriptos ait idem lib. 2. simpl. capit. 15. Præter hæc instrumentorum non paucorum, vt ponderum, mensurarum, vasorúmq; aliorum elegans, pura, proba supellex ad rectè componendum, & composita recondenda est necessaria. De quibus omnibus vbi dixerimus, ad rem nobis propositam aggrediemur.

DE DOLIS, SEV ADVLTERIIS MEDICAMENTORVM.

MEdicamenta simplicia, præcipuè rara, & ob id pretiosa adulterantur, & falsa pro veris, fictitia pro natiuis supponuntur, idq; multis modis. Nam simplex idẽ est interdũ, sed facultate dolo ablata: vt rhabarbarũ maceratione dierũ quinq; in aqua exanimatum, deinde siccatum, vel alia virtute, sed improbiore addita, vt si idẽ rhabarbarũ

aqua pòst maceretur, vel destillata ex tithymallis, vel simplici quidē, sed in quam succus tithymallorum sit dissolutus, aut scammonij. Interdum simplex idem genere est nō specie aut loco, vt libr.1.in cinnamomo & casia diximus: & plurima quoq; docebimus titulo sequenti. Nonnunquàm idē est etiam specie & loco, sed vel intempestiua collectione, vel improba ad repositionem præparatione, vel ipsa repositione in loco parum idoneo, vel seruatione diuturniore vitiatum est, quorum tam magna est copia, vt exempla deesse nequeant.

Est frequenter quando simplex pro simplice subiicitur, vt pro costo radix enulæ Campanę, pro acacia, succus prunorum syluestrium. Frequentius pro simplici multa eius ipsius substantiam, magnitudinem, figuram, qualitates denique omnes quoad fieri potest mentita, substituuntur: vt pro galbano çolophonia cum farina fabarum purgatarum, & quæ mox plurima leges.

Frequentissimè ambo simul miscentur, portio scilicet simplicis alicuius veri, sed vel ligni sui vel aliorum mistura aucti & conspurcati, quod in myrrha, ladano, opopanace, & aliis propè infinitis, malum euidentissimum est. Huc pertinet, quòd verorum simplicium nunc puluere fictitia

fictitia integũtur, ac velut incrustantur, interdum illorum decocto vel infusione macerantur & imbuuntur, vt etiam qualitates ipsorum & substantiam simulent.

Hæc autem simpliciũ medicamentorum adulteria fieri consueuerũt primùm & maximè ab his, qui à se ignoranter, animo malo, intempestiuè collecta in vrbes conuehũt & vendũt: deinde à mercatoribus in regiones alias transferẽtibus, & postremò ab ipsis rhopopolis ac pharmacopolis. Adeò autem calidè nonnulla hi omnes adulterant, sicq; veris assimulant, vt etiam exercitatissimis quodoque imponant: id quod ne frequenter accidat, quorundam figmenta partim priùs diximus, in multis simplicibus, partim hîc dicentur. Quanquàm hęc adulteria non publicanda censet Galen. ne praui homines vbi ea obiter didicerint, opere ipso vitient & corrumpant. Eadem ratione eos accusat, qui lethalium pharmacorũ descriptiones inuulgant. Tamen cùm vix regio ista aut velit aut possit hęc vitiare, non rarò autem ab institoribus & interpolatoribus externis fallatur, è republica Gallorum fuerit scire, quibus quædam falsò repræsententur, & quibus notis deprehendantur: præsertim cùm etiam ipse Galenus suam illam sententiam interdum non ita anxiè ser-

Li. 1. antid. & li. 9. simp. in diphryge.

uarit, sed quorundam simplicium adulteria in antidotis, & alibi passim leuiter attigerit: licet quorundam aut nulla aut non exacta est discretio, sed eorum & dolosè paratorum notæ confunduntur. Quædam cōtrà nullam adulterationem recipiunt, vt agaricum, xylobalsamum, carpobalsamum, pentaphyllum, polium, zingiber.

Li. 1. ant. Cùm igitur omnium nobis bonorum post Hippocratē author Galenus planè intelligeret, quantā vim habeat ad rectè medēdum integritas medicamētorū: vt aliarū materiarum medicarum, sollicitus magnoperè fuit, vt medicamenta singula apud se pręstātissima haberet, partim ea quotannis ex omni regione ab amicis fidelibus recipiens, partim ipse in loca ipsa profectus, vt Cyprum, Lemnum, quę volebat exportans, quantum sibi in vitam reliquam sufficeret.

Vbi verò simplex aliquod præstantissimum nactus erat, identidem explorabat totam eius naturam, substantiam, colorem, odorem, saporem, vires, vt experientia illa crebra verorum medicamentorum perfectam haberet cognitionem. His enim veris cū vitiato collatis, facilè secernebat tanquàm indice quodam germanum & natiuum à spurio. Vt enim rectum sui & obliqui est demonstratorium, sic verum mendacij.

dacij, sic præstantissimum medicamentum sui & vitiatorum. Quæ via præterquàm quòd breuissima est (veritatis enim simplex oratio, & in vnoquoque genere rerum quod perfectum est idem simplex: imperfecta verò ac vitiata propè infinita, vt à signo ad signum linea recta est vnica, infinitæ autem obliquæ esse possunt) etiam est tutissima, ob id quòd simplicis etiam vnius tantum vitiati mistio, totam sępe compositionem conspurcat & vitiat, vt medicamentum vires non sit habiturum, quas illi maiores dederunt, & quas tu fortasse sæpe es expertus: quo fiet, vt spe tua frustratus tristeris & irridearis: & mirùm ni etiam calumniam sustineas, ægro scilicet per id non sanato, quod futurum promiseras, & fortasse ne adiuto quidem: est etiam quando grauiter offenso.

ADVLTERIA SIMPLICIVM MEDICAMENTORVM.

CACIA succo & carne prunorum agrestium repręsentatur dolo parum malo, cùm vtraq; viribus conueniant. *Auicenna 2. canone.*

Aloës crassæ partes & impuræ lotione separatæ aqua marina & croco Mesuæ

Dioſcor. adulterantur: ſed croci odor dolum aperit. Alij acacia, alij gummi immiſcendo adulterant, túncq; minùs eſt ad minima friabilis, & odor & ſapor eſt alius.

Ambra puluere ligni aloës, ſtyracis, ladani, ambræ largioris moſcho in aqua roſarũ ſoluto. Sed hęc manuũ attritu multo ceu cera molleſcit, vera nõ molleſcit, Plateari⁹.

Dioſcor. Amomum planta amomide ſimili, ſed inodora, ex Armenia delata, ſeminis diſsimilitudo vitium detegit.

Serapio. Aſphaltũ, id eſt bitumen pice miſta Dioſcoridi licet adulterari non poſſe, vt neque carpobalſamum, neq; xylobalſamum ſcribit, Gal. lib. 1. antid.

Aerugo multis modis adulteratur Dioſcoridi: ſed hodie ſyncerior videtur, ſi adulteratam ſuſpiceris, notas ex eo repete.

Dioſcor. Aeris flos delimata æris ſcobe.

BDellium adulteratur gummi, ſed ita vitiatum minùs eſt amarum, & ſuffitu odoratum, Dioſcorid.

Balſamum, id eſt, opobalſamum, vitiatur terebinthina pauco opobalſamo miſta, vel ſine hoc, croco orientali & ſucco foliorum citri, vel oleo nardino. De quo in opobalſamo plura leges.

Bitumen adulteratur pice, vt in Aſphalto dixi. *Dioſcor.*

Caſto

CAstorium variè adulteratur: vitiū autem facilè deprehendes attentus notis, quas in vero & laudatiore castorio diximus, in partibus animalis medicamentosis.

Costus radice prędura Helenij Comagenij, sed odor Helenij minùs vehemens, neq; caput tētās, & sapor minùs acer quàm costi. *Dioscor.*

Crocus misto crocomagmate tunso, flore cneci, vel oleo & puluere bersilij, vt vocant, qui fricando dolum detegit: vel sapæ sublitu & lithargyro, vel plūbagine ad pōdus augendū, vtrunq; minùs odore vegetū est: præterea hoc est puluerulentū. Adulterati quoq; croci color & odor celeriter euanescūt: veri diu permanet, Gal. primo antid. *Dioscor.*

Casia odorata, corticibus capparis & radicis tamaricis mistis.

Caphura, gummi iuniperi: sed hoc est minus odorum & durius: illa est friabilis, & odore valentiore. Platearius.

Caryophylli vetustate exanimati vino puluerem optimorum caryophyllorū habente irrigantur, siccantur, foris solùm caryophyllos olent, & vix ad dies decem: molliores sunt integris.

Carpobalsamum adulterari semine hyperici simili, quod Petra Palæstinæ oppido affertur, autor est Dioscori. adulterari tamen non posse affirmat Gal. lib. I. antid.

Diosc. EVphorbium lacte hœdino, sarcocollæ, & glutini mistione conspurcatur, experientia veri est difficilis: nam euphorbiũ leui gustu os diu accendit, ita vt omnia gustata euphorbium resipiant. Idem iniectum igni odorem edit fastidiendum. Dioscorid.

Ebur vstum (quod cur spodium vocet vulgus non video) ossibus canis vstis vel albo marmore vsto: id verò grauitate proditur, illud forma ossis, & linearũ desiderio.

GAlbanum mutatur resina, farina fabarum excorticatarum, hammoniaco, Dioscorid. ex cuius notis syncerum deprehendes.

Galanga acris cypero europeo insipido, vel falso, vel bistortæ (vt vocant) radice austera: si verò dictæ radices aceto puluerem veræ galangæ & piperis habente, biduò macerentur, foris solùm galangam referũt. Platearius.

LAdanum stercore caprino & puluere nigro, id autem tractando non mollescit, sed in puluerem abit modo ladani vetustate exucti. Viribus prætereà & odore ladani caret, quod sic vitiatum est.

Diosc. Laser omne antequàm siccescat adulteratur sagapeno, aut fabæ lomento, sed maleficium deprehenditur colore, odore, sapore, dilutione, Dioscorid.

Lici

Lycium quibusdam amurca, succo absinthij, felle tauri, sed id à viribus synceri multum recessit. *Dioscor.*

Lemniam terram sic adulterant, vt nemo veram à falsa possit secernere: sic & Lycium Indicum, & plurima alia, vt verorum notæ à falsorum notis non exactè discerni possint. *Gal. 1. li. antidot.*

Ligustici semẽ adulteratur semine quodam simili, quod facilè gustu discernitur, amarum enim est: alij semen fœniculi aut seseleos admiscentes ligusticũ dolo vitiant. *Dioscor.*

Lentiscina resina, id est, mastiche thuris & resinæ pineæ nucis mistura. *Dioscor.*

MOschus pelliculis incisis puluere carnis columbinæ siccatæ, sanguine hœdino, pane asso. Si eius certum pondus pelui madenti impositum aliquãdiu fit grauius, est legitimum: si pristinum pondus seruat, suppositicium. *Symeon.*

Manna arabum saccharo & folliculis sennæ.

Myrrha adulteratur gummi macerato in aqua, in qua myrrha maduertit, Dicsco.

NArdus adulteratur stimmi, seu stibio cum aqua aut palmeo vino inspissationis ponderísque causa inspirato. *Diosco.*

Nard⁹ Celtica adulteratur imposita herba *Dioscor.*

simi

Dioscor. simili,quæ hirculus ab odoris grauitate vocatur, sed herba candidior sine cauliculo, minoribus foliis, radice nec amara nec odorata,vti vera nardus est.

OPi omnes adulterãtur addito sagapeno,antequàm inarescant,colore, odore, sapore dolus deprehenditur: & quia cum aqua vel saliua non mox soluuntur adulterata:adulterantur etiã furfure & farina præcipuè μηκωνίας, id est, qui ex caule defluit, quia dilutior:ὀπίας verò,id est,qui ex radice perlucidior & purior. Quauis enim radice incisa aut caule quod effluit crassum & lentum ὀπὸς,id est,liquor dicitur,lib.8.simpl.

Opium,semine lactucæ agrestis.

Opopanax, hammoniaco aut cera, tunc in aqua si digitis teratur,non soluitur, nec latescit vt syncerum, Dioscor.

Os ex corde cerui cartilaginosum, simili ex maiorum animalium corde.

Ga.1.lib. antidot. Dioscor. Opobalsamum tam variè adulterant & astutè,vt eius adulteria etiam exercitatissimos fallant.Hæc verò adulteria inuulganda non censeo, ne maligni etiam vitient à nobis edocti.

Vitiatur misto vnguento terebinthino, lentiscino, Cyprino, balanino,susino,metopio,melle,velCypria cera liquida:sed ma

lesic

leficiũ facilè deprehenditur. Nam verus liquor in vestem laneam fusus maculam nõ facit,& post lotionem notam nõ relinquit: cùm vitiatus inhæreat.adhæc merus, lac si instillatus coagulat,& in aqua aut lacte celerrimè liquatur, & colore lactescit. Alias quasdam notas apud eundem & Simeonem si libet,legeris potius,quàm apud barbaros hoc seculo adhuc legi solitos, profunda hominum ignorantia, & magno mortalium incommodo.

PIper longum frauduleṫer præparatum, est herba quædam flaua,quæ à Xene affertur,aspectu quidem,nõ autem gustu macropiperi similis:hæc autem aqua irrigata soluitur:natiuũ macropiper insolubile permanet,Gale.lib.1.antidotorum. Piper longum verum ex Barbaris affertur:adulteratũ verò duplex est, alterum, quod in Alexandria maximè conficitur:alterum herbæ cuiusdam germen.Quod factitium est, si per diem totum in humore maceretur,illicò liquatur ac soluitur,libr.4.sanit.tuend.Illud fortè ex maza subacta aqua,in qua dissolutum aut maceratum sit piper, & in formas effictas, coniecta pòst siccata. Vidi etiam adulteratum ex germine & velut nucamẽto betulæ & coryli.

Pastilli theriaci ex radice pentaphylli,id est,

est, tormentillæ, Venetiis malè componuntur, non ex viperarum carne. Hermolaus in Coroll. Musa.

Dioscor. Phu radice rusci admista vitiatur: sed maleficium facilè deprehenditur, quia hæc dura est, frangi contumax, & sine vlla odoris gratia.

Dioscor. Pompholyx taurino glutine, ouillo vel marino pulmone, aut grossis vel quibusdam aliis crematis.

Li. 1. aut. Pentapetalon, Pentaphyllon, Polium nihil simile habent in plantis, ob id non adulterantur.

RHa Ponticū, radice centaurij magni.

Mesües. Rha barbarum exanimatur maceratum aqua diebus quinq; posteà siccatum idem minùs in crocum tingit, intus nigricat, varietatem in fracturis amisit, densius est, astringit magis: ex aqua verò illa siccata trochisci fiunt regibus.

Gal. li. 1. antid. Ῥῆον cùm viget ac integrum est, valenter astringit, densum est ac contractum tota substantia, tamen celeriter perforatur. Incolæ regionis in qua gignitur, coctione vires eius in aquam trahunt: deindè Rheū siccatum tāquàm integrum sit, nec coctū transmittunt, sed id rarius est & laxius integro, nullam aut minimam astrictionem retinēs.

Quan

Quantum aliis notis rheon à rha barbaro differat, alibi diximus.

SAgapenum ſucco laſaris & galbano & Dioſcorid. id non eliqueſcit, ſed verum vino vel aqua affuſa ſtatim diſſoluitur, Gal. lib. 1. antid.

Sarcocolla puluerizata eſt ſuſpecta adulterij, Dioſcor. à quouis puluere miſto: integra eligatur.

Styrax modis multis Dioſcoridi adulteratur, ſed dolus facilè deprehenditur notis ab eo dictis. *Dioſcor.*

Santala lignis aliis, rubrum berſilio inodoro: flauum & album ligno cedrino odoratiore linguam calfaciente.

Scammonium lacte tithymalli & ſarcocolla, vel erui farina, tunc linguam minùs valenter pungit & mordet. *Dioſcor.*

Saccharum intus fæculentum aut ſpuma ſucci cannæ eius auctum, tunc in ore vaneſcit, & fractum nigricat.

TVrbith, gummi diſſolūto quibuſdam radicibus extremis illito: verum autem ſi frangitur, gummoſum eſt intus.

Tamar Indi prunis adulterati non ſplendent, humidiores ſunt, ſapore & nucleo prunorum, multum à ſemine Tamar Indorum diuerſo.

Thus

Dioscor. Thus pini resina & gummi: suffitum autem gummi flammam non edit, resina autem in fumum vanescit, thus statim ardet: odore etiam maleficium proditur.

Dioscor. Thuris cortex pini aut nucis pineæ cortice horum tamẽ index, lignis: nam reliqui cortices suffiti quanquàm incenduntur, sine odore fumant. Thuris verò cortex ardet, & odorum fumum edit.

Dioscor. Thuris manna adulteratur cribrata pini resina, aut polline aut cortice thuris contuso, sed hæc igne deprehenduntur.

Hæc abundè fuerint ei, prçsertim qui veras simplicium syncerorum notas ex libro primo accuratè didicerit. Nam cùm rectum sui & obliqui sit index, vt initio huius docuimus, & in vnoquoque rerũ genere quod perfectissimum est, idem sit simplex ac vnicum. Id si cognoueris, alia ei cõgeneria aut etiam arte affinia nullo negotio secreueris.

IAm tradamus simplicis alicuius nomine scripto absolutè & sine determinatione sexus, coloris, magnitudinis, figuræ, loci, tẽporis: vel notarum probitatis aliarum, vel partis eius simplicis, radicum, foliorum, florum, seminum, & cæterorum, quódnam sit eligendum: nam pro variis scopis varia, sed in scopos efficaciora deligimus. Quam in

rem

rem te iuuabit nostra simplicium per locos communes descriptio. Quę enim radicibus solis sunt efficaces plantæ, illarum nomine, radices veniunt, quæ foliis, floribus, fructibus, seminibus, cortice, ligno, liquore, succo gummi, sunt vtiles ac medicamentosæ magis, dum plantæ nomen effertur, partẽ eius vsurpari solitam elige: quum verò pluribus suis partibus ad res etiam varias valent, quibus sit opus, coniecta ex partium illarum facultate & affectus natura, & medicamenti constituendi forma, vt ammi, anisum, apiũ, carũ, cnicus, cuminum, gith, libysticum, nasturtiũ, psillium, seseli, staphis agria, semine sunt præstantiora, idq; solum illarum nomine intelligendum, in aliis multis similiter.

Anisum Cretense lib. 4. sanit. tuend.

Hagnus, id est, flos eius aut semen, licet folia etiam sint vtilia.

Agaricus, albus & fœmineus.

Aloë, id est, succus eius: aloë Indica lib. 9. simplicium in diphryge.

Alumen, scilicet scissile, quia præstantissimum. lib. comp. pharm. gen. primo.

Acetum, ex vino non hydromelite vel cereuisia.

Aristilochia pro re proposita explicanda est: rotunda enim cùm multum tenuare crassum humorem, tergere vlcera, digerere *Li. 6. simplic.*

K

ex vtero:longa autem cùm mitiora hæc volumus. Clematitis autem, quia fragãtior in vnguentis expetitur.

Amomum, Scythicum lib.8.compo.ph. part.

Ammi Illyricum libr.9. eiusdem Aegyptium alij laudant.

Balsamum, opobalsamum potius intelligendum quàm carpobalsamum, aut xylobalsamum, lib.2.comp.ph.part.

Bryonia alba quia efficacior quã nigra.

Buglossum vtrumque foliis & flore efficacius radice tamen non inutile.

Casia vel Cassia in libris Græcorum.

Casia syrinx optima, & cinnamomo viribus & toto habitu finitima. In libris Arabum eadem lignea dicitur: altera verò fistula his dicta ponitur, cùm medicamẽtum est purgatorium.

Cardamomum, maius.

Capparis, cortex radicis.

Galen. in simplic. Centaurium, minus in purgantibus medicamentis. In cæteris maius dictum à facultate multiplici & efficaciore.

Calaminthe, montana, quia efficacior quàm domestica.

Costus, amarus, cùm subamarus & valde acer solùm nominetur: dulcem tamen nescio quem Arabes inuexerunt.

Cypres-

Cypressus, id est, nuces eius ĩ astringẽtib⁹ medicamentis, lignũ aut folia in diureticis.

Cinnamomum optimum, de quo in simplicibus abundè.

Corallium, rubrum.

Cuminum, Aethiopicũ, libr. 4. san. tuen.

Daucus, agrestis: nã satiuus pastinaca est alimentum veriùs quàm medicamentum.

Elleborus, niger Mesuæ, quia salubrior, albus Gale. Apho. 1. lib. 5. Obserua igitur, an compositio sit Arabica aut Græca. Elleborus vterq; & heleniũ ex locis editis prę̃stãt.

Eruca, syluestris, quia efficacior hortensi.

Epithymum, Atticum melancholiam ex ventriculo purgat: id in Græcis cõpositionibus vsurpandum, in Arabicis Arabicum.

Fœniculus, semen, sed in collyriis succus foliorum aut radicum.

Galla, solida efficacior quàm perforata.

Gummi, Arabicum: id enim omniũ perfectissimum vel Plinio authore.

Gluten, mastiche, cæteris glutinis efficacior, vt vitrum etiam glutinet, quibusdam intelligitur: aliis ichthiocolla, aliis taurocolla magis placet glutinis nomine.

Hyssopus montanus hortensi melior, vt calaminthe montana efficacior domestica. Hyssopũ Ciliciũ Dios. Creticũ verò Archigenes, apud Gal. lib. 8. c. ph. p. Hyoscyamus,

albus,seu album eius semen:quod tamẽ interdum exprimitur,frequentiùs tacetur.

Iris,radix ireos Illyricæ veteribus,nunc pharmacopolarũ ignauia Florẽtina vsurpatur,cũ illa per Venetos facilè haberi queat.

Li.6 simplic. Lupinus amarus:nam dulcis esculentus est, vt ille amaritudine per macerationem in aqua deposita.

Lactuca,semen,preterquàm in victus ratione,vbi herba potiùs intelligitur.

Lapathũ,oxylapathũ efficacius rotundo.

Lithargyros,auri:tamẽ lithargyroschrysitis aliquoties in lib.c.ph.Gal.legitur.

Mastiche,Chia lib.7.Meth.& alibi passim.Aegyptiam tamen ac recentẽ ob id pinguissimam laudat lib.2.ad Glaucon.

Marrubium,album præstantius nigro.

Mel,apum, alterum aëromeli seu mel aërium & rosidum.

Margaritæ,solidæ meliores perforatis, nisi etiam sint flauæ,obscuræ,solidis pares.

Medulla si nõ additur cuius animalis,& valens futurum est medicamẽtum,ceruina miscenda valentior quàm vitulina,libr.6. compo.ph.parr.

Nuclei,pini, oliuæ : dactyli autem Auicennæ.

Oleum,oliuum ex oliuis expressum.

Opium , Thebaicum Gal.libr.7.simp.& post

post eum omnes.

Petroselinum, Macedonicum, & in hoc Astreoticum, & huius semen maximè in vsu est lib. 8. comp. ph. part.

Pruna, si aluus deiicienda est, Damascena, & Hispana seu Iberica, hodie Augustana & Cathalaunica Italis dicta, sunt multò præstantiora, vel si qua his similiter sunt pinguia, dulcia: si ad cohibendum & astringendum fit medicamẽtum, Damascena immatura, vel potiùs quæ Iorana nobis dicuntur. S. Iuliani & Turonica.

Papauer, album semen.

Piper, album quia acrius, & linguam magis pungit quàm nigrum, à quo per adustionem vis exhalauit, Galen. lib. 8. simp. sed album id maturum intellige. Nam album ex macropipere in racemum granatim dehiscente, recens factum, minùs est acre, & macropiperi facultate proximum, quale apud Serapionem est accipiẽdum. Pix, liquida in suppurãtibus & tergentibus: sicca, in siccantibus, vnguentis epuloticis & glutinãtibus, Gal. lib. 7. simpl.

Pæonia, mas seu eius radix, vel semen, Manardus ætatis nostræ medicus longè doctissimus in epistolis.

Polypodium, quernum vulgò vsurpatur, murale & à saxis prętulerim cũ Narbonen-

sibus quibusdam, quod frequētissimum, & pro querno omnes venditant, nisi si quando astrictione opus est: qua ratione hederam quoque quernam nonnullis experi audio.

Quatuor emollięntia, malua, althæa, viola nigra, acanthus.

Quatuor semina.
- Frigida
  - Maiora, melonum, cucumę, cucurbitæ, citruli.
  - Minora, lactucæ, portulacæ, intybi, cichorij.
- Calida.
  - Maiora, cumini, carui, anisi, fœniculi.
  - Minora, apij, dauci, ameos, amomi.

Quinque radices vrticæ, apij, petroselini, asparagi, graminis, rusci.

Lib.8.simplic. Resinarum, primas non iniuria meruit lentiscina, id est, mastiche: inter alias verò præfertur terebinthina, quia melior quàm colophonia, & phrycta dicta: aut illius loco ponitur larix dicta, terebinthinæ propè simi lis, Gal. lib. 1. comp. ph. gener. recentioribus verò pinea intelligitur.

Lib.9.cō. ph.part. Ruta, folia rutæ agrestis, Gręcis verò folia rutæ domesticæ. Illam verò & illius semen, moly vel besanū, vel besasa, vel cū Syris, apud quos nascitur Hermola ferè vocā̄r.

Rosa, rubra recens in purgantibus, sicca in astringentibus.

Rhapha

Rhaphanus,syluestris.

Rosmaris,folia,interdum flos,quem nescio cur hodie vulgus ἄνθος,id est, florem absolutè appellet.

Rhus,cortex fructus sumach dicti.

Stœchas,stœchados Arabicæ flos.

Styrax,calaminthes:nam liquidus vulgò dictus est myrrha stacte,si verus sit.

Santalum,flauum.

Spica,nardi Indicæ.

Sulfur,ἄπυρον,id est,ignem non expertum ceu viuum est nobilissimũ:ad quędam extinctum seu nobis familiarius præfertur.

Σχοῖνος,id est,iuncus,pro scœnu anthos.

Tres flores cordiales,violarum,buglossi vtriusque.

Thymum,Atticum aut ex editis locis & siccis,lib.4.sanit.tuendæ.

Viola,nigra seu purpurea,vulgò Martia & quadragesimalis,quòd in ea tẽpora flos ferè incidat,& eadẽ recens si haberi potest: nam sicca inefficax.

Zizipha.i.iuiubę recẽtia & bene matura, aut saltẽ integra,nõ putria aut vetustate exucca,qđ illis post sextũ mẽsem ferè accidit.

Sic quæ singula in singulis regionibus sunt præstantissima & laudatissima.

Alumen Milesium.

Agaricus Ponticus Andromach.iuniori

in theriaca.

Myũ Cyprium.

Lib.6.sanit.tuend. Nitrum Berenicium.

Sinon Syriacus.

Lib.9.cõ.ph.part. Cuminum Hispanum,alibi Aethiopicũ, melius Aegyptio. Anisum & Thymum *Lib.1.antidot.* & alia plurima Cretica,libr.4.sanit.tuend. in diatrion piper.& diacala.

Meon Hispanum & Macedonicum.

Aristolochia Põtica,& hac melior Cretica,lib.10.comp.ph.part.

Phu Ponticum, Castorium Põticum.

Daucus Creticus,semine & radice bonus, cæteri solo semine. In Dicearchia quæ nunc vocatur Puteoli, ærugo, cerusa, æs, squamma æris,& alia nonnulla. Romæ argenti spuma fit optima:ex Sicilia itẽ,magna Libya & Creta quotannis multa præstantissima Romam afferebantur.

De his multa libro secundo in delectu medicamentorum diximus,quædam dicturi quoque libro quarto in theriace.

Quid, id est, quod medicamẽtũ pro quo supponendum.

QVID PRO QVO.

Ντιβαλλόμενα, hoc est,simplicia, quæ aliorum facultate similium penuria supponi possunt Medici consilio,quæ nomine Galeni

circun

circunferũtur,& à Paulo ad verbum propè citantur. Galeni non esse hinc liquet, quod statim ipso initio Galenum citat. Adhæc anacardij fructus mentionem facit, qui Galeno ignoratus fuit. Postremò multa supponit absurdissima, vt loco agarici, euphorbium: pro serpyllo, potamogitona: vice gallæ, sordes gymnasiorum: in locum polypodij, radix chamælææ aut chamæleontis: pro polythrico, absinthium, & alia eius generis plurima viribus dissimilia. Tamẽ quæ recipiẽda magis sunt; tum indidem, tum ex Galeni libris, tum etiã ex Arabibus vtcunque proferemus, vt pro

Aqua pluuia, supponi potest aqua fontana pura: & ab omni mistione syncera, Gal. lib.1.comp.ph.part.in diacodio.

Acacia, succus & caro prunorum agrestium, vel hypocisthis, Auicen.2.canon.

Asaro, acori par pondus & dimidium.

Carpesium quoq; pro asaro & cum asaro, lib.2.comp.ph.part.

Absinthio, cum Galeno abrotanum: & contrà pro abrotano absinthium.

Acanthij semine, lychnis, & contrà, ἀντιβαλλομένων author.

Acantha Arabica seu Aegyptia herba (quæ sucaha Serapioni dicitur) acantha leuce nostras, eidem dicta bedegar.

Alicacabo, semen solani.

Asphalto, pix liquida, brutia.

Aethiopicæ oleæ lacryma, lacrymarum acaciæ partes duæ, seu pro gummi elemmi, gummi Arabicum.

Acoro ad flatus & hepar ac lienē iuuandum, cumini par pondus, & tertia pars aristolochiæ Auicen.

Anchusa, hyacinthus.

Arsenico, sandaracha.

Amylo, sicca farina.

Amygdalis amaris, absinthium.

Aristolochia quauis, vna ex trib⁹ aristolochiis, quācūq; habueris, Gal. lib. 3. c. ph. part.

Adipe vulpis, vrsinus.

Adipe ceruino, anserinus.

Alumine, sal fossitius.

Pro balaustio, malicorium.

Buccinis, ostrea vsta.

Balsami liquore, myrrha stacte.

Lib. 6. sanit tuend. Pro Cinnamomo, casiæ aut amomi duplum ad odoris gratiā Gal. lib. 5. c. ph. par. in *Li. 1. antid. Gal.* dentifricio. Pro cinnamomo, duplū optimæ casię, vel cū Quinto Medico duplū vel multū carpesij, vel certè non paucior casia, Gal. libr. 2. 3. & 8. cōp. ph. p. & lib. 1. antid. Quidā carentes cinnamomo in vicem eius ponunt æquale pondus ex semine cardamomi. Damocrates in Cyphi. lib. 2. antidotorum Gal.

Casia,

Casia, cinnamomum, Gal.lib.2.cō.ph.p.

Casiæ cortice, nardus indica vel malobathri folium: vel contrà, lib.6.comp.phar.p.

Chamæmeli floribus, duplum foliorum & radicum.

Costo hodie rarissimo, pyrethri dimidiū, vel baccæ cedri, vel radix helenij, vel ireos.

Cimolia terra ex Cimolo vna cycladum, retrimentū ferri & molæ simul attritorum.

Struthio, in sternutamētis ellebor⁹ albus.

Cardamomo maiore, minùs: & contrà.

Calaminthe omnis, mentastrum, pulegium similia sunt facultatibus, ob id inuicem sunt antiballomena.

Pro croco, crocomagma.

Cypero, iuniperus maior.

Cumino, semen rutæ vel agni.

Clinopodio, heliotropium.

Colocynthide, semen ricini.

Capparis radicis cortice, cortex radicis tamaracis vel ericæ.

Cicutæ semine, coriandum.

Pro dictamno, elelisphacus vel nepitha.

Doronico, dimidium seu duæ tertiæ caryophyllorum, Auic.

Damasonio, eryngium. Pro Elaterio, succus foliorum cucumeris agrestis.

Ebeno, lignum Gaiaci: & contrà. Nam quas vires hodie in ligno Gaiaci experimur, ebeno

ebeno tribuit Galenus libro 6.simpl.

Eupatorio Mesuæ,absinthij & asari ana dimidium pondus eius, vt ambo simul mista æquent pondus eupatorij Mesuæ, ab eupatorio Græcorum diuersi.

Pro Folio , folium caryophylli, nardus Indica si inuenitur,casśia id est,vulgare cinnamomum,macis,Auicenna 2.canone.

Ferrũ ferrugo,squama ferri idem propè pollent,& pro se mutuò ponuntur.

Fimo palumbis,fimus columbæ.

Felle suillo,vel perdicis,vel piscium.

Pro Gentiana , asari & radicis capparis ana dimidium.

Gongilide,heliotropium.

Glycyrrhizæ succo,æquale radicis eius, Andro.in arteriace 15.apud Gal.li.7.c.ph.p.

Gnidio cocco,semẽ lathyridis, & cõtrà.

Galbano sagapenum.

Pro Hammoniaco,propolis.

Hermodactylo, in doloribus iuncturarum folia anchusæ & dimidium bdelij.

Hederæ gummi,gummi persici.

Hyacintho,flos Isatidis.

Pro Iride Illyrica,helenium odoratum.

Pro Lapide asio,lapis gagates.

Pro Lapide magnete,lapis Phrygius,

Lapide Phrygio, pyrites lapis vel argyrites.

Libystico, semen staphilini, id est pastinacæ, præsertim agrestis.

Lepore marino, cancer fluuiatilis.

Lanariæ radice, radix veratri nigri.

Lycio, succus radicis cẽtaurij magni, li. 7. sim. aliis succus baccarũ periclymeni, autor libelli Dynameôn: Gal. male adscripti.

Pro Melle, mel aërium vel saccaharum.

Malabathro, casia, vel nardus Indica.

Myrrha troglodytica, calam⁹ odoratus.

Myrrha, Smyrnium, & contrà Dioscor. in Smyrnio.

Pro nasturcij semine, folia eius sicca.

Nuce moschata, par spica. Nardo Syriaca, iuncus odoratus.

Pro opopanace, hammoniacũ, vel galbanum, vel sagapenum, vel bdellium, libr. 2. ad Glauconem in curando scirrho.

Ozimo caryophyllato, melissa in affectibus cordis.

Oleo laurino, pix liquida, licet illo inferior, vel oleum cedrinum, vel cicinum, vel vetus, vel oleum ex lucerna cum Hera, Gal. lib. 1. comp. phar. part. vel coctum, sic enim tenuius fit, & veteri ac cicino simile, vel sordes lucernarum luti crassitie. Ibidem.

Oleo rosato, violatũ, nymphæa: amygdalinum autem loco rosacei boni, id est ex multis rosis cum oleo omphacino insulso

fact

facti libro tertio comp.ph.part.initio.

Oleo recinino seu cicino, rhaphaninum.

Opobalsamo, opocarpasum Galen. vel myrrha stacte, vel liquor myrti.

Lib.6.cō. ph.part. Oriza, hordei farina.

Oesypo, medulla ceruina.

Omphacio, succ⁹ rhois, vel vinū austerū.

Pro Pipere longo, album: pro albo, nigrum optimū, id est, grauissimum: & contrà, 4. sanit. tuendæ.

Periclymeni fructus drachmis tribus, radicis eiusdē drach. tres. lib. 9. comp. pha. par.

Phœnicobalanorum pinguium carnis drachmis tribus, palmulę seu dactyli tres, aut sex Galenus, lib. 7. comp.ph. p. in arteriace 15. Andromachi.

Psyllio, lens palustris.

Petroselino Macedonio in theriaca, alterius regionis Peroselinum, Gal. lib. 1. antid.

Pro resina phrycta, pix, aut pix brutia, Gal. lib. 9. comp. phar. part.

Rubigine, scoria ferri.

Rhaphani seminis drachmis decem, succi eiusdem cyathus vnus, Galenus lib. 9. comp.ph.part.

Rosis, flos rosarum, vel contrà, Gal. libro 6. comp. ph. part.

Rhoē coriario, rhus obsoniorū, & contrà, Gal. lib. 6. comp. ph. part.

Pro

Pro Staphide agria,pyrethrum.

Spodio Græcorum, cinis super fornacem aurariam inuentus melior quàm ebur vstum,quod nescio cur hodie Barbari spodium vocent.

Styrace,castorium.

Sale Indo,saccharum candefactum.

Sagapeno, gummi cedri, hammoniacum, resina picea sicca.

Spuma nitri,nitrũ molle,vel aphronitrũ, Gal.lib.3.comp.ph.part.

Sulfure viuo, flauum vel vstum & purgatum.

Satyrio, semen erucæ, vel scincus: vel contrà.

Sinapi, cardamomum vel cardamum.

Scammonio,ricinus.

Stibio contuso,squama æris,stannũ vstũ.

Sepiæ osse,pumex.

Serapiade, pæoniæ radix.

Scilla,bulbus.

Pro Terebinthina, larix dicta resina, ei propemodum similis,Gal.lib.1.com.ph.ge.

Thapsiæ succo, chamæleontis nigri succus,vel nasturtium, vel nasturtij aut erucæ seminis pondus æquale,licet illa sint multò inferiora thapsia,Gal.lib.1.comp.ph.part.

Tamaricis succo, succus sambuci,Gal. libro 9.comp.phar.part.

Pro

Pro Veratro albo, nigrum.

Visco querno, chamæleon niger.

Vino falerno, aliud quoduis colore fuluum substantia tenue, vt perluceat, & sit odorum vehementer, vt Ariusium ex Chio, Lesbium ex Mitylene, Cresso: Methymna & Tmolites, Gal. lib. 1. comp. ph. gen.

Pro Zedoaria, aristolochia.

Zingibere pyretrhum.

Ἀντιβαλλόμενα, vel horũ aliqua vel alia potest quæuis regio noua desideratis facultate affinia facere doctorũ medicorũ consilio: nam si Arabibus & Græcis pro sinapi cardamomum forte ipsis frequentius licet substituere, quidni pro cardamomo frequẽtissimũ nobis sinapi vsurpabimus? præsertim cùm vt pro cinnamomo casiã, sic contrà pro casia cinnamomum assumi probauimus: idémq; in aliis faciendum puto. Ob id Galenus libr. 7. simpliciũ melissophyllum (inquit) marrubio facultate simile, sed ipso multo imbecillius, ob id melissophyllo vtitur nemo. Nam absurdum fuerit, præsente vbique terrarũ magno marrubij prouentu, vti melissophyllo. Si cui verò ad manum non fuerit marrubium, melissophyllo vti poterit, obseruata eius prę illo imbecillitate, vt ob id quãtitas eius augeatur: hæc Gale. qua ratione pro cinnamomo duplũ casię

optimè

optimè miſcemus medicamentis, vt quãtitate qualitatis imbecillitatem redimamus.

Quæ igitur apud ſingulas gẽtes ſunt copioſa, modo ſint facultate proxima his quæ deſiderantur: quia faciliora ſunt paratu ponantur: vt in Aſia in frigidis capitis affectibus, aut in declinatione calidorum ruſtici cedrio dicto vtuntur: eius penuria piſſelæo, id eſt, pice & oleo miſtis liquida forma; interdum etiam cedrio & piſſelæo ſimul magis & minus miſtis, prout vires eius intẽdere ſtudent: hoc autem linũt ſinciput, nares, frontem, aures, & quibuſdam plantam & ſedem, Gal. lib. 2. comp. ph. part.

Sed videmur antiballomenis non egere, qui magna cura iam ſimplicia generis omnis in prõptu habeam⁹: imò maximè egemus, cũ multa ſimplicia veteribus laudatiſſima (vt Theriaces cõpoſitio docebit) hodie nobis parum ſint cognita. Quæ vbi certa erunt, his vtendum potius quàm antiballomenis. Vt enim pluris eſt equo domini oculus quàm equiſonis induſtria: pluris agro domini veſtigiũ, quàm villici ſtercorizatio: pluris familiæ paterfamiliàs, quàm procurator: pluris prætor, cõſul, rex, paſtor, quàm proprætor, procõſul, prorex, mercenarius: ſic plus tribuẽdũ puto his, quę maiores magno delectu & ratione optima in com-

sistit.ob id aromata miscemus aliis ab igne depositis, ne ab igni ipso vis eorum dissoluatur, vt posteà dicemus.

Medicas portiones hyeme calidas damus, & cùm vomitarias esse volumus, tepidas: cùm hydroticas, plurimum calidas propinamus.

Semina saccharo incrustanda antè calefaciēdo modicè siccamus, vt promptiùs in his saccharum siccitate concrescat & albescat. Caloris vis in medicamentorum præparatione tā latè patet, vt me dies priùs sit defecturus, quàm caloris illius exempla, si omnia persequi liberet.

Nutriuntur super cineres calidos lythargyrum & molybdena, & cum oxelæo celerrimè liquantur: cum hydrelæo diutissima coctione opus est. *Li.9 sim. & li.1. c. ph. gene.*

Turbith lacte nutritur & myrobalani oleo, aqua, & aliis apud Mesuen. Sarcocolla lacte muliebri, vel asinæ, vel capræ nutrita aliquandiu post siccata, idq; aliquoties, reponitur ad vsus. Fit hæc simpliciū quorundam nutritio & velut refectio atque auctio interdum sine igni, præsertim aëre calido, vt etiam vnguentum nutritum declarat.

LIQVATIO.

Liquantur calore ignis, quæ frigido cōcreuerunt, butyrū, oleum hybernum,

adipes, medullæ, cera, resinæ: gummi meliùs aqua soluuntur, & ei miscentur, non oleo, vti succi lenti bdellium, hammoniacum, & similes, vel aceto, vel alio: resinæ verò oleo liquatæ eidem probè miscentur non aquæ.

Lib.1. cõ. phar. gen. Chalcitis metallicorum celerrimè liquatur, & alumen omne, sed scissile mollescit tantùm: liquatur & sandaracha & auripigmentum. Lithargyros per se tardissimè liquatur: cum ærugine vel duplo oxelæi cocta citiùs liquescit, quàm cũ hydrelæo duplo, vel paulò plus duplo. In medio horum sunt ærugo & misy: sori autem quia terreum magis est ac saxeum, quàm chalcitis & misy, etiam tardiùs liquatur.

DISSOLVTIO.

Crocum, thus, myrrham læuigata vino dissoluit, & medicamento propè cocto miscet, quæ vbi modicè liquata erunt ab igni, deponit Andromachus in arteriace 16. lib.7. comp. phar. part.

Galbanum, opopanax, sagapenum, hammoniacum ex vino vel aceto, vel alio liquore cocta dissoluuntur. Cum siccis verò trita abeunt in puluerem.

Gummi ferè dissoluũtur liquore aliquo, aut pistillo calido, item & pingues succi nisi ob siccitatem teri possint, vt frequenter

gum

gummi Arabicũ, tragacãthi, iuniperi, thus masculum, mastiche, & propè reliqua vetustate vel igni siccata: recentia verò & adhuc vuida etiam calentibus digitis liquescunt, aut saltem mollescunt. Eadem tundendo lactescũt, multò magis si pistillo calido in mortario calido tundãtur. Gummi quia aquea est natura, prõptiùs cum aqueis miscetur, quàm cum oleaginis: resina contrà quia est oleagina, vt in simplicibus diximus. Multa item composita, vt conseruæ, trochisci, antidoti aliis miscenda, antè liquore aliquo dissoluuntur.

Non modò autem hæc ad compositionẽ sunt necessaria, sed particulares quædam compositiones sæpe sunt antè faciẽdæ, quæ in alias maiores recipiũtur: vt cyphi in mithridatiõ: pastilli theriaci & scillitici & hedychroon magna in theriacen. Galla moschata, & alipta moschata in multas Arabũ compositiones: & præter hæc nõ pauca, quę in sequentibus compositionibus inuenies.

INFVSIO.

INfunduntur medicamenta parum trita, & macerãtur liquore aliquo calente à sole, vel igni per semihoram, per horas etiam plures, vt octo, noctem totam etiam diem,

biduum, triduum, pro medicamenti natura, & vario medici ſcopo & neceſsitate, vt interim vis eorum tota in liquorem illum trahatur & tranſeat. Hac vtimur non modò in apozematibus & ſyrupis, ſed etiam in potionibus quotidianis purgatricibus, vt hac ratione ſint gratiores, quàm ipſa ſolidorum ſubſtantia.

Apho.11. lib.2. Citiùs etiam ſubeunt aut diſtribuuntur liquida quàm craſſa: quomodò potu quàm cibo facilius & iucũdius eſt impleri. Nec ſola medicamentorũ facultas in liquorẽ tranſit, ſed eius ſubſtantiæ portio tenuior: interdum etiam craſsioris aliquid, præſertim dum infuſum valentius colando exprimitur, aut per colum rarius tranſmittitur. Colandum enim ac exprimendum magis aut minùs pro ægri, & affectus, & medicamenti natura. Infuſio veteribus parum frequens eſt, quanquàm multa ſæpe in liquore aliquo ante decoctionem macerauerunt, non tamen ad purgationem, quo more nos hodie in ægrorum delicatorum & diuitum gratiam ſolemus, atque adeò alteramus ſaccharo & pſeudocinnamomo adiectis, vt æger ſumpſiſſe ſe medicamentum neſciat.

Li.4. ſa-nit.tuend. Eſt quando vice infuſionis iuſculo aliquo eadẽ nodulo ligata incoquimus. Galenus

nus verò ſemen abietis tritum & flores populi nigræ tritos oleo dulci & tenui macerat dies quadraginta interdũ menſes duos, tres, quatuor, plures, in domo calida, & ſub ſole mouet meridiano, poſteà linteo colatum & & expreſſum oleum reponit, reliqua abiicit.

Infunduntur ſeu macerantur liquore aliquo medicamenta, vt eorum vires in ipſum tranſeãt (vt dum agaricũ, ſennam, rhabarbarũ, & alia multa ſuper cineres calidos tẽperamus aliquandiu humore idoneo) vel vt ſimplicis facultas vehemens corrigatur, vt turbith lacte caprino recens multo maceratum & pòſt ſiccatum fit clementius, neque ventrem poſteà cõturbat. Mezereon quoque & eſula aceto macerata acrimoniam effrenem deponunt. Vel vt facultas noua medicamentis acquiratur: ſic turbith ſucco cucumeris agreſtis temperatum materias à partibus remotis valẽtiùs attrahit & vacuat. Hermodactylus itẽ ſcillæ, aut rhaphani ſucco, vel aceto ſcillitico infuſus à iuncturis potentiùs euocat. Agaricus etiam oxymelite maceratus fit purgantior. Vel vt medicamẽtum fiat lubricum, ob id medulla collocynthidis, chylo tragacanthi prõptè per vẽtrem totum lubricat, vt neq; vẽtriculo, neq; inteſtinis, neque veſicæ adhæſu ſuo ſit mo-

Meſues in canonibus.

lesta. Scammonium quoque oleo violato vel simili maceratum prompté subit deorsum, nulla aut minima partium noxa, quas permeat. Aut igitur liquor ipse medicamenti vires in se trahit, aut mutat ac frangit, vel auget pro varia cuiusq; liquoris natura: vt si aloë decocto aromatum mergatur, illorum vires in se trahet. Sed hæc fusiùs & clariùs nostris tabulis in canones Mesuæ expressimus.

MVCCILAGO.

Χυλὸς, id est, succus, seu succago ac lentor, ac veluti muccus ac muccago fit infusis quibusdã seminibus in liquore calfacto sole vel igni. Cuiusmodi sunt semen psillij, ex quo fortem facere expressionem cõtra falsam Arabum opinionem ne dubita: sic etiam extrahitur ex semine cydoniorum, maluæ, bismaluæ, lini, fœnigræci, vrticæ. Lini semen in aqua coctum refrigerantem χυλὸν, id est, cremorem lentum, efficit. Quomodò ex radicibus maluæ, bismaluæ, symphyti, periclymeni, & similium: vnde emplastrum est, διὰ χυλὸν, seu διὰ χυλῶν, id est, de muccaginibus: diuersum tamẽ ab eo quod de muccilaginibus vulgo dicitur, vt leges in emplastris Mesuæ. Ex quo autẽ liquore succus ille sit educendus, Medico cõsultore opus est, vt in dysenteriis cum aqua rosa

Lib.6.sanita.tuen.

rosarum & plătaginis clysteribus iniicitur hæc muccago in pleuritide cum aqua tussilaginis aut adianti, aut hyssopi, aut scabiosę extracta illinitur, & in aliis affectibus cum liquore alio pro variis Medici scopis. Ex gummi item Arabico & tragacantho infusis materia sic lenta educitur, vt ex cæterorum gummium dissolutione. Iniiciũtur autem prædictorum libræ vni aquæ calentis libræ tres, si crassiorem vis chylon: aut 4. aut 5. si aquosiorem, & nocte vna, vel horis aliquot macerantur recalfacta, & sacculo lineo imposita exprimuntur: baculo interdum etiam batuuntur, donec totus humor glutinosus effluat.

Χυλὸς autem etiam succus ex tritis plantarum partibus expressus, vt libr. primo docuimus. Semperuiuum autem vtrunq; portulacam, maluam, symphytum, buglossum, cotyledon, aloë, telephium, & alia permulta lentore multo prædita, vix succũ trita reddere, nisi inter tundendum liquorem aliquem affundas tenuem & aquosum, non crassum & lentum. Aut calatho imposita in cella vinaria herbas tusas aliquádiu in catinum suppositum destillaturas colloces, aut priùs quàm exprimas, mediocriter calfacias in vase duplici, refrigerationem obtundi times. Quòd si liquorem affundas, is

Li. 6. sanit. tuen.

herbæ huius virtutem nõ vitiet, sed vel augeat, vel foueat, & seruet. Sic polygono mari præsertim ex loco arido, & quando semẽtescit, maioranæ, thymo, saluiæ, rorimarino, foliis lauri, hederæ ex locis aridioribus liquor aliquis est affundendus his facultate conueniens, si succum aliquem ex huiusmodi siccioribus educere libet.

CLARIFICATIO.

CLarificantur, hoc est, purgantur & puri fiunt, succi quidam per se (residendo enim, quod terreum est ac fæculentum subsidet) quidam coctione & colatura, quidam vt decocta, alia quæ vix sine albuminibus in singula decocti libras ferè singulis (quanuis tria etiam sex libris & pluribus sufficere posśint) purgantur, idq; immisso vel paulò antè, vel illico pòst melle aut saccharo: alioqui & albumina vrũtur, & purgatio parum bellè procedit. Quòd si qua apozemata aut syrupi, quos vocant magistrales, agaricum recipiunt in fine ponendum, albuminibus non egetur. Albuminum loco etiam est acetum, aqua vitæ dicta, succus limonum & aranciorum. In quibus enim acetum est, despumentur coquendo, & coquantur despumando, donec spumam emittere cessent: tunc enim clara sunt quatenus eis datũ est. Veteribus non fuit in vsu, sed horum lo-

co collum panneum, nunc ſimplex, nũc duplex, interdum etiam triplex, vel rarum, vel denſum pro re varia & ſcopis diuerſis aliquo ſcilicet interuallo, vt trium digitorum: anguſtiſsimum verò erat & rariſsimũ ſummum, latiſsimum & dẽſiſsimum imum, mediocre in amborum medio fixum ſtabat: ſi quod fæcis craſsitie obſtructum non patebat, abluendum erat.

Albumina autem ouorum vel in aquam frigidam iniecta ſcopulis concutiuntur, donec in ſpumam abeant, quæ particulatim ſaccharo cum aqua feruefacto, vel decocto alicui iniiciatur, cùm ſcilicet prior nigreſcit, aliam ſubſtituendo donec clareſcat, vel eadem iniecta primùm ſaccharo cum aqua coquendo, vel decocto alicui, vel ſimul miſtis ambobus (quod frequentiùs fit) ſcopulis ſimiliter in ſpumam agitatu multo abeunt, ſimul coquuntur, donec ſuccidat ſpuma. Dum verò id decoctũ refrixit, modicè quidem ſi decoctum mediocrem habiturum eſt conſiſtentiam, vel potius liquidæ proximam.

Magis autem, ſi decoctum futurum eſt liquidiſsimum, vt oxymeli, hydromeli, apozemata propè omnia colantur per pannum album laneum ſemel, & ſi non ſint clara ſatis, bis & ter.

Quæ

Quæ verò decocta ſuccum habent craſſum & lentum, vt qui paulò antè ſucci lenti & craſsi ſunt dicti, & ſyrupi & ſaccharum cum aqua coctum incruſtandis ſeminibus, vel aliis bellariis aptũ, calida omnino ſunt per pannum colanda.

Aëtius & Paulus ebullitionem ad tertiæ partis conſumptionem faciebant ante mellis miſtionem, ne, opinor, coctione multa mel amareſceret: id quod Galenus in oxymelite nõ metuit, quod tribus aqua, aceto, melle initio ſimul miſtis poſſe coqui ſcribit.

COCTIO.

Ariſ. c. 3. lib. 4. meteor.

COctio medicamentorum ferè fit elixando in humore calido, rariùs aſſando in calore ſicco: ſimplicia enim non modò alimenta, vt radix ari, dracontij, cæpæ, allij, porri: ſed etiam medicamenta in liquorem cui incoquuntur, vim ſuam tranſmittunt, & liquores illius virium aliquid adipiſcuntur. Ob hæc alimenta & medicamenta acria elixando euadunt mitiora & gratiora (niſi liquore medicamẽtoſo elixẽtur) ipſum verò decoctum vires ſimplicium ſortitum à medicis in apozema vel ſyrupum, vel fotum, vel id genus alia vſurpatur.

Quinetiam coctione fiunt antidoti, catapotia quædam, olea permulta, vnguenta, cataplaſmata, emplaſtra, & reliqua propè omnia

omnia,quæ libro ſequenti compoſita docebimus:in quorum multis non ſolùm facultates ſimplicium miſcentur,ſed ipſæ etiam ſubſtantiæ. Quid quòd ellebori radicem rhaphani radici inter cineres aſſandę impoſitã,vt rhaphanus iſte purget mitiùs, quàm per ſe elleborus (cuius rei meminit Galen. quos medicamẽtis purgare oportet, & quibus,& quãdo)elixari dixit Meſues:& ſcammonium malo cydonio circundatum, & in eo aſſato coctum, vt ipſum etiam malum clementiùs purget, quàm per ſe ſcammonium.Coquimus igitur medicamenta permulta,vt eorũ vires imbecillas augeamus, aliorum validas nimis minuamus,aut alienas in totum abigamus,vt quoq; ex omnibus etiam facultate diuerſis & ſæpe contrariis facultas vna cõcreſcat & coaleſcat. Adhæc ad cuſtodiæ diuturnitatem coctione longa quædam ſiccamus, quædam etiam diu coquimus,ob deſtinatam medicamenti formam:vt ſyrupũ diutius coquimus, quàm apozema,vel iulep vulgare emplaſtrũ diutius,quàm ceratũ aut malagma.Quę medicamenta mel liberalius accipiũt, coqui largius poſtulant:& itẽ quæ paucum mel accipiunt,ſi his parantur,qui mel & dulcia cętera auerſantur.Nam eo pacto minùs eſt dulce,& minùs ſtomachum eorum qui à melle abhor

Li.4.ſan. tuend. in diacalaminte.

abhorrent, ſubuertit. Longo tempore etiam coquuntur: ob id initio decoctioni imponuntur aristolochia, polypodium, hermodactylus, & cæteræ radices, ſemina propè omnia, fructus, ligna (niſi ſint aromatica, aut

Meſues. virtute imbecilla, aut ſuperficiaria) violæ eadem ratione diu coquuntur, quando vis purgatrix in centro earum poſita quæritur: rha barbarum, myrobalani omnes quando aſtringendum, acerba, auſtera, metallica omnia. Parcius verò coquuntur, quorum virtus imbecilla, aut eſt ſuperficiaria, aut facilè ob tenuitatē diſſoluitur, aut ſubſtantia eſt parum firmiter contexta, hoc eſt, rara, vt flos violæ nigræ, ſi vis leniens quæritur, roſæ, & reliqui propè flores (excepto camęmelo) epithymum, adiantum album, agaricus, ſemē cucumeris, cucurbitę, melonis, citreoli, rha barbarum, myrobalani omnes, quando per hæc duo, vt roſas recentes purgandum, aperiendum, tergendum. Manna quo-

Meſues. que & caſsia, & tamar Indi, & cætera dulcedine, vel aciditate lubrica & humiditate multa purgantia, quia vim lubricandi aut

Ei. 7. metho. & 6. c. ph. p. in diamoro, & 9. comprimendi in tamar Indis imbecillā coctio multa perdit. Aromata quoque, vt nardus, coſtus, amomum, caſia, cinnamomum, iūcus odoratus, calamus aromaticus, iris, ladanum, folium malobathri, ſtyrax, bdel-

lium

lium, opobalsamum, xylobalsamum, non coquuntur: sed cùm vas ab igni deponendum est, aut mox vbi depositum est, iniiciuntur. Quod autem in diacydonio zingiber & piper post modicam coctionem & legitimam despumationem imponit, deinde percoquit ad mellis consistētiam, priori loco non repugnat, quia piper non esse aroma colliges ex lib. 9. comp. ph. par. Si tamen hęc maceratione vires in aliquo liquore deposuerint, etiam si priùs erant euanidę, nunc volunt posse vt libet concoqui, & in liquore firmas & integras seruari, vt in syrupo de absinthio Mesuæ.

eiusdē, & 1. antido. in theriaca.

Decies deferuescente cortina Plinio dicitur in oxymelite Dieuchis, id est, rebus ipsis decies fufferuefactis, seu post decem ebullitiones: sic per alios numeros, vt cùm leges apud doctos: Coque donec feruescat semel, id est, vna ebullitione. Coctio cuiq; medicamento est sua pro variis scopis, citra quā & vltra medicamētum est deterius, pro natura simplicium, affectuum, aëris tēperatura & forma constituenda. Nam minùs cocta quò sunt liquidiora, eò gratiora, sed minùs diu seruari possunt: vt oxymel Galeni multò gratiùs, quàm quod officinæ ad melliscrassitiē coquūt, vt scilicet diu seruari possit: cùm illud aëre calido vix dies 4. integrū

serua

seruari posſit. Sed de gradibus coctionis cuiq; medicamento compoſito conuenienti dicetur libro quarto in ſingulis propè cõpoſitis.

Coctio ad dimidias nullam habet ambiguitatem, ſiue interpreteris ad dimidiæ partis conſumptionem, ſiue donec pars dimidia ſuperſit: vtraq; enim oratione res eadẽ ſignificatur. Sed coctio ad conſumptionem duarum partium ex tribus ſcilicet vt trium ex quatuor intelligẽda eſt, qualis multa hodie fit, vt in ſyrupis audies. Coctio autem ad ſecundas, tertias, quartas ſcilicet partes, & cæteras Galeno lib. 4. ſanit. tuendæ in oxymelite vſurpatur ad conſumptionem tertię vel quartæ partis: vt oxymeli ſit potu iucũdiſsimum, & etiã in febribus nullo caloris metu bibi poſsit: quę dos ad mellis craſsitiẽ cocto pharmacopolarum oxymeliti per ſe non adeſt. Apud Plinium autem oppoſitum intelligitur: nam lib. 14. c. 9. ſapæ coctio (inquit) fiat ad tertiam partem: & de eadem ſapa lib. 23. ca. 2. vult eius coctionem fieri, donec tertia pars ſuperſit, ſeu donec duę partes ex tribus coquendo ſint reſolutæ. Qui coctionis ſcopus ſæpe Galeno & Meſuæ exprimitur. Alibi Galenus hunc ſcopũ neglexit, vt in diacodio, cuius finem coctionis eſſe vult non tertiam aut quartam, aut omnino

Lib. 7. c. ph. par.

talem aliquam aquæ partem relinqui, sed cùm primùm capita coquẽdo in aqua intabuerint. In stomaticis & stomachicis, & aliis multis sumendis scopum coctionis statuit mellis aut sordiũ crassitiem, in multis dum manu tractatum digitos nõ inquinat, nec ipsis hæret. Sed hi coctionum scopi in singulis compositorum generibus libro sequenti plenius explicantur.

In fine lib. 6. sanita. tuend.

ASSATIO.

QVæ assando in vitro, sartagine, alio vase, vel patella, vel prunis, vel cineribus coquuntur, non admodũ multa sunt: neq; enim rhaphani radix aut malum cydonium propter se assantur tãtùm, sed multo magis vt vires illa ellebori, hoc scammonij coquendo trahat: assando verò propter se coquuntur Medicis. Cuminum modicè frigitur in vase fictili, quod coctum in camino quàm optimè sit ad diospoliticum. Erysimi semen tostum valentius fit, lib. 7. compo. ph. part. Scilla assatur in lienosis, libr. 9. comp. ph. part

Lib. 4. sanit. tuend.

Alia non pauca Medici assando seu (vt vocant) torrefaciendo præparant diuersis rationibus. Quædam enim vt siccatiora facilius ad læuorem teratur, vt gummi, tragacantham, herbę, radices, flores, vt rosæ, crocus, vbi celer vsus pulueris requiritur: cro-

cus etiam papyro impositus igni vel sole siccatur. Sericum Arabibus torretur, vt puluis fiat. Psillium vulgò, nuclei pini, & bdellium torrefiunt Andromacho, lib. 6. compos. pharm. part. Sic sideritem & perdiciadem assat Galenus lib. 5. comp. ph. p. in suo dentifricio.

Quædam vt vis eorum per ignẽ augeatur: vt scilla tosta & in sartagine frixa maiorẽ assumit acrimoniam, humiditate largiùs absumpta, ob id purgãtior euadit. Scillam grãdem luto circundatam torret Cryscrmus, & corticem, ac quod in fundo duriusculum aufert, & πυρῆνα, id est, nucleum, accipit, lib. 9. ph. p. in splenicis.

Quædã vt vis eorum minuatur, sic cæpa, alliũ, ari radix sub cineribus assa, minùs acria & magis vesca euadũt. Sic assi fructus, vt poma, castaneæ flatus deponunt, quomodo elixũ hordeum, & alia pleraque præter fabas, nisi iis acria, vt cæpas misces. Eadem ratione opium & meconiũ ob eius narcoticam malignitatẽ Apollonius & alij quidam insignes viri torruerunt: sed quia torrendo omnis eius in stupefaciendo sensum efficacia aboletur, nõ tostum Galenus mauult castorij caliditate obtundi. libr. 3. phar. part. Sic psillium assando siccatum minùs aluum subducit Arabibus, cùm ei solam refrigeran

frigerandi facultatem Græci dederint, non etiam lubricando purgatricem, multò minùs causticam in medulla ipsius conditam: quæ Arabum somnia videntur.

Alia virtute duplici, & interdum repugnante prædita, assando facultatem vnam vel perdũt, vel minuunt, alteram intẽdunt, vt myrobalani & rha barbarum assando vim purgatricem amittunt, astrictoriã augent: & balanus myrepsica, id est, ben assando vomitoriam facultatem in humiditate nitrosa largiore positam deponit, deiectoria remanet, vel hoc valẽtior, quòd à vomitoria motu contrario non impeditur.

Vt rara, aut virtutem imbecillam vel superficiariam sortiti decoctionem longam non sustinent: sic neq; longam assationem, quę ex illis assanda veniunt, non autẽ vrenda sunt, ne ipsorum facultas corrumpatur.

VSTIO.

QVòd si assatio fiat maior quàm conueniat, à calore sicco adustio est maioris tantùm ratione ab assatione differens: nisi hoc etiam quis ad amborum discrimen congerat, quòd vrendis simplicibus multis, vt terreis, metallicis, alia quædam miscentur, quæ vel flammas edant, vt sulfur, sal petræ, mel: vel ignis vim celeriùs in vrendum corpus deducat, vt pro sua na-

Ari. c. 3. li. 4. mete.

tura ipſum corpus alteret, hoc eſt, rarius, leuius, tenuius, purius, ſplendidius, acrius, ſiccius, calidius efficiat.

Vrendorum medicamẽtorum cauſę ſunt variæ: quædam enim vruntur, quò ſicciora reddita & ſolutiora, læuigari & tenuiſsimè comminui poſsint, pili, lana ſuccida, teſta oſtreorum, buccinorum, purpurarũ, vngues & cornua multorum animalium, & oſſa & coria, & alia, quæ vel ob terroſam durámq; corporis cõſiſtentiam & concretionẽ condenſatã ſunt ſortita, & partes impẽdio craſſas, quia ab ea vim quandam cogendi, vel ob lentorem immodicum, aut humiditatẽ aliquã vſui eſſe non poſſunt. Sic enim rectè vngues caprarum vſti ex aceto alopeciis illinuntur: & vngues aſini, & cranium hominis vſtum ad epilepſiam bibũtur: & oſsium aliorũ cinis ad arthritidem: & cornua cerui & capræ vſta veniunt in dẽtifricia: & teſtæ oſtreorum in emplaſtra: pompholix & hæmatitis in collyria. Nitrum ſi lapidoſum eſt, vri vult Gal. libr. 8. metho. vt ad frictionem ſit aptius.

Alia verò vruntur, vt eſſentiæ craſsitiem deponãt, & tenuitatem induant, aliáſq; facultates igneum calorem ſequentes. Metallica vrendo tenuiora euadunt, ſed etiam ignis commercio mordacia & rodentia:

elota

elota autem rosionem deponunt, & lenià prorsus redduntur. Arsenicum vstum & non vstũ est causticum,sed vstum tenuioris est essentiæ.

Gypsum vstum tenuioris fit essentiæ & siccantius, quàm non vstum, & fit minùs emplasticum. Pumex vstione tenuitatem & aliquid acrimoniæ acquirit,quam lotione deponit. Cornu cerui & capræ vstum terget. Cinis corij veterum calceorum siccat vlcera. Pili & lana succida vruntur, vt acris,calida sicca,tenuium partium fiat. *Hæc lib. 11. simpl.*

Testa ostreorum & cætera terrea vruntur, non modò vt in puluerem minui possint,sed etiam vt tenuioris sint substãtiæ,& cogendi quandam facultatem deponant,& cõtrariam digerentem accipiant. Cinis radicis asphodeli magis calfacit,siccat,tenuat digerit.

Abrotanum vstũ,anethi radix,& anethũ ipsum, κολοκύνθα vsta siccãdi vim magnam acquirunt,& abrotanum etiam mordendi. *Li. 6. simplic.* *Ibidem.*

Alia vruntur,vt vis quædam nostro scopo aliena in superficiem trahatur,posteà lotione separetur, quo fine hæmatitẽ & pompholygem sæpe vrunt, & lauant ophthalmici, & Galenus lapidem Phrygium, vt pòst leges. *Li. 9 simplic.*

Alia vruntur, vt colorẽ nouum induant

M 3

ægro gratiorem: sic ærugine vsta Galenus emplastra faciebat melina,id est,coloris mali cydonij,quòd viridis multos terreret. Sic cerussa trita vsta,rudicula ferrea mota trãsit in sandyca,& fit rubra, vt ochra & auripigmentum:& ossa multùm vsta albissima fiunt,& cornua cerui potiùs quàm capræ vsta dentes dealbant sua substantia,non sola vi detersoria sine morsu, quam vtrunque vstum obtinet.

Alia vruntur,vt in aliã trãseant speciem: sic ex viperis vstis sal fit theriacus:ex cinere brassicæ aut betæ, & aliorũ sapore nitroso prędi torum,fit à quibusdam nitrũ:ex calce vsta & fæce vini vsta cauterium:ex antimonio vsto,sulfure vsto,cerussa vsta, calciti vsta,oleum. Sunt qui aloën,acaciam, bolum Armeniam,opium,& alia quædam adurãt, sed paruo aut nullo successu.

Vrendi modus non est omnibus vnus: quædam enim humore pingui prædita per se vruntur,vt pili,lana,cornua,vngues,ossa coria,hirundines,& aues quædam aliæ,viperæ, & alia quædam pedestria. Et hæc in olla noua operculo foraminulento tecta sunt vrenda, præsertim cùm cinefacta dispergi possunt:quæ verò etiam vsta manẽt integra,vt vngues,ossa,cornua, hæc etiam viuis carbonibus tradi possunt, nisi quædam

dam sint addenda, quæ vim eorum mutent: tunc enim etiam in olla noua vrũtur: sic viperas cũ substratis quibusdam medicamentis Galenus vrebat ad salem theriacum.

Alia materiam aliquam inflammabilem requirunt substerni, vel aliter misceri, adipes, resinas, olea, ceras, mel, sulphur, & id genus alia, vt libro secundo Pharmacopœæ ex Dioscoridis libro quinto & aliis abundè explicabimus. In præsens verò sufficere existimaui, causas vstionis, & modum vrendi proponere, quem vno Galeni exemplo indicare nõ fuerit alienum ex libro 4. composi. pharmac. partic. Vritur (inquit) lapis Phrygius ad oculorum sanitatem, in minuta confractus frustula, magnitudine nucis auellanæ, & in ollam recentem iniectus, luto deinde extrinsecus circumlito, vbi operculum imposueris perforatum, vel in solo vertice, vel (quod est melius) etiam pluribus aliis partibus, vt fumosi & fuliginosi effluxus eorum quæ vruntur, per ea foramina efferantur. Vbi iam lapis totus euaserit ignitus, in vas purum ex olla traducto butyrum superfunde recens, agitãdo lapidis vsti particulas. Id fac, donec extinguantur omnes, & tunc cessa. Rursus ollæ reditũ vires iterũ carbonibus perustis, vt nihil fumidũ habeant, sem- *Libr. II. simplic.*

per euentilando, vt citiùs combuſtio abſoluatur. Vbi erunt igniti, nec vlla ampliùs fuligo emergit, effuſos lapides reſtingue vino falerno, aut quodā rubro & odoro. Tertiò vre vt priùs, & vbi ignitus erit, extingue melle Attico non largo. Sic alia multa ſunt comminuenda, & ollæ imponenda, non tamen omnia toties vrenda. In quo exemplo obſerua operculum cum vaſe lutari, & ipſum eſſe foraminulentum, & carbones peruſtos, & à materia, in qua extinguitur, igni rarefactum corpus, vires quaſdam ocularias in ſeſe trahere.

LAVATIO.

MEdicamentorum lauandorum ſcopi ſunt quatuor. Primus, vt partes eorum impuræ tollantur, qua ratione herbę ſi puræ ſunt, etiam ſi intybus eſt, aut ſonchus: radices, multa ſemina, metallica lauantur aqua pura & fontana: nec metuas cū Meſue vim ſuperficiariam dictarum herbarū hac lotione diſsipari, quod in roſis & floribus aliis metui poteſt: ſed hi ferè puri ſunt, neq; lotionem requirunt.

Lib. 4. cō. ph. part. Secundus, vt facultas eorū velut in profundo merſa & parum efficax ſit euidētior. In cadmia etiam non vſta, & aliis quibuſdā tergendi vim occultam lotio detegit: ſic aloë lota ventrem magis roborat.

Tertius

Tertius eſt, vt virtus medicamenti malefica, vel nobis in affectũ præſentem incommoda tollatur, & quæ expetitur, maneat: ſic vſta omnia ſi lauentur, moderatiora fiunt, & acrimoniam vſtione acquiſitam deponunt, ac minùs mordacia redduntur, ſed ignea illa natura in aquam depoſita ipſam efficiunt tenuem & calefacientem: quod verò terrenum remanet, morſus expers vlceribus humidis fit epuloticum. Ob id æs vſtũ acre & ſubaſtringens lauari vult, vt cicatricem inducat in carne molli: in dura enim eſt epuloticum citra lotionem. *Lib.7.method.* *Li.9.ſimplic.*

Calcanthum vſtum & lotum fit moderatius, lib.4.comp.ph.part. & chalcitis, pompholyx, os ſepię, & id genus alia ſunt abluẽda, præſertim cũ vlceri, vel oculo, vel parti alij inſigniter ſentienti acrimonia mordax eſt noxia. Teſta oſtreorum, buccinorum, purpurarũ, vſta & lota vlcera caua & fiſtuloſa, & ob fluxionem diuturna carne implet.

Ceruinum cornu vſtum lotúmq; dyſenteriis ſalubre. *Li.11.ſimplic.*

Semen vrticæ ſucco tragacanthi lauat Meſues, ne deuorando fauces & œſophagum adurat, cùm tamen non vehementer calfacit Galeno, neque mordicet, ſed tantùm eſſentię tenuitate & detergendi facultate titilet, ac ventrem ſubducat. Quòd ve- *Li.6.ſimplic.*

rò partes vrtica herba contectæ pruriant, id punctura fit aculeorum minimorum, quibus tota hęc armatur, magis & minùs, quos non sentias, si infernè sursum pręhēdas: sed contrà sentias maximè. Eodem succo aloën lauat, ne hæmorrhoïdas excitet, vsu multo & crebro.

Ibidem.

Lauantur eadem ratione plurima citra vstionē acria: acaciam lauat Galenus, vt acrimonia per lotionem deposita siccet sine morsu. Oleum quoque, picem, resinam, ceram, & alia permulta lauat (quod pòst audies) vt morsus & acrimoniæ sint expertia. Gummi Arabicum in aqua lotum ad arteriacen vult Andromachus, libr. 7. composit. pharm. part. Aloë lota minùs vacuat, magis ventrem roborat. Lacca lota minùs soluit, magis aperit obstructiones ventriculi, hepatis, lienis.

Lib. 7. method.

Cyanus & lapis Armenius lotione vim vomitoriam deponunt, & purgandi molestiam deiectoriam retinent.

Quartus deniq; scopus abluendi medicamentum est, vt à liquore facultatem aliquā nouam acquirat: vt si succo tithymalli aut decocto medicamētum aliquod lauas, eius vires in se transferat: sic aloë lota decocto aromatum stomachicorum ventrē potētiùs roborat. Turbith decocto agarici lotum

aut

aut infusum valentiùs est purgatorium pituitæ: decoctum scammonij, tithymallorum, & aliorum id genus in se lotis vim suam largitur. Aqua vel vino albissimo lauantur metallica ad emplastra alba. Aqua lauantur, si affluens in vlcus humor est acer & mordax. Vino austero, si humor affluit largior: aceto vel aqua marina, si vlcera sint tumida, & cum oris crassis & callosis attenuationem multã requirentibus: sicque in reliquis est liquor mutandus pro affectus & partis natura, & aliis indicationibus curatoriis. Sic calida succo refrigerante, vt cucurbitæ, lota frigiditatem deposita aut saltem diminuta caliditate induunt. Contrà verò frigida succo calfaciente lota & in cæteris ad portionem: quomodò in decoctionibus diximus. *Lib.1.cõ. ph.gen.*

Lauandi autem modus is est Galeno, vt quæ calfacta liquãtur, nec possunt aquę misceri (qualia sunt oleũ, cera, pix, resina, & alia quædã) modicè calefiant, ac mox infundantur in vas magnũ oris lati, semiplenũ aqua purissima omnis qualitatis experte (quãdo scilicet medicamento nullam vim nouam addere volumus, sed in tantum purgare, aut facultatem eius mersam detegere, aut noxiũ tollere) sed quę ex sole vel igne tepeat. Tum id corpus lauandum in aqua ipsa teri- *Li.2.sim cap.15.*

tur,

tur,tunditur,frangitur,subigitur manibus, vt vnaquæque medicamenti abluendi particula aquam tangere possit, & in ea suam acrimoniam exuere. Denique aqua hac effusa,in synceram aliā vasi infusam recalfacta ipsa medicamēta immitte:rursus admodum diu contunde:mox idem tertiò,quartò,ac sæpe deinceps faciendum, donec omnem suam qualitatem in aquam deponat medicamentum,seu donec aqua nullam ex loto medicamento qualitatem ampliùs recipiat, quam rem gustu,colore & odore cognosces.

Oleum hac ablutione non modò mordacitatem & salsuginem exuit, sed etiā fit candidius,aquea ac rufa eius substātia separata ac detersa:ipsum tamen lauādo minus verberabis, quàm cerā, picem,resinam,ne adeò aquę misceatur,vt a grè posteà separari possit: sed ita verbera, vt dum quiescere paulisper siueris,innatans detrahere possis: non salsum verò & omphacinum lotione non admodum indiget.

Ibidem. Quæ verò lapidosa & dura sunt,vt cadmia, æris squamma, æs vstum,ea tenuissimè contrita ex aqua fontana & purissima multum diúque teruntur, ea aqua subinde effusa,& pura in eius locū affusa,quoad nihil sordium medicamenti in aqua

innatet, maneátq; aqua medicaměti qualitatum omnino expers. Quandiu enim aliquid eius aquæ ipsi innatabit, aut qualitatis eius quidpiam sensui apparebit, tam diu terendum & effundendum. Sic lithargyrum, diphryges, cerussam, misy, sori, stymmi, & omnes lapides, præterea calcē lauari vult Galenus lib. 1. cōp. ph. gen. non tamen semper aqua, sed etiam vino, vel aceto, vel aqua marina, vel alio liquore, cui metallica & terrea ob innatā grauitatem facile subsident. Vult autem hæc toto die cum liquore illo medicamentoso contrita per noctem in eo relinqui: postero die manè illum abiici, & alium mox superfundi: posteà rursus similiter teri, & sequenti aurora liquorem iterum effundi: idq; fieri donec morsus sint expertia hæc metallica: & sordes nullas in aqua relinquant, sintq; pura & perspicua.

Quòd si hæc æstate sub sole feruenti laueris, medicamentum potentiùs siccabit, tenuius erit & albius.

Lauandi scopos quidā numero definiūt, vt pompholygem & hæmatitem vtendā in collyriis oculorū septies lauāt ophthalmici medici. Armenium lapidem & cyaneum etiam quinquagies Alexand. Trallianus & Mesues aqua buglossi lauant. Alia diutius vel parcius lauanda pro ipsorum facultate,

subst

ſubſtantia, & medici indicationibus.

DESTILLATIO.

DEſtillatio eſt humoris alicuius à planta, animali, terreo, vi caloris facta extractio. Deſtillatio veteribus intentata, neotericis vſitatiſsima propter hominum huius ætatis mollitiem, aut nouorum morborum malignitatem, præcipuè inuēta naturæ imitatione, quæ in maiori mundo vi ſolis & aſtrorum & caloris in terra conditi vapores ex terra, præcipuè aqua & aquoſis in mediā vſque aëris regionem educit, cuius frigiditate denſati in nebulā coguntur, aut nubem, quæ ſoluta in pluuiam, niuem, grandinem deſtillat. Eadem in homine (vt animalia quædam alia catarrhis quoque obnoxia omittam) minore mundo, ex ſpiritu, humoribus, ſolidis partibus, cibo, potu, caloris aut natiui, aut etiam aduētitij vehementia vapores tollit in cerebrū, cuius frigiditate denſati in pituitā coëunt, ſubſtantia, quantitate, odore, colore, ſapore, tam variam, quàm vaporis elati & cerebri cogentis varia eſt natura: vt omittam, quòd ei ex mora in cerebro, & ſæpe ex putredine vitium accedit. Tollitur autem vapor hic maximè à partium ſubiectarum, vt hepatis, cordis, ventriculi, ſanguinis totius, calore: ex humore non minimum tamen trahitur

hitur & à capite calidiore, aut natura aut p tegmina multa, craſſa, dẽſa, aromatibus farta, perque ſolis & lunæ radios præcipuè perpediculares, aut his proximos. Collectus poſteà in cerebro hic humor, dum quantitate aut qualitate, aut vtraque ipſum moleſtat, à vi eius expultrice detruditur, nunc quà data porta in partes ſubiectas, nunc in nares, meatus purgãdo cerebro à natura inſtitutos, nunc verò calore interno vt per febres: nunc externo, vt per æſtum liquatus fluit: nunc à frigore externo compreſſus.

Cùm autem dixi, ex terra & ſolidis partibus tolli vaporem, ne terram intellige elementarem, ſiccisſimam, durisſimam, & oſſa iã planè terrea, aut partes alias in nobis continentes ſiccisſimas, ſed terram nobis notiſſimam, ex elementis 4. conflatam, & in qua humoris aliquid ineſt: partes item ſolidas nondum exuccas. Quando vapor mediæ inter aquam & aërem naturæ non tollitur, niſi ex corporibus humiditate aliqua prędi tis, iſque ſolùm vi caloris alicuius.

Hanc ſeparandi à re aliqua humoris rationem imitata mortalitas, humida corpori (ſic enim vocant latius vas, à quo vapor tollitur) impoſita vi caloris tenuat in vaporem, qui capitelli, vel alterius frigiditate coactus in aquam alueolo in mar-

ginem

ginem capitelli inſerto ferè excipitur, mox per naſum (ſic enim etiam vulgò vocant capitelli partem, naſo noſtro figura & vſu finitimam) in ſubiectum vas (receptorium & matellam dicunt) aliquod deſtillat: ſed aliæ ſunt & vaſorum deſtillantium & humorum ſpecies, de quibus poſteà fuſiùs.

Planta ergo aut corpore alio ad deſtillandum compoſito, pars eius quæ tenuari eſt aptior (quæ ſcilicet natura tenuior, leuior, rarior, liqdior, ſuperficiaria. magis) illa primùm vi caloris tenuata tollitur, poſteà alia illi natura propinqua: poſtremò id quod ceu humidum rei ſubſtantificum terreas partes glutinans, pingue & oleaginum vi ignis validiore ſeparatur, integrúmq; attollitur: quo omnino extracto, velut cinifactũ corpus & diſſolutum cernitur.

Quomodò calor in nobis valentior ſpirituoſam primùm humidámque ſubſtantiam, & recentem, tum carnem, tum adipem diſsipat, deinde veterem, poſtremum inſitum ipſum humorem abſumit ignis modò in lignis vel candelis, cineritias ac terreas faciens reliquias.

A plãta igitur omni & animali ac omnibus vtriuſq; partibus aqueum aliquid crudum, ac velút pituitoſum excremẽtoſúmq; primum extrahitur, mox coctius & tenuatum:

tum magis, postremò oleaginum, quod etiam ex ossibus ipsis extrahitur, non modò ex aliis partibus solidis, nisi quòd quædam essentiæ tenuioris vires propè vniuersas remittunt primas. Quin & chymistæ etiam ipsa elementa ex corporibus simplicibus sese vi ignis separare affirmat. *Arnoldus de villa noua.*

Porrò hæc omnis humorũ extractio calore perficitur. Nam quæ per licium, penicillũ (filtrum vocant) arenas, vas figulinum crudum, cissimbium, id est, vas hederaceum, fit humoris transmissio, destillatio non fuerit, nisi abusiuè loquentibus.

Calore enim propriè dicta destillatio perficitur, & eo vel à sole, vel ab igni, vel à putredine. Vidi & à vino in lacu feruente, & à puteis cellisq; vinariis, ac aliis locis subterraneis per hyemem elatum vaporem in operculo, qualiter in olla vsuuenit, concreuisse in aquam, quomodò per hyemem animalium expiratio in proximis corporibus in pruinam cogitur. A sole flores magna quorundam industria aquam reddunt, floribus ipsis odore & gratis qualitatibus aliis proximam.

Ab igni autem, id est, à flamma, quæ ex aëre, & aëris corporibus producitur, vel à carbone ignito, qui fit ex terra vel terreis corporibus accẽsis, destillatio fit vel nullius

alterius interuentu, vel mediis aquis feruentibus, vel etiam ab his vapore, cineribus, arenis tenuibus, ſcoria læuigata.

Flamma præterea ipſa vti & carbo non parum variat, non ſolùm maioris & minoris ratione, ſed etiam lignorũ vel putrium, vel graueolentium, vel beneolentium, & integrorum vel viridium, vel ſiccorum. Adde quòd clibani magnitudo, & figura, & connexio magnam vim habet caloris mutandi. Præter hæc carbo ex ſuffocatis & ſemiuſtis lignis graueolentiam & qualitatem quandam alienam rebus deſtillãdis, vt coquendis & aliter præparandis imprimit: quomodo qui accenditur in panibus corticeis, quos coriarij confingũt, & qui ex carbone terræ, & qui ex ceſpitibus, & qui ex ſiccatis ſtercoribus etiam bubulis. Sint igitur carbones omnino accenſi & ſemiuſti, vt ex eis malignitas antè expirauerit, quàm his res deſtillanda committatur, præſertim ſi in corpus eſt recipienda. nam admouendorum ratio minor habenda eſt.

Præterea aquæ feruentes, aut ab his vapor mitiùs agunt in rem deſtillandã, quàm vel ignis ipſe per ſe, vel etiã per media alia ſicca prædicta. Ob id vt Galenus in diplomate, id eſt, vaſe duplici (balneum Mariæ vocant cum chymiſtis pharmacopolæ)

liqu

liquat, calfacit, coquit ea quorũ vires ignis violentia dissipari non vult: sic quæ mitia integriora volumus, in aquis feruẽtibus imposita destillamus, vel earum vapore. Quæ quamuis minùs duratura putantur, sunt tamen minùs à sua natura mutata. quam rem odor pristinus declarat.. Fornacem huius generis habeas, cui vas æneum grande superponatur aqua plenum: ei verò vasi æneo vascula in arcum superponantur quàm plurima possunt, in quorum fundo res destillanda insit. Alij aliter fornacem velut in arcem scilicet extruunt, & eius lateribus vasa inserunt terrea, longa, fundo latiore res destillandas continente intrò penetrante, ore foris tanquàm lagena operculato, in qua vapor per apertilem eius ventrẽ elatus concrescit, per os eiusdem prælongum destillat. Talis est Godofredo Cochuo Medicorum Parisiensium viatori optimo, ac diligentissimo pharmacopolæ. Quæ denique destillatio à putredine fit vel fimi equini tam soliùs quàm cum calce paulatim irrigata & sæpe mutata, vel corticum humectatorum, vel aliorum putrentium, vt chymistis fuerit in multis vtilis: medico tamen non est recipienda, propter causam in lignis putribus & ex putredine vel alia de causa graueolentibus, si præsertim intra cor-

pus est recipienda. nam admouēdorum minor habetur ratio.

Faciēda igitur destillatio medicis vel sole, vel igni per flammam lignorum integrorum, vel carbonum iam ardendo semiustorum, maximéque in vase duplici, aut aquæ bonæ feruentis vapore, præcipuè quoties sumenda destillantur.

Quoniam præter hæc variāt multum vt cocta sic destillata vasorum ratione, magna in his cura est adhibenda, vt terrea sint vel vitrea potius quàm metallica: & quæ terrea sunt, ex luto sint puriore, & diligēter cocto, qualia sunt figulina nobis Bellouaca, & Britonia, & Hispanica. Vitrea autem sunt præstātoria, quia puriora & densiora, sed etiam chariora & fragilia magis, nisi paulatim incalescant & refrigeretur. In quo etiam discrimine sunt terrea. Ob id vtraq; luto sapientiæ, quod vocāt, paulatim vndique circumlinunt, & siccant, quantum vasis eius, ignis violentiam atringere debet, etiam si cineribus, arenis, scoriis primùm excipiēda sit. Nam quæ aquis aut ipsarum vaporibus insident, vasa munimento nullo indigent.

Metallica verò, plumbea, ferrea, ærea, stannea, argentea, aurea, cur damnem, in promptu Galeni ratio est, in singulis propè horum metallicorum generibus. Si enim

aqua

aquam plumbeis tubis delatã affirmat dysenteriam generare, quis metus ab aquis receptorio & capitello plumbeo destillatis?

Adde quòd cerussa non pauca in superficie iterna plumbei capitelli vt aceto destillando colligitur, sic vi empyreumatis cum vapore plerunque etiã acri, nempe ex plantis acribus, ascendentes, ea quæ aquas ipsas inficit, & magna parte lacteas reddit, donec subsederit. Ex cæteris metallis, quæ vel ferruginem vel æruginem gignunt vasa, tantum habent periculi, quantum ferrugo & ærugo nocẽtior cerussa. Purgatiore argento & auro facta vt sunt innocentiora, sic paratu ob sumptum magis difficilia.

Neque corporum quæ vocant, neque capitellorum (quæ alembica dicunt) vna omnibus ad omnes succos destillandos est forma. Nam aqua trahitur quibusdam ex vino imposito in vas æneum magnum igni incubans. Cui collum crassum tripedale inest, & collo huic insidens capitellũ etiam æneum in pyramidẽ fastigiatum, ambiente id velut situla aquã frigidam continente, vt celeriùs vapor largus à capitello refrigerato densetur, & ne ignem sic referat aqua vini. Aliis loco colli & capitelli vaporem excipit fistula ex ferro albo vel alio metallo, prælonga in multos anfractus

mœandrorum modo & ſerpentum contorta(vnde ei vulgò ſerpentinæ nomen eſt) in aquam magna ſui parte merſa.

Aliis alia quoque eſt forma. Sic quæ corporibus ſeu corpulentis vaſis non erectis, ſed velut cubantibus imponuntur capitella limbo carent, ſúntque lagenis terreis vulgaribus proxima.

Interdum capitelli forma eſt, vt dixi, in acutum pyramidis modo mucronata, interdum parte ſumma capitis modo lateſcit, vt plus vaporis capiat, & largiorem aquam cogat, ſed tunc ferè in vas corpulentum ex vertice relabitur.

Alij vtriculos vitreos aut terreos mutuò applicant(quos muſas cornutas vocāt) quorum alter lutatus igni inſidet, materiam deſtillandam continens: alter ab igni procul abeſt, humorem recipiens, in ambobus collis concretum.

Eſt quando per deſcenſum fiunt aquæ & olea quædam, quomodo ex reſinoſis arboribus vrendis pix.

Sunt verò formæ vaſorum aliæ propemodum infinitæ, præſertim chymiſtis vſurpatiſsimæ, de quibus plura dicere ſuperſedeo, præſertim quòd intellexerim Ioannem Baptiſtam Montanum Veronenſem medicum doctiſsimum in id opus magna

cura

cura præcipuóq; ſtudio incumbere, vt habeat Medicus, quæ remedia ex metallicis corporibus,& aliis arte fuſoria & ſublimatoria vires habent præſtantiſsimas & efficaciſsimas, ad morborum pertinaciſsimorum curationem.

Vidi & capitella duo,vt per inferius pertuſum materiæ portio in ſuperius ferretur, quod cum inferiore clauiculatim iungebatur,ne inferius lutatū eſſet auferendū, cùm recens materia vaſi corpulento erat infundenda. Hæc autē deſtillata vires ſimplicium à quibus ſeparantur,retinent: niſi quòd tenuiora & valentiora fiunt,quò frequentiùs deſtillantur:quod in aqua vini ferè experimur,rarò in aliis.

Huius liquoris vires quidam alterant vel illito capitello aliqua materia,vt melle, ladano,aliis:vel ea naſo impoſita, quod ferè fit ad odoris gratiam: moſchum enim caryophyllos,caphuram,id genus alia nodulo ligata ſummo naſo impingunt, vt per has materias tranſmiſſus liquor odoris ſuauitatem contrahat.

Vt verò empyreuma quod his ineſt paulatim expiret, ſatiùs fuerit phialas, quibus hi liquores ſeruantur,apertas aliquādiu tenere:obſeruando tamen,ne interim odoris gratia,& cum ea virium multum exhalet.

Hactenus quæ per ignẽ fit medicamentorum præparatio diximus, & quæ per lotionem obiter expreſsimus, quòd vſta ferè lauantur, & quæ alia præter hæc lotionem requirunt, magna parte ignem aut ſolem quoque poſtulant. Nunc dicendum qualis eſſe ignis debeat, & ex qua materia.

Carbones iam peruſtos vult Galenus in vrendo lapide Phrygio, libro 4. compoſit. phar. part. ne quid fumidum habeant. Vtq; emplaſtrum ex lithargyro ſit albius, eligit idem oleum purius, lucidius, & aquam puram & candidam, Eadem lignis peruri cœptis vel peruſtis antè carbonibus exactè incenſis coquit in aëre ſyncero, ſub dio, in ſole, quia oleũ craſſum, aqua turbida, aër nubilus, vmbra, fumus, medicamẽto nigredinem facilè conciliant. Quæ cura in his admouendis, & horum tantùm colore naturam rei parum mutante, tãta Galeno adhibita, nos magnoperè admonet noſtri officij, vt ignis & aëris in coquendo etiam admouenda, multò magis ſumenda, rationem magnam habeamus. Hac ratione theriacen ſarmentis vitis percoquit, quæ etiam boni ſunt odoris. Sic antidotos ſtomaticas, arteriacas, ſtomachicas, & alia omnia coquit in lib. compo. phar. ſuper carbones accenſos, vel igni ex lignis ſiccis, & ob id ſine fumo:

Libr. 1. c. ph. g.

Li. theriaces ad Piſonem, & li. 1. anti.

Libr. 7. c. ph. par.

mo:quia fumi acrimonia pręterquàm quòd nullius in his est vsus, etiam incommodat suo morsu.

Tali quoque igni mel despumat, & cum tenuissimo puluere trium piperũ anisi, thymi, zingiberis ad finem addẽdo percoquit, libr. 4. sanit. tuendæ. Est enim despumatio hæc non mellis solùm, sed etiam aliorum quæ coquuntur, præparationis species per ignem facta. Mel enim curiosiùs despumatum miscetur compositioni dia trion pipereon, & diospolitico theriacæ, Mithridatio, & aliis, quia verò mellis acrimonia est pauca, & vtilis in arteriacis, retinetur. *Li. 4. san. tuendæ.* *Libr. 7. c. ph. part.*

Nec satis est ignem ex carbonibus accẽsis omnino aut ex lignis ob siccitatẽ ἀκαπνοῖς, id est, fumi expertibus fieri ad rectam medicamẽtorum compositionem, ne odor scilicet teter ex contrariis in medicamentum transeat, sed in multis quoque & ἐμπύρευμα, id est, ignea vel qualitas vel substantia vitatur, maximè in his, quibus vis est refrigeratoria. Vitatur quoq; virium in tenui substantia positarum facilis per ignem dissolutio. Ob id medicamenta, in quæ cautiones hæ cadunt, in diplomate seu vase duplici (de quo posteà quoque in instrumentis pauca dicẽda) coquimus: quod balneum Mariæ vulgò cum chymistis vocamus.

Ibidem. Omnes arteriacæ, quæ vim mitigãdi, leniendi, digerẽdi habẽt, optimè in diplomate, id est, vase duplici coquũtur carbonibus aut lignis perustis, vt in magno lebete aquã calidam infusam habente, vas alterũ continens medicamẽtum coquendũ collocetur: *Ibidem.* vt si arteriacã coquis ex melle & terebinthina coqui in vase duplici ad spissitudinẽ qua iam coalescat: deinde galbani obolos tres adde & coque donec manus non inquinet, deinde refrigerato læuia cætera misce.

Sic coquendum oleum anethinum Galenus vult, lib. 4. sanit. tuendæ: & chamæmelinum, & acopum abietinum, & Δὶ αἰγείρου, Et semina, ac flores cùm dies 40. vel duos, tres menses oleo maceramus, & ei ceram & resinam liquãdo miscere opus est, in diplomate miscemus.

Lib. 5. cō. pha. p. Oleum lentiscinum recẽs in vase duplici est tepefaciendum ad sedãdum dolorem phlegmonarum in gingiuis, tunica linguæ, cute totius.

Aromatibus quoque ad saporis vel odoris gratiam, & sæpe vires maiores condiunt medicamẽta, iisq; nũc simplicibus, vt amomo, casia, cinnamomo, ambra, moscho: nũc cõpositis, vt alipta moschata, gallia moschata, pulueribus aromaticis, electariorũ quorum exempla non pauca in componendi

ratio

ratione per ea quæ melius compositũ reddunt, audiuisti: multa quoque libro sequenti auditurus.

TErere seu tundere est cõminuere crebro percussu, nõ solùm humida, mollia, & virentia, sed etiam sicca, sic vt hæc in puluerem abeant, vnde Plinio trita in farinam & tusa cribratáq; dicuntur: quanquàm hoc posterius etiã de humidis intelligi potest, quæ trita per cribrum vi cochlearis aut rudiculæ aut manus cernũtur: sicca verò trita cribri succussione descendunt. Vtrunque humidum & siccum scilicet λεαίνειν Græci dicunt, id est, læuigare, seu læue & politum reddere, & in puluerem tenuem cõminuere, & cum vino vel alio liquore multum subigere: vulgus batuere, pilare, pistare, vt herbas, fructus, semina, radices, ligna, & cætera tam mollia, quàm dura. Succi tamen lenti gummium modo, vt galbanum, hammoniacum, sub pistillo dilatantur magis quàm læuigentur. κόπτειν etiam, id est, scindere in pila, & tundere herbas, radices, & semina li. 1. antidot. in theriaces præparatione. *Lib. 6. cõ. pha. part.*

Τρίβειν quoque, id est terere non tantùm in puluerem comminuere, sed etiã de vuis passis, de bdellio, & vino, & myrrha, & aliis simul tusis & per se dicitur in libr. composi. phar. part. & g.

Vtq;

Vtq; illa patent latiùs, ſic quæ ad purgationem horum pertinent: nam lib.9.comp. phar.part. σακκίσας τὸ ὑγρὸν, id eſt, vbi ſacco tranſmiſeris liquorē, quod hodie de farinis & ſiccis ferè vſurpatur, vti ſaccus pro cribro & incerniculo magis ſiccorum quàm humidorum. τὸ ὑγρὸν ὀθονίῳ διηθήσαμεν, id eſt humidum ſcilicet oleum linteo percolauimus, lib.4.ſanit.tuend.in acopo ex ſemine abietis, quod etiam hodie ad ſicca præcipuè terrea & metallica trāſtulimus, idq; cicotrinizare ſpeciatim dicimus, verbo opinor corrupto ex κοσκινίζειν, id eſt cribrare & incernere, vnde & κόσκινον ἰατρικὸν, id eſt cribrum medicum dicitur lib.6.comp.ph.par.

Ducere piſtillo ſcilicet per mortarium aut ſuper marmor leui compreſſu thus, maſtichen, & ſimilia, quæ tundendo lateſcunt: ſic rha barbarum per ſe, ſic lithargyrū cum oleo vel oxelæo vel hydrelæo nutritum, & alia permulta non humida modò, ſed etiam ſicca, quæ trituram illam verberatu multo faciendam non tolerāt. Quin etiam metalla vel aliud quidpiam elaboramus, & pluribus diebus, præſertim in ſole cum aceto vel alio ſimili diu conterimus, vt lib.1.compo.phar.part.

Li.1.ſimpli.ca.11. Teruntur medicamenta præcipuè ſicca, interdū & humida, multis rationibus. Nūc

vt

vt propriùs quod potentia sunt, id actu fiat, vt medicamenta potestate calida quo tenuiùs sunt trita, eò citiùs & faciliùs à nostro calore actu calida euadunt, & nos vehementer calfaciũt, cùm integra ipsa aut nullã aut minimam calfaciẽdi energiam assequi possint: quomodò ligna crassiora ægriùs incẽduntur, quàm eadem minutim concisa. Piper enim si integrum aut ore contines aut deuoras, parum id calfacere deprehendas etiam post tempus longum, cùm eius puluis tenuissimus mox vbi linguæ impositus est, eam vehementer incendat. Eodem modo calida omnia potestate: sic folia plantarum calidarum tusa calent nobis & magis & citiùs quàm si integra vel sumantur vel admoueantur. Qua ratione succos plantarum, & liquores, & gummi, & resinas, & si qua sunt alia ex his liquidiora, tenuiora, calidiora reliquiis harum plantarum, ex quibus separantur, docet passim Galenus. Idem indicium tibi esto de frigidis potentia, quæ vti calida, à calore nostro accipiunt, vt actu frigida euadant. Sic vsta vt magis siccent, accuratè pollinis modo sunt læuiganda, & cribro tenuissimo cernenda.

Nunc ad mistionis necessitatem. Quæ enim trita sunt tenuissimè, & cribro tenuissimo creta, simul compositioni miscentur,

cùm

cùm partibus suis minimis se mutuò cõtingant, promptiùs & valentiùs se inuicẽ afficiunt, ac tandem compositi virtutem vnam rectiùs conflant. Quæ terendi ratio in compositis propè omnibus locum habet. Nunc medicamenta teruntur magis vel minùs, vt facultatem acquirát à priore diuersam. Quę enim tenuissimè sunt tusa, & cribro tenui creta, maximè in totum corporis habitum digeruntur: ediuerso crassiora in vẽtre hærent, quia angusta venarum ora subire nequeunt: ob id diospoliticon crassiùs facio, cùm aluũ per id ducere studeo: tenuissimũ verò & minutissimum pollinis modo, cùm vrinas mouere. Cuius præcepti in omnium medicamentorum compositione meminisse oportet. Hæc Galenus. Eodem fine rhabarbarum, asarum, cyminũ, & alia permulta negligẽter trita aluũ subducunt: tenuiùs verò comminuta in corpus prõptè subeũt, & venas perreptant celeriter, vrináſq; mouẽt. Eadem ratione faciliùs est impleri potu quàm cibo: aqua item & oleum terebinthinæ vel aliorum hepar, lienem, renes purgantium celeriùs munere suo funguntur, quàm ipsa rerũ corpora. Sic scammonium tenuissimè terunt, si medicamentis corpus peruadentibus miscent: crassiùs autẽ, si catapotiis aut aliis, quæ diu in ventriculo ma-

Lib. 4. sanit. tuend.

nere volũt. Aerugo item chalcitis, misy, sori, chalcanthum, æris squama, & alia similiter valẽtia diu ex aceto trita morsum & rosionem obtundunt, vires augent: quia cùm partium sint natura crasſiorum, vim suam in altum vsq; corporis curandi non demittũt: ob id vt tenuiora fiant, diu ex aceto terenda sunt & diſſoluenda, vt sic curiosè attenuata ad penitiora vsq; penetrent, & corporis meatus pertranseant, nusquàm intereundum retenta: & si calidioris sint naturæ, sine morsu munere suo fungentur. Lib.2.cõ. ph.g.

Quomodò humores corporis tenues facilè citra rosionem perspirant, crasſiores retenti & obstruentes grauando aut rodendo: si acres sint, molestant. Ex multa autem tritura in sole cum aceto quippiam vstioni ab igne simile rebus ipsi accedit, tamen calorem igneum non aſſequuntur. Vsta tamen & sic trita ex aceto ac læuigata multò præstantiora fiunt. Sic aromata (quæ εἴδη, id est, species Paulus & Actuarius sæpe appellant) negligenter tunduntur, cùm vires eorum diu integræ sunt seruandæ: tenuiſsimè verò, cùm his viribus in præsens est opus. Præstantiùs quoq; est dentifricium, quantò exactiùs simplicia sunt trita, Galen. lib. 5. comp. phar. part.

Terendorũ verò nõ vna est natura. Quæ enim

enim ſubſtantia ſunt tenuia, ſi ſunt ſicca, promptè in partes minimas diſteruntur, vti humida mox per ſe ſparguntur, & altè corpus imbuunt: craſſa verò contrà. ob id illa minùs diu, hæc longiori tẽpore in eundem ſcopum terenda ſunt. Quapropter metallica & terrea cætera quòd craſſa ſint, etiam poſt vſtionem maximè diu ſunt terenda, præcipuè quæ oculis ſunt imponenda collyrio vel ſicco vel liquido. Qualiter ſi tenuia & rara, & imbecilla ac ſuperficiaria facultate prædita, parum diu ſunt coquenda: contraria diutiùs.

Rara quoq; mediocriter & friabilia parum diu terenda ſunt, vt rha barbarũ, ſcammonium Antiochenum (quod laudatiſsimum Meſues exiſtimat.) Accuratiùs denſa & lenta mediocriter, vt aloë.

Rara mediocriter addidi, quòd quæ ſunt immodicè rara, vt agaricus, colocynthis, per ſe in puluerẽ tenuem cõminui nequeũt, ſed vel cũ aliis ſunt pulueriẑanda, aut priùs, in trochiſcos fingenda, ſiccandáque. Tunc enim nullo negotio tenuiſsimè teruntur: quæ res facit, ne ventriculi & inteſtinorum tunicæ præ mole hæreant, humoréq; ſuperfluo imbuta moleſtiam his partibus afferãt magnam ex oppreſsione, & diuturnam ex pertinaci adhæſu.

Lenta

Lenta quoque mediocriter dixi, quòd quædam ex his etiam ob ſiccitatem mediocriter iam dura, nondum tamen per ſe pulverizari poſſunt, ſed ſub piſtillo lateſcunt. Quapropter aut vetuſtiora ſunt eligenda, aut ſole vel igni ſiccanda, aut cum aliis ſiccioribus & friabilibus & tenuioribus terẽda, vel aliquo liquore idoneo ſunt diſſoluenda. Sic tragacantha, gummi Arabicum, thus, myrrha, maſtiche, ſarcocolla, ſtyrax, bdellium, euphorbium, ladanũ, ſuccus glycyrrhizæ, & alia gummi, reſinæ, liquores, ſucci, dũ vetuſtate aut aliter ſunt ſiccata in puluerẽ terendo, aut piſtillo diu multúmq; per mortarium ducendo comminui poſſunt, vel per ſe, vel cum ſiccioribus: cùm verò ſunt recentia, meliùs aliquo liquore diſſoluuntur. Eôdem pertinent ſemina quædã, vt cnici, lini, canabis, cydoniorum, citri, bombacis, melonum, cucurbitæ cucumeris, citreoli, amygdalæ vtraſq;, & fructus quoſdam, vt dactylos, baccas halicacabi ob lentorem & pinguedinem, quia etiam ducẽdò lateſcunt, nõ terenda eſſe, ſed vel ſcalpro, vel cultelli acie identidem verberata minutim inciduntur, vt in compoſitiones veniant tota ſua ſubſtantia.

Adde quòd vt coctione longa non modò vires imbecillæ reſoluuntur, ſed etiam

empyreuma coctis rebus imprimitur: sic lōgo attritu corporū durorum pistilli, mortarij, & terendorum etiam cum humore (vt scriptum prius Galeni testimoniū probat) calorem in terendis præsertim diu medicamentis vel gignit, vel auget, qui medicamētorum facultatem mutat: & si imbecilla est, dissipat, difflatione adiutus per agitationem illā excitata. Quam caloris ex attritu durorum generationem planè indicat farina, quæ ex breuissimo contactu molarum calida tamen in subiectam arcā decidit. Ob id thymum & hyssopum vt coctionem, sic trituram mediocrem sustinere scribit, & in aliis similiter.

PVRGATIO.

Pvrgātur, seu vt vulgò loquuntur, mundantur medicamenta quędā intus, quædam foris, quædam intus & foris, quædam nusquàm. Intus, à seminibus, vuæ passæ, si Medicus imperarit, myrobalani omnes (exceptis Indis enucleatis, & magna ex parte emblicis) vua rhois, nisi in decoctū veniat, quando nec pruna passa, nec myxa, nec ziziphа purgantur à nucleis: nisi quòd expressa pruna nucleos in colo relinquūt: myxa, zizipha nō exprimuntur. Foris, quæ excorticātur, vt semē cucurbitę, cucumeris, citruli, melonū, cnici, ricini, dente, vngue, cultello,

Semen tamē cucumeris arefactum et cōtusum.

forpi

forpice purgatur. Semen quoq; citri, limonum, aranciorū, pæoniæ vtriusq;, staphidos agriæ, & nucleus strobili, id est, pineoli, pistaciorum, bombacis, cerasi, persici, anacardorū, nucis Indicæ, cultello, vnguibus, malleo. *& cribratum vsurpat lib. 8. sim. Gal.*

Bacca lauri in emplastro de meliloto.

Ficus in diacnico Gal. li. 5. sanit. tuendæ.

Amygdala vtraq; si in confecturas recipiuntur, aqua calida parum maceratæ, facilè digitis depellantur, vt strobili & pistacia, & alia similia, sine aqua in marcipanes & condituram recipienda. Si verò in oleo exprimuntur, integra priùs tūduntur: si in decocta veniunt, integra iniicis: si verò foris admouenda sunt, cum cute teruntur: omnia prædicta foris non purgantur. Hordeum, triticum aqua calida parū diu maceratum pistillo ligneo in mortario æreo promptè deglubitur, zea & oriza, molis: zea iterum vt hordeum purgatur. Radices quædam solùm recentes abluuntur, & circuncisis radiculis seruantur vel vsurpantur, vt cichorij, rusci, asparagi, buglossi vtriusque.

Aliæ vtendi tēpore cultello raduntur, vt radix glycyrrhizæ, gētianę, rubię, pæoniæ, tormentillæ, & doronici, tunici, vt vocant.

Quarundam superficies tota circuncidi-tur, & si quid intus inutile apparet, excidi-tur, vt rha barbari, agarici, ireos.

Intus & foris ſimul, mala cydonia in dia cydonio. Dactyli etiam edēdi, colocynthidis fructus cortice & ſemine purgantur, vt ſola maneat medulla ſeu caro.

Radices quæ intus habent ſubſtantiam lignosā, vt rhaphani, apij, petroſelini, fœniculi, ſaxifragię, oxalidis, peucedani, ellebori vtriuſq;, pſeudodictamni vulgaris, pityuſę, id eſt, turbith, eſulæ, ſcillæ, capparis, tamaricis. Scilla etiā nucleis & agnatis purganda.

Lib. 9. cō. ph. par. in lienoſis. Tamen cyperus, enula, coſtus, acorus verus, integra teruntur aut coquuntur.

Ellebori radicū fibræ aqua paulùm macerātur, pòſt cortices extracti in vmbra ſiccantur in vſus: vt & zingiber, calamus aromaticus, caſia, cinnamomum, galanga vulgaris.

Et baccæ myrti, iuniperi, interdū etiam baccæ oxyacanthæ, aſparagi. Piper omne, carpobalſamum, cubebæ, cardamomum, amomum. Semina fœniculi, apij, cari, ameos, dauci, cumini, ſeſeleos, cardui benedicti, lini, fœnigręci, aniſi, anethi, papaueris, portulacę, lactucę, cichorij, pſyllij, milij vtriuſq;, & cetera ſemina parua nec intus nec foris mundantur à pharmacopola, ſed vel trita vel integra vſurpantur. Ex magnis item cicer, faba, lupinus, eruum, vicia, ſemē agni (manibus confricandum, vt depoſita

canicie nigrescat) hipposelini, cydoniorũ.

Gummi quædam & succi solidi, & liquores, & resinę, terra, foliis, scobe, ligno, cortice suæ parentis adulterati purgãtur liquore idoneo fusi vel dissoluti, posteà colati.

Quorundam seminum sola medulla in compositiones recipitur, vt cnici lib. 5. sanita. tuendæ: melonum, cucumeris, cucurbitæ, citruli, & aliorum magnorum. Tamen solus cortex rhois est vsui, vt multarum radicũ, apij, eleoselini, fœniculi, rhaphani corde lignoso execto. Semina illa sole siccata tere leuiter in mortario, frica manibus, cerne cribro medullã solam transmittẽte, si non succedit, forpicibus, vnguibus, dentibus, cultello excortica. Semen tamẽ lathyreos, daphnoidis, & alia id genus non pauca vno die insolata, aut ignita patella parum assata rupto cortice promptè exilit. Amygdalæ, strobili, pistacia, nuces, aqua frigida per noctẽ, vel calida parum diu macerãtur, aut ignita patella tosta excorticantur.

INSTRVMENTA PHARMACOPOLARVM PRAECIPVA.

Ολμος & θυΐα Gal. in præparatione theriaces, libr. 1. antidotorũ sæpe: θυΐδιον Damocrati in cõpositione Cyphios, libr. 2.

antid.Gal.est mortarium seu pila. Ea autē est lignea,terrea,lapidea, marmorea,eburnea,vitrea, aurea,argentea, ferrea,plūbea, stannea,ærea,multiplex,& ex quauis materia:magna est pila,vel parua,vel mediocris. Ex eadem materia esse possunt ὕπεροι, id est,pistilli,& in vsus eosdem ὄχλοι.id est, vectes,vt in præparatione theriaces Galen.& magnitudine proportioni pilarum respondent. Et suæ materiæ ferè applicātur lignei pilæ ligneæ,ferrei ferreæ,plūbei plumbeæ: tamen lignei etiam pilę lapideæ,eburneæ, æreæ in quibusdam terēdis,aut frangendis, aut deglubendis applicantur. Ferrei autem propè soli mortario æreo hodie seruiūt ob vtriusq; duritiem.Ob quā pilas Aegyptias commendat Galenus in præparāda theriaca:quoniam,inquit,cùm durissimæ sint,nihil inter cōtundendum ex earum substātia in ipsa quæ læuigantur,exteritur.Quapropter etiā hodie margaritas & alia sic dura super lapidē porphyrium terunt,nō in mortario æreo aut ferreo, vt à quibus multum substātiæ in margaritas trahatur & deradatur.Lapidei,marmorei, vitrei fragiles maximè fuerint, vt& eius generis mortaria, quorum crassities fragilitatem penset.

ὁ δοῖδυξ, id est, cochlear paruum, magnum,ad commiscendum, subigendum in

mort

mortario, vt in theriaces compositione, & ad eximendum trita, vt mox ex Critone disces. Crito pilam in qua teruntur medicamenta, pelle tegit duplici in medio forata, quantum pistillo terenti, & hoc ablato, manui & cochleari satis pateat ad eximēda quę trita sunt, vt incernantur. Altera illi ex superna parte iniecta, quæ foramē habeat minus, quātum scilicet soli pistillo satisfaciat. Hæc autē tollitur, vbi tenuissima medicamēti portio in puluisculum soluta subsistit. Item quod cretū est tegatur, donec motus eius constiterit, tunc cribrum aperi. Quam consuetudinem hodie vellem in vsu nostris esse, præsertim cùm pretiosiora terunt. *In fine li. 1. antidot.*

Sint autem tam pilæ quàm pistilli & vectes puri exactè, & nihil æruginis habētes, cùm ferrei sunt, vel ærei, vel argentei. In pilis per pistillos quassantur, terūtur, molliuntur, subiguntur, miscentur, ducūtur materię medicæ ad varias compositiones. Quædam molis etiam exiguis sinapi & segetū modo teruntur quibusdam locis.

Diabesasa stanneo vase reponi vult Heras, lib. 8. comp. phar. part. Theriacam verò non ligneo, sed pretioso aliquo vase vult seruari lib. antidot.

Medicamētum stomachicum vase corneo reponitur, lib. 8. comp. ph. part. Tere-

binthina vase ex ferro albo aut vesica sicca meliùs seruatur, quàm ligneo, lapideo, vitreo, terreo duro etiam seruatur.

De his paulo antè.

Κόσκινος & κοσκίνιον ἰατρικὸν, id est, cribrum medicum, Gal. lib. 6. comp. phar. part. σάκκος etiam & σάκκιον, id est, saccus Medicis, & hodie vulgo Gallorum dicitur, vti & Hebræis: vnde κοσκινίζειν, id est, cribrare, & σακκίζειν, libr. 9. comp. ph. part. Cribrum est setaceum, stamineum, vt nobis dicitur, ex pilis caprarum, lineum, sericum, ex ea scilicet panni serici specie, quam tafetũ vocamus: & ex his quędam rara, alia dẽsa, alia amborum media. Item quædam parua, alia magna, alia mediocria.

Τὸ ὑγρὸν ὀθονίῳ διηθήσωμεν, libr. 4. sanit. tuend. id est, humidum linteo percolamus.

Vasa oris latioris & angustioris permulta sunt necessaria ad continendum, macerandum, infundẽdum, coquendum, assandum, vrendum, reponendum. cacabi, lebetes, pelues, patellæ, frixoria, hydriæ, pocula, & hæc lignea, lapidea, marmorea, ex alabastro, achate, terrea solùm vel etiã plũbata seu vitrata, stãnea, ferrea alba, ærea rubra, ęrea flaua, ærea stannata, argentea, aurea. Vasa tamen è stãno & argento parum purgato vitanda, quia illud plumbi mistura adulteratũ est, hoc citò dúcit æruginẽ, Gal. libr. 1. antid.

Et

Et in his quædam vtrinque ansata, alia sine ansis, alia vnicã ansam nacta, alia item caudata à manubrio his vocantur, alia sine cauda, alia denique magna, alia parua, alia mediocria.

Inter terrea vasa sunt optima Valentina ex Hispania, pocula intus candore, nitore, læuore alabastritis proxima, foris pictura nitenti mirè variegata, conseruis, syrupis destinata.

Præter hæc ἀγγεῖον διπλοῦν libro 1. antid. quod ibidem paulò pòst vocat τὸ ἐνεστηκὸς ἀγγεῖον τῷ ὕδατι: in methodo autem vocat δίπλωμα, nos ad verbum vas duplex, vulgus balneum Mariæ cuiusdã chymistidis, magni vsus ne frigida calore perdãtur, aut pretiosa vrantur, virésq; eorum vanescant, quia calorem per vas aqua calida plenũ & igni superpositum recipit. Lebetes prædicti præcipuè ærei stannati ad medicamẽta coquẽda fornaci exemptili incensos carbones habenti imponũtur, rudiculis (quæ σπάθαι Galeno dicuntur libr. 1. comp. ph. gener. vulgò spatulæ) nunc ligneis, frequẽtiùs ferreis magnitudine variis mouẽtur ac miscentur. Sic lebetem stanno inductum coquendo oleo Sicyonio adhibet Dioscor.

Pyxides medicamentis siccis seruãdis simplicibus & compositis ferè sunt addictæ, &

hæ ſunt vitreæ,terreæ,plurimùm ligneæ ex trunco ſolido tornatæ & cauatæ,vel aſsiculis coagmentatæ,ſed illæ ſemper rotundæ: hæ vero nũc rotundæ,nunc quadrangulæ: nunc etiam quadratæ,nunc ouales,nunc ex rectis lateribus in extremo rotũdãtur:at verò ambæ tam tornatæ ſcilicet quàm ſutiles magnitudine plurimum variant. Pyxide lignea pulueres quoſdam reponit Gal.lib.6. compo.ph.part. Sub abaco ſupputatorio multæ cõduntur arculæ exemptiles, ſeminum multorũ & aliorũ velut loculamenta.

Sunt & ſtateres magnitudine varia plurimi,& mẽſuræ,& pondera,capacitate & grauitate multum variãtia,ac etiam forma inter ſe differentia,de quibus poſteà.

In marmor ſeu lapidem duriſsimum,alium,penidia & ſaccharum roſatum effuſa paulatim concreſcunt. In porphyrio lapide ſeu ſquama maris,vt vocant, ſeu vitro, margaritas & lapides pretioſos ducẽdo paulatim comminuunt. *Libr. 11. ſimplic.* Λοπὰς ἐρυθρᾶ χαλκᾶ, id eſt,patella æris rubri, in qua Aeſchrion cancros vrebat ad morſus canum rabidorũ. Cuminum frigit in vaſe fictili, quod quàm optimè ſit coctum in camino. Quæ enim exactè penitúſq; cocta non ſunt,hæc lutoſa potius quã figulina ſunt, & qualitatũ ſuarum nonnihil medicamento imprimunt. *Lib. 4. ſanit. tuend.*

DE

DE PONDERIBVS ET MENsuris, quæ Galeno præcipuè, & ætatis nostræ Medicis in vsu sunt frequentiore.

EDICAMENTA ferè ſunt ſicca, aut liquida: illa magis pondere, hæc potius mēſuris metimur. Tam pondera verò quàm menſuræ, quanuis propè ſunt infinitæ, etiam hodie pro diuerſitate regionum & conſuetudine vtentium, tamen in ordinem ac numerum referre conabimur. Primùm autem pondera quanta poterimus maxima breuitate & perſpicuitate explicabimus, quòd horũ frequētior eſt vſus in medicamētis cōficiēdis: ad mēſuras poſteà trāſibimus. Quoniam autē medici fere Attica obſeruatione vtuntur, vt lib. 21. cap. vlt. ait Plin. non alienum à re propoſita fuerit, pondera primùm Attica enarrare, & à minimis ad maxima ꝑ media ceu per gradus quoſdam procedere.

Λεπτὸν, id eſt, minutia omnium minimum & indiuiſibile.

Χαλκοῦς, id eſt, æreolus vel æreolum, pendit ſeptem minutias.

ὀβολὸς, æreola ſex.

ἡμιωβόλιον, id eſt, ſemiobolus, ęreola tria.

Γράμμα, id eſt, ſcriptulum obolos duos.

Δραχμὴ, ſcriptula tria, ſeu obolos ſex.

Μνᾶ, Latinis Mina, drachmas cētum, seu vncias duodecim cum dimidia. Hæc autem est mina maior seu Solonis, quem Plutarchus pondera & mensuras auxisse scribit, cùm mina vetus & minor nunc abolita, esset tātū drachmarū quinq; & septuaginta.

ἡμιμναῖα, id est semimina, drachmas 50.

Τάλαντον, talentum, paruū quidem, minas sexaginta: magnum verò, minas octoginta, seu libras octogīta tres & vncias quatuor. Nā mina Attica drachmis quatuor est grauior quàm libra Romana, licet Plinius μνᾶν Græcorum medicorum ferè libram verterit: quæ quatuor drachmæ octuagies collectæ libras tres & vncias quatuor complent. Hócq; modo est proportio sesquitertia, vt inter minam magnam & paruam, sic inter talentū magnum & paruū vtrunque vsitatum Græcis. Romani verò talentum non habuerunt. Cùm autem Comici & Virgilius talenti vtriusque meminerunt, Græcos, à quibus sua sumpserunt, imitantur, vt etiam Liuius ex Polybio locum vertens, & Festus & Gellius: talentum autem Atticum minus hi intellexerunt.

ἡμιτάλαντον, id est dimidium talentum.

Διτάλαντον, id est, duo talenta.

Τριτάλαντον, id est, tria talenta.

Cùm item Latini dicunt, talentum esse sex

ſex milium denariorũ,per denarios drachmas Atticas (quarum ſex milia Athenienſibus talentum complent)intelligunt.

Hæc verò pondera Athenienſibus etiam nummorum genera fuerunt, quæ ſi iuſti erant ponderis,prædicta pondera æquabant. Nullum enim ferè ponderis genus tã Græcis quàm Latinis fuit, quo non etiã numiſma,vel ſumma quædã rei nummariæ ſignificaretur:ſed γράμματα,id eſt,ſcriptula ponderis tãtũ non etiã rei nũmariæ Athenienſibus rationẽ habuiſſe videntur.Hæc ordine compoſitorio recenſuimus:reſoluere contrà & diuidere poteſt, qui volet a ſummo talẽto per media alia ad ipſum vſque λεπτὸν indiuiſibile deſcendendo, quem nos ordinem iam in ponderibus medicis ſequemur.

Μνᾶ ἰατρική, mina medica vncias cõtinet ſexdecim, vt docet Dioſc. aut quiſquis ille fuit,libro de ponderibus, & Galen.libro 2. comp.ph.gen.in emplaſtro Heræ,& emplaſtro quarto Andromachi:ſeu drachmas centum & viginti octo, libro 4. eiuſdem in emplaſtro Philoxeni medici,& lib.1.comp. ph.gen.Mna quibuſdam videtur continere vncias viginti,aliis ſexdecim.

Alia eſt mina maior vnciarum viginti, ſeu drachmarum cẽtum ſexaginta:& hanc quidam Alexandrinam dicunt,ac ex empla-

ſtro Moſchionis,& ex emplaſtris albis & viridibus Andromachi, libro 1.& 2.comp.ph. gen. In vſu fuiſſe medicorum apparet,præſertim eorum qui medicinam Alexandriæ exercuerunt. Vti Attica, quæ vnciarum eſt duodecim & dimidiæ, ſeu drachmarũ centũ in vſu magis fuit medicis, qui vel in Græcia egerunt, vel antèſcripſerunt, quàm res Romana floreret. Medica verò (quæ eſt vnciarum ſexdecim, ſeu denariorum centũ 12. ſeu drachmarum Atticarum centum viginti octo) medicis Romæ agentibus, vel in Græcia, ſed Romanas res iam florentes cognoſcentibus.

Lib.3. cõ. phar.gen. Λίτρα, id eſt, libra medica, tam menſuralis quàm ponderalis, qua medici Græci pariter ac Latini vtuntur in ſuis compoſitionibus, éſtq; vnciarum duodecim, ſeu drachmarum ſex & nonaginta, Gal.lib.4 ſanita. tuendæ, & in compoſitionibus pharmacorum paſſim, & Dioſc. Sed negotiatoria eſt vnciarum ſexdecim, non vtenda in compoſitionibus veterum. Libram & vnciam vnà cum imperio Romano Græci accepiſſe videntur, *Vt li.1.c. ph.gen.* hiſque vocibus parum: vt apparet, corruptis vtuntur, *Lib.1. cõ. ph.gen.* ſcribentes λίτρα, id eſt lib.& ὀυγγία, id eſt, vncia, idem omnino pondus ſignificantes *Ibidem.* quod Romani. Nã λίτρα ξέςης, ὀυγγία nomina ſunt Romana.

ἡμίλ

ἡμιλίτρον Galeno pendit drachmas octo & quadraginta: Selibra dicitur Liuio & Celso: etiã libræ semis dicitur Celso & Scribonio.

Pondo per se seu absque alio põdere scriptum, est libra, sed cum alio ponderis vocabulo, id significat quod Græcis σταθμῷ & ὁλκῇ, hoc est, pondere, vt pondo libra, pondo vncia, vt à libra & vncia mẽsurali separetur, cui μέτρῳ, id est, mensura, eadem ratione Græci addunt, vt à ponderali separẽt. Romani tamen vsu eius frequentiore, etiã his ponderibus, quæ ambigua non sunt, pondo addiderunt, vt pondo denarij duo, tres, quatuor in Celso.

Idémque & Scribonius, põdo semis, pro selibra scribunt aliquando.

Dupondius, & dua pondo, & trepondo, vt bilibris, trilibris, sed etiam quadrilibris. Pondo dua etiã Scribonius aliquoties scripsit. Centum pondium item, & centũ pondo, & centena pondo, pro massa ferrea aut plumbea centum librarum.

Libræ partes sunt: Vncia, pars eius duodecima. Sextans, id est, sexta eius pars, scilicet vncię duæ, vnde à Galeno ἕκτον τῆς λίτρας dicitur, vt Quadrans, id est, tres vnciæ. τέταρτον λίτρας: & Triens, id est, vnciæ quatuor, τὸ τρίτον τῆς λίτρας, τοῦτ' ἔστιν, οὐγγίαι δ. Galen. libro 5. comp. ph. gen. Quincunx,

quin

quinque vnciæ. Semis, seu selibra, sex. Septunx, septem. Bes, octo. Dodrans, nouem. Dextans, decem. Deunx, vndecim. nomina Celso, Scribonio, Columellæ frequentissima, & Latinis medicis vsurpanda.

Ουγγία, vncia, drachmis Atticis octo, seu denariis Romanis septem cõstat, Græcis & Latinis eáq; ponderalis, Gal. lib. 6. cõp. ph. part. & libro 4. sanit. tuend. vbi libræ vnius partem tertiam, id est, vncias quatuor dicit æquare drachmas triginta duas, & alibi sæpe in compositionibus medicamentorum particularium & generalium. Libro autem octauo composit. ph. part. in hiera Themisonis vnciæ tribuit drachmas argenteas octo, vel septem & semissem. Ibidem drachmam in Andromacho & Asclepiade pro drachma argentea accipiendã censet, vt recentiores medici propè omnes ætate sua nominare solebant, & drachmã appellare, quod Romani δηνάριον, id est, denarium vocabant: sed quid inter drachmæ & denarij pondus re vera intersit, paulò pòst dicemus.

Tamen qui vnciæ drachmas tantum septem tribuunt, per eas denarios intelligunt. Qui septem drachmas & dimidiam, hi drachmam leuiorem denario aduertisse videntur, non tamen exactè differentiam expressisse: quàm sunt assecuti, qui

vnciæ

vnciæ tribuunt drachmas octo, non autem denarios octo. Multò minus drachmas nouem cũ fæce Arabica sua se opaca crassitie etiam nunc tegente. ἡμιόυγγιον semuncia, id est, vnciæ medietas. Sescuncia Celso, id est vncia vna & dimidia. Vnciæ partes præter dictam semunciam sunt Duella, seu binę sextulæ. i. scriptula octo, vnciæ pars tertia. Nam vncia pendit scriptula. 24.

Sicilicus vel Sicilicum, quasi semũciam secãs, vt festò Pompeio videtur, pars vnciæ quarta, nam drachmas duas valet.

Sextula est sexta pars vnciæ, id est, scriptula quatuor, quę sexies iuncta complent scriptula 24. seu drachmas octo, seu vnciã. Tamen Ruellius ætatis nostrę doctissimus medicus ἑξάγιον in Actuario vertit sextulam in aurea antidoto Alexãdri, quo loco eius antidoti scriptores barbari habẽt omnes drachmam. Excusatur autem Ruellius vicinitate grauitatis, quæ sextulæ est cum drachma, quam vnico scriptulo superat, vt in drachma pòst & denario dicemus. Illa autem partium vnciæ nomina Volusio & Fannio in ponderibus, & Balbo de agrimensoria ad Celsum sunt vsurpata, & Ruellio in Actuario, cæteris medicis non appellata.

Drachma denique est vnciæ pars octaua, vt denarius septima: de quibus dicere tempe

ſtiuum eſt. Ne Nicolao Salernitæ credas, vnciæ drachmas nouem tribuenti nulla veterũ autoritate, cui & Seruitor neſcio quis ſcriptor triobolaris ſubſcribit: hóſq; duces magna noſtrorum pharmacopœorum natio ſequitur, nulla ratione alia, quàm quòd ab illis eſt hoc ſcriptũ, nulla aut ratione aut ſcriptorum veterum autoritate ſeſe tuentibus. In his tamẽ qui ſunt humaniores, & iudicio meliore Græcorum placitum ſequuntur. Quot enim drachmas Meſues vnciȩ dederit, probari nequit. Δραχμὰ drachma Attica Atheniẽſibus, & denarius Romanus nummus erat argenteus, & ab eo pondus eiuſdem cum ſuo vtrunque nummo grauitatis: quia tamen vnciam Græcis & Latinis æqualem drachmæ octo complent, denarij verò tantum ſeptem, denarius eſt paulò, ſcilicet vna ſeptima, grauior quàm drachma. Vnde libra ponderalis Celſo, Plinio, Scribonio eſt denariorum quatuor & octoginta. Nam libra eſt vnciarũ duodecim, in quarum ſingulis ſunt denarij ſeptem, qui duodecies ſumpti cõplent quatuor & octoginta denarios. Eadem libra Græcis eſt drachmarum ſex & nonaginta. Libra enim vnciarum eſt etiam illis duodecim, in quibus ſingulis drachmæ octo, quæ duodecies iunctæ efficiunt drachmas ſex & nonaginta.

Cùm

Cùm igitur paulò grauior denarius esset, quàm drachma Attica, pōdus autē vel numisma Græci interpretes nō haberēt, quod exactè denario Romano responderet, Latina in Græcū sermonem versuri, per id quod proximum esset, ac non multò leuius, drachmam scilicet pro denario reddiderunt, vt Plutarchus, Galenus in Scribonij medicamentis compositis, quę citat lib. de compositione pharmacorum.

Contrà Latini dum Græca verterunt, pro drachma Attica denarium tam pondus quàm numisma verterunt, quia pars vnciæ octaua apud Romanos nomine proprio carent (nisi cū Balbo & Latinis multis drachmam quoque Græcorum more appelles) vt Aulus Gellius, Festus, Liuius libro ab vrbe condita 44. Polybij locum recensens. Sic drachma Attica denarii argentei habere pondus dicitur Plinio libro 21. capitulo vltimo, & alibi, quoties medica transfert, pro drachma denarium vertit. Nec mirum est id eum fecisse in ponderibus minimum diuersis drachma & denario, cum μνᾶν Atticam (quæ vnciarum est duodecim & dimidiæ, seu drachmarum centum) verterit libram, quæ vnciarum est tantum duodecim seu drachmarum est tantùm sex & nonaginta: drachmis scili-

cet quatuor leuior, quàm mina: & vnciis quatuor leuior quàm mina Alexãdrina.

Hæc enim differentia illis visa est parui esse momenti, nisi si qua essent validis admodum viribus. Non habet igitur drachma Attica denarij pondus, neque libra minam æquat. Quoties verò Romana tractat Plinius, aut denario vtitur, aut drachma pro pondere denarij: vt cùm ait, è libra denarios quatuor & octoginta signari: tot enim surgunt denarij vnciarum duodecim, seu libræ vnius. In mina autẽ Attica denarij sunt propè octo & octoginta, siue drachme centum. In aliis duabus minis medica, quæ vnciarum est sexdecim: & Alexandrina, quæ vnciarum est viginti, numerus maior denariorum & drachmarum. Et Liuius libro quadragesimoquarto ab vrbe condita, drachmas quatuor Atticas dicit trium ferè denariorum pondus habere. Nam tres denarij faciunt tres Atticas drachmas, & preterea tres septimas vnius denarij, non tamen quatuor drachmas integras efficiunt: ob id Liuius rectè addidit, ferè. Quòd si vnciæ tribuas tantùm drachmas septem (quod Galenus quosdam facere scripsit, vt antè diximus) pro denario tunc est accipienda drachma, cùm drachmarũ octo pondus idem faciat, quod septem denarij: hócque

que modo denarius drachmam explet, & prætereà partem drachmæ septimam. Nec audiendus est hoc loco Cleopatras, dicens, Italicum δηνάριον habet drachmam vnam, si exactum id velit: nec Scribonius Largus, qui in præfatione ait, æquè denarios quatuor & octoginta esse in libra Romana, quot drachmę sunt in libra Græcorum, nisi drachmam pro denario vsurpet. Sic enim vnciæ dabit tãtùm drachmas septem, vt denarios septem alij omnes dederunt. Quam drachmæ & denarij differentiam cùm nouisset Celsus, nec obolorum (qui sex drachmam complent) voce Græca vti vellet, vnciam in septem denarios drachmarum octo vice diuisit, quorum denariorum singulos in partes sex diuisit, quæ obolis sex, in quos drachmam Græci diuiserant, responderent. Has verò partes vocauit sextantes omnium primus & solus, quorum singuli singulis drachmarũ obolis sunt paulò grauiores, tum quia ipsi sex diuidunt denarium pondus drachma in sex obolos diuisa grauius. Quibus denarij sextantibus & eadem ratione quadrantibus & trientibus denarij aut libræ quando vtatur Celsus, lectori cõiectandum ex simplicium viribus, affectus natura & ægri & medicamenti componendi format. *Libr. 5. c. 17.*

Drachma igitur Attica pars est octaua vnciæ Gręcæ & etiam Romanæ, aut si paulo leuior est; ita vt drachmę octo denarios septem non expleant, id autores nõ curarũt.

Δραχμὴ etiam ὁλκὴ dicitur lib.8.comp.ph.p. quamuis propriè ὁλκὴ sit pondus, vnde ὁλκὴ δραχμῆς, id est, pondus drachmæ libr.8.c.ph.part.in hiera Themisonis, & alibi sępe.

ἡμιδράχμον, Gal.lib.4.comp.ph.gen.

διδράχμον, τριδράχμον, τετραδράχμον. id est duæ, tres, quatuor drachmæ Græcis in vsu sunt.

Drachmæ partes sunt, γράμμα Aëtio, Alexandro, Aretæo, Moschioni Græcis iunioribus vsurpatum, (nam veteres διώβολον vel ὀβολοὶ δύο eius loco dicebant) scriptulum ad verbum rectè dixeris: scrupulus tamen aut scrupulũ dicitur Celso, Plinio, Columellæ, & recentioribus Medicis: Martiali quoque, nisi in his scriptulũ legas. Drachma autem habet grammata, id est, scriptula tria: Simplium scriptuli dimidium quidam ratiocinatores vocant.

ὀβολὸς obolus Plinio vsurpatus est dimidium scriptuli seu sexta drachmę pars: nam oboli sex. drachmam constituunt: & oboli duo, scriptulum vnum.

ἡμιώβολον vel ἡμιωβόλιον Andromachus apud Gal.lib.7.comp.ph. p. pro obol. dimi.

Διώ

Διώβολον vel ὀβολοὶ δύο, τριώβολον, τετρώβολον Soranus & Zoilus vſurpant apud Galenum lib.1.3.comp.ph.p. διωβολιαῖος τροχίσκος, id eſt, diobolaris,& τριωβολιαῖος, id eſt,triobolaris pondere,libr.7.compo.ph.p. His enim nominibus veteres Græci ſunt vſi.

Θέρμος,id eſt,lupini ſemen, eſt drachmæ pars nona;nam drachma pendit nouem lupinos. Κεράτιον,id eſt,ſiliqua, eſt dimidiũ lupini,Actuario cũ vulgo καρρούβια dicitur. Semen autem eius vt lupini,lẽtis,orobi,ciceris,fabæ,non tota ſiliqua intelligitur: & id mediocre non enorme & habitius, neq; ſtrigoſum & emaciatum, qualia hordei aut tritici grana viginti ſcrupulo etiam hodie damus, aurifabrorum grana omnino immutabilia, hiſque omnino æqualia appenſuri, vt ponderum fundamentum nobis certius ſit quàm Atticis in ſuo λιτπῷ, Græcis in ſuo κερατίῳ,vel chalco, vel lentis ſemine.

Χαλκὸς chalc⁹ Plinio dicitur,aliis æreolus vel ereolũ,eſt dimidiũ ſiliquę:nã ſiliqua pẽdit duos chalcos:chalcus autẽ grana lentis quatuor,quę minimum pondus faciunt, vt hodie grana tritici vel hordei: ſed cùm grana hæc pondere plurimùm varient, ob variam magnitudinem, denſitatem, raritatem, humiditatem, ſiccitatem, eligenda

ſunt(vt diximus)mediocria,aut illorum loco grana aurifabrorum immutabilia. Alij chalcum oboli partem octauam faciũt, alij decimam, Attici ſextam, vt priùs dictũ eſt. Δίχαλκον, id eſt, duo æreola Dioſc. in cucumere agreſti. Drachma igitur continet ſcriptula tria, obolos ſex, lupinos nouem, ſiliquas octodecim, chalcos ſex & triginta: ſecundùm alios, octo & quadraginta.

Denarij partes ſunt, Victoriatus. nũmus argenteus victoriæ nota ſignatus, dictus aliter Quinarius. Nam denarius decem aſſes ſiue libras primò valebat (vnde illi nomẽ) eius autem dimidiũ victoriatus aſſes quinque: quia denarius in duos victoriatos diuiditur. Poſteà denarius fuit libræ pars octogeſimaquarta: nam ex libra denarij octogintaquatuor ſignabantur, Plin. Victoriato autem pondere vtitur Scribonius. Celſus paſsim libr. 5. capit. 18. dicere maluit ſemis denarij, vt p. ✱. S. vel ſemis, id eſt, pondus denarij dimidij, & alibi p. i. ✱. & ſemis, id eſt põdus denarij vnius & dimidij. Galenus victoriatum Scribonij aliquando in duos obolos, id eſt, ſcriptulum vnum, rectiùs & frequentiùs in τριώβολον vertit, cùm Scribonij compoſitiones deſcribit. Denarij vti libræ ſunt ſextans quoque, quadrans, triens, de quibus antè diximus.

NOT

NOTAE PONDERVM ROmanorum ex Volusio, Probo, Celso, Scribonio.

₣. libra. ₣₣. libræ duæ seu dupondium. S. semis. v. septunx. —S—.bes. S=—dodrans. S= = dextans. S=—=deunx. = =triens.=—quadrans.=sextans. — vncia. ϟ sescuncia. ε) semuncia. \) vel 6 binæ sextulæ.) sicilicus.⟍sextula. ꝗ scriptulum. ✠ vel ӿ denarius. ψ victoriatus. z sextans denarij & librę apud Celsum —̇— sescuncia, seu quarta pars semissis —·drachmæ sex seu octaua pars semissis in Scribonio leguntur. ʒ. drachma vna.

NOTAE PONDERVM Græcorum & Atticorum.

μ̄ μνᾶς. λι, vel Ꭓ, vel λ λίτρας. ςο οὐγγίας. ∠ δραχμῆς. λ ἰλχῆς, id est, drachmæ γϛ γράμμαῖος. ⊷. ὀβολῆ, ∺: δυοῖν ὀβολοῖν χ̄ κεράτιον. Ӿ χαλκοῦ.S'' ἡμίσιος, quæ duab⁹ his velut accẽtuũ lineolis differt à nota numeri nonagenarij.

In his ponderum tam Romanorũ quàm Græcorũ notis ferè exprimuntur primę põderis literæ. In Romanis verò lineæ semissi adiunctæ vnciarum numerum designãt vl-

tra ſemiſſem ſeu ſex vncias. Reliquarum Romanarum notarum ratio eſt difficilior, & cur Græci per Λ obliquum ∠ drachmā figurant, cùm æquius fuiſſet ad aliarum notarum imitationem Δρ. id eſt, Δ cum ρ, quæ duæ ſunt primæ huius ponderis literæ: item in obolo, οβ.

Mina Attica, quæ eſt vnciarum 16. Auicennas, Serapio, Meſues vti quibuſdam putantur, aliis Alexandrina, quæ eſt vnc. 20.

Vulgus medicorum iniquius pōdera hodie notat, præterquàm lib. librā: & ℈, id eſt, ſcriptulum, quod notam Romanā licet ratione mihi incōperta ſcriptā imitetur, vt ʒ drachmam: at ℥ vel ℥ vnciā cur ſignificet, nō video. Iuſtius mea ſentētia fuerit, ne notarū ʒ & ℥ affinitate amplius peccetur magno mortalium incommodo, drachmā & vnciam primis ſuis literis ſcribere ſic, dr. & vnc. quod in mēſuris vulgaribus rectè fecerūt, M, pro manipulo, & P, pro pugillo ſcribentes. Faba Græca pendit duos obolos: eius meminit Gal. lib. 7. compo. ph. p. in arteriace 14. Andromachi catapotio fabæ magnitudine ibidē. Faba Alexandrina drac. vnam & dimidiā. Nucis iuglandis magnitudo ſiliquas ſeptuaginta duas pēdit. Nux Pontica ſiliquas octodecim. Alia numero metimur, vt pruna, ficus, piper albū, li. 7.

ph. p.

ph.p.in arteriacis (quod aliàs obolis, aliàs vnciis metitur.) Multa prætereà metimur quantitate discreta seu numero, vt ficus, poma, myxa, zizipha, myrobalanos, tamar Indos, nucleis seu seminibus horũ maioribus ferè exemptis, vbi scilicet ad viuum componendi ratio exigitur. Est tamen quando cum nucleis numerantur, vbi penduntur, vel etiam mensurantur.

MEnsuræ Romanis & Græcis duplices fuerunt, liquidorum scilicet & aridorum. Liquidorum primò dicemus.

Κυλεὸς Ionicè pro κολεὸς, culeus, mensurarũ capacissimus, amphoras viginti capit, seu libras mensurales mille & sexcẽtas, Pli. lib.14.cap.4.& Fannius libr.de ponderibus.

Amphora vrnas duas Columellæ, lib.12. capit. 20. seu libras octoginta: olim etiam quadrãtal dicebatur, quòd vas erat quadratum, pedis mensura in longum & latum.

Vrna congios quatuor, seu libras quadraginta.

Congius sextarios sex Romanos, libr.6. comp.ph.p.seu libras decem.

Sextarius quia est congij sexta pars, dictus, capit heminas duas seu libram & bessem, id est, octo vncias viginti mensurales, non ponderales: nisi liquorem quẽ metiris, vt

vt mel grauiſsimum, oleum leuiſsimum, vinum (præſertim fuluum: nam nigrum craſſius & grauius) mediũ expreſſeris, & ſic tot ſextarij ſunt explicandi, quot ſunt res metiẽdæ, ξέϛαι, id eſt, ſextarij, neq; menſura neque nomen erat apud Athenienſes, quo tẽpore ſcripſit Heras Medicus: nunc ex quo Romani orbi imperare cœperunt, nomen ξέϛαι, id eſt, ſextarij apud omnes qui Græca lingua vtuntur, extitit: ipſa verò mẽſura Romanæ æqualis nõ eſt: nam alij aliam ſextarij menſurã vſurpant. Apud Romanos ſextarius libram vnam & ſemiſſem, & ſextam illius partem pendit, vt omnes ſimul iunctæ ſint vnciæ viginti, quas plurimùm cornibus metiuntur inciſis extrinſecus lineis quibuſdam orbicularibus. Nõnulli falsò ſunt opinati, ſextarium Romanum octodecim mẽſuralibus vnciis valere, Galenus. Sextario Italico ſeu Romano proximus eſt chus Atticus, vt cadus Atticus, amphoræ Atticæ.

Libr. 1. c. ϛh. g.

Vt as & libra vncias duodecim continet, dictis in libra nominibus appellatas: ſic ſextarius cyathos duodecim nominibus iiſdẽ vocatos capit: vnde ſextarij bes, id eſt, cyathi octo apud Largum compoſitione 116. & ſextarius falerni Martiali, id eſt, cyathi duo: & ſeni ſextantes vini, id eſt, cyathi duodecim, ſeu ſextarius vnus Suetonio in Augu-

ſto:

ſto:quadrans vini Celſo in curatione quartanæ,& Martiali,id eſt, cyathi tres. Eidem triens,id eſt,cyathi quatuor, ac etiam Propertio & Iuuenali. Martiali item quincũx, id eſt,cyathi quinque:ſeptunx ſeptem, bes octo,deunx vndecim. Pro ſemiſſe verò hemina,ſeu ſex cyathi,vt dodrans pro nouem cyathis,dextans pro decem.

Hemina quartarios duos capit ſeu vncias decem:dicta quòd ſit ἥμισυ,id eſt, dimidium ſextarij,autore Feſto. Vox tamen Romana & menſura eſt:κοτύλη autem(quam Linacer & alij propè omnes heminam reddunt)Galeno & Plutarcho vſurpatur, & Andromacho,quanuis Romæ agenti(quod Galenus miratur)et Catoni Romano ſcriptori:huícque diuerſa eſt ab hemina. Prioribus verò κοτύλη Attica menſura vncias nouem libræ Romanæ capit. Eámq; menſuram in pharmacis,priuſquàm res Romanorum creuiſſent,ſcriptis,κοτύλην capere coniectauit Galenus. Videtur & Heras cùm κοτύλην ſcribit, ſextarij dimidium indicare:an verò vncias nouem ex librali cornu vel decem innuat, etiam ignoratur:licet nonnulli eam ſexdecim vncias,& διμοῖρον,id eſt, duas eius partes habere ſtatuant:ſed alibi κοτύλην cum libra Romana æquauit,κοτύλαι ἰταλικαὶ ἃς δὴ καὶ λίτρας ὀνομάζουσι. *Ibidem.* *Li. 4. ſan. tuend.*

Quart

Quartarius acetabula duo capit seu vnc. 5. dictus quia est pars sextarij quarta.

ὀξύβαφος vel ὀξύβαφον, id est acetabulum, sesquicyathũ capit, seu vncias duas & dimidiam, ab aceto dictum, quod ad ciborum intinctus capiebat. Idem κοτύλης τέταρτον, id est, cotylæ, sex cyathos capientis quarta pars, libr. 1. compo. ph. part. dici Apollonio, & lib. 2. com. ph. gen. Serapioni, quibusdam videtur. Scribit verò Galenus lib. 9. compo. ph. par. in splenico Chrysermi, λαύνης σπέρματος ὀξύβαφον ὅ ἐστι. 50. α. id est, quod est vncia vna, nisi mendum sit: aut oxybaphon minorem faciat mensuram.

Κύαθος sescunciam capit & drachmam & scriptulum, seu cochlearia magna 4. (quę & ligulæ dicuntur à cauitate simili linguæ contractæ) éstq; sextarij pars 12.

Μυστρὸν est κοχλιάριον magnũ, capit drachmas tres & scriptulum vnum, datur diacydonion mediocris mystri modo, in fine lib. 6. sanit. tuendæ.

Cochlearij parui pleni mensura in paruis corporibus: maximi, in maximis: in mediis, ad portionem datur diatrion pipereon, lib. 4. sanit. tuendæ.

Libr. 7. metho. Hieræ picræ siccæ modus maximus est duorum magnorũ cochlearium cum aquæ temperatæ cyathis tribus: minimus parui

vnius cochlearis: mediocris est duorum paruorum cochlearium. Quæ loca & alia passim planè declarant saltem tres fuisse cochlearis differentias.

Quæ pondera, quibus mēsuris, quorum liquidorum vel aridorum respondeant, Paulus in fine docet abundé.

Quamuis enim libra sit & vncia mensuralis, id est, mensura molem decernens: & ponderalis, id est, rei grauitatem pondere declarans, Galeno libr. 1. 2. & 3. & sequentibus compo. phar. gen. & illa vncias duodecim lineis circularibus in mensura cornea extrinsecus descriptis signatas semper capiat, hæc vncias duodecim semper pendat: tamen rarò libra ponderalis mensurali respondet: & contrà, ob varium rerum, quas metimur, pondus in eadem mensura. Quāuis etiam libra frequentiùs mensuralis fuit Romanis, tamen etiam fuit ponderalis seu pondus librale, vt mensura libralis: ob id distinguit Galenus addendo σάθμῳ ponderali, vt μέτρῳ mensurali.

ROMANAE ARIDORVM MENSVRAE.

Modius à modo, id est, mensura dictus, sextarios sexdecim capit, seu libras 26. vncias octo, non autem pendet. Hemodius, eius dimidium. Sesquimodius

Varro

Varroni vſurpatur. Sextarius capit heminas duas. Schœni & Calami ſextarius, Cato cap. 105. Salis & hordei ſextarius. Columella lib. 12. cap. 5.

Hemina capit acetabula quatuor ſeu vncias decem. Iris aridæ contuſæ hemina, Cato cap. 107.

Hemina ſalis, Columella lib. 12. cap. 49.

Acetabulum capit ſeſquicyathum, ſeu vncias duas cum dimidia.

Acetabulum melanthij, Cato cap. 107.

Acetabulum gallæ, ſeminis coriãdri, cnicorum, Celſus libr. 5. cap. 18. Salis acetabulum, Plin. lib. 18. cap. 7.

Cyathus cochlearia ſeu ligulas quatuor, vel ſeſcunciam, drachmã & ſcriptulũ. Cyathus ſeminis, columella libr. 2. cap. 11.

Gith cyathos tres, picis vnum, Celſus li. 5. cap. de curatione papularum.

Ligula capit drac. tres & ſcriptulum, Columellæ vſurpatur.

Ergo menſuræ liquidorum tãtùm Romanis fuerũt, Culeus, Amphora, Vrna, Cõgius, Quartarius. Aridorũ ſolùm Modius, Semimodius, Seſquimodius. Humidorum & ſiccorum indiſcriminatim Sextarius. Hemina, Acetabulum, Cyathus, Ligula. Hęc de menſuris Romanis. Arida autem metimur frumenta, legumina, ſemina alia, ſalẽ:

reliq

reliqua vt aromata frequẽtiùs appendimus, quàm metimur: metallica solùm appenduntur.

Aridorum quæ metimur pondera maximè variant, ob id omisimus, ne prolixitate odiosa displiceamus.

GRAEGAE, SEV ATTICAE
liquidorum & humidorum mensuræ, quibus maximè vtuntur Medici, ob id etiam medicæ vocantur.

LIQVIDORVM MENSVRAE
cum olei, vini, mellis pondere cuiq; mensuræ respondente.

Μετρητὴς, siue κάδος, siue κεράμιον capit choas duodecim, seu congios Romanos duodecim, seu libras mẽsurales centum & octo, ἀπὸ τοῦ μετρεῖν, id est, à metiendo: illud alterum ἀπὸ τοῦ χάδειν, id est, capacem esse. Sic metreten Dioscoridis in oleo œnanthino: & κεράμιον eiusdem in vino hyssopite, Plinius cadum vertit. Metreten prętereà Italicã ĩ vino scillitico, & κεράμιον Italicum in vino absinthite Dioscorides vocat pro amphora Romana; quæ non paulò minor est Attica. Cùm autem Atticam amphoram vult significare; vocat simpliciter μετρητὴν vel κεράμιον: cõtrà Latini ampho-

Q

ram Atticam pro metreta dicunt, vt à Romana separẽt, quæ ipsis absolutè est amphora. Vtraque Græcorum medicis in vsu fuit, postquàm Romani Græciæ imperare cœperunt. Metretes olei pendit libras Romanas nonaginta, vini centum, mellis centum & quinquaginta.

Χοῦς, siue χόευς, chus seu congius, sextarios sex capit, seu cotylas Atticas duodecim seu libras nouem, ἀπὸ τοῦ χεῖν, id est, à fundendo Plin. ex Dioscoride vertitur semper congius. Chus olei pendet libras septẽ cum dimidia: vini autem libras 8. & vncias quatuor: mellis lib. duodecim cum dimidia.

Ξέστης, sextarius, cotylas duas seu libram vnam & dimidiam. Vox à Græcis ex sextarij nomine corrupta Andromacho, Asclepiadi, Heræ, Critoni, Dioscoridi, Galeno, & aliis Græcis, qui scripserunt, postquàm imperium Romanum acceperunt, vetustioribus Atticis scriptoribus incognita. Aceti sextarij tres Critoni apud Gal. & Galeno ipsi sæpe pro liquidi mensura in lib. cõpositionũ. Sextarius olei pendet vncias quindecim, vini autem libram vnam, vncias quatuor, drachmas quinq; scriptulum vnum: mellis lib. duas, & vnciam vnam.

Κοτύλη quartarios duos, seu vncias mẽsurales nouẽ, vnde Heras lib. 5. comp. ph. part.

Galeni

Galeni dicit vncias olei Italicas nouem, seu cotylen pendere vncias ponderales septem cũ dimidia: aceti cotyle Soranus apud Galen. libr. 1. composit. pharma. parti. Dicitur etiam ἡμίξεστον, & dimidia sextarij pars Gal. lib. 1. comp. ph. gen. & τρυβλίον Cleopatræ. Hemina dicitur Romanis & item Græcis, Romanas medicamentorum compositiones in suam linguam vertentibus, aliàs autem cotyle vtuntur. Cotyle olei pendet vncias septem & dimidiam: vini autem vncias octo, drach. duas, scriptula duo: mellis librã vnam & semunciam.

Τέταρτον, siue ἡμικοτύλιον Dioscoridi lib. 5. de thymoxalme, & Apollonius apud Gal. lib. 1. comp. phar. gen. id est, quartarius vel semicotyle, capit acetabula duo seu vncias quatuor cum dimidia. τέταρτον ξέστου dicitur Damocrati apud Gal. libr. 8. c. ph. part. Pendet olei vncias tres, semunciã, & drach. duas: vini autem vnc. 4. drach. 1. & scriptulum vnum: mellis selibram, & drach. duas.

ὀξύβαφον, id est, acetabulũ sesquicyathũ, seu ℥. duas & ʒ. duas. τέταρτον κοτύλης dicitur Serapioni apud Gal. li. 2. comp. ph. gen. & Apollonio lib. 1. ph. part. Pendet olei sescunciã & drach. tres, seu drach. quindecim: vini autẽ vncias duas, & scriptula duo: mellis vncias tres & drachmam vnam.

Κύαθος cyathus cõchas duas ſeu myſtra quatuor, ſeu chemas quinq;, ſeu cochlearia decẽ, ſeu ſeſcuciam. Attici mellis cyathus vnus, aut drachmæ duodecim, Crito libr.5. comp.ph.part. Attici mellis cyathus Philippo Medico dicitur apud Gal. lib.4.ph.part. Pẽdet olei vnc.& drach.duas, ſeu drachmas decem. Põdus olei curæ Medicis præcipuæ fuit in emplaſtris: vini autẽ vnciam vnam, drach.tres, ſiliquas quatuor: mellis vnc.duas & ſcrip.duo.

Κόγχη myſtra duo, ſeu chemas duas cum dimidia, ſeu drachmas ſex.

Μύστρον, chemen vnam & quartam eius partem, ſeu cochlearia duo cũ dimidio, ſeu drachmas tres. Myſtrum magnum Cleopatræ capit drach.duas cum dimidia & quartam: paruum drach.duas, ſcriptula duo, ſiliquam vnam & vndecimam.

Χήμη cheme, cochlearia duo, ſeu drachmas duas, ſcriptulũ vnum, grana quatuor, & quatuor quintas grani. Lithargyri chemen aut drachmas tres, lib.5.comp.pharm. part.Gal.Crito.

Κοχλιάριον drachmam vnam, ſcriptulum dimidiũ, grana duo, & duas quintas grani. Cochlear olei pẽdet Cleopatræ drach.vnã.

Hæc ponderũ minutorum nomina ſunt vſurpanda, ad interpretandam menſurarum

capac

capacitatem: & quomodò libræ & vnciæ mensurales non solùm ponderales sunt: sic hæc pōdera minuta posſis mensuralia facere, vel saltem intelligere. Vinū nona parte excedit pōdus olei Galeno, Fannio, & Græcis quibuſdam: vt cotyle olei nouē vncias pendet, cotyle vini decem, quod eſt nona parte eſſe grauius: ſic olei ſextarius octodecim vncias, vini viginti pendet. Mel autem tertia parte vino eſt grauius, ex Fannio, & Dioſcoride, & Galeno, & experientia. Mel autem ſit purum, è fauis deſtillatum: deſpumatum autem eſt grauius.

MENSVRAE ARIDORVM

Atticæ, Medicis maximè in vſu.

Μέδιμνος, medimnus, capit chœnicas octo & quadraginta, Suidas: ſeu centum & octo libras, ſeu modios ſex, non medicos quidem, ſed georgicos. Medicis tam magna menſura rarior eſt in vſu.

Χοῖνιξ cotylas tres, vel ſeſquiſextarium, ſeu libras duas & quadrantem, id eſt, vncias tres. In vſu eſt Chryſermo & Eraſiſtrato in Galen. medicamentorum compoſitionibus Pro chœnicibus decem Dioſcoridis in vino ex dactylis Plinius reddidit modium. cùm decem chœnices cotylas triginta, ſeu ſextarios quindecim faciāt. Romanus autē

est sextariorum sexdecim: vnum igitur sextarium neglexit Plinius.

Ξέστης sextarius, cotylas duas, seu ℥. octodecim, Galeno sæpe vsurpatur in comp. ph.

ἡμιχόινικον vsurpauit Dioscorides in vino elleboritite.

Κοτύλη ozybapha 4. seu vncias nouem, gallæ cotylas duas. Gal. lib. 9. c. ph. part.

ὀξύβαφον, sesquicyathum, seu vncias duas & drach. duas: piperis albi oxybaphon, Gal. lib. 3. comp. ph. part. & Dioscoridi vsurpatur in thymoxalme.

Κύαθος cochlearia decẽ seu sescunciam. Salis cyathus Diosc. in vino melitite.

Κοχλιάριον drach. vnam, scriptulum dimidium, grana duo, & duas quintas grani.

NOTAE MENSVRARVM

Romanarum, ex Volusij Metiani libro de Asse.

Culei nota desideratur. Quadrantal, id est, amphora q.

Vrna, q. s. id est, quadrantalis semis.

Congij t.

Sextarij ɔ.

Heminæ ɔ. s. id est, sextarij semis.

Quartarij Q.

Cyathi cy. In aridis verò modij, μ.

Semodij μ. s. Acetabuli & Ligulæ notæ adhuc desiderantur.

NOT

NOTAE GRAECARVM MENsurarum medicis frequentes, ex lib. de ponderibus & mensuris, qui Galeno tribuitur.

κε κεράμιον, tribus primis consonantibus expressum. χο χοῦς. ξε. vel ξ ξέστης. κο. κοτύλη. τρυ. τρυβλίον. ὀξ. ὀξύβαφον. κυ κύαθος. μυ. μύστρον. χ. χήμη.

In aridis verò, με. μέδιμνος, χο. χοῖνιξ. cum duabus primis consonantibus.

Cùm igitur tam varient pondera & mensuræ, in veterum compositionibus diligenter obserua miscendorum & totius misturæ vires, vt inde pondera quædam dubia coniectes. Noscas etiam in id patriam medici, & si extra patriam, in qua regione, & quo tempore scripsit.

Cùm item pondera medicamentorum mensuris nõ semper responderint (vt ostendimus) diligẽter est aduertẽda maiorũ scriptura, si iubet nos medicamenta πλήθει, id est, copia seu mensura, & ὄγκῳ, id est, mole, vel σταθμῷ, id est, pondere metiri, Gal. lib. 6. comp. ph. part. Adhæc feliciùs pondera & mensuræ, & amborũ numerus integrè exprimuntur, quàm notis repræsentantur ob lapsum facilem. Ob id Galenus Andromachum iuniorem & Damocratem laudat,

quòd medicamẽtorum compositiones carmine scripserint, integra hæc omnia recipiente.

Idem Galenus libr.2. comp.pharm.part. ἑκατὸν, ὀκδοήκοντα, ἐννενήκοντα δραχμὰς aloës in hieræ compositione integra scripsit: & alibi passim.

Horum de ponderibus & mensuris scriptorum partem plurimam ex Galeni libris de compositione medicamentorum secundum locos & genera collegeram, sed meliora & auctiora reddidi lectione Georgij Agricolæ medici hac in parte doctissimi & diligentissimi. Neque tamen semper ponderibus aut mensuris vtimur in componendis medicamentis aut vtendis, sed herbas manipulis, semina & flores pugillis sæpe metimur.

Li. 5. san. tuendæ. Terebinthina resina sumitur nucis vnius ponticæ, aliquando duarum triúmve magnitudine. *Ibidem.* Diacnici sumitur duarũ triúmve caricarum modus, pro cuiusque natura magis minúsve mendicamentis obediente per experientiam exploranda.

Li. theriaces ad Pisonem. Puluis capitis milui potatur ex aqua, quãtus tribus digitis capi potest.

Alia eius generis plurima apud medicos tum Græcos tum Latinos inuenies.

EXER

EXERCITATIO PRAEDICTAE METHODI IN ALIQVOT *veterum compositis celebribus,*

LIBER IIII.

ABSOLVTIS vtcunque tribus instituti nostri partibus, iam quarta eáq; postrema superest adiicienda, de medicamentis aliquot compositis, quibus ceu particularibus exēplis exercere traditas prius methodos visum est. Neq; enim omnia veterum composita in vnum cogere placuit: id enim operis fuisset infiniti, & parum profuturi: neq; item omnia vsu quotidiano celebrata, sed tantum sumenda tanquàm præcipua adscribemus: admouenda pleniùs tradituri in Mesuæ Antidotario, quod cum canonibus & simplicibus à nobis quāta potuimus, maxima cura detersum & politum & clarum redditum propediem emittemus. Non improbo tamen, si quis omnia quæ à viris ratione & experiētia insignib⁹ scripta sunt, enumerare velit Galeni exēplo, vt ex his quisq; illa potissimū præ-

In libr. de c. ph. phar. part. et g. parare queat, quorum materiæ copiam habet, modò diligenter curet, vt quæ miscentur, probata sint & vigentia. Mistis quoque & compositis tunc solùm vtatur, cùm vires expetitas habent summas. Nam multa vetustate exanimata sunt igni absumenda, non vtenda. Quibusdam autem vetustas vires addit, vt theriace: aliis minuit, vt Philonis antidoto, qua tamen ante annum à compositione non vtendum: aliis adimit, quorum maxima turba est in syrupis, catapotiis, & aliis, vt simplicibus, sic compositis. Quapropter syruporum vere & æstate rarus est vsus, si rerum illos constituentium est potestas frequentior apozematum quæ tunc solùm Pharmacopola componit, cùm iubetur à medico, vti etiam eclegmata, exoletis iam Arabum lohot præstantiora, quia recentia. Cætera item quæ omni propè hora est componendi facultas composita non habet pharmacopola, vt linimenta, frontalia, embrochas, cataplasmata, collyria. Sed tempore vtẽdi parantur, quando facilis & prompta rerum in hæc necessariarum materia est, quæ autem omni parte anni parari nequeunt, rerũ tunc vigentium penuria, illa semel in annum totum confici possunt: cura tamen diligenti adhibita, ne etiam ante annum vires eorum

elang

elanguerint. At cùm vnum medicamentum etiam vni morbo omnium ægrotorum competere non poſsit ob temporum eius & ægri naturæ varietatem, & alias indicationes, nec medicus tantam varietatem in vnoquoq; genere ad manum habere poſsit, medium aliquod habeat ad mediā naturam compoſitum, cui addas tempore vtendi quę voles, pro affectus & ægri natura, vt in diamoro Gal. in comp. ph. part. vel ſimpliciſsimum pares, quod vtendi tempore arbitrato tuo intendas. Ob id ſyrupos omnino ſimpliciſsimos ex ſuccis ſcilicet, vel decoctis ſimplicibus ſaccharo aut melli incoctis ad ſaporis gratiam, ſed magis ad conſeruationis neceſsitatem perferimus.

Pauca quædã explicaturus ſum, quæ rudi adhuc lectori remoramento eſſe poſsint, cuiuſmodi hoc eſt: quæ ratio nos mouerit, vt præter omnium conſuetudinem pondera & menſuras, & vtriuſque quantitatem integris propè nominibus expreſſerimus. Id autem quo conſilio eſt à nobis factum, libro ſuperiore in ponderibus & menſuris docuimus: ἄνα quoque & ἴσον Galeni more & Arabum ſcribimus. Neque etiam accuſandi ſumus, ſi quando pondera aut menſuras, quæ vno numero comprehenduntur, tamen ipſo identidem repetito expreſsimus.

Lib.1.cō. phar.par. mus. Sic enim & Gal. myrti nigræ ſextariũ vnum, ſeminis apij ſextarium vnũ, ſummitatum ramorum myrti ſextarium vnum: & ibidem, adianti ſextarium dimidiũ, ladani τὸ ἴσον, id eſt, tantundem: quum vtrobique ſcribere potuiſſet, enumeratis his omnibus, ana vel ἴσον, id eſt, æqualem portionẽ. Huius ταυτολογίας exempla ſunt plurima apud Græcos & Latinos medicos. Præterea quędam compoſitiones huius libri eiuſdem rei multiplicem habent menſuram aut pōdus multiplex, ob id quòd ex magnis ceu portio tantum aliqua ſint diminutæ. Quomodo apud Gal. emplaſtrus alba ariobarzanij integra, recipit lithargyri drachmas ducẽtas, ceruſſę drachmas octoginta, cerę drachmas quinquaginta, olei veteris heminas tres, terebinthinæ drachmas triginta, cineris buccinorum drachmas decem, thuris drachmas nouem & decem, aquæ cyathos duodecim. Quæ Heras ſic ad tertiã partem diminuit, lithargyri drachmas 66. obolos 4. & cętera, lib. 1. c. ph. g. & alibi exẽpla hui⁹ rei plurima inuenies. Nec te moueat, quòd eiuſdem ſimplicis doſes varias ſecundum ſcriptores varios in eadem compoſitione interdum adſcribimus, cùm nec Galenum id facere piguerit etiam in ponderibus diuerſiſsimis & ſimplicium validiſsimorum, vt libr. 3. comp.

phar

phar.part.in fine. Mãnæ thuris drachmas quatuor,alij drachmas quindecim:& paulo pòst calcis viuæ drachmas octo, alij drachmas quadraginta:gypsi tosti drachmas quatuor,alij drachmas octo. Aromata item nonnunquàm species etiam cum vulgo appellamus,Paulum & Actuariũ sequuti,qui ὕλας illa passim appellant.Adde quòd composita cum διὰ declinantur secundum terminationem per primam aut secundam declinationem Latinorum,vt per secũdam & tertiam Græcorum, Diacalaminthe, thes, thæ,then. Diacydonion,nij,nio. Diamoron,ri,ro,& cætera, non autem cum medicorum vulgo,diacydoniõ,nionis: diaphœnicon,diaphœniconis: diarhodon, diarhodonis,vt anasarca, cæ: hyposarca,cæ,vt ex Galeno lib.sanit.tuendæ,& compo.pharm. part.colligere est facile. Imperitiùs idem faciũt in catholico cathartico,quod diacatholicõ, conis,etiam qui se aliquid putant, quotidie scribunt.Si verò illa separatim & sine compositione scribantur, non mutata voce manet in genitiuo singulari vel plurali,quem διὰ tunc postulat, vt diacydoniων, dia morων, διὰ τριῶν πιπερέων: sic nos Arabum antidotum διὰ τριῶν σαντάλων potius, quàm cum vulgo tria santali. Ad horum imitationem ex Græca voce & Latina pra-

ctici

ctici quoq; diaprunum, ni, no, cõposuerunt, vt epitogium Quintilianus, & ὑδρορόσατον id est, aqua rosarum Simeon, quam ῥοδόσταγμα Actuarius vocare maluit.

In compositionibus quoque vulgi nomenclaturas nõ paucas immutaui, partim quòd ineptiores viderẽtur, partim, quòd veterum & in quibusdam recẽtiorum appellationes tanquàm puriores & magis naturã rei nobis exprimẽtes, sequi potius placitum est. Nam quæ isti hodie nomina medicamentis tribuũt, confectiones, electuaria, opiatæ, lohot, rob, suffuf, & alia quædam vel Barbara sunt, vel rei dicendæ non conuenientia. Confectio siquidem compositio est, vt conficere est componere, & in quam significationem hi cõtrahunt, sibi non constant: nec minus inepti sunt in re & nomine electuarij, quod electarium, id est, electa quædam simplicia continens medicamentum dicere alij malunt. Sed cùm id omnibus compositis commune sit, vt in methodo componendi probauimus, cur quædam horum sic, alia aliter vocarunt? neque omnes rem eadem vocant electarium, sed hic solidam & siccam cõfectionem sic appellat, alius etiam liquidiorem. Opiatas rectiùs appellarunt medicinas, quæ scilicet opium recipiunt, quibus consistentia simi-

les

les etiam opiatas vocant, quæ nos veterum more in antidotos reiecimus. Quas autem appellationes cuique composito medicamento hîc declarando aptiores esse putemus, partim docebimus in singulis compositorum formis & differentiis, partim nunc ex Actuario subiiciemus.

Cùm causæ salubres sint quatuor summis generibus Galeno comprehensæ, sumendorum, admouendorum, educendorum, faciendorum, duo prima hîc docemus, neque hæc tota, sed in ambobus medicamenta tantum formis & viribus diuersa. Nam eorum quæ ingeruntur: quædam sumuntur trita solùm & læuigata: alia conuenienti humore subacta: alia in trochiscos, id est, circulos cõplanata: alia in catapotia, id est, globulos deglutiendos efficta: quædam aqua ad tertias coquuntur, colantur, & decocti iure iam medicamentoso sumuntur, nunc per se, nunc cum vino, sapa, melle, saccharo: alia cum horum posteriorum altertutro cocta, donec concrescant, quod serapion & ζουλάπιον Barbara voce solemus nominare: alia prius trita, deinde cum melle subacta, donec in vnitatem coëant, antidota vocamus. Fructus autem aliquot fugaces, aut iam coctos, aut in salgama plana redactos, ex melle aut saccharo tantisper

Actua.

ζουλάπιον etiã Simeon vocat.

tiſper excoquimus,dum iuſtum craſſamentum obtineant, & in bellariorum formas fingimus.

Ex admouendis verò quædam formantur in vnguenta,quæ ſolùm illita auxiliantur:alia in emplaſtra,quæ linteis extēſa,vel alutis tenuibus aut pittaciis inducta ſuperponuntur:alia vocātur epithemata,quæ tæniis vincta hærent non ſuo lētore:quædam velut τρίμματα,id eſt trituræ,& ξήρια,id eſt, ſicca & pulueres dicuntur,ſuntq; ea vltima & ſimpliciſsima omnium quæ ſumuntur, quædam ceu collyria fingentes,quibuſdam liquoribus diluimus, & ad cotem terimus, tanquam ocularia medicamenta:alia aliter pro ægrorum conditione, morbi & partis affectæ natura. Quas autem vires medicamentum quoduis habeat,ex ſimplicium natura & totius forma ſuis locis pòſt audies.

De his Paulus libro 7.

Actuar.

Antidōta ex herbis,ſuccis,lacrymis,ſeminibus,radicibúſq; congeſtis, & operoſè tritis,& in vnum cum melle coactis fiunt,miſtis magna ex parte calidis, frigidis interdum,& etiam ſenſum ſtupefaciētibus,interdum & purgantibus, quæ etiam ſerapiis & zulapiis miſcentur.

Medicinas quæ non foris admotæ corpori, ſed in corpus receptæ affectibus medentur antidota, ab ἀντὶ καὶ δίδωμι, quaſi

contra affectus data, & fœminino genere antidotos medici appellant. Vnde cephalicæ, stomaticæ, stomachicę, cardiacę, splenicę, hepaticę, nephriticæ, colicę, hedricę, mithridatios, theriacæ, Galeno propè semper dicitur, sæpe substãtiuo antidotus adiecto, sæpe non expresso. Eadem ratione apud eundem cephalicum, stomaticum, stomachicum, & cætera sæpe leges, antidotum scilicet. Horum quædam aduersus deleteria & lethalia pharmaca dantur, alia contra feras virulentas, alia affectibus ex prauo victu natis succurrunt. Sunt quæ vsum hunc triplicem promittũt, vt Mithridatios, Theriace, de quibus tanquam præstantissimis primùm nobis dicendum.

Ga. init. Libr. 1. de antid.

Antidota grauissimis casibus opitulantur, maximè autem vtilia sunt aduersus venena corporibus nostris inserta morsu, ictu, cibo, potu: rectè etiam dantur in viscerum, laterum, faucium, interiorúmque partium doloribus, & collisis ictu vel casu ab alto.

Celsus li. 5. cap. 22.

Quia antidoti etymon attigimus, subiit nobis in mẽtem docere, vnde medicamenta composita nomen acceperunt, quæ nominis ratio magni est momenti ad rem intelligendam. Ab actione & effecto in morbum vel corpus totum athanasia, quòd immortalis, hoc est, maximè longæuos ho-

mines facit. ἐκκοπρωτικὸν Andromachi ex aloës vnc.II.croci, mastichis ana vn.vna.li. 7.comp.ph.p. vt aloë eccoprotica, li.6.sim.
Sic cephalica,ophthalmica,stomaticã,arteriaca,stomachica,hepatica,splenica,colica, & id genus alia medicamenta, harum partium affectibus salubria, quæ etiã à parte vocata videri possunt.
Acopa,quia lassitudinem tollunt.
Ab inuentore.
Philonis antidotus, Philonium vulgò dictum,de qua in Mesue ex Galeno audies.
Mithridatios,à Mithridate Ponti rege.
Multa similiter cognominata sunt,vt Theriace Andromachi, ab Andromacho constituta.
Hiera picra Ga.q̃ eã vsu multo celebrauit.
Diarhodon abbatis,Puluis ducis,in horum gratiam à Medicis inuenta & appellata.
Ἶσις medicamentũ ad ischiadas,li.10.c.ph.p.
Diospolites seu diospoliticũ,Isis emplastrũ.
Diadictamnum sacrum,quòd ex sacris Aegypti locis afferuntur,lib.2.comp.ph.gen.
Cyphi heliacum & selenicum.
Antidotum σωτῆρα,Paulus lib.7.
A medicamento simplici vel præcipuo quæ Basis dicitur,vel copiosiore.
Diacalaminthe. Diacyminum. Dia trion pipereon. Diaphœnicon. Dia margaru.

Opiata antidotus, quod opium recipit.
Theriace, quod pastillos theriacos recipit, vel quod viperę morsibus pręter cætera auxilietur.
Hiera diacolocynthidos. Diaromatum.
A numero simplicium.
Tripharmacum ex lithargyro, oleo, aceto.
Tetrapharmacum. Theriace dia τεσσάρων.
πεντάμυρον, ex quinque, lib. 7. Pauli, cui tamen quædam accesserunt.
Δεκάμυρον ex decem.
Dodecatheon, ex duodecim & melle.
Hecatombe Pauli, licet tantùm simplicibus octodecim constet. A qualitate.
Cygnus Gal. & cygnus alb⁹ & ruber Paulo.
Albæ & melinæ & virides emplastri, libr 1. comp. ph. gen.
ἐύχροα, id est, boni coloris.
εὐδύχροον μάγμα in theriace.
δίχροα, vel διχρώια, id est, bicoloria.
εὐωδία, id est, beneolentia.
Δυσωδία, id est, maleolentia. πικρὰ διὰ ἀλόης, quæ & hiera picra Galeni dicitur: est tamen ea multiplex, vt in hieris antidotis leges.
A modo vtendi.
Epithema ventriculi, hepatis, lienis, capitis aliarum partium quibus imponitur, quale quod scutum hodie vocant.
Hyppoglottides, quę sub lingua tenentur, vt paulatim liquata sensim deglutiantur.

Ibidem. Arteriace ἐκλεικτὸς 14. Andromachi lib. 7. comp. ph. par. ἐκλεικτὸν φαρμάκων, καὶ ἐκλεικτὰς δυνάμεις, καὶ ἐκλείκματα, id est linctus, quòd lingēdo deglutiantur.

ἔῤῥινα ἢ ῥινέγχυτα, quæ naribus infunduntur.

καταπότια à καταπίνω, id est, deuoro.

A forma compositi.

Τροχίσκοι, quòd rotulæ formam habeant: iidem κυκλίσκοι à figura rotunda, & ἀρτίσκοι à panis exigui forma Galeno dicuntur.

A nota.

Sphragis Lēnia, id est, sigillũ ex terra Lemnia, in cuius locum supponũt terrã sigillatã.

A loco, vbi componitur, celebratius.

Oleum Sicyonium, à Sicyonia regione Peloponnesi Dioscorid. Galeno autem & Paulo à cucumere agresti, vt in Mesue docem*.

Ga. initio libri 1. de antid. MIthridates Ponti ac Bithyniæ rex omnium propè simpliciũ pharmacorũ experientiã habere studuit, quæ lethalibus aduersantur, vires ipsorũ in facinorosis hominibus morte damnatis cõprobãs, vt Galeni tempestate Pergami rex Attalus. Quędam igitur ipsorũ phalãgiis peculiariter resistere deprehēdit, quędã scorpionibus, alia viperis, alia cõtra aconitum valere, alia contra leporem marinũ, alia contra alia deleteria. Quibus omnibus cõtemperatis, vnum cõfecit medicamentũ Mithridates, nomina

tum

tum ab ipso Mithridation, sperans se præsidiũ aduersus omnia lethalia habiturũ. Nec spes eũ fefellit: vsu enim ei' quotidiano corpus à deleteriis securũ sic effecit, vt cũ exitio so & violento potius veneno (quo filiæ eius enectæ sunt) bis poto interire, quàm viuus in Romanorũ potestatem venire statuisset, nullũ inuenerit venenũ, quod eũ interimere potuisset, ob id gladio transfixus interiit.

Mithridatios antidotus ab Andromacho sic describitur, ad deleteria efficax, & internos omnes affectus.

Acori, phu pontici, hyperici, acaciæ, gummi ana drachmæ duæ. *Gal. 2. lib. 2. antido.*

Scinci drachmæ duæ, oboli duo.

Anisi drachmæ tres.

Folij, * nardi Gallicæ & Indicæ, rosarũ siccarũ, fœniculi seminis, meu athamãtici, cardamomi, gẽtianæ, ana drach. quatuor, aliis trium, postremorũ drachmæ tantum duæ. * *νάρδυ κελτικῆς καὶ ἰνδικῆς.*

Opij drachmæ quatuor, oboli duo.

Petroselini drachmæ quatuor, oboli tres.

Cassij, polij, seseleos, costi ana drach. quinque, oboli duo.

Gallij drach. quinque, oboli tres: aliis drachmæ sex.

Styracis drachmæ quinque, oboli quatuor.

Myrrhæ, castorij, thuris, hypocisthidis succi, ana drachmæ sex.

Ναρδοστάχυς. Spicæ nardi, opopanacis, ſcœnu anthus, reſinæ terebinthinæ, ſcordij, cypheos, ana drachmæ ſex, oboli duo.
Dauci ſeminis drachmæ ſex, oboli tres.
Opobalſami, thlaſpeos, ana drachmæ ſex, oboli quatuor.
Galbani drachmæ ſeptem.
Croci, cinnamomi, zingiberis, ana drachmæ ſeptem, oboli duo.
Glycyrrhizæ drachmæ ſeptem & dimidia, & oboli quatuor.
Vini chij quod ſatis eſt.

Mellis Attici cocti quantum ſufficit, hoc eſt, libram vnam in pulueris vnc. tres, vel ſi delicatius vis, ſed minùs efficax, in pulueris vnc. duas. Eadem ratio eſt quantitatis mellis ſeu ſacchari, & puluerum in cæteris antidotis.

Mithridatis theriace, qua ſemper vſus eſt Mithridates contra venena lethalia, & qua vtebatur Andromachus, ſcribitur Galeno libr. 2. antid. ab hac diuerſa, vt dimidium theriaces poſt dicendæ videatur.

Mithridatios à Damocrate aliter ſic deſcribitur verſibus apud Gal. lib. 2. antidoto.
Myrrhę Arabicæ Trogloditidis, croci, agarici, zingiberis, cinnamomi, ſpicæ nardi, thuris, thlaſpeos, ana drachmæ decem.
Opobalſami, ſeſeleos, ſchœnu anthus, ſtœchad

chados, terebinthinæ, galbani, costi, piperis longi, castorei Pontici, hypocisthidis succi, styracis boni, opopanacis, foliorum malabathri noui, ana drachmæ octo.

Casiæ nigrę, polij, piperis albi, scordij, seminis dauci Cretici, carpobalsami, cypheos, bdellij (quod quidã addũt) ana dra. 7.

Nardi puræ Celticæ, gummeos, petroselini, succi papaueris, cardamomi, fœniculi seminis, gentianæ, foliorũ rosæ, ana drac. 5.

Dictamni Cretici paulò ampliùs, vel æqualis portio.

Anisi, arij, acori, phu, sagapeni, ana dra. 3.

Meu athamantici, acaciæ, scinci ventris, hyperici seminis ana drach. duę & dimidia.

Vini mediocris modus, & mellis similiter quod moderatũ fuerit. Cypheos compositio à Damocrate eodem hæc describitur. σταφίδος, id est, vuæ passæ pinguissimæ (à qua cortex ac semen totum sint exempta) carnis læuigatæ probè, terebinthinæ *vstę ana drachmę Atticę vigintiquatuor.

Myrrhæ, schœnu anthus, seu iunci rotũdi, ana drachmæ duodecim.

Cinnamomi drachmæ quatuor.

Bdellij lacrymæ, spicæ nardi, cassię bonæ & puræ, cyperi, baccarum iuniperi grandiũ & pinguiũ, calami odorati ana drachmæ tres.

*κεκαυμένης legerem potiùs cum Diosc. in Cyphi, ῥητίνης ἀπὸ κεκαθαρμένης, resina expurgata.

Aſpalathi drachmæ duæ & dimidia.

Croci drachma vna. Mellis & vini modus mediocris. Bdellium,myrrham,vinũ in mortario tere ad mellis liquidi craſsitiẽ, melle ſuperaddito vuam cum aliis tere. Omnia vbi erũt læuia,fac cyclos paruos. His Aegyptij ſacerdotes diis ſuis propitiãdis ſuffitu vtũtur. Sic Rufus vir optimus,& in arte exercitus, parandum prodidit. Permultæ enim eius compoſitiones etiam Dioſcoridi,quarum vnã deſcribit ab hac diuerſiſsimam,tamen quam in antidota quoque miſceri ait. Paulus quoque lib.7.deſcribit cyphi magnum ἡλιακὸν,id eſt, ſolare dictum, ex rebus triginta ſex confectum:& σεληνιακὸν, id eſt, lunare, quod ex rebus viginti octo conſtat:vtrunque ab hoc etiam maximè differens:tamen etiam ad conciliandos deos odore grato compoſitum, & naribus noſtris admouẽdum,vt deſtillationes à capite in partes ſubiectas cõcoquat, & grauedine obſtructionéq; nos liberet, & cerebri ventriculos purget,& peſtilentibus morbis reſiſtat. Per os etiam cyphi ſumitur tum ad hæc, tum ad ea quæ pectori inhærent coquenda, necnõ ad frigidos hepatis affectus. Miſcetur medicamentis præcipuè epithematibus & antidotis,quæ inde Cyphoïdea vocantur,Paulus lib.7.

Mith

Mithridation autem Andromachi à plerisque Romanorum imperatoribus probatissimam antidotum ex simplicibus circiter quadraginta duobus & cyphi constantem, meritò prætuleris farragini nescio cui Nicolai ex simplicibus centũ & octo conflatę, eadem promittenti, sed verbis plurimis ad capitis, aurium, oculorum, dẽtium, pulmonum, vẽtriculi, intestinorum affectus frigidos, hoc est, pituitosos, melancholicos, seu ad stuporẽ, paralysin, apoplexiam, epilepsiã, spasmum, tetanũ, cephalæã, hemicraniam, maniam, melancholiam, grauem auditum, oculos lacrymantes, odontalgiam, cynanchen, asthma, sputũ sanguinis, perineupmoniam, lienteriam, dysenterij, siue sumatur, siue admoueatur: præterea ad frangendos calculos, menses ciendos, omnia vteri vitia, scirrhos, podagras, morsus & ictus venenatos, morsum canis rabidi, ad febres quotidianas & quartanas initio accessionum, cocta iam materia, in modum auellanæ cum vino vel aqua, cui saluia vel menta sit incocta. In aliis autem vespere sumpta & admota, quæ omnia per internos omnes affectus intelligit Andromachus.

Mithridation autem priorem theriace descripsimus, quòd hac prior tempore fuerit, & quòd ex ipsa theriacen excerpserit

Andromachus, vt mox audies: adde quòd ad pleraq; deleteria est efficacior quàm theriace: qua tamẽ inferior est in morsus viperæ curatione, Gal. initio lib. 1. & 2. antidot. Populis autem septentrionalibus Gallis, Germanis, Anglis, Scotis cũ rarissima sint venefica, & malefica animalia, contra hæc mithridatio aut theriace non egent, sed cõtra alios affectus nuper dictos, quos magnopere antidoti istæ profligant, vt paulò pòst audies. Ad theriacam antidoton transeamus, in qua vt cæteris medicamentis nosse misturam, facultatem, vtendi tempus, & mensuram oportet. Quapropter de his est nobis nunc dicendum.

Libr. theriaces ad Pisonem.

THeriaca autẽ dicta est, quòd ferarum & viperarum morsibus medetur, & quòd viperas recipiat. Eam verò ex optimis & plurimis medicamentis cõposuerũt contra morsus venenosos & pharmaca deleteria (quę duo sunt mala in tota vita grauissima) & cùm perpenderẽt hominum naturas permultùm inuicem differre, & aliud alij medicamentum esse idoneum, meritò exactam ipsius & variã fecerunt misturam, vt omnibus prodesset. At cùm tantus sit θηρίων, id est, ferarum numerus, vipera. basiliscus, hæmorrhus, dipsas, scorpius, aspis, cerastes, phalangium, hydrus & aliæ permultæ,

sola

sola tamẽ ex his vipera eligitur, quòd cęteræ maximam vim noxiam in suis corporibus totis habeant, vt docet Galenus libr. de theriaca ad Pisonẽ, vipera eã vim noxiam in capite & cauda solùm habet, carne reliqua natiuam habet virtutem ad salutem, vt animalia pleraq; de quibus in his quę agũt à tota substantia fusiùs egimus lib. 2. Porrò viperarũ in theriacam paratarũ vis tabifica & corruptrix largior tollitur cauda & capite amputatis. Quæ si qua in carnibus remanet, obtũditur coctione, sale, anetho, reliquis præstantissimis medicamẽtis, ac dissoluitur: sic vesicæ per se noxia cantharis, & succus papaueris per se potus lethalis: mista verò aliis, ex pręparatione plurimùm virtutis auxiliatricis acquirũt illa ad vrinas innoxiè mouendas, hic ad somnum conciliandũ & vires insomnia deiectas reficiendas.

Theriacæ antidotus ab Andromacho Cretẽsi Medico Neronis primario ratione & experientia absolutissimo, ex Mithridatio decerpta est, quibusdam ademptis, quibusdam adiectis, potissimùm carne viperarum non exigua, ob quam appellata est theriace ἀπὸ τ θηρίυ, id est, à fera omnium sæuissima ἐχίδνῃ, hoc est, vipera, ad cuius morsus est præstantior mithridatio, quã ob id ex hominum vsu magna ex parte

deie

deiecit. Porrò Theriace ob ſimplicium probitatem,& horum virtutis inter ſe proportionem fit præſtantiſsima,vt cætera medicamenta compoſita:tamen qui Philoniũ antidotũ aut aliud quoddam exiguũ componit,non adeò ſummè bonis medicamentis eget,vt qui Mithridation aut Theriacẽ, aut aliud multæ miſturæ & cinnamomum recipiens,conficit: hic enim omnium præſtantiſsimis eget: qualiũ copia Romæ Cæſaribus faciliùs quàm alibi gentium ſuppeditabatur.Ob id in ea non Medici ſoli , ſed etiam myropolæ præſertim diuites præſtãtiſsima hæc medicamenta componebãt.In quibus tamen ſæpe (quia inuentu difficilia omittebant)non leuiter peccabant. Cæſariani verò Medici nullo deſtituti ad probã compoſitionem,ſoli perfectiſsimè talia cõficiebant.Quę res profectò facilis potẽtiſsimo Regi noſtro Franciſco fuerit nauigationibus;ſuorum quidem, Alexandria : Venetorum verò,ex tota propè aſia: Luſitanorum autem , ex Aphrica & India , optima quæq; conſequi medicamenta.Demus igitur operam, vt ſingula his cõpoſitionibus neceſſaria habeamus optima ab integræ fidei amicis ex regionibus,in quibus ſunt pręſtãtiſsima:quæ libris nouiſſe non ſatis eſt, ſed horum notas omnes oculis aliiſq; ſenſibus,

bus, ter, quater, frequentiùs accuratè explorabis, ne te fallant institores tam callidè omnia adulterantes, & veris assimilantes, vt etiam exercitatissimis imponant. Tamen vt ad explorandum veniat instructior, paucis notas optimorum quorũdã simplicium ad Theriacen necessariorum perstringam, vt cognitis optimorum notis, quisque deligat optima, quæ apud suos, aut vicinos, aut alias gentes existunt: vt primùm habito singulorum delectu, deinde præparatis quibusdam, legitimè tandem ipsam Theriacen componas.

Quoniam alia aliis locis & abundant & meliora sunt simplicia, ex quauis regione præstantissima eligantur, quibusdam his indicationibus adhibitis. *Libr. 3. c. ph. part.*

Radices sint cortice intento, non rugoso aut rancido: id enim macræ radicis est indicium.

Fructus sint optimi, multi cum surculis & germinibus, & aliis, quæ ipsis inhærẽt foliis, inuolucris, floribus.

Semina, vt radices, sint bene nutrita, hoc est procera, & plena, quod intentus cortex indicat.

ὀπὸς & χυλὸς non siccatos tempore, nec suis qualitatibus, & viribus inualidos gustatus & olfactus indicabunt.

Herb

Herbæ autem in Theriacam recipiendæ sunt, ſcordium, nepita, praſion, ſtœchas, dictamnus, polium, chamædrys, chamæpitys, hypericum, centaurium tenue.

Radices, zingiberis, ireos, rhei, pẽtaphylli, coſti, nardi Indicæ, nardi Gallicæ, Gẽtianæ, mei, acori, phu, ariſtolochiæ tenuis.

Semina buniadis, id eſt, napi, Ruell. in Actuar. petroſelini, thlaſpeos, ameos, anethi, fœniculi, dauci, cardamomi.

Chamæpityn, chamædryn, thlaſpi, centaurium, hypericum, polium, & alia eiuſmodi florentia accipies, non ſole æſtiuo, ſiccata, neque dum fructus horum adhuc crudi ſunt & imperfecti.

Mel theriacæ idoneum ſit dulciſsimum, & acerrimum ſapore, pallidum colore, aut flauum, odoratiſsimum, ſubſtãtia nec craſſum & grumoſum, nec impensè liquidum, ſitq; totum ſibi vnitum & lentum, vt digito ſi tollatur, viſci modo longiſsimè ſeruet continuitatem, quale eſt Hymettium, vel Thaſium, vel Atticum, vel aliud ſimile, ſed mediocriter coctum ſit, vt terreum & flatulentum coctione ſeparetur. Mel item bimum vetuſtiore & recentiore eſt melius, modò non ſit amarũ, aut vinoſam aliquam qualitatem odore & ſapore referẽs, ſiue vetuſtate, ſiue coctione & deſpumatione longa

ga vtrunque contingat,id quod sola experientia probatur.

Vinum quoque sit phalernum,acre, laudatissimum,vel simile:non phalernum faustianum dulce,non imbecillum aut recens, & crudum adhuc ob nouitatẽ.Melius enim est vetus,nõdum tamen amarum : sit etiam tenue substantia,perlucidum κιῤῥόν, id est, fuluum, non album, non rubrum, non nigrum : sitque odoratissimum, & suauissimum,non quòd id theriaces aut mithridatij virtutem reddat meliorem, sed quia has antidotos alioqui ob multa amara (nam amara sunt omnia medicamenta, quæ longo vsu virulẽtis bestiis aduersari sunt iudicata)ingratas,gratiores efficit. In omnibus enim medicamentis,quæ degluriuntur, ratio est habenda & solicitudo de saporis gratia, vt in methodo medicamenti componendi abundè probauimus.

Vinum ergo misce firmissimum,& validum imprimis,& quod pluribus annis non ampliùs mutari probaris : vitabis autẽ valde imbecillum, aquosius, valde austerum, facilè acescens,vetustate amarum.

Opium Thebaicũ, vel illi bonitate proximum. Marum sit valde amarum, minùs acre, odoratius amaraco acri & minùs amaro. Vtraque sint Cretica.

Ros

Rosæ præstantissimæ sint omnium suauissimæ, & aliis rubicundiores.

Scordium Creticum optimum: tamen nõ malũ in aliis regionibus potest inueniri.

Napi seu rapæ syluestris semen Creticũ.

Iris Illyrica, & ex ea vt cæteris medicamentis, odoratior: vnumquodque enim est præstantissimum, quod proprium generis sui odorem, vti & saporem habet valentissimum: non Libyca, quæ ab Illirica tantùm abest, quantùm corpus mortuum à viuo.

Agaricum leuissimũ est laudatissimum, densum, graue, lignosum est deterrimum.

Cinnamomum sit odoratissimũ, seu indicibilem quandam odoris gratiam super alia omnia referat, gustanti calidum admodùm percipiatur, non tamen vt molestè rodat. Colore aũt tale, ac si quis lacteũ colorẽ cũ φαιῷ. i. fusco & modicè cyaneo misceat.

Succus glycyrrhizæ Creticus præstantissimus, vt cretica glycyrhiza.

Opobalsami Iudaici, id est, optimi, notas omnes repere ex simplicibus. In quibus etiã fusiùs horum singulorum proborum indicia legas licet.

Myrrha optima opocalpaso aut liquore aliquo non vitiata: sit autem Troglodytis aut Minæa, à regionibus, vbi præstantissima gignitur.

Croc

Crocus sit Corycius, à Corycio antro, in quo nascitur: vel potiùs ali' odoratissimus. & longo tẽpore in vigore suo persistens, ac flauissimus. Nã robore odoris præsentanei, & diuturnitate, & flauitie optimus est iudicandus, non proceritate Corycio præcipua.

Zingiber non pertusum, sed siccum & acre esto.

Rheon densum contractúmq; substantia validè astringẽs, si viget ac integrũ est: nam citò perforatur. Quod autem coctũ est, rarius est, ac nihil aut minimùm astringẽs: huius loco rha barbarum Auicẽna substituit.

Pentaphyllum siue sit tormentilla vulgaris, siue aliud, intereà tamen dum lis dirimitur, cape tormentillam.

Calaminthe Cretica montana melior.

Prasiũ albũ & Creticũ, vel ex editis locis.

Petroselinum sit Macedonicum: idem amarissimum est atque acerrimum.

Stœchas Cretica, vel ex Stœchadibus insulis: sic enim lego in Gal. non Cycladibus.

Costus sit, qualem ex Diosc. in simplicibus pinximus.

Piper longum natiuum, ob id in aqua insolubile, album in simplicibus.

Dictamni herbæ Cretensis folia, nõ cum vulgo radices fictitiæ.

Iũcus odoratus sit Arabicus. Flòs melior,

ſed rarus aduehitur, quòd eum in viis Arabiæ frequētiſsimum iucundiſsimè paſcant cameli: ſolo odoris vigore diſcernitur. Illius enim odoris gratia citò vaneſcit.

Thus ſit ἄμικτον maſculúmque.

Caſia optima, q̄ ſurculis, & corticis tenuitate, guſtu, odore ſit cinnamomo ſimillima.

Indica nardus radix eſt, quæ tamen à ſpicæ ſimilitudine ſpica nardi dicitur.

Polium, chamædrys, chamæpitys, hypericum, gentiana, thlaſpi, nigrum veratrū, & alia quædā Cretica paulò præſtantiora ſunt Italicis. Si tamē ver totum ſiccum fuerit æſtatis modo, Cretenſibus Italica non multò ſunt inferiora, Seſeli Maſsilienſe.

Styrax ſit, qui in arūdinibus ex Pāphylia affertur, & paucisſimus gignitur, tāq; diuerſus ab hoc copioſo ſtyrace, quàm falernū vinum ab eo quod in tabernis venditur. Cape calidiſsimum, odore & ſapore valētiſsimū.

Thlaſpi Creticum, colore ὠχρόξανθον, figura rotundum, multò minus milio. Præſtat verò ex Cappadocia alterum, multò nigrius, & maius prædicto, nō exactè rotūdū.

Ami Creticum, vel ex regionibus ſiccis & altis.

Hypociſthis } Vtrūq; quale Dioſc.
Malabathri folium } deſcribitur.

Terebinthina ſit Chia potius, quā cū Androma

dromacho Libyca: aut cũ aliis Pōtica. Chia enim oĩbus aliis odore & ſapore præcellit.

VIPERARVM DELECTVS,
& ex his ritè paratis paſtillorũ theriacorum compoſitio, ex Galeni libris.

Viperæ deligantur magnæ, bene nutritæ, corpore toto & ventre craſsiore, ſubflauæ, collo valde prominenti, capite latiore, oculis rutilis ac ſubrubẽtibus, interritis, trucibus, ac ferino aſpectu, pręſertim irritatę, meatu magis ad extrema caudæ vergente, cauda non inuoluta ſed potiùs conuerſa, validæ, bene mobiles, tamen inceſſu quieto & tardo. Hac enim re fœmina differt à maſculo: & quòd ea caninos & acutos dentes habet, plures duobus maſculo propriis in capite acuminato: ad delectum quęd ĩ præter hæc tẽpus venationis harum, & in his enecãdis apparẽtia, de quibus mox dicam, pertinent. Θηρίκ, id eſt, viperas Crito vult capi in fine veris, aut in ygeto, id eſt, autumni medio: cauendam verò æſtatem ab initio ad canis ortũ, & huic ſuccedentis oporæ tempus, cùm fructus fugaces eduntur, & bilis hominibus copioſiſsima ſuboritur. Galenus quoque viperas venatur exacta hyeme, veris initio, vbi latebris relictis in apricũ prodierint, & nemora petunt, ac ſubdiales ſemitas, & ſemine ma-

Nicander in theria.

Gal. in ſi. lib. 1. anti.

rathri oculos recreant,suntq́; iā audaces & celeres,nec virus tam maleficum retinent. Nam delitescentes maligniorem vim tabificam in se contrahunt, quia nulla ex parte digerūtur,tuncq́; serpens omnis solet vocatum γῆρας,id est,senium & exuuium colligere,quod est crassissimū quoddam tegumentum tempore quo delituit contractum magis quàm ætate animalis. Non statim igitur vbi latebras egressæ sunt, capiendæ, sed permittendæ aliquandiu,& aëre frui,& consueto vesci cibo,hoc est,herbis quibusdam & animalibus,vt buprestibus,cantharidibus,pityocampis:hęc enim idonea ipsarum sunt alimenta. Nec te moueat,quòd Crito in fine veris capit, Galenus initio veris:lib.autem simplicium vndecimo,ineunte æstate optimam viperarum carnem prodit.Nam hæc tempora sunt finitima,& parui momenti est horum differentia, si cæteras conditiones ante venatum necessarias, quas nuper dixi,obseruaris. Ne autem capiantur æstate media,quia tunc caro earum sitim efficit,vt semper earum, quæ in locis maritimis,aut aqua salsa. Neque capiantur mox, vbi latebras reliquerunt, quòd tunc earum caro frigida est & sicca,ac malè nutrita,sed tempore inter hęc medio,definēte scilicet vere,nondum verò inchoata

æstate:

æstate: vel si ver admodum hyemale extiterit, æstatis initio non longè à Pleiadum ortu. Non capiendæ item prægnantes, quia emaciatæ sunt. Capiendæ autem sunt notandæ magnitudinis viginti, aut paulò plures. Hęc enim quantitas medicamento non erit nimia, vt ad totius confecturæ copiam sufficiat, vel pro quantitate compositionis accipiendæ sunt. Capita & caudas recens captarum & adhuc viuentium præcide, vt cum sanguine virus effluat. Præcides verò in magnis viperis ad digitos quatuor: Damocrates autē capita ad tres digitos prius, posteà caudam ad paulò maiorem quantitatem præcidit apud Galenum, quòd hæ partes sunt virulentæ magis & duræ, & modicæ carnis. At Gale. lib. vndecimo simplicium caudam negat præcidendam, quòd quæ ad hanc excremēta tam liquida quàm sicca esse possunt, exenteratis viperis facilè eluantur: quod autem in ore est venenum, ineluibile est. Idem verò in libro de Theriaca ad Pisonem aliorum sententiam sequutus caudam tollit, quod sordidiorem (inquit) substantiæ portionem pars hæc magis exercita plenius trahit, vt quæ piscium caudis proximæ sunt partes, ob frequētem motum magis nutritæ sunt. Quòd si post amputationem dictarum partium

protinus exangues ac immobiles & mortuæ fiant, tanquàm theriacæ inutiles reiiciantur. Contrà quæ aliquandiu post præcisionem motum aliquem retinent, & sanguinẽ diutius fundunt, prestantissimæ, quia virtutem habent πρὸς τὸ σώζειν, id est, ad seruandum non ignauam sed validam.

Partibus his resectis, intestina exime, quia sunt excrementorum receptacula. Cute deinde vt anguillis detracta, & tota pinguedine ceu inutili exempta, corpus reliquum aqua pura probè lotum in fictile vas elegãtissimè constructum, vel ollam, vel cacabum, vel lebetem probè extersum & splendidum immitte cum aqua fontis pura, anethóq; viridi, tunc enim viret. Fasciculum verò mediocrem anethi sicci Damocrates imponit. Coque mox igni ex carbonibus perustis, aut lignis ob siccitatem ἀκάπνοις, id est, sine fumo, aut potius ex vitium sarmentis, cum pauco salis recentis, si apto tẽpore cepisti viperas: sin ęstate, sine sale. Hũc autem salẽ statim initio imponit Gal. libr. 11. simplic. dum coquitur verò, miscet lib. 2. ad Glauconẽ, quæ tenui discrimine distant. Id autem fit ad compositi suauitatem, qua etiam causa pastillis theriacis ad læuorem tusis & cribratis vtendi tempore salem miscet, libr. 11. simplic.

Vbi iam percoctæ sunt, vt caro ossa & spinas prompte relinquat, & edi posset, depone ab igni, aqua exime, carnes a spinis virus olentibus & abiiciendis, accurate secretas, ac probè tritas cum pane friato misce, & pastillos forma.

Panis sit purissimus ex purissima semidali, id est, similagine & flore farinæ, salsus, fermentatus, non hipnites, id est, coctus sub testa, sed clibanites, id est, coctus diligenter in clibano, alioqui medicamentum facilè acesceret. In sicca domo tā bene sit siccatus, vt in mortario ad leuorem tundi possit.

Panis momētum miscet Andromachus, id est, partem dimidiā, vel tertiam, vel quartam, interdum quintam, quantum scilicet pastillis formandis sufficiat. Panis vnciam vnam carnibus viperarum sexdecim accumulatis miscet Crito. Panem triticeum purum æquali pondere miscent Damocrates & Magnus. Eum panem maximè friatum & læuissimè in mortario tritum misce cum carnibus accuratè, & subige, vt nulla viperinæ carnis portio non læuigata maneat. His probè tritis affundunt parum iusculi decocti plerique, & Galenus in Theriaca ad Pisonem, & Actuarius: libro autem simplicium vndecimo, panem requirit siccum, vt contundi in mortario pos-

ſit:tamen tundendo non miſcetur carni,ſed decocto viperarum maceratur, & caro in mortario coquorum teritur,donec ſit lęuis, túncque pani miſcetur, ſic ex pane non ſicco, ſed per viperarum decoctum irrigato, diu ſe,& Cæſarianos ante ſe medicos præparaſſe Galenus ſcribit:ſed quia ægrè ſicceſcebant,& caro putreſcebat,panis verò aceſcebat,cognitum errorem Galenus emendauit,& iuſculum miſcere deſiit. Quum ex pane ſicco facilius ſiccentur paſtilli, quàm irrigato,& panis per ſe in læuorem tritus carni viperinę etiam per ſe priùs exactè læuigatæ meliùs miſcetur, & fiunt cycli vel cycliſci,id eſt,orbiculi, vel *ἀρτίσκοι*, id eſt, paſtilli,(quæ alio diminutiuo *κυκλίσκια καὶ ἀρτίσκια* vocat Damocrates) vel *τροχίσκοι*, id eſt,rotulę tenues mel mediocres opobalſamo modico ſubacti.Nã craſsi,vt qui cum iure ſunt facti,antequàm ſicceſcãt, carnem viperarũ putreſcere,& panem aceſcere permittunt. Mox vbi erunt formati trochiſci,ſiccentur in domo calida ſicca,& in eadem reponantur. Sit autem domus hæc ſublimis, & meridiem ſpectet,aut ſaltem non ſeptentrionem,vt bona diei parte domus accipiat ſolis radios.ſic tamẽ vt paſtillos in vmbra locatos ſolis ſplẽdor & radius non attingat. Sic enim facilè ſiccabuntur,

Li. II. ſimplic.

&

& si continenter verteris, vtraque parte æqualiter. Nisi autem vertantur, parte superna plus iusto siccantur, inferna humidiores, dum diutiùs manēt, putrescere periclitantur. Siccati in eadem domo etiam extra solis radios condantur, continuè vertendo aliis diebus plurimis vt quindecim: pòst donec theriacen sis præparaturus, repone vase vitreo, vel aureo potius quàm stanneo, vt quod plumbi mistura adulteratur. Quod autem ex argento non purgato fit, celerrimè huic ærugo obnascitur. Ob id ex vtroque metallo, stanno inquam, & argēto non purgato, vasa non in hac solùm, sed in cæteris quoq; antidotis vitabis. Præstaret tamen non multò pòst his pastillis vti. tamen efficaces adhuc sunt post annum, & post tempus etiam longius. Nam probè initio siccati & repositi annis tribus & quatuor in vigore permanent, si modò puluerem ipsis obductū linteis puris aliquoties abstergas. Cuius diu adhærescentis occasione perforantur, túncq; inutiles euadunt, alioqui vtiles, etiam si plurimum inueterentur. *Lib. I. antidot.*

PASTILLORVM SCILLITICORVM *confectio.*

Pastilli scillini li. I. anti. & lib. de the. ad Pison.

SCillam bonæ magnitudinis (non tamen admodum magnam & enormem) bene habitam & nutritā, albam, recentē ex terra

fumes, cũ folia eius & caulis exactè inaruerit, seu vt Crito iubet, quando triticum metunt: tunc enim potissimùm viget. Corticosa eius parte & radice lignosa omni adempta, corpus reliquũ maza seu farina tritici optimi, recentis, fermentata & subacta circumline (quidam etiam cum cortice maza circundant) non autem gypso aut luto cum Critone: id enim sordidum est. Deinde in calido cinere copioso vel clibano calido, si quis adest, cum panibus quoque, vel ἰπνῷ, id est, testa furnacea, vel cacabis, vel patinis quibus panes coquuntur. Coques autem æqualiter, & donec maza bene siccata in crustum omnino durescat & abrũpatur, ac festuca in scillę corpus per rimas demissa prõptè recipiatur.

Crusto abiecto, scillæ medullam cũ Critone, id est, scillę ipsius partes interiores tenerrimas, exactè tritã misce cũ farina erui candidi (non albũ enim est vehemẽter amarum) parum torrefacti. Farina autẽ hæc sit optima, recentissima, adamussim lęuigata, tenui cribro creta, vt sit vna farinę pars, scillæ duplum cum Critone & Damocrate & Magno: vel cũ Andromacho minore, duæ partes farinæ, vt ℥. nonaginta: scillæ verò tres, vt drach. centũ viginti. Sed largior hęc farina, vt parcior est dimidia cum Damocrate

crate & aliis. Portio autem farinæ & scillæ æqualis Galeno magis placet, ceu fingendis pastillis aptior.

Quidam huius farinæ penuria micam panis friatam, vt in pastillis theriacis addunt. Formantur autem trochisci mediocres, & siccantur ac reponuntur vt theriaci.

HEDYCHROON MAGMA *sic conficit. Andromachus.*

Mari, amaraci ana drac. duas.
Asari, aspalathi, schœnu anthus, calami aromatici, phu Pontici, xylobalsami, opobalsami, costi, cinnamomi. } ana drach. tres.
Myrrhæ, folij malabathri, costi, casiæ, nardi Indicæ, ana drach. sex.
Amomi duplum.
Mastiches Chiæ drachmam vnam.
Omnia vino falerno sparge, fac magma.

HEDYCHROI MAGMATIS *compositio alia ex Magno Galeni.*

Aspalathi radicis corticis, calami aromatici, schœnu anthus, phu, costi, asari, xylobalsami, casiæ, mastiches, foliorum malabathri. } ana drachm. sex.

Nard

Nardi Indicæ drach. ſexdecim. Croci drachmas nouendecim. Amaraci drachmas viginti. Cinnamomi, amomi, myrrhæ ana drachm. vigintiquatuor vino falerno excipe, & opobalſami contactu. Paſtillos finge, ſicca in vmbra. Paſtillos Hedychroos iiſdem propè componit bis Actuar. ſed ponderibus, vt hîc quoque, mutatis, & quibuſdam omiſsis, quibuſdam additis.

** Piperis lōgi 3.24 ponit An. pater: cui credēdum magis quā filio ponēti tantum drac. ſex. Illius enim pōdera carmine elegiaco ſcripta deprauari non poterūt: filij proſa ſcribentis potuerūt.*

THERIACES
compoſitio.

Paſtillorum ſcilliticorum drachmæ quadraginta octo Andromachus, & cum eo cæteri: ſed Demetrius tempore Galeni factus etiam archiatros, tantum drachmas quadraginta ſex miſcebat.

Paſtillorum theriacorum
Magmatis ſicci hedichroi
*Piperis nigri Damocra.
Opij
} ana drach. viginti quatuor.

Rosarum siccarum foliorum
Scordij Cretensis
*Buniadis dulcis seminis, gongilidis agrestioris seminis alij
Iridis Illiricæ odoræ
Agarici albi Pontici
Cinnamomi.
Hæc duo omittit Andromachus pater, addunt filius & Damocrates.
Succi glycyrrhizæ, sicci addit Damoc.
Opobalsami Iudaici boni

} Singulorum drachmę duodecim.

*Napi Ruel. Act. Auic. Rap. Ni.

Myrrhæ Troglotiditis
Croci Corycij, vel potioris
Zingiberis ficci & acris
*Rhei Pontici integri
Pentaphylli radicis
Calaminthes siccæ, hoc est, nepithæ Romanis dictæ.
Prasij seminis, vel cum Damocrate,
Σφαιρίων, id est, verticillorum marrubij
Petroselini Macedonici mõtani, tenuis seminis
Stœchados Creticæ, vel à Stœchadibus insulis
Costi candidi
Piperis albi & longi. Cyanei Andro. pater.
Dictamni herbæ Cretensis.
Σχοίνου ἄνθος Damocrates: ἱκαρφίων alij, id est, iunci odore floris, σχοίνου ἰνώδους alij
Thuris * insecti,
Casiæ fistulæ nigræ corticis
Nardi Indicæ

Singulorũ drach. sex.

*Rhabarbari.
Auicen.

*ἀμύητου. masculi alij.

Polij

Polij Cretensis comæ
Seseleos
*Styracis Pamphylij — *liquidæ Amc.
*Thlaspeos tenuis Cretensis, vel potius Cappadocis magni — Calamitæ Nic. * θλάσπιος λεπτῆς.
Ameos
Chamedryos } campestris
Chamæpityos } Cretens.
Hypocistidos succi flauctis
Malabathri foliorum
Terebinthinæ
Nardi Gallicæ puræ
Gentianæ radicis
Anisi seminis torrefacti
Mei Athamantini
Succi acaciæ adhuc humidæ Damo. — Lacrymæ alij.
Fœniculi Cretensis seminis
Terræ Lemniæ
Chalcitidis tostæ
Amomi vuæ
Acori
Phu pontici
Carpobalsami
Hyperici Cretensis seminis
Gummeos
Cardamomi — Cardami, id est, nasturtij.

} Singulorũ drachmæ quatuor Andromac. drachmę duæ Damocrates.

Dau

Auicẽ & Nicol. *Mumia Nicol.* *Belχεαr.* *Auicẽna addit.*

Dauci puri Cretici ſeminis
Galbani, χαλβάνης, χαλβά νιδης

Andromachus ſenior.

Sagapeni recentis & veri
Opopanacis
Bituminis Iudaici
Caſtorei ſeu caſtoris teſticulorum
Comę centaurij Cretici tenuis non recentis
Radicis tenuis ariſtolochiæ propè ſiccatæ

Ariſtolo. lõgæ Nic. rotundæ Auicen.

Singulorum drachm. duæ Androm. ℥. vna Damocrates præſtantiſſ. Medicus, in lib. de antidotorũ cõpoſitione verſibus ſcripto. Cætera Andromacho conſentit.

Mellis Attici drachmas cẽtũ quinquaginta, ſeu libras decem Androm. vini falerni, quod ſufficit. Aliã ordine contrario ſcribit Galenus, incipiens vbi alij deſinunt: à minimis enim põderib⁹ incipit, & deſinit in maxima, à quibus alij incipiunt. Incipit enim Dauci fructus, opopanacis, &c. ana drachm. duas. Polij comæ, ſeſeleos &c. ana duplũ, id eſt, drach. quatuor. Myrrhæ, croci &c. ana drach. ſex, vbi etiã *καλαμὴ* additur: reliqua eodem ordine, dupla tamen proportione.

Ex his patet Adromacho per omnia cõſentire Damocratẽ, prręterquàm in duobus dictis põderibus. Xenocrates etiã ſtudio ſè in componendis medicametis verſatus, per om

omnia Andromacho cõſenſit, præter quàm quòd ſagapeni drachm. tãtùm duas miſcet. Magnus tempore Galeni etiã Imperatoris archiatros ſagapeni etiam drachmas tãtùm duas, & chalciteos miſcet. Cinnamomũ autem duplicat, & duos vini falerni ſextarios infundit. Alij autem qualicunque vini menſura vtuntur, vt poſtulat vſus. Cętera omnes Andromacho conſentiunt.

Modus componendi Theriacen.

Paſtilli theriaci, ſcillini, magma hedichroi dicta prius tria genera, ſcilicet, herbæ, radices, ſemina. Piper *album & longũ, roſæ ſiccæ, agaricum, crocus ſi ſiccus fuerit, ſphragis Lẽnia, chalcitis toſta, amomũ, cinnamomũ, caſia fiſtula, opobalſam. acacia (prętetquàm ſi mollis ſit & liquida) caſtoreum. *aſpalathus, ſicca hæc terãtur in pila Aegyptia, vel alia quoq; duriſsima, ne aliqua huius ſubſtãtia inter tundẽdum extrita, cum his prædictis remiſceatur. Læuigata hæc cribro tenuiſsimo incernãtur, vt in corpus prõptiùs penetrent. Myrrha autem & crocus ſi non ſit ſiccus, vino macerata læuigentur, ſi tibi ita fieri tutiùs videbitur, vt crocus natura humidius non teratur. Omnes item opi, vt ſagapenum, opopanax, opium, acacia (ſi liquidior eſt, & tundi contumax) ſuccus hypociſthidis, ſuccus glycyrrhizæ, vino per

Ad verbum hæc omnia ex Galen. mutuatur Actuar.

**nigrum addit Act.*

**ἀσφαλ-θ Ac.*

fusi soluãtur, & ad læuigationẽ fiãt idonei.

Sed thlaspi & gongilidos semen satius est per se in pila tũdere (quia cũ aliis tusa mortario hærent) deinde vinum affundere, quoad exactè dissoluantur, tunc misce his quæ vino macerata & læuigata fuerunt. Sic thus per se in mortario terere præstat, sed leuiter ne latescat: & cretum in prõptu habere, vt inspergas his quæ vino lęuigata sunt. Gummi vino infusum macerari potest, ac ipsum vel per se vel cũ thure læuigare. Sic quædã ex vino, alia per se læuigãda. Cũ hęc omnia vniẽdi tempus erit, in vase duplici liquẽtur cum melle, prima resina therebintina, post hanc styrax & galbanum priùs confracta & contusa in pila pistillis aut vectibus ferreis, paucissimo mellis crudi addito. Vbi hęc nostris digitis dilatata fuerint, iam liquata in melle resinæ excipiantur, & operculo vasi aquæ insidenti imposito dissolue & coque. His enim vasi iniectis satius est mel nõ ampliùs commouere his liquescentibus, arida immitte his quæ læuigata ex vino fuerunt, & misce denuò, dum abundè crassescant. Atque ita paulò pòst his quæ in mortario sunt, cochleari magno quæ liquefacta sunt paulatim affunde tepida, & vir aliquis robustus ipsa in vnitatem cogat.

Vbi probè coïerint, & crassamẽta adepta

fuerint,

fuerint,crassámq; massam ostenderint,mellis cocti mediocriter & despumati nonihil iniice: mox aliquam tritorum & cretorum portionem: deinde rursus mellis quippiam: postea liquefacta misce tepida, & omnia in *mortario grandi,cochleari magno valenter contere, & adiice quæ ex aridis supersunt, & mel. Vbi omnia in mortario per cochlear vnita fuerint, omnia è mortario tunc in*pilam coniicere oportet, ac vectibus ferreis omnino puris & nihil æruginis habentibus,continenter tundere, illinendo vectes extremos opobalsamo, donec totam eius portionem absumpseris: sic enim promptè opus absolues: siquidem lentore medicamenti vectes detinentur, & ægrè à tundentibus leuantur. Præstat autem in sole tundere: sic enim citius omnia in vnitatem coguntur. Posteà pilam quæ medicamentum continet, tege, & post quatuor aut quinque dies similiter in sole contunde, atque id iterum & iterum post sex aut septem dies, vsque ad duos menses, aut omnino ad quadragintra dies feceris.

*θυία.

*ἴλμον.

Tunc manu opobalsamo pauco intincta in vasa pretiosa reponatur: sic tamen vt illa non repleantur, sed spatium aliquod relinquendum, quo perspiret. Adhæc operculum sæpe detrahendum est; vt liberiùs

exhalet, & maturior ipsius vsus tibi cõtingat: longo enim tempore ad coctionem sui antidotus indiget, vt posteà dicetur.

Color eius quia virtutem non mutat, paruifaciendus est: nigricat autem nisi propter chalcitidem malè vstam, flauum aut fuscum fiet, quæ quanuis pauca sit (nam drac. quatuor) aliorum tamen colorem superat.

Sic autem componit Damocrates:

Succos, lacrymas, metallica ex vino terit, ad mellis crassitiẽ arida cętera tusa, & creta tenui cribro protinus iniicit, & miscet probè melle adiecto. Postea bis térve feruefactum, vbi rursus rigauit, imponit vasi vitreo, argenteo, aureo, stanneo, corneo: vel ollæ densæ, non vasi ligneo.

Omnia ad theriaces compositionem necessaria sunt abundè exposita. Tamen temerarius fuerit, qui ex sola lectione theriacem cõponere aggredietur: semel enim cõpositionem spectare omnino est necessarium. Descriptiones verò theriaces ab Andromacho patre, Damocrate, Critone versibus expressæ magis recipiendæ sunt, quòd memoria faciliùs tenentur, & quòd mensuræ & pondera in eis adulterari nequeant.

Vires antidoti Theriacæ ex Andromacho seniore primo libr. antid. Gal. & Damocrate.

Efficacissima est Theriaca contra potum papaueris, cicutæ, hyoscyami, aconitum, Medeæ pharmaca, cantharidas, morsum viperæ, cerasten, dipsadem, dryadem, hæmorrhoon, phalangia, hydrum, epichersum, amphisbenam, rubetam, chersydrum, canis rabidi morsum, potionem veneni. Valida etiam est ad stomachum æstuātem flatus stomachi, colicū dolorem à flatibus, phthisim incipientem, asthma, pleuritidem, empyema, icterum, hydropem, spasmum, tetanum, opisthotonon, emprosthotonon, vesicæ vlcus dolens, ischuriam, satyriasin, renum dolorem. Pestem, & alia propè innumerabilia, quæ scribuntur in lib. de commodis thariaces.

VSVS THERIACES.

Datur Theriace vt Mithridatios, & cæteræ antidoti, ad præcautionem quidem fabæ Aegyptiæ magnitudine semel cum tribus aquæ calidæ cyathis.

Ad curationem verò sumpti iam veneni quotidie bis detur quadruplo vel quintuplo aucta. Capitur autem hora somni, vel manè, vel vtroque tempore. Manè quidem his, qui die ægrotant: vesperè verò his, quibus nox est molestior. *Li. 1. ant.*

Da autem potui nec recēs nimis, nec vetustate peraridum, quale si fuerit, cum pauco *Damocr.*

melle iterum feruefac, & diu tere, tandem habebis vtile, quod valebat nihil, sed inualidius, eò quòd semel tantùm miscuisti. Recens verò præpollentem adhuc habet opij frigiditatẽ, eóq; stupefacit, nec præstat quidpiã promissarum priùs virium, quoad fuerit percocta. Tempore autem longo, plurimùm annis duodecim ad coctionem eget antidotus: vigentior autem validiórque est ab anno quinto, sexto, septimo, præsertim in his, qui à virulentis feris, aut cane rabido morsi sunt, & pharmacis lethalibus petiti. Hi enim omnes cùm grauem noxam ab his venenis acceperint, potentiore theriace indigent. In aliis verò affectibus vbi tanta noxæ causa non est, sufficit vel sexagenaria theriace. Potens enim est ad annos triginta.

Valida autem & vigens iudicatur, si data post medicamẽtum aliquod purgatorium, sua virtute, medicamenti purgantis efficaciã euincat, & medicamentũ purgare prohibeat. Quòd si purget, perinde ac si homo theriacem non sumpsisset, liquidò constat adulterinam esse, ac vires eius inualidas: aut vetustate confectas esse, vt ne medicamenti quidem virtutem superare potuerit. Quam tamen Marco Antonino Imperatori ex recẽte cinnamomo primi generis parauit Galenus,

lenus, ſumpſit ſtatim Imperator, non præteritis adhuc menſibus duobus integris, non expectata medicamenti coctione, Galen. 1. antidotorum.

Theriace vt Mithridatios ſingulis diebus ſumpta, omnino à deleteriis & lethalibus pharmacis ſecuros reddit: ſumitur autẽ ad fabæ Aegyptiæ quantitatem ex aqua, aut vino, aut melle, aut per ſe.

Huius quotidiano vſu Aurelius Antoninus Romanorum Imperator (cui etiam medicus fuit Galenus) à graui ſopore, quo in actionibus ſuis cùm premebatur, ſanatus eſt, adempta papaueris lacryma. Cùm autem poſteà bonam noctis partem duceret inſomnem, tum ob ſiccitatem naturalem (erat enim ſiccioris temperamenti natura) & ex longo vſu medicamenti ſiccãtis acquiſitam, tum ob omiſſum conſueti & ſoporiferi medicamenti vſum, coactus eſt etiam theriacam cum papaueris lacryma compoſitam, ſed inueteratã adiicere. Nam in huiuſmodi medicamentis opium vetuſtate miteſcit.

Morſus ab animali venenato ſumpta theriaca omnino euadit, & hac præſumpta ſi pòſt mordetur, non moritur. Quod ſæpe pretores in noxiis hominibus probarũt. Ga. in aliis animalib9. Quotidie tota vita ſanis

ſalubriter ſumitur Theriace, ſiue venenum metuant, ſiue vt diuus Marcus Imperator, corporis iuuãdi gratia, hoc vſus etiam affatim, & veluti alimento quodam. Vnde initium magnæ ęſtimationis Theriaces, & vires actionis eius hominibus innotuerunt, & ſub illius ſeculi maximis Imperatoribus in publicum vſus eius prodiit.

Antidotus Eſdræ (quiſquis is fuerit) eadẽ propè pollicetur, quę Theriace, ſed hac multò eſt ad omnia imbecillior, ob id obſcurata euiluit quouis modo parata. Nam Actuario ex 27. cõponitur: Aëtio & Paulo ex 47. nec iis omnino iiſdem nec eodem pondere: Nicolao ex centum quadragintaquatuor.

Ambroſiam & Athanaſiam à iunioribus Medicis nominatas eſſe antidotos, docet Gale. libro 8. meth. háſq; calfacere & ſiccare, vt Theriacen. Has quoque tres antidotos, Ambroſiam, Athanaſiam, Theriacen, ſumptuoſas eſſe dicit li. 14. meth. & ſalubriter ſumi contra internos abſceſſus, præſertim viſcerum, vt collectum humorem in halitum reſoluant, & digerant, & in libr. ſanit. tuendæ harum meminit.

Antidotum Mithridatis Athanaſium triplex, libr. 2. antidotorum. Eſt & Athanaſia hepatica Alexandri Tralliani, & Athanaſia Oribaſij apud Paulũ, & Ambroſia Phi lippi

lippi Macedonis,lib.2.antido. quarum nulla est hodie in vsu, aut non admodùm frequenti,quòd harum loco Mithridatios aut Theriace recipiãtur, adeò magna omnium fide & summis successibus probata, vt myropolæ quidã circunforanei in Gallia quæstum vicatim faciãt suis, nescio quibus,cõpositionibus, quas tamen Mithridatij & Theriaces nomine diuendunt. Hæ igitur Athanasiæ, Ambrosiæ, Acharisti, Hadriani,Hæmagogi, & aliarum quarundam Arabibus celebratarum compositionũ loco fuerint,vt veluti postliminij iure in vsum redeant,cùm eadem omnia præstent, multóq; feliciùs,quàm Arabum compositiones ex istis excerptæ,additis aut ablatis quibusdam,neque his magni momenti.

AVREA ALEXANDRI ANTIDOTVS.

Recipit asari Carpobalsami Seminis hyoscyami	Ana drach. duas & dimidiam.55.Had.
Caryophyllorum * Myrrhæ omnes legunt, Ciperi Opij Thebaici	Ana drac.2.36. Had.

** Μύρτα, id est,baccas myrti Actua.*

Opobalſami
Cinnamomi
Folij
Zedoariæ
Zingiberis
Coſti
Corallij rubri
Caſsiæ ligneæ
Euphorbij
Tragacanthi
Thuris — Ana drachmam vnam. 18. Had.
Styracis
Nardi Celticæ
Mei
Cardamomi
Seſeleos
Napeos, ſeu ſeminis ſinapi. Eius loco
Sarxiphagi Act. radicis ſaxifragię alij. ſelinō. i. apium Act.
Anethi — Hoc Actuarius omittit.
Aniſi

Xylaloës
Rhei Actuarius. Rha barbari & Rei Pontici Arnaldus.
Luphiæ compoſitæ Actua. Aliptæ moſchatæ, quod idem eſt, alij.
Caſtorij
Spicæ nardi
Galangæ Actua. & cæteri.

Opopanacis
Anacardij
Mastiches
Sulfuris viui, omnes.
Pœoniæ radicis
Eryngij
Rosarum Actuar. omittit.
Thymi Acori
Pulegij. Eius loco habet Actuarius Halicacabi.
Aristolochiæ longæ Actuarius vtriusque alij.
Gentianæ
Corticis radicis mandragoræ
Chamædryos
Phu. Act. radicis Valerianæ alij
Baccarum lauri
Dauci Cretici, Ameos
Macropiperis
Leucopiperis, oẽs præter Actua.
Xylobalsami
Carui, omittit Actuarius
Amomi
Petroselini seminis
Libystici semin. Actua. leuistici (alij.
Seminis rutæ
Seminis sinonis. Eius loco hyssopi habet Actuarius, & addit electri, id est, succini

Ana exagium dimidium, Actu. dr. di. sed dra. I. & dimidi. Arnaldus.

Auri

Auri Argenti } { Limaturæ tenuissimæ		Ana exagia duo & dimidium Actuarius: alij singulorum grana quatuordecim tantùm.
Margaritωn, Act. ambarum margaritarum non pertusarum & pertusarum alij.		
Βλάττης, Actuar. id est, onychis.		
Ossis cordis ceruini.		

Eboris, Calami odorati, Pyretri } Ana ʒ.s seu drach. sex, Actuar. alij tantùm grana 9. vel 8.

Mellis quantitatem sufficientem: mellis despumati libras tres, Arnald. Mel tacet Act.

Hæc antidotus aurea, vel ab auro quod recipit, vel à pretio & virium præstãtia dicitur. Cuius autẽ Alexãdri an Philosophi, an Medici, vel alterius, compertũ non habeo.

Efficax est contra defluxiones capitis frigore conceptas, oculorũ lacrymas exsiccat, dentiũ dolores lenit, & capitis omnes cruciatus à frigido vel humido illita frõti. Comitiales, insanos, vertiginosos, paralyticos, apop

apoplecticos mulcet. Tabidis, tuſsiculoſis, aſthmaticis, ſanguinē ſcreantibus, cardiacis, iſchiadicis, colicis, nephriticis, dyſuriæ, ſtrāguriç, iſchuriç prçſenti eſt auxilio. Calculos renum & veſicç cōminuit. Quotidianis & tertianis febrib' circa acceſsionis initiū cū decocto ſtœchados eximiè medetur. Has eius vires ab Actuario celebratas fuſiùs explicat Arnaldus in lib. de antidotis: ſed ſi ad Mithridation & Theriacen ſpectes, vſu plurimo maiorū noſtrorū probatiſsimas antidotos, & omnia hçc ac multò plura feliciſsimè prçſtātes, nihil eſt, quòd Arabū Aureā, Hadrianum, &c. antidotos laudes. Initio, ſtupefacit vt theriace, inueterata, coctis ſimul omnibus calida euadit, affectibus ob id frigidis ſalutaris hæc aurea. Aurū, argentū, ebur albū tenuiſsimè limatū vult Arnald. Balſamū melle modico diſſolutū miſcetur.

Doſis eſt quantitas auellanæ.

Adſcripſerā quoq; his alias antidotos διὰ κώνειων βαφικῶν: διὰ μόσχου δι' ἀρωμάτων, διὰ κομμέων, διὰ μαργάρου, δι' ἄνθων, δι' ἀνακάρδων, arteriacas, thoracicas, ſtomachicas, catharticas, hieras, trypheras, & alias reliquas vſurpari hodie conſuetas. Catapotia quoque mitiora, valentiora, mediocria. Trochiſcos item atq; condîta & ſyrupos, in quibus ſumendorū materia ferè continetur. Sed cùm mihi

mihi Mesuæ antidotarium esset in manibus, plurimáq; iam dictorum ex Mesue ipso descripsissem, æquius putaui ea omnia ad Mesuem referre, ne dictum dicerem.

DE SVCCIS MELLE, AVT SACCHARO CONDITIS.

QVoniã facilius est impleri potu quã cibo, tam sanis quàm ægris, & potus ob liquiditatem linguam promptiùs & altiùs afficit, ac os ventriculi cæterásq; partes, quas celeriter permeat, maximè soliciti fuerunt maiores nostri de potu ægris iucundo & salubri: partim ad sitim extinguendã & partes principes roborãdas: partim ad liberandas obstructiones, finiendámq; alterando putredinem: partim ad tenuandum crassa excrementa, incidendum, & tergendum lenta: partim ad ea vi naturæ iã secreta vacuãdum per vrinas aut sudores, interim per vomitum & deiectionem, si præsertim cò natura vergebat. Quam rem indicãt potio ptissanæ, vinum ex aqua, hydromeli, oxymeli Hippocratis libr.3. rat. victus in morbis acutis. Idem declarat Galenus suo oximelite in sanitate tuenda, & methodo medendi, & suo hydromelite, cui interdum ad crassa tenuandum, & lenta incidendum, ter-

gend

gendum, vt promptiùs purgarentur, incoquebat hyssopum vel thymũ, vel pulegiũ, vel calaminthen, vel origanum, vel saturream, vel aliquam ex his similibus. Idẽ Oribasij, Aëtij, Pauli, Tralliani, ἥδεα ὠφέλιμα, πόματα, προπόματα ἀποζέματα, id est, suaues, vtiles potiones, propinationes, deferuefacta ex herbis vel radicibus, & decocto moliuntur. Idem Actuarij potiones febricitantium inscriptę. Idem recentiorum præcipuè Arabum promittunt, & præstant syrupi, vel quasi ex Syria delati primùm ὀποὶ, id est, succi conditi, vt Hermolao videtur, vel συρῶντες ὀποὶ, id est, trahẽtes succi, quãquàm pauci facultate trahendi sint præditi: vel corrupto nomine pro σύνοποι, vel pro σιράπια, qua voce Actuarius & Simeon vtuntur. De quibus & aliis ęgrorum potionibus cur hîc fusiùs non scribam, paulò antè docui: mihi nunc satis est, pauca quædam stomatica & stomachica ex Galeno adscribere, quæ syruporum typus quidam fuerint.

Ap. 24. libr. 1. & libr. quos purgare oportet.

Diacydoniων Galeni appetentiam languentem excitat, coctionem ciborum iuuat, iecur & vẽtrem totũ roborat, ventriculi dispositiones propè omnes, exceptis quæ ab æstu vehementi fiunt, modicè iuuat. Recipit carnis malorum cydoniorum, mellis, aceti albi, ana li. tres. Piperis, zingiberis ana

Lib. 8. cõ. pha. part.

vnc.

vncias tres. Petroſelini Macedonici vnciam vnam. Paulò aliter in fine libr. 6. ſanit. tuendæ. Succi malorum cotoneorum, ſtruthiorũ (quæ maiora ſunt & dulciora) mellis boni Attici ana ſextarios Romanos duos, aceti ſextarium vnũ & ſemiſſem, aut ſi abũdè ſit acre, ſatis eſt ſextarius vnus. Vbi modicè ſuper prunas coxeris ad mellis Attici ſpiſsitudinẽ, & deſpumaueris, adde zingiberis vncias tres, piperis albi vncias duas. vnc. j. libr. 8. ſ. partes: deinde igni ſimili recoques, ad mellis craſsitudinẽ. Si id aſtringere magis voles, fac ex cotoneorum ſucco. In calido autem ventriculo aut bilioſo aufer piper & zingiber: in frigido & pituitoſo zingiberis vnc. quatuor, piperis vnc. tres, vel duas & dimidiam. In mediis temperamentis dimidium miſce. i. zingiberis vnc. vnam & ſemis, piperis vnc. vnam, lib. 6. ſan. tuend. vnum aut duo cochlearia ſunt danda, libr. 8. method.

Diacydonion medicamentoſius eſt apud Nicolaum tale: Carnis cydoniorũ excorticatorum, exẽteratorum, in aqua elixorum li. tres tere, cerne: deinde in mellis deſpumati lib. quatuor & ſemiſſe, coque ſemper mouẽdo rudicula, donec craſſeſcat, nec digitos inquinet. Ab igne depoſito miſce paulatim rudicula ſemper ducẽdo cinnamomi vnc. 1.

& semiss. zingiberis vnc. vnam piperis, galangæ ana semunc. caryophyllorum, nucis moschatæ ana ʒ. tres, spicæ nardi, xylaloës, macis, cardamomi ana ʒ. duas, zeduaris ʒ. vnam. Est apud Mesuen eius descriptio triplex inusitata. Dia cydoniων, μήλων, catharticum Alexander ad podagram describit. Hodie succum & carnem cydoniorum saccharo cōdîmus sine aromatibus, ad mensæ dona secundæ præcipuum, & aluum cohibendum.

Nicolaus ex succi mororum hortensium lib. semiss. succi batinorum libra vna, mellis lib. semiss. sapæ vnc. trib. coquit donec marmori affusum ipsi inhæreat, & digito tactū parum sequatur, mox in se resiliat, ad palati excoriationes, ardorem faucium & gulæ, ac initium synanches.

Mesues amborum mororū succi ana lib. I. semiss. & sapæ & mellis ana lib. vnā, coquit ad mellis spissitudinem. Cōpositius fit addendo aluminis, myrrhæ, croci, omphacij ana, si opus est. Succus per se initio est efficacior, etiā aliis astringentibus, rho, balaustio, rosis: mistus post principiū cum melle est melior succus.

Dia moron Galeni stomaticum seu ad partes oris inflammatas dum affluit materia. Succi mororum libras quinque coque *Lib. 6. cō. ph. part. Heras ortiam.*

succũ per se præcoquit, statim cum melle. Sapam ne adde cum Arabibus diamoro, etiã si falsò astringat sapa Dioscoridis: nec additur à Gale. Aëtio, Paulo, Trallano.

per se ad sordiũ consistentiam, posteà cum mellis libra vna. Id medium est, ac pluribus admodum placet, vt neq; de mellis dulcedine, nec de succi austeritate cõquerantur salubre initio phlegmonarum oris: quas si valentius vis repellere, succi rhois vel omphacij ℥. vnã, vel duas, vel tres toti symmetriæ immiscebis, vel florem rosarũ, vel rosas ipsas, balaustium, cytinum, malicorium, gallam immaturam, piceæ aut thuris corticem, succũ hypocistidis, aut lentisci, & alia astringẽtia nõ corruptitia, qualia sunt misy, sori, chalcitis, chalcãthum: nisi quòd huius ʒ. vna toti medicamento miscetur, vbi in ore, gula, stomacho, vẽtriculo vlcerosa est dispositio: plus autem chalcanthi ad vlcus malignum & putridum dictarum partium. Vbi autem constitit fluxio, misce toti compositioni croci, myrrhæ ana sesquidrachmã ad phlegmonem coquendam. Crocus enim astringẽdo myrrham multo se tenuiorem & calidiorẽ intrò in altum impellit, vbi succos tenuat, & à croco foras citius efferri prohibita digerit. Addit Andromachus croci, myrrhæ, aluminis scissi ana ʒ. vnã, alij huius ʒ. duas. Idem probè addit glycyrrhizæ ʒ. viginti, quæ asperitatem ex austeris ori innatam mitiget. Eiusdem succus stomaticis omnibus antidotis mistus præstantiores eas reddit.

reddit. Coquunt eandem gargarismata ex ficis pinguibus, ex mulsa aquosa, ex calenti sapa, oleo lentiscino in vase duplici calfacto, vel ex aqua calente. Coquentibus autẽ his in statu vtendum, in declinatione valenter digerentibus.

Cocta phlegmone vel etiã scirrhosa digerens aliquid toti medicamento incoque, vt nitri, vel spumæ nitri ℥. semis, vel sulfuris viui sextãtem, vel sapam, cui incoctũ sit origanum, hyssopum, pulegium, saturea, thymus, calamintha syluestris & domestica, seu mentha odorata, quã à grato odore Græci veteres hedyosmon vocarunt. Medium facultate hoc remediũ mediocribus phlegmonis & maiorum statui confert.

Crocus autem & myrrha, & si qua alia aromata miscẽda sint, adde in fine coctionis, & cùm ab igne es medicamentũ sublaturus, agitando, donec omnia pulchrè cogantur. Nam largior ipsorum coctio vires eis adimit.

Multiplex igitur est diamori compositio, quia affectus per tempora varius est, cui medetur, & ob id quòd non omnes eadem mistionis mensura delectat.

Diabatinon, id est, succo mororum bati seu rubi est valentius diamoro, infirmius diacaryo. Ob id Mesues & Nicolaus

ambos ſuccos miſcent,ſucci mororum domeſticorum lib.ß.ſucci mororum batinorum lib. vnam,mellis lib.ß.ſapæ vnc.tres.

Si verò ſimplicem illã habeat medicus, ſufficit in omne tempus phlegmones,additis tunc quæ vnumquodque poſtulare vidébitur. Multiplex etiam eſt Alexandro:cui etiam & Actuario diacaryon deſcribitur, ſed Galenum ſequimur.

Dia καρύων ſtomaticon ſuaue,paratu facillimum, omnium efficaciſsimum ad oris phlegmonas ob eſſentiæ tenuitatem,Galeno inuentum & conſuetiſsimum.

Cortices exteriores nucum virẽtium & vigentium finita æſtate tere in pila,ſuccum per linteum cola,cum melle coque, deſpumando ad melleã craſsitiem: hoc in partes quatuor diuide, vt Galenus ſemper diuiſit, primam ſerua ſyncerã, pueris, mulieribus, viris delicatis vtẽdam,ob eius dulcedinem. Id etiam ſolum mediocres phlegmonas interdum perſanat celerrimè. Secundæ parti aſtringentium aliquid miſce,ad repellendum affluentem adhuc initio phlegmones ſanguinem. Tertiæ croci & myrrhæ portionem ad coquendũ vigentem iam phlegmonem,cùm ſcilicet fluxio ceſſauerit.

Quartæ ſulfur viuum aut nitrum,& acria quædam ad digerendum,quod ex humore

phlegm

phlegmonem faciente fuerit impactum: quoniam ea quæ affluxerunt, vacuationem poſtulant.

Cùm autē pauper medicus has quatuor cōpoſitiones propter ſumptum parare nequeat, nec qui iter agit, has ſecum circumferre, ſatius eſt facere cōpoſitionem vnam mediam, ex ſucco mole aut menſura quintuplo ad mel, quale diamóron fecimus, & tēpore vtendi pro varia indicatione à morbi tempore & ægri natura hæc prędicta adiungere.

Similia his ſtomatica ſunt, ſed viribus inferiora Διὰ γλύκυς, id eſt, ex muſto & ſapa, Διὰ ῥοίου, id eſt granatorum ſucco, Δι' ἀρχάδων, id eſt, ex pyris ſylueſtribus, Διὰ μήλων, id eſt, ex cydoniis. Et ex ceſtianis, meſpilis, cormis, & aliis fructibus aſtringentibus tritis, preſsis, reſidēdo depuratis, colatis, cum melle coctis. Sunt autem hæc omnia non modò ſtomatica, ſed etiam ſtomachica & euſtomacha, id eſt, quæ degluti ta iuuant ſtomachum. Diacarion autem cacoſtomachum eſt, ac ſtomacho noxium, plurimo melle eget: poſt id Diabatinon, Diamoron, ſed Διὰ μήλων, Διὰ ῥοίων, Δι' ἀρχάδων parciore. In horum medio eſt ſuccus meſpilorum, cornorum, brabylων, prunorum. Succo igitur cydoniorum & pyro-

rum syluestrium,& plurimorum fructuum misce æqualem mellis portionem. Succus autem astringentium insigniter, vt cornorum duplicatum, & interdum triplicatum mel requirit, Gal. libr. 6. & 8. comp. ph. part.

Διὰ γλεύκους fit ex mensura quauis musti austeri, quod ex vuis amineis postremū fluxerit (nam quod primum fluxit, est liquidius & aquosius) & melle, additis his, quæ diamoro & diacaryo misceri posse diximus astringentibus, coquentibus, digerentibus eadem proportione. Διὰ γλεύκους Critonis etiā ad aurium & sedis vitia vtilis compositio est, Gal. libr. 6. comp. phar. part. Si autem ex musto dulci fiat, mitigat quidem, sed minùs repellit: ex musto autem austeri & dulcis medio, vim mediam obtinet. Coquit id Andromachus ad quartæ partis consumptionem: alij ad melleam crassitiē, deinde colant, & mel simul coquunt, præsertim vbi succus est liquidior: vbi verò crassus, mel ei statim coctionis initio miscēt: & valet phlegmonarū oris initio, incremēto, & statui: ad declinationem verò tedas pingues tusas incoque. Si sumptuosius vis medicamentum aliquod ex his, adde casiæ corticem, vel nardum Indicam, vel folium malabathri, vel singulorū trium ana ʒ. vnam vel sesquidrach. pro libra vna mellis. Si diuitibus

uitibus paras, amomum misce quãtum cro cum, aut myrrham, aut alumen, percolato stomachico masticben Chiam interdum miscuit Galenus. Hæc stomatica vel gargarizantur, vel illinuntur, vel ore sæpe & diu continentur, vel etiam horum quædam prædicta deuorantur, & stomachica fiunt.

Stomatice διὰ ῥοιῶν, id est, granatis austeris acidis, dulcibus, maturis & integris ęquali portione tritis cum corticibus, coctis cum melle, stomacho resoluto & cibos auersanti idonea est.

Crito autem aliter granatorum dulcium cum corticibus * tritorum & expressorum sextarios sex, mellis boni sextarium vnum coquit ad mellis crassitiẽ, deinde addit aluminis scissi vnc. vnam, myrrhæ semũciam. * κεκαυμένων.

Alia eiusdẽ ad vlcera oris & aphthas, id est, oris pustulas, succi granatorum dulcium heminas sex: coque igni lento in vase æreo ad tertias, deinde adde cinnamomi, casiæ, myrrhæ, ana drachmas, vnã omphacij, croci, nardi Indicæ ana drachmam semissem, mellis heminam. Vtraque suo tempore præstantissima. Paulo diuersius Andromachus apud Galenum stomachicen hanc componit, sed viribus propè iisdem.

Medicamenta stomatica ex succo merorum, batinorum, granatorum, cydoneorũ,

cornorum, corticum nucum multa, vt vides, medici ſcripſerunt, ponderibus & menſuris variantes: alij enim omnia vel aſtringentia, vel digerentia, vel vtraq; iniiciunt, nonnulli adimunt, alij aliud. Item hi plus illi minus indunt. In quibus conſiderandum eſt, quod copioſius eſt inditum, an aſtringẽs ac repellẽs eſt, an lenit, & coquit, an digerit: ita nanq; licebit ipſis probè vti. His affines ſunt & ſucci per ſe ſiccati ſole vel igne, vel cum melle, aut ſaccharo, aut vtroque cocti: hiq; tam herbarum quàm fructuum, quos iure meritiſsimo ſyrupis multis nulla ſæpe ratione compoſitiſsimis prætulerimus.

FINIS.

INDEX RERVM OMNIVM QVAE HOC OPERE CONTINENTVR.

A

Ari

Calx

Coct

H

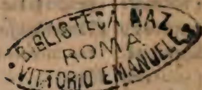
Mex.

Ra

Sal

Spic

FINIS.

LVGDVNI,

EXCVDEBAT

PHILIBERTVS

ROLLETIVS.

*

